R.-183834

ARS BREVIS V. M.

B. RAYMVNDI LVLLI TERTII ORD. S. FRANCISCI, DOC. ILLV. MENDIS CASTIGATA, CAPITIBVS DIVISA, ATQVE SCHOLIIS LOCVPLETATA

De la Libreria del Colegio Maior de Alcala

PER R.P.F. FRANCISCVM MARÇAL SACRÆ THEOLOGIÆ LEC. IN REGIO CONVENtu Sancti Francisci Civitatis Majoric. Lullianæ Artis moderatorē, ptiùs Auditoribus tradita, anno 1642.

9234

AD PRÆLVMQVE, VNA CVM METAMORphosi Logica, per Superiores, & Ordinarium examinata anno 1643. Nunc ab eodē Authore revisa, ac predictorū Superiorū facultas, per pntes renovata, ad communē omniū utilitatē typis mandata.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA CORRECHO

Typis Raphaelis Moya, & Tho. PALMÆ BALEAR. M DC LXIX. Superiorum Permiss.

10

Digitized by Google

APPROBATIO
PER A. R. P. Fr. BALTHAZAREM
Clapes, Balearis Provinciæ Fratrum Minorum Patrem perpetuum, ac Sacræ Theologiæ Lect. Iubilatum facta.

DE Mandato A. R. P. F. Gregorij Ribot Sacræ Theologiæ Lectoris Emeriti, Sanctæ Inquisitionis Qualificatoris, ac nostræ almæ Majoricensis Provinciæ Fratrum Minorum de Observantia Provincialis Ministri, summa animi jucunditate perlegi opus, cui titulus est: Ars brevis Venerabilis Magistri B. Raym. Lulli Majoric. Doct. Illum. à R. P. F. Francisco Marçal hujus Regij Conventus Sancti Francisci, Sacræ Theologiæ Lectore primario, ac Lullianæ Artis moderatore, mendis purgata, capitibus divisa, atque Scholijs locupletata. In quo equidem maximè emicat cum egregia terminorum proprietate, styli claritas, atque eruditio ad illustrandam, & dilucidandam Illuminati Doct. doctrinam maximè conducens. Cui in fine accedit omnium arguendi modorum, ad naturalem, juxta Lullianæ doctrinæ terminos, brevis, vtilisque reductio, Metamorphosis Logica, ab Authore appellata. Quæ omnia ita peregregié, ac eruditè congesta sanæ, & catholicæ doctrinæ, ac pijs moribus consona nobis propinat, vt Philosopho simul, ac Theologo in emolumentum cedere possit, & in oblectamentum. Dignissimum itaq; ac vtilissimum opus judico, quod cunctis applaudentibus, & gratias simul Auctori agentibus (qui tamquam scriba doctus protulit de thesauro suo nova, & vetera) ad omnium commodum, non solùm typis excudendum mandetur, sed quòd à superioribus, sub obedientiæ præcepto ad id astringatur; quo, & alijs favorum privilegijs allectus, & auctus, apud eruditiores floreat, vigeat, relegatur, ametur. Ex Cœnobio S. P. N. Francisci Civitatis Majoricarum, die 8. Decembris, Anni 1643.

Fr. Balthazar Clapes.

FACVLTAS ORDINIS.

HOC opus, cui hæc est inscriptio: Ars brevis Venerabilis Magistri B. Raym. Lulli Majoricensis Doctoris Illum. à R. P. F. Francisco Marçal, hujus Regij Conventus S. Francisci Sacræ Theologiæ Lectore primario, ac Lullianæ Artis moderatore, mendis purgata, capitibus divisa, atque scholijs locupletata,

Digitized by Google

à Doctissimo Admodum R. P. Fr. Balthazare Clapes, Lectore emerito, ac nostræ Provinciæ perpetuo Patre, cui examinandum commisimus, approbatum, vt Typis mandetur, quoad nos spectat, facultatem libenter concedimus. In quorum fidem has manu propria subscriptas, & majori, quo in nostro officio vtimur sigillo munitas expediri mandavimus. Palmæ Majoricarum, die 10. Mensis Decembris. Anno Salutis 1643.

Imprimatur. die 27. Sept. 1668.

Fr. Didacus Bernabeu, Commissarius Visit. — Fr. Gregorius Ribot. Minister Provin.

APPROBATIO, AC CENSVRA
R. P. F. MICHAELIS TORRES
Ordinis Fratrum Minorum de Observantia, Lectoris Iubilati, nec non Regalis Conventus S. Francisci Civitatis Majoricarum Concionatoris.

IVSSV Perillustris, & Admodum R. Dñi Laurentij Carreras, Doctoris Theologi, Archidiaconi Ecclesiæ Sedis Majoricensis, & Vicarij Generalis, & Officialis, Artem brevem Venerabilis Magistri B. Raymundi Lulli Majoricensis, Doctorisq; illuminati compendium, mendis quám plurimis castigatam, capitibus divisam, atque scholijs locupletatam á R. P. Fr. Francisco Marçal, Sacræ Theologiæ, ac Lullianæ facultatis Lectore, summa animi voluptate lustravi: Et quidem deprehendi Lullianũ textum maximè fuisse nunc illustratum: quippe qui, ob confusas, ac pravas editiones vix intelligibilis putabatur, & fortè, ob id, á non paucis neglectus, nunc facilis ac perspicuus omnibus Philosophiæ, ac Theologiæ Lectoribus ingeniosis est redditus: itaut cum magno emolumento in posterum legi poterit: & vt quantùm, præcedentium editionum erroribus, Venerabilis Magistri doctrinæ, obscuritatis accessit; tantúm hæc nova, & expolita editio ipsi, lucis, & facilitatis præstabit: & ea quæ lectorum animos avertebat, clara, & distincta textus dispositione, confusionem penitùs ablegabit. Quam ob causam omnes hujus Regni, tùm Philosophiæ, tùm Sacræ Theolgiæ scholas prædicto R. P. F. Francisco Marçal, magnas debere gratias judicavi, cujus studio, ac labore hanc

Digitized by Google

mirabilem Artem, vná cum Metamorphosi Logica, quibus ingenia expoliri possunt, obtinent vniversi. Ideo justum est, vt tanti Magistri opera prælo mandentur, & communi Reipublicæ fructu divulgentur. Ita sentio in hoc Regali S. P. N. Francisci Cœnobio Civitatis Majoricarum. Die 20. Decemb. Anno 1643.

Fr. Michael Torres,

LICENTIA ORDINARII.

NOS D. Laurentius Carreras Archidiaconus Sedis Majoric. & Vicarius Generalis in hoc Baleari Episcopatu, per Illustrissimum D.D. Fratrem Ioannem á Santander, Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Episcopum Episcopatus prædicti, ac de Concilio suæ Regiæ Majestatis, concedimus facultatem, & licentiam R. P. Fr. Francisco Marçal Regularis Observantiæ S. Francisci, vt impressioni cómittere valeat Artem brevem Venerabilis Magistri, B. Raymundi Lulli, tertij Ordinis S. Franc. Scholijs locupletatam, & quadam Metamorphosi logica auctam: quam ex commissione nostra vidit, & examinavit R. P. F. Michaël Torres Ordinis Fratrum Minorũ de Observantia, Lector jubilatus, nec non Regalis Conventus S. Francisci Civit. Majoric. Concionator: quatenus, ex ejus Censura constat valdè vtilem, & necessariam esse vniversis veritatis amantibus. Datum Die 22. Decembris, 1643.

Imprimatur Die 23. *Febr.* 1669. *D. Laurentius Carreras*

Martorell Vic. Gen. & Offl. *Archidiac. & Vic. Gen.*

LA

Digitized by Google

LA REYNA GOVERNADORA
De Castilla, de Aragon, de Mallorca &c.
Y por su Magestad

NOS Dõ Miguel de Çalba, y de Vallgornera Cavallero del Habito de San-Tiago, Señor de las Baronias de Iorba, y Vilanant, del Consejo de su Magestad en el Sacro Supremo, y Real Consejo de Aragon, Lugartiniente, y Capitan General en el Reyno de Mallorca, è Islas adjacentes. Damos licencia, y facultad à Raphael Moya Impressor paraque pueda imprimir en este Reyno vn libro, que se intitula. Ars brevis Venerabilis Magistri B. Raymundi Lull &c. Scholiado por el Padre Fray Francisco Marçal de la Orden de Sã Francisco de Observantes, Letor Iubilado, Calificador del Santo Officio, y Padre de Provincia deste Reyno. Dada en Mallorca à los 10. Março 1669.

Don Miguel de Çalba,
y de Vallgornera.

Vt. Armella.

De mandato suæ Illust. Dominationis
Mathias Garcia Nott. Secret. Regiæ
Audien. Majoric.

Digitized by Google

PERILLVSTRIBVS

REGNI BALEARIS

CONSVLIBVS, LVLLIANÆ DOCTRINÆ TVTELARIBVS D.D. ANTONIO DAMETO, NICOLAO ANDREÆ ROSSINOL DE DEFLA, FRANCISCO ARmengol, Ioanni Gibert, Gabrieli Rius, & Ioanni Rabassa.

INTER nonnulla calamitatum discrimina nunquam non experta est Lulliana doctrina hujus Balearis Regni Patronos cōscriptos Patres, quos vero semper, sinceroque affectu aspexit tutelares. Hoc & ipsa, quæ silere nescit, palam facit experientia; nec ego minùs grato semper favebo ore, qui nunc nouitèr, ad novam Illuminati Martyris doctrinæ incrementum, vestram imploro dominationem, vt ei solitum, vt spero, patrocinium adhibeatis vestrum. Noviter quippe devinctus accedo, non novæ quidem, sed antiquæ potiùs, quam accepi beneficij gratiæ memor, cum me, inter alios minimum, ad illam edocendam multis elapsis annis, quòd evexistis, recordor; quò forsan mea non aspirassent merita, nisi me vestrum meliùs adjuvaßet auspicium: cumq; quid agere nunc poßem mecum meditarer tanto tempore, tali onustus debito, nihil oportunius me facere poße putavi, quàm pristinæ gratiæ novum, si possem, vestrum adhibere favorem; vt illum gratulabundo acceptarem animo, qui probè noverim genus quoddam gratitudinis esse ipsam oblati beneficij acceptionem: Inquit enim Tertullianus: gratus extiteris, si

quod

quod tibi Dominus offert, non recusaveris. *Iam nunc illum offert dominatio vestra, & ego libenter accipio, vt debitum quodammodo meum, si non ad opitulationum trutinam, ad mearum saltem virium conatus, exolvam æquale. Quapropter cum à tempore illo, quo Lullianum nectar, qua potui sedulitate, jussu propinavi vestro, Artemque simul generalem Illum Doctoris primo limine in aliquibus illustratam, & non in paucis correctam, typis mandavi; apud me opusculum istud, Artem Brevem scholiatam complectens, simulque Metamorphosim logicam reformatam, incubationis meæ partum elaboratum haberem; quod tunc temporis, tamquam maturus fœtus jam hiabat ad lucem; hucusque tamen, temporis penuriâ, excudentium inopiâ, & quia non se se occasio protulerat oportuna, excudi distuli. Nunc autem, cum ampliùs jam differre non possem [repetitæ enim Epistolæ de Lulliana doctrina benemeritorum, Artis Lullianæ nonnullam incessanter eflagitant practicam] vestrum exoravi asylum, contulistis benigni, & ego accepi lubens, vt acceptionem, pro gratia, dominationi vestræ redonarem. Hinc vestris non ingratus votis modicum istud lucere feci lumen, quod, vt puto, ad Artis generalis exercitium non erit incongruum: sed cui potiùs, quàm D. V. quæ prædecessorum suorum imitata vestigia, non minùs ardentiori affectu commune aspirat in bonum, hoc debui meum consecrare opus? Vobis ergo, pro voto offero, paterno accipite pectore, fovete amore. Scio*

enim

enim quòd, sub vestri nominis vmbrà, ita in dies adolescet Lulliana Ars, vt ad spectatũ veniat incrementum fulgoris. Inter alias fulgebit scientias, non minus quàm inter cætera Astra splendet & sol. Nec perperàm loquor; sol enim ideo quia solus, sol est, à quo cætera lucentia sidera suum recipiunt splendorem: sed nonne etiam sola Ars Lulliana est, quæ sola potest scientiarum omnium totum excutere lumen? Sol suo crepusculo non viduatur matutino; crepusculum enim ortum insinuat solis: sic norunt, non solùm prædita rationis animantia, sed & ea, quæ rationis expertia sunt. Alites namque crepusculo accedente matutino laxant ad cantum fibras, propinquum salutant Apollinem. En & ego magnæ Artis Lulliane crepusculum, hoc opusculo offero matutinũ, vt facili modulamine Artem generalẽ, velut scientiarum Apollinem, Sacræ Minervæ alites, litterarum, inquam studiosi adolescentes ediscant salutare, donec radiorum ejus facti participes, claritatem mirentur, ejus diligant splendorem. Hic meus scopus, cui tot vigiliis, & laboribus insudavi. Vnum tamen oro, obtestorque, vt qualecumque munusculum istud sit, quod vobis offero, fronte indulgentissima, in testem mei affectus, & nuntium accipiatis voluntatis. Mei vos quæso laboris exibete Patronos, qui omnia Lullo audetis digna: & interim vivite felices, ad majus Balearium Regni decus, & gloriæ incrementum vestræ.

Fr. Franciscus Marçal.

AVDIT-

AVDITORIBVS, ATQVE LECTORI AVCTOR.

1

MAGNVM equidem (Charissimi PP. Commilitones fidelissimi, Auditores clarissimi) aggredimur hodierna die perambulandũ mare; Artem scilicet Artium, scientiarumq; scientiam Illuminati D. & Martyris invictissimi B. Raymundi Lulli, Seraphicæ Religionis Alumni, Nostri Balearis Regni Filij, Protectoris, Ducis. Mare, inquam longitudine magnum, latitudine majus, profunditate maximũ. Nec pavendũ: Superbenedictus nãq; Deus, misericordiarum Pater, *qui conclusit ostijs mare*, scientiarum omnium Mare magnum, Lullianũ dico artificium, parvo alphabetico carcere circũdedit. Hinc Ars ista, & scientia, cap. 37. Introductorij ad artem demonstrativam, scientiæ Divinæ maximè assimilata prædicatur: sicut enim scientia Divina vnico objecto, scilicet essentia Divina, omnia ipsi Deo repræsentat; ita hæc brevibus & paucis Alphabeti terminis, omnium, quæ sub investigatione humana cadere possunt, est quodãmodò repræsentativa. Securi igitur accedamus, Doctorem, & Magistrũ Beatum Raymundum Lullum sequamur, pro voto, ac debito totis viribus laboremus. Et quia in procemio Artis brevis Magister docet, eam fecisse, vt Ars magna faciliùs intelligatur, ab illa incipiamus, voce principaliter declaremus, vt tranquilliùs ad Artem magnam procedamus, ex varijs Magistri textibus, & Lecturis vtilia commentaria, Deo semper Duce, promamus: quibus non solùm vtilitas ingens, sed &

BIBLIOTECA DERECHO

Digitized by Google

necessitas Lullianæ Artis; cunctis sit in propatulo, & quæ multis pro vili, sub pedibusque jacuit; jã inde non paucis magni fiat, sitq; totius nostri Balearis Regni triumphalis corona, hujus Minorũ conventus decus majus, Vniversalis Ecclesiæ maxima, ac perennis gloria. Vt autem, sub Compendio nunc pateant in *Bassi*, quæ juxta Lullianæ Artis principia, scholæ communi non parum vtilia, pro Authore latiùs dicimus in Resolutionibus Sententiarum (quas, per superiores jam examinatas, Deo Duce, prælo dabimus) *Corollarium* specialis Resolutionis 48. præfigitur, quo *Gentilis* Lector superno, inferoque limine magis, ac magis promoveatur; *Alienigenus* salutetur, haudquaquam submoveatur, ac doctiorũ censuræ præsens discursus subjiciatur.

BIBLIOTECA

APPROBATIO LIBRORVM LVLLI proponitur, & istius textus cum Decreto Tribunalis Sancti Officij Maioric. componitur, & comparatur.

2 IN Bibliotheca Regalis Conventus S. Laurentij, *en el Escurial de Madrid*, inter alios libros Lulli manuscriptos extat Apologia Doctrinæ Lullianæ, per Dimã Michaelẽ Elnensem, Artiũ & Sacræ Paginæ Doctorem, ad Illustrissimum, & Reverendissimum Dominũ Gasparem de Chyroga Episcopum Conchensem, & per Hispaniam Inquisitorem Generalem. In qua Apologia habetur sequens approbatio librorum Lulli. *Patriarcha Venetus, quatuor Archiepiscopi, quatuor Episcopi, vnus Abbas, duo Generales Ordinum, & quatuor Doctores, ex omni*

Apologia.

Approbatio.

Digitized by Google

omni ferè Christianitate, á toto Concilio Tridentino selecti, approbarunt, decreveruntque expurgandã esse quãcunque improbationem librorum Raymundi Lulli. Testis ocularis hujus approbationis est, Agens causam Lulli in Triden. Conc. Doctor Ioannes Ludovicus Villeta, Canonicus Sanctæ Ecclesiæ Barchinonen. apud Canonicũ Ioannem Segui in vita Lulli, Palmæ Balearium impressa, anno 1606. cap. 11. & latiùs apud Zepedam in vita Lulli, Brussellis impressa, anno 1664. & Mut in Chron. Majoric. Quã approbationem, concordi sententia, per relatos Censores decretam fuisse prima die Septembris, anni 1563. testatur ipse Canonicus Villeta in vita D. Lulli, Arti brevi Doctoris Illuminati præfixæ; cum gratia, & facultate R. D. Ordinarij, & DD. Inquisitorum, impressæ Barchinone, apud Claudiũ Bornatium, sub Aquila forti. Magnificentissimisq; juxta, ac præclarissimis Dominis DD. I. Ludovico, & G. Paulo Lullijs dicatæ, die festo D. Catharinæ, anno 1565. Secundus testis ocularis est. P. Hieronymus Nadal Societatis Iesu, apud Patrem Bulitxer ejusdem Societatis, in approbatione memorialis A.R.P. Fratris Ioannis Riera, Syndici Regni Balearis in Curia Romana, Sacræ Congregationi præsentati, in causa Pij Eremitæ, & Martyris Raymundi Lulli, Palmæ Balearium impressi, apud Gabrielem Guasp, anno 1627.

Villeta.

Nadal.

3 Et cum exitus acta probent, probantur prædicta per Catalogum librorum prohibitorum Sacri Concil. Trident. iussu SS. Patris Pij 4. factum, in quo non continentur libri Raymundi Lulli, qui antea, ob carentiam fortè notitiæ, sententiæ definitivæ, pro Doctrina Lulliana, cõtra Eymericũ datæ, continebantur in Catalogo Pauli IV. anno 1555.

Digitized by Google

creati. Neque ampliùs in Catalogis librorum prohibitorum ponitur aliquis liber Lulli, litigato Romæ hoc negotio, tempore Gregorij 13. & Sixti V. ibi vivente Vasquez, vt dicit p. 1. quæst. 133. cap. 4. sed permittuntur, & liberè ab omnibus leguntur, doceturque publicè doctrina ejus. Imò in Catalogo anni 1641. jubentur rejici opera Henrici Cornelij Agrippæ, & Lector monetur his verbis: *Monitum volumus Lectorem hujus Authoris, in Artem brevem Raymundi Lullij Cõmentaria latere, sub libro ejusdem Raymundi Lullij, cui titulus est: Opera ea, quæ ad adinventam ab ipso Artem universalem Scientiarum, Artiumque &c. Quare prorsus rejiciantur,* Commentaria. *Item separatim excussa &c.*

Vasquez.

Cornelius Agrippa.

4 Vides separatam zizaniam à tritico: non ergo timeas, quòd adhuc apud Eymericum eradicata non sit ficta zizania, contra Lullum: sufficit quòd ad examen vocatis omnibus per Trid. Sess. 18. in decreto de librorum delectu, & causa commissa delectis quibusdam PP. Concilij, relatione facta in Sess. 25. post huic operi extremam manũ impositam per delectos Patres superiùs relatos, num. 2. præcepit Sãcta Synodus, vt quidquid ab illis præstitum erat, Sanctissimo Romano Pontifici (tunc Pio 4. qui creatus fuit, anno 1559. & prosecutus Concilium indictum à Paulo III. & Iulio III. suspensum toto tempore Pauli IIII.) exhiberetur, vt ejus judicio, atque Authoritate terminaretur, & evulgaretur. Factum est ita; & in divulgato Catalogo nullus liber Lulli continetur: ergo omnes sũt permissi: ergo omnia, quæ contra Lullum extare videbantur, ante Catalogum Tridentini, non inficiunt Lulli doctrinam. Quid quæso ampliùs egemus testibus singularibus? Sufficit approba-

Eymeric9.

Trident.

Catalog9.

tio

tio ista generalis, & abrasio librorum Lulli, qui in Catalogo Pauli IV. sic, vel sic irrepserãt. Et quidem prædictis approbationibus confirmatur censura, quam in favorẽ Dñi Petri Degui, ac subindẽ librorum Lulli, dederunt sex Censores à SS. Sixto IV. deputati, sicut refert, & ostendit noster Riera, præludio 9. sui memorialis. Nam cum janua Artis prædicti Petri approbata à Censoribus, vtatur terminis Lullianis, & principijs, approbarũt etiam totam Lullì Artem, & Phrasim in libris Lulli obviam, & ab Eminentissimo Nicolao Cusano observatam, ex præludio 4. citati memorialis. Sed veniamus jam ad decretum circa conclusiones delatas, vt constet nihil contra Lullum extare in illo, sicut nec contra D. Angel. in decreto parisiensi, de quo in sequenti discursu, num. 11.

Approbatio.

Riera.

Cardinalis Cusanus.

COPIA de lo decretado por el Tribunal deste Santo Officio de la Inquisicion de Mallorca, à las seis conclusiones, que se delataron al Dotor Sebastiã Riera, de las que imprimiò para defender al primero de Iunio de 1661.

Decretum

5

A LA Primera, que dize: *Si primo Consilio Deus non decerneret Christum, non posset condere mundũ.* Que no corra, como esta impressa; y que corra imprimiendose en la manera siguiente. *Quód si primo consilio Deus non decerneret Christum, non posset condere mundum, potestate scilicet morali, sivé ex congruentia ad majorem perfectionem universi, & gloriam Dei; posset tamen Deus condere mundum, etiam si non decerneret Christum, potestate physica, qua simpliciter, & absolutè liber fuit in creatione mundi, quoad totum, & quoad partes ejus.*

Prima cõclusio exponitur.

6 A la

6 A la segunda, que dize: *Christi humanitas collata cum Angelis, naturâ, gratiâ, & gloriâ; non tantùm gratiâ, & gloriâ illos excedit, sed etiam secluſâ gratiâ, & gloriâ, in ſua ſcilicet ſubſtantiali praciſé ratione inſpecta, perfectior eſt qualibet Angelicâ ſubſtantia. Quod idem de ipſa Virgine Deipara propugnamus.* Que no ſe defienda.

7 A la tercera concluſion, que dize: *Tanta fuit Incarnationis convenientia, quòd ex hypotheſi, quòd voluerit Deus ad extra producere, neceſſariò debuerit Incarnationem decernere: Incarnationem, inquam, ſolius Divini Verbi, cum nec Deus, vt abſtrahit à perſonalitatibus potuerit Incarnari; nec Pater vnam aſſumere naturam; nec Spiritus Sanctus aliam; nec etiam ex hypotheſi, quòd potuerint Incarnari, potuiſſent eandem aſſumere humanitatem: Solùm vnigenitus Dei Filius potuit, & neceſſariò debuit hypoſtaticé vniri cum ſola tali humana natura.* Que por ahora, como eſta dicha concluſion, no ſe defienda.

8 En quanto à la quarta, que dize: *Etſi Divinum Verbum immediatè aſſumpſerit humanitatẽ, aſſumpſit tamen priùs naturâ illius partes, ſecundùm ſe; ex quibus priùs in excutione aſſumpſit ſingulare elementatũ, formaliter conſtans quatuor elementis, quàm ſingulare viuens; & viuens priùs, quàm ſentiens; & ſentiens priùs, quàm imaginãs.* Que reſpeto de no tener cenſura, corra como eſta la dicha concluſion.

9 A la quinta concluſion, que dize: *Et taliter fuit Incarnationis cauſa Beata Virgo, quód præter eã, nulla alia creatura potuit, ordinatè loquendo, efficienter concurrere ad conventionem humanitatis cum Divino Verbo.* Que reſpeto de no tener cenſura, corra como eſta la dicha concluſion.

10 Y en quanto à la ſexta, y vltima, que dize:

Intra

intra fidei limites, sensu alio longé distincto à Brentianico, Christi humanitatem esse vbique, posset non esse hæreticum, sed probabile. En la parte que dize: *Intra fidei limites &c.* Que la dicha conclusion no se defiēda.

DISCVRSO sobre el referido decreto, en que se manifiesta ser conforme al sentir de Lullio, y en nada oppuesto à su Dotrina. El assumpto es conforme al sentir del Reverendissimo P. Diego de Sylva, y Pacheco Benedictino, en el tom. 4. de sus Comētarios sobre Santo Thomas, p. 1. q. 50. art. 5. dub. 4 num. 42. donde refiere tres articulos cōdenados por los Theologos Parisienses cō su Obispo. Discurso. Articuli damnati à Paris.

II

PRIMO: Dicere quód quia intelligentia non habēt materiam, Deus non potest plures ejusdem speciei facere: Error. 2. *Dicere quòd Deus non potest multiplicare individua sub una specie, sine materia:* Error. 3. *Quód formæ non recipiant divisionem, nisi secundùm materiam:* Error. Et in cap. ad abolendā de hæret. decrevit Iulius III. *non solùm esse puniendos illos, qui defendunt aliquid à Sede Apostolica damnatum, sed etiam puniendos esse illos, qui defendunt illud, quod ab Episcopo Diœcesano, cum Clericorum Consilio fuerit condemnatum.* Et quia dictæ propositiones damnatæ tribuebātur D. Thomæ, & volunt aliqui hoc supponere; dicit citatus Doctor: priùs videndum esse, an talis sententia sit vera, & quomodo explicanda sit mens D. Thomæ, quā ejus Doctrinā in tanto periculo cōstituere, vt reputetur erronea, ex decisione Parisiensi, propter pravam explicationem illius? Et quia aliqui ibidem, num. 49. respondent, prædictos articulos

Art. 1. Art. 2. Art. 3. Iulius 3. Suppositio examinanda. DD. exponendi.

Digitized by Google

ticulos fuisse revocatos, à Stephano Episcopo Parisiensi, anno Domini 1325. Quatenus erant contra D. Thomam; & etiã ab Vrbano V. qui in extravag. *Laudabilis Deus*, præcepit doctrinam D. Thomæ recipi vt Catholicam, & damnat omnes, qui eã, vt erroneã damnãt. Post longam explicationem mentis D. Thomę, resolvit num. 159. *Prædictos articulos esse verissimos; non tamen oppositos doctrinæ D. Thomæ, neque D. Thomam contra illos aliquid docuisse.* Resolvit etiam num. 167. *animas distingui numero efficienter à Deo producente; formaliter á sua entitate spirituali; dispositivé efficienter, á generante hominem; & materialiter dispositivé, á materia, seu corpore.* Idque resolvit consequenter ad dicta de Angelis, quos ejusdem speciei esse docet num. 69. Et tandem num, 168. dub. 4. cir. dicit: *quód non constat authẽticè illos articulos fuisse revocatos; neque condemnatos esse à Pontifice, cum approbat doctrinam Divi Thomæ; quia non determinat illos articulos esse contra D. Thomam.* Sicque ommittit, an sint diffiniti, vel non. Nam, inquit, semper à censuris abstinere procuro; quia censura propositionum non est Auctoris particularis, sed Pontificis, vel Tribunalis Fidei, vel Conciliorum. Vtinam tantus Salmantinus Doctor imitaretur ab omnibus.

Articuli non opponuntur D. Tho.

Differentia est lumen intellect9.

Revocatio non constat authẽticé.

Censura.

12. Digo pues que la primera conclusion, con la addicion puesta en el referido decreto, y no absolutamente, es el sentir de Lullio, en la quest. 99. de sus sentenciarios, donde dize deste modo. *Mundus quoad se nullum jus, neque dignitatem habebat erga Deum, quòd ipsum creare debuisset: Sed per suam liberam voluntatem mundum creare voluit. Et quia sic voluit, per eundem modũ debuit, postquã voluit.* Luego conforme el sentir de Lullio, *fuit Deus simpliciter, & absolutè*

Prima cõclusio, vt exposita est Lulli.

absolutè liber in creatione mundi quoad totum, & quoad partes ejus. Y toda la necessidad, que huvo en Dios de criar al mundo, fuè consequente á su decreto eterno, y por razon de este solamente; porque à ninguna criatura es deudor, sino solamente à si mismo, segun lo que tiene decretado, assi en comun, como en particular, y es conforme á la identidad simplicissima de sus perfectiones divinas, que con toda vniformidad, y segun libremente quiere Dios, se comunican ordenadamente à las criaturas, conseruando la diferencia en las naturalezas criadas, y haziendo ostencion de sus misericordias en ellas, y exercitando su altissimo poder, conforme à su querer, y saber. Cõcordãtia.

13 Y por quanto de los altissimos secretos de Dios alcançamos aquello, que por su misericordia quiere manifestarnos, y nos tiene manifestado en la Encarnacion del Diuino Verbo, cuyos efectos participamos; reconocemos à este soberano misterio por el mayor, y summa gracia, como dize San Agustin (apud Scot. 4. dist. 2. q. 1. num. 11.) Esto es la mayor condecencia de su Divina volũtad, en que nos ha enseñado su mayor liberalidad (Pontius, 3. d. 7. q. 3. p. 222. num. 55.) sabiduria, y poder. Y este poder circũstancionado es el que en dicho decreto se llama moral, ò poder ordenado; no solamente por razon de la simplicissima identidad, y necessaria de las perfectiones divinas (que siempre conserua su Divino poder phisico, y absolutamente libre) sino juntamente cõ su decreto, y libre exercicio de su Divina voluntad, en ordẽ à la creacion del vniverso, que pudo ordenar de otra manera; conservando siempre la rectitud de su Divino poder en el obrar, y verifi- Incarnatio. Potentia ordinaria.

Anselmus. verificandose lo que dize San Anselmo, Proslog. 11. hablando con Dios: *illud solùm est justum quod vis: non justum quod non vis.* Y lo que dize San Agustin, tom. 4. cap. 6. libri quęstionum veteris, & novi testamenti: *potuit Deus cuncta facere simul, sed ratio prohibuit.* Esto es la voluntad, como dize el Maestro de las sentencias, 1. d. 42. *idest voluntas rationem, nempe ibi voluntatem Dei appellavit, quia Dei voluntas rationabilis est, & æquissima.* Consta pues que todo aquello, que Dios quiere, es razonable, y justo. Por donde assi como puede querer otras cosas, que no quiere, puede assi mismo hazer, que sea razonable lo que, segun lo ordenado, no lo es; porque como nada puede, que no pueda querer, y todo lo que quiere es justo, y razonable; puede por consiguiente ser justo, y razonable lo que aora no lo es, porque no lo quiere; y lo seria si lo quisiesse, Pudiendo pues Dios aora querer todo lo que pudo querer ab eterno; aunque no lo pueda querer con novedad, como advierte el Maestro de las Sentencias, 1. d. 43. y deven conceder todos, hablãdo de la novedad en Dios, pues en la eternidad no puede haver novedad, aũque si en el termino, no solamente real, como todos confiessan, sino tambien intencional, segun el sentir de algunos; queda siempre el poder physico, y absoluto de Dios libre en orden à todas sus criaturas, y solo deudor àsi mismo: sin que por esta deuda se derogue algo de su poder, si se manifiesta la rectitud, y summa perfeccion suya. De modo que el poder absoluto de Dios, aunque en si precinda del actual decreto libre, ò termino de este, no precinde del mismo decreto virtual, ò de su entidad necessaria, por ser vna misma

Augustinus.

Lõbardo.

Libertas Dei æterna.

Nõ nova.

Potentia absoluta.

Digitized by Google

ma simplicidad. *Imò nec potest Dei potentia exire in actum, quin etiam ejus dignitates omnes in actum exeãt; ac subinde agat rationabiliter.* Y esta es la razon por la qual nos constringe el argumento de San Agustin, 3. de lib. Arbit. c. 5. quando dize: *Quidquid tibi vera ratione occurrerit melius, scias hoc Deũ magis fecisse, quã nõ fecisse:* por donde devemos entender, que Dios no solamente obra lo que tiene decretado, sino que decreta lo que es mas razonable, y concerniente à la equidad de su voluntad Divina, la qual como sea la misma rectitud, siempre obra aquello, que es condecente à la mayor equidad de la razon.

14 Para mayor intelligencia podemos declarar algo mas las dichas dos potencias, esto es ordinaria, y absoluta en Dios, de que habla el referido decreto, circa la conclusion primera, y referir los modos diferẽtes, cõque se explicã dichas potẽcias.

Potentia Dei absoluta, & ordinaria.

Primo modo capitur potentia ordinaria, pro illa secundùm quam operatur Deus de facto, ex suppositione decreti sui de taliter operando: & potentia absoluta, pro illa secundùm quã posset Deus aliter operari, si aliter non decreuisset. *Et modus iste* correspondet divisioni scientiæ Dei in scientiã simplicis intelligentiæ, & scientiam visionis.

Pontius 2. d. 3. q. 7. p. 302. n. 122.

15 *Secundo modo* capitur potentia ordinaria pro illa secundùm quam Deus agit juxta naturas rerũ, & coexigentiam naturalem earũ: potentia verò absoluta, pro illa secundùm quam Deus agit præter, aut supra naturas rerum, non includendo in naturis rerum decretum suum de tali, aut tali modo agendi circa res, sed ipsas naturas, secundùm se considerando, absque tali, vel tali decreto. *Et iste modus* coincidit cum divisione potentiæ Dei in natu-

naturalem, supernaturalem, & gratuitam: Quia autē potentia ista absoluta abstrahat à tali, vel tali decreto particulari, non abstrahit à decreto generali, quo Deus, vt Author naturæ, & gratiæ vniversum ordinavit, & gubernare decrevit, juxta inditas rerum virtutes, naturales in naturalibus, supernaturales in elevatis.

16 *Tertio modo* capitur potentia ordinaria, pro illa secundùm quam Deus regulariter agit in omnibus, juxta singulorum exigentiam communem: & potentia absoluta, pro illa secundùm quā, supposita mundi productione, & ordine, Deus aliquid agit in vno instanti, tempore, aut occasione, quod non facit communiter in alijs instantibus, temporibus, & occasionibus similibus, in quibus ex natura rei, eadem est ratio, cur id faciat: *& modus iste* est magis communis, quo omnis potentia, qua Deus operatur ad extra, est vel ordinaria, vel absoluta; *correspondetque* divisioni possibilis, in possibile per causam ordinatam à Deo, & possibile per infinitam potestatē: de qua divisione possibilis, ac etiam impossibilis egimus in Certamine dialectico, num. 124.

Possibile duplex.

17 Potentiæ ordinariæ, & possibili per causam opponitur impossibile per defectum causæ: quod tamen possibile est per infinitam Dei potestatem. Potentiæ absolutæ, & possibili per infinitam potestatem, impossibile per contradictionem opponitur: Deus enim non potest facere id, quod implicat contradictionē. Tandē, quia in creaturis est potentia deficiendi, qua physicé multa possunt, quæ jure nō possunt, datur in nobis potentia physica inordinata, quæ opponitur potentiæ morali rectæ: in Deo autem, cui, ob summam ejus perfectio-

Duplex impossibile.

Digitized by Google

factorem, potentia deficiendi repugnat; nulla datur potentia, ad actum reducibilis, inordinata; sed absoluta est speciali ordine ordinata, tametsi nobis ignoto ordine.

18 Deus itaque liber est ab exigentia omnis entis ad finem, *quod*, qui est ipse Deus; nec proinde vlla est ratio, ob quam debuerit necessariò, necessitate etiam connaturalis exigẽtiæ, condere vniversum, aut aliquam ejus partem; sicut bené discurrit *Pontius* in com. super Sco. 3. dist. 13. quæst. 2. pag. 381. nũ. 80. tenetur tamen Deus sibi ipsi servare justum simpliciter, hoc est justum publicum communitatis; non vt communitate aggregationis, sicut in civitate; sed communitate eminentis continentiæ, quod est justum condecens bonitatem suam: omne autem aliud justum est particulare, & nũc hoc justũ, nũc illud justũ, secundùm quòd ordinatur, vel convenit huic justo simpliciter, ad condecentiam Divinæ bonitatis, vt docet Sco. 4. dist. 46. quæst. 1. solutione ad tertiũ. Humanitas ergo Christi, quia creatura, & proinde ens ad finem, non est simpliciter necessaria, sed ad condecentiã Orbis conditi: ex quo enim Deus vniversum creare decrevit, sibi ipsi decens fuit, illud tàm valde bonum facere in naturalibus, & gratuitis, vt alicui creaturæ summam gratiam, & gloriam conferret, quæ alijs superesset, in easque, vt tanquam caput influeret, prædictam gratiam connaturaliter exigeret. Et quidem hæc creatura, alia non est, nisi natura assumpta, vt supponit Pontius citatus, & ratio dictat.

Libertas Dei.

Iustũ simpliciter.

Respectiuè.

Cert. nũ. 195. pag. 296.

19 Vndè, tametsi potentia physica Dei absolvatur ab omni ente ad finem, & teneatur solùm bonitati sui ipsius; potentia ipsius Dei moralis respicit

Duplex justum.

picit condecentiam Orbis conditi, & ordinati à Deo. Potentia Dei, quæ respicit condecentiā suæ bonitatis, est justa simpliciter, & absolutè; quæ verò respicit condecentiam bonitatis creatæ, est justa secundùm quid, & ex hypothesi ordinis positi, quem Deus non tenetur simpliciter, & absolutè servare: & justum etiam est, quod in aliquibus evēntibus operatur cōtra leges cōmunes; imò bonū cōmune exigit, quòd sic agat, & oppositū vergeret in detrimentū justi publici, scilicet benè esse Reipublicæ; sicut explicat Scotus citatus.

20 An autem stante decreto de creatione mūdi, sivè in decreto creationis mundi, ita Christus requiratur, quòd esset contra justum simpliciter non contineri Christum in tali decreto, & nō solùm esset contra justum secundùm quid, seu contra moralem congruentiam, ad majorem perfectionem, & gloriam Dei? Nostrum nō est resolvere.

Nimia curiositas fugienda.

Videtur enim quòd etsi *Deus simpliciter, & absolutè liber fuerit in creatione mundi, quoad totum, & quoad partes mundi*; tamē ex summa ipsius Dei perfectione, nō potuit mundū condere, quin sibi servaret justū publicum communitatis eminentis cōtinentiæ, ad condecentiam Divinæ bonitatis suæ. Ac inde si Christus nō solūm requireretur in cōditione mūdi, ad perfectionem vniversi, sed etiam ad condecentiam simpliciter Divinæ bonitatis, à qua non potest realiter absolvi potentia Dei; non solùm potentia morali, moralitate justi secundùm quid, & justitiæ particularis, sed etiam moralitate justi simpliciter, & justitiæ cōmunitatis eminentis continentiæ, fuisset necessarium in decreto creandi includi Christum, nec potuisset Deus, de potentia absoluta, in decreto creationis mundi non includere

dare Christum. Quia tamen de hoc nobis nõ cõstat, nihil determinatè possumus rectè dicere, nisi intra moralitatẽ, & potentiã ordinariam, & ordinatam, cujus effectus sic, vel sic cognoscimus; ac solùm aliqua contra prædictam potentiam concedimus intentionaliter, & quoad modum nostrũ concipiendi, considerata Dei potentia, vt absoluitur non solùm à legibus communibus, aut particularibus sic, vel sic nobis notis; sed etiam quasi à cæteris dignitatibus Dei, de facto exigentibus hoc, quod factum est, & fieri potest à Deo, tàm de potentia ordinaria, quàm absoluta ordinata. Neque exigentia prædicta derogat physicę potentiæ Dei absolutæ, & simpliciter liberæ, sed ostendit summam ejus rectitudinem, atque identitatem Divinarum dignitatum, quibus omnibus concurrentibus Deus altissimo suo cõsilio creata omnia cõdidit, modo sibi condecenti, & manifestavit nobis in creatis naturis, & mysterijs Divinis, dedirque Artem generalem, vt combinatione principiorum ejus, & regularum discurramus, & modo nobis possibili explicemus: *quæ facta sunt, & per ista conspicere valeamus invisibilia Dei, à creatura mundi*, vt dicit Apostolus, Rom. 1. nũ. 20. sunt enim prædicta principia generalia, exemplaria quædam divinarum idearum, sicut dicebamus in Certamine dialectico, nũ. 222. pag. 351.

Discursus cohibendi.

Triplex Dei potẽtia, absoluta, ordinata, ordinaria. Syl. va, p. 1. q. 9. art. 2. p. 463.

Certamẽ.

21 Y por quanto todo lo que discurre, y escrive Lullio en sus libros, es cõforme à los principios generales, que Dios fuè servido manifestarle, y hallamos la combinacion de aquellos practicada en los demas Autores, de aqui es que presupone el eterno decreto de Dios, *circa quidquid rationabilius est*, como ingenuamente advierte el muy Reverendo

P. F.

Riera. P. F. Iuan Riera en el preludio 3. del memorial presento à la Sagrada Congregacion, en defensa, y explicacion de algunas sentencias de Lullio: por donde siempre que el Doctor Illuminado Lullio dize, que no puede Dios obrar cõtra de aquello, que es mas razonable, y tiene decretado ab eterno, habla implicitamente de la potencia ordenada de Dios (como todos los demas Doctores) que por la materia, y modo que se habla, aunq; no se declare, ya se entiende ser el discurso de dicha potencia ordenada: quando empero dize alguna vez Lullio, que puede Dios hazer aquello, que es contra lo mas razonable, y tiene decretado ab eterno, habla de la potencia absoluta de Dios, como assi mismo hablan los otros Doctores en semejantes razonamientos.

Lullo quo modo intelligẽdo.

22 Y porque, conforme à lo dicho arriba, puede la potencia absoluta de Dios precindir de el decreto general, y assi mismo precindir absolutamente de todo decreto general, y particular, devemos considerar que la potencia de Dios, aunque precinda del decreto general, esta cõnexa, en otro orden con algun decreto especial, y es segun este especial decreto ordenada, como sucede en los milagros, que Dios obra, enseñãdo nos su infinito poder, y dominio absoluto tiene sobre lo criado, y que solamẽte obra contra la naturaleza de aquello, que à nosotros es manifiesto; no absolutamente (como diximos in Cert. dial. num. 221.) contra la naturaleza, pues aquello es naturaleza, que haze Dios, segũ dize la Glossa sobre el cap. 11. à los Romanos, n. 24. y obra con el poder, que se ha reservado para manifestar en tiẽpo oportuno, y enseñarnos con la lengua de sus milagros, como nos enseña la Iglesia con San Agustin. Y de

Cert.

Glossa.

Hom. dõ. 4. quad.

23 Y de esta potencia de Dios absoluta ordenada no devemos, ni podemos hablar cosas singulares determinadamente sin especial noticia dirigida, y regulada por las llaves de la sabiduria, y ciencia de N. S. madre Iglesia Romana, cuyo es enseñarnos las cosas Diuinas, y dar regla para la verdad de los milagros; y assi mismo de las obras de naturaleza, que conduzen à la verdadera intelligencia de los misterios de nuestra Santa Fe Catholica, y buenas costũbres.

Regula credendi Cert. nũ. 142. pag. 201.

24 De la potencia empero absoluta de Dios, que segun nuestro modo imperfecto de entender precinde absolutamẽte de todo decreto general, y especial, à la qual potẽcia llama Lullio intecional, pues realmẽte no puede haver en Dios tal exclusiõ, si concebirse de nosotros, y segũ nuestro modo imperfecto de entẽder como declara el P. Yzquierdo: suponemos, y devemos suponer todo aquello, que à nosotros no nos cõsta tẽga en si cõtradictiõ, ò sea cõtra la decencia simpliciter absoluta de Dios N. S.

Pharus; disp. 10. q. 4. n. 229.

25 A la segunda conclusion del referido decreto, que ordena no se defiẽda. Digo, que la dicha cõclusion, con la exclusion de gracia, y gloria, no es de Lullio. Cõsta esto manifiestamente de la quest. 48. en la qual discurriẽdo el D. Illum. y provãdo la mayor nobleza de vna naturaleza, y primacia en perfeccion, dize: *Oportet quód prima natura, quæ nobilior est, sit nobilior per majorẽ magnitudinẽ bonitatis, sapiẽtiæ, volũtatis, virtutis, veritatis, & gloriæ; sine quarũ majore magnitudine, nulla natura potest esse major aliá.* Luego, cõforme el referido texto, no podemos dezir en sentir de Lullio, que *Christi humanitas secluſâ gratiâ, & gloria, in sua scilicet substantiali præcisé ratione inspecta est perfectior quálibet angelicâ substantiâ*: porque, como consta del texto, la mayor perfeccion de vna

Prima natura.

naturaleza, se deve tomar de su mayor grandeza en bondad, virtud, y gloria, y demas perfectiones, que conduzen la tal naturaleza á la mas perfecta possession de su vltimo fin.

26 Y en quanto à lo que añade la misma conclusion segunda: *Quod idem de ipsa Virgine Deipara propugnamus.* Digo, que con la exclusion de gracia, y gloria, no es la tal conclusion de Lullio. Cõsta esto de la misma quest. 48. en donde Lullio despues de provada la mayor nobleza de la humanidad santissima de Christo, por razon de la vnion hipostatica; y satisfecho al argumento del hermitaño: para confirmacion de su sentẽcia, y como argujendo *á minori ad majus*, por la perfeccion, que huviera tenido el hombre, si perseverara en la justicia original, y gracia, en que Dios le tenia cõstituido, añade las palabras siguientes: *Vnde cum plus dicat natura in vno subjecto per intensum, & extensum, quàm per intensum tantùm; secundùm modũ prædictum, possibile est, quòd natura humana in aliquibus hominibus, quoad se remota à peccato originali, posset esse nobilior, quàm natura Angeli.* En cuyas palabras, ly *quoad se remota à peccato originali*, no significa, que dicha humana naturaleza precinda de la gracia, y del orden à la gloria; si que precinda, como dize expressamente, del pecado original; esto es de la privacion de la justicia original, en que Dios criò al hombre, y de la gracia, en que le tenia constituido, y por ella ordenado à la gloria. La qual justicia original, y gracia si cõservara Adan, nacieran sus descẽdiẽtes hijos de gracia en aquel feliz estado de la innocẽcia, que en el presente de la naturaleza depravada nacẽ hijos de ira: *Quia vitium pro natura inclevit.* Como dize San Agustin.

Locus á minori ad majus.

Aug. tr. 44. in Ioã.

27 Luego havemos de dezir, q; el sentir de Lullio en las

en las palabras de suso referidas, es ser possible, que si perseverara el estado de la innocēcia, y justicia original, la naturaleza de algunos hombres en su limpia concepcion tuviera ventaja, y pudiera ser mas noble, por razō de la mayor gracia recebida, ò disposicion para ella, y orden à mayor gloria, que la naturaleza del Angel. Y de esta manera podemos dezir, que la Virgen SS. concebida sin mācha de pecado original, y en gracia de Dios, fuè por esta, desde el primer instante de su ser, mas noble que la naturaleza del Angel. Y en consequencia de este sentir, se deve esplicar la conclusion segunda en la manera siguiente: *Christi humanitas collata cū Angelis, naturâ, gratiâ justificāte, & gloria, non tantùm prædictis formaliter gratiâ, & gloriâ illos excedit, sed præcisè in suo esse substantiali inspecta, ex sola gratia visionis perfectior est, quâlibet Angelica substantia: Quòd idem respectivè, de Virgine Deipara propugnamus.* Hoc est defēdimus B. V. Mariam in suo esse substantiali cōpleto præcise inspectā, & gratia maternitatis Dei ornatam, seclusâ formaliter gratia justificāte, & gloriâ, superiorē esse, saltem moraliter, & in habitu, quâlibet Angelicâ substantiâ.

Conclusio secūda exposita.

28 A la tercera conclusion del referido decreto, que ordena, que por ahora, como esta dicha conclusion, no se defienda. Digo, que deve exponerse, y esplicar en la manera, que se ordena se esplique la primera conclusiōn. Y como esta conclusiō 3. contēga quatro partes, sera bien segū estas referirla, y traher los textos en que se esplican.

La primera parte de dicha conclusion tercera es: *Tanta fuit incarnationis convenientia, quòd ex hypothesi, quòd voluerit Deus ad extra producere, necessariò debuerit incarnationem decernere.* La qual clausula en el texto de Lullio, y q. 99. sent. dize desta mane-

Pars 1. cōclusionis tertiæ.

Debitum congruitatis.

ta: *Deus per eundem modum, quo voluit mundum creare, debuit ipsum creare, quoad seipsum; & quoad actus suarum dignitatum debuit assumere naturam humanã.* Luego, conforme este texto, claramente se manifiesta que habla Lullio de debito ex hypothesi decreti voluntatis Divinæ, & in sensu composito istius, ac de potestate ordinaria, & morali, sivè ex congruentia ad majorem perfectionẽ vniversi, & gloriam Dei, como reza el Decreto, circa de la primera conclusion, num. 5.

Pars 2. cõclusionis 3.

29 La segunda parte de la conclusion tercera es. *Incarnationem, inquam, solius Diuini Verbi, cum nec Deus, vt abstrahit à personalitatibus potuerit incarnari, nec Pater vnam assumere naturam, nec Spiritus Sanctus aliam.* La qual clausula, cõforme el texto de Lullio en la quest. 108. habla manifiestamente de la

Potentia ordinaria.

potestad ordinaria de Dios, como havemos dicho sobre la primera clausula. Y que pueda Dios, *de potentia absoluta*, obrar de otra manera, como enseña el Maestro de las Sentencias, 3. dist. 1. q. 2. Suppone Escoto *ibidem.* Suppone assi mismo Lullio en la questiõ citada, y en el libro llamado *Apostrophe*, cap. 18. *de Incarnatione Dei:* y diremos en la vltima parte de esta conclusion. Por donde, quando dize Lullio en el cap. 19. del citado *Apostrophe*, que

Debitum congruitatis.

es *de Incarnatione Filij Dei. Quòd Filius debuit incarnari, non Pater, nec Spiritus Sanctus*, (adde, nec Deus, vt abstrahit à personalitatibus) se esplica, y habla por razon de la mayor congruidad, *& vt proprietas proprietati concordaret*, como discurre assi mismo en la q. 108. Esto mismo enseña S. Buenaventura 3. Sẽt d. 1. art. 7. q. 4. diziendo: *possibile fuit, sed non decuit aliã Diuinarũ personarũ incarnari, quám Verbum.* Por dõde solamẽte de la potestad ordenada, y no absoluta, *debuit necessariò incarnari Filius Dei.* Como

de

de salvar al hombre expressamente habla Lullio en la quest. 112. diziendo: *Deus de sua potentia ordinaria humanum genus salvare nõ potuit, sine satisfactione; sic autem de absoluta potẽtia sua.*

30 La tercera parte de dicha conclusion tercera es: *Nec etiam ex hypothesi, quód potuerint incarnari, potuissent eandem assumere humanitatem.* Circa dè esta clausula enseña Escoto, 3. Sent. dist. 1. q. 2. *Quòd si persona immediatè assumerent naturam, non possent eandẽ humanitatẽ assumere: sic autẽ si hic Deus, prout abstrahit à personis, immediatè assumeret naturã.* Nã sic tres personæ assumerẽt mediatè eandẽ humãitatẽ.

Pars 3. cõclusionis 3.

Latiùs in Resol. 48. num. 230.

31 La vltima parte de la tercera conclusiõ es: *Solùm Vnigenitus Dei Filius potuit, & necessariò debuit hypostaticè vniri cum sola tali humana natura.* Esta clausula conforme lo de suso referido, se deve esplicar de la potestad ordinaria, necessidad ex hypothesi decreti, y deuda de mayor conveniencia. Porque al argumento, que se propone en el cap. citado 18. del *Apostrophe*, que dezia: *Sapientia Divina scit, quòd potuit assumere naturam Angelicam, vel aliam naturam.* Responde Lullio, omitiendo lo dicho, y suponiendo lo de potencia absoluta; aunque no à sido assi de facto, por ser mas conveniente, y de mayor cõgruidad, que Dios se encarnasse. Las palabras de Lullio sõ: *Respondemus, quòd assumẽdo (Verbũ Divinum) naturã Angelicã, vel aliã, nõ participaret cũ omni creatura; & si Deus fecisset recreationem, vel liberationem per Angelum, vel per aliã creaturam, non esset natura humana in illa nobilitate, in qua erat ante peccatũ, quia ante peccatum non erat obligata, nisi soli Deo.* Otras congruencias añade; pero estas son suficiẽtes para que conste del sentir de Lullio, y que la dicha tercera conclusiõ se deve poner, conforme à sus textos, en la manera siguiente: *Tanta fuit incarnationis conve-*

Pars 4. cõclusionis 3.

Debitum congruitatis. Hebr. 7. num. 17.

Conclusio tertia explicata.

convenientia, quòd ex hypothesi quòd voluerit Deus ad extra producere, necessariò debuerit necessitate secundùm quid, & debito congruitatis, seu majoris convenientia universi, de potentia ordinaria incarnationem decernere, incarnationem, inquam, solius Divini Verbi; cum nec Deus, vt abstrahit à personalitatibus potuerit, ordinatè loquēdo, incarnari, nec Pater vnam assumere naturam, nec Spiritus S. aliam. Nec etiam, ex hypothesi quód ordinatè potuerint incarnari, potuissent immediatè eādem assumere naturam. Solúm vnigenitus Dei Filius potuit, & necessariò ex hypothesi decreti debuit hypostaticé vniri cum sola tali humana natura, vtpote magis assumptibili de congruo.

32 A la sexta y vltima conclusiō (sobre la quarta y quinta no se occurre cosa que dezir, ni esplicar) del referido decreto, que ordena: En la parte, que dize: *Intra fidei limites, &c. que la dicha conclusion no se defienda.* Digo, que la tal conclusion no es de Lullio; si se opone al texto del Arbol de la ciēcia, *cap. de folys Arboris Christianalis*, §. de loco arboris Iesu-Christi: en dōde esplica los varios modos, que tiene Christo S. N. de presēcia, segū la naturaleza Divina, y humana, exortando à la enseñansa se deve dar à los infieles, paraque salgan de sus errores, y no crean, que creemos los Christianos, que la humanidad de Christo esta en todo lugar, en quanto hōbre, si este hōbre es Dios. Pues lo que N. S. Fe Catholica enseña es, que Christo S. N. Dios, y hōbre verdadero, en quāto Dios esta por su immēsidad en todo lugar; y en quāto hombre fuè cōcebido en las purissimas entrañas de la Virgē su madre, naciò, muriò por nuestra redēciō, resucitado subio à los cielos, en donde esta con verdadera, y real presencia corporal; y esta Sacramentalmente en la Eucharistia Sacrosanta, real y verdaderamente, como reside en el cielo. Y porq; los infieles, y hereges cōfunden

Fides declaranda.

en

en Christo las dos naturalezas, Divina, y humana, niegan à la SS. humanidad de Christo presēcia corporal, ni podemos los Christianos conceder à esta humanidad actual presencia formal en todo lugar, sin confundir nuestro modo de hablar con el que tienē los hereges, que en Christo confunden las naturalezas. Y assi es necessario se declare la referida conclusiō sexta *en el decreto, que ordena no se defienda.* Y parece puede esplicarse, y correr imprimiēdo se en la manera siguiente. *Intra fidei limites, sensu alio longè distincto à Brencianico naturas confundente, Christi humanitatem esse vbiq; nō solùm concomitanter, quasi per accidens, & ratione Divinitatis; sed etiam per se formaliter in habitu, per donum multiplicandi præsentias, est verum, & probabile.* Consta esto de lo que dize S. Gregorio, hō. 28. in Evang. hablando del Regulo: *mementote quid petijt, & apertè cognoscetis, quia in fidē dubitavit. Poposcit namq; vt descenderet, & sanaret filiū ejus; corporalem ergo præsentiam Dñi quærebat, qui per spiritum nunquam deerat.* Devemos luego creer, y creemos que la presencia corporal de Christo pudo, y puede variarse, y multiplicar; no la Divina, que indivisiblemēte es vna por su immēsidad. Por dōde si la presencia corporal de Christo, ò la presencia formal de su naturaleza humana, se puede multiplicar, y multiplica quādo quiere, y en la manera que quiere; no podemos dezir que la humanidad de Christo actū, & formaliter este en todo lugar: *illuderetur enim mysteriū Eucharistiæ, sicut Vbiquistæ prætendunt confundendo naturas in Christo, & novam negando præsentiā realem Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistia.* Esto es, *amigo Lector*, lo que agora te ofrece mi discurso sacado de los textos del Doctor Illuminado, que suplico leyas cō la sinceridad de animo le sujeto à la censura del Tribunal S. de la Inquisiciō. Vale.

Naturæ in Christo nō cōfundūtur.

Conclusio sexta explicata.

D. Greg.

Latiūs in resol. 118. num. 203.

EPIG-

IN LAVDEM OPERIS.

ARS brevis, æternos meritò victura per annos
Nostreo digna es pulvere, crede mihi.
Rursus in auratam gratissima tendis arenam,
Phœbeam rursus cernis amica facem.
O bene! Mæcenas nam cum ditaverit Artem;
Quæ brevis est, surgat grandior arte sua.
Ars tamen est eadem, brevis est, vivetque perennis;
Sit licet vsque brevis, non erit vsque brevis.

PRO AVCTORE.

CIMMERIIS quondam quæ circumfussa tenebris
Plurima jam dudum terruit ingenia.
Ipsa theatrales redit Ars visura triumphos
Qualis Olympiaci clara lucerna globi.
Quid mirum? Obscuram si projicis vndique noctem;
Depulsâque jubes nocte subire diem.
Ars ergo dabit inde alys clarissima lucem;
Ipsi Arti lucem tu dare solus habes.

DEZIMA.

A LA OBRA.

YA segura as de quedar
Arte, sin que perecer
De oi mas tẽgas que temer,
Pues no puedes naufragar.
Oi as salido del MAR
SAL-ado, purificada:
Y à sido cosa ajustada,
Pues esta tan asentado
Es su Autor illuminado,
Salga su Arte illustrada.

AL AVTOR.

BREVE luminoso Sol
Fue de Lulio la dotrina,
Pues de su Arte peregrina
Casi espiro el arrebol.
Mas brillante este farol
Oi por ti buelve à nacer,
Con que he llegado à creer
Debio à Raymũdo el lucir:
Y à ti, segun mi sentir,
El lucir, y renacer.

†

SOCIETATIS IHS CASTALIDES.

DEVS

Digitized by Google

DEVS CVM TVA GRATIA, SAPIENTIA, ET AMORE INCIPIT ARS BREVIS, QVÆ EST IMAGO ARTIS GENERALIS, QVÆ SIC INTITVLATVR.

DEVS CVM TVA SVMMA PERFECTIONE INCIPIT ARS GENERALIS, ET VLTIMA.

PROLOGVS.

ATIO quare fecimus istam Artem brevem est, vt Ars magna faciliùs sciatur, nam scita ista arte supradicta, etiã aliæ artes de facili possunt sciri, & addisci. Finis artis.

Subjectum hujus artis est respondere de omnibus quæstionibus, supposito quod sciatur, quid dicitur per nomẽ. Subjectũ.

Dividitur iste liber in 13. partes, in quas similiter Ars magna est divisa. 1. pars est de Alphabeto. 2. de Figuris. 3. de Diffinitionibus. 4. de Regulis. 5. de Tabula. 6. de Evacuatione 3. Figuræ. 7. de Multiplicatione quartæ figuræ. 8. de Mixtione principiorum & regularum. 9. de Novem subjectis. 10. de Applicatione. 11. de Quæstionibus. 12. de Habituatione. 13. de Divisio.

Digitized by Google

modo docendi hanc artem. Et primò de prima parte dicimus sic.

SCHOLIVM.

Subjectũ variè sumitur.

IN prologo superius posito Illumina. Doct. scopum Artis, seu finem intrinsecum proponit, subjectum declarat, vtque in promptu habeatur, totum partitur opus. Loquitur autem hìc Magister de subjecto propter quod applicationis in alio: nam in se est quæcunque scientia ab Artista habenda. Subjectum verò applicationis circa quod, & vniversale, ens est: speciale existit multiplex; scilicet Deus, Angelus &c.

Deinde subjectum absolutionis, in quo, est intellectus: subjectum de quo, sivè attributionis, & virtualis continentiæ est realis exemplaritas, sive specularis realitas, & mediũ sciendi; hoc est artificium generale sciendi, vt egregius Magister docet in prologo sententiarum, & initio Lecturæ super artem, Ianuæ factæ.

DE PRIMA PARTE, QVÆ EST DE Alphabeto hujus Artis.

TEXTVS.

3. Alphabeti vtilitas.

ALPHABETVM ponimus in hac Arte, vt per ipsum possimus facere figuras, & miscere principia, & regulas ad investigandum veritatẽ. Nam per vnam litteram habentem multa significata, intellectus

est

est magis generalis ad respiciendũ multa significata, & etiam ad faciendum scientiam. Et ipsum quidem Alphabetum corde tenus oportet scire; aliter enim Artista Arte ista non poterit bene vti.

Alphabetum corde tenus sciendum.

ALPHABETVM,

B *Significat bonitatem: differentiam: vtrum: Deum: justitiam: & avaritiam.*

C *Significat magnitudinem: concordantiam: quid: Angelum: prudentiam: & gulam.*

D *Significat durationem: contrarietatem: de quo: cælum: fortitudinem: & luxuriam.*

E *Significat potestatem: principium: quare: hominem: temperantiam: & superbiam.*

F *Significat sapientiam: medium: quantum: imaginativam: fidem: & acediam.*

G *Significat voluntatem: finem: quale: sensitivam: spem: & invidiam.*

H *Significat virtutem: majoritatem: quando: vegetativam: Charitatem: & iram.*

I *Significat veritatem: æqualitatem: vbi: elementativam: patientiam: & mendacium.*

K *Significat gloriam: minoritatem: quomodo, & cum quo: instrumentativam: pietatem: & inconstantiam.*

4. SCHOLIVM.

ALPHABETI vtilitas & necessitas proximo textu declarantur, latiùsq; probantur, cap. 1.

Alphabeti necessitas.

Introductorij ad artem demonstrativam; & de se patent: sicut enim puer non potest syllabas formare, nec proinde dictiones exprimere, quin Alphabetum sciat, sic quoque Artista non potest artizare, si Alphabeti artis est inscius. Definitur autem Alphabetum sic: *Primordiale Artis fundamentum virtualiter omnium dicendorum de Arte & ex Arte contentivum.*

Sicut elementa ad syllabas, ita principia ad rationes.

Alphabetum diffinitur.

DE II. PARTE, QVÆ EST DE Figuris.

CAPVT PRIM. DE PRIMA FIGVRA.

5. TEXTVS.

PARS ista in quatuor partes dividitur; videlicet in quatuor figuras. 1. Figura est de A. Ipsa quidem continet in se novem principia; videlicet bonitatem, magnitudinem &c. & novem litteras: videlicet B. C. &c. Est circularis, eò quòd subjectum mutatur in prædicatum, & è converso: vt cum dicitur: Bonitas est magna: Magnitudo est bona: Et sic de alijs.

Prima figura est circularis: & quare.

In ipsa quidem figura inquirit Artista naturalem conjunctionem inter subjectum, & prædicatum; dispositionem, & proportionem, vt ad faciendum conclusionem possit medium invenire.

Inquisitio medij.

Quodlibet principium per se sumptum est omnino generale: vt cum dicitur bonitas, aut magnitudo. Quando autem vnum principium contrahitur ad aliud, tunc ipsum est subalternatum; vt cum dicitur: bonitas mag-

Quodlibet principiũ est in se generale: In alio subalternum.

Digitized by Google

magna &c. Et quãdo contrahitur aliquod principiũ ad singulare, tunc est principiũ specialissimũ, vt cum dicitur: bonitas Petri est magna. Et sic intellectus habet scalã ascendendi, & descendendi à principio omnino generali, ad nõ omnino generale, nec omnino speciale: & à nõ omnino generali, nec omnino speciali ad omnino speciale. Et sic de ascensu istius scalæ potest dici suo modo. Scala.

In principijs hujus figuræ est implicatũ quidquid est: nã quidquid est, est bonũ, & magnũ &c. sicut Deus, & Angelus &c. qui sunt magni, & boni, &c. Quapropter quidquid est, reducibile est ad principia supradicta. Prima figura est generalis.

PRIMA FIGVRA.

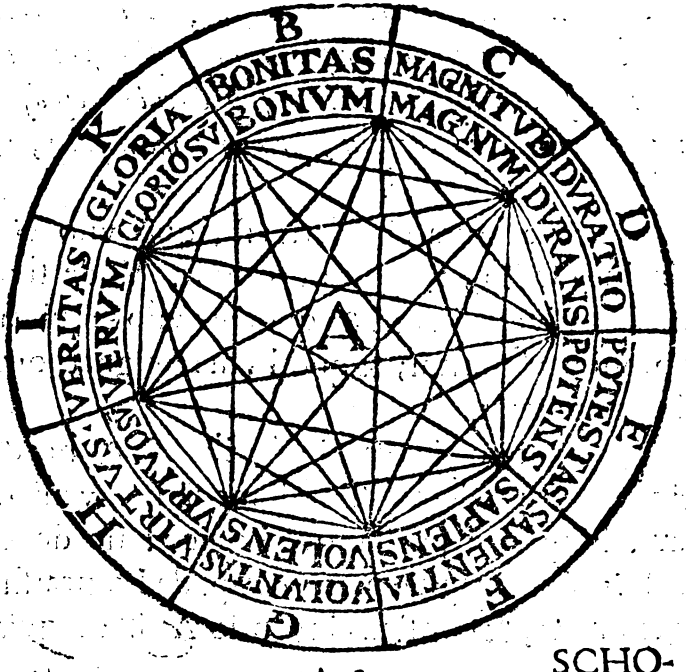

 SCHO-

6. SCHOLIVM.

Figura difinitur.

DEFINITVR figura in præsenti: *Imaginaria, vel imaginabilis positio signorum, & significatorum, in qua signa sensibiliter ponuntur, & signata eis correspondentia, vt faciliora cognitu, firmiora memoratu, & vtiliora vsu reddantur.* Sic colligitur ex Doctore nostro in prologo Compendij artis demonstrativæ dicente: *In hac Arte figuræ traditæ sunt, vt per sensum imaginatio, & per imaginationem intellectus sentiat auxilium; & maximè, vt per eas vniversalia principia in eis appareant, & ad memoriam facilius reducantur.* Hinc definitur prima figura (per A. denominata, in ejus centro posita) sic: *Positio imaginaria circularis, in qua novem Alphabeti signa circulariter ponuntur, & significata totidem absoluta inseparabiliter sub circulo repræsentata, vt faciliora cognitu, firmiora memoratu, & vtiliora vsu reddantur.*

Fructus figurarum. Cert. nu. 227.

Prima figura definitur.

Est circularis: & quare.

7. Prima figura circularis est, quia vno ejus principio tacto, tanguntur omnia. Vnde sunt æqualis vniversalitatis, & quod ex vno sequitur, ex omnibus sequitur; & quod vni repugnat, omnibus repugnat.

Vsus Artis generalis.

Vsus autem ejus maximé vtilis est, & necessarius ad verum demonstrandi medium inveniendum, longèque præstantior Logico: sic docet Doct. in Arte magna, part. 10. cap. de Logica; firma enim est, & constans inventio Artistæ, quia radi-

Digitized by Google

radicata in primis intentionibus; inventio autem Logici labilis, instabilisq; fundata in secundis intentionibus.

8. Pro scala hujus figuræ adverte ex Doctore in Arte inventiva veritatis, distinctione 4. quæst. 8. num. 4. fol. 5. quód *principia contractione specificantur, specificatione diversificantur, & diversificatione multiplicantur.* Hoc consideranti patebit. Scala.

Tandem pro implicatione nota, quòd semper Artista debet reducere terminos implicitos quæstionis ad explicitos Artis, vt docetur cap. 36. Introductorij ad Artem demonst. & cap. 13. Artis studioso dicitur: *Disce omnia reducere ad aliquam cameram, & sic scies legere secundum hanc Artem; & ex consequenti omnia sub brevibus comprehendere.* Ad id autem regulas dabimus, vsuque jugi, & exercitio deveniemus. Nota etiam ex Arte compendiosa, Fig. A. quod in quæstionibus, *illud est asserendum, quod cedit in gloriam, & honorem Dei. Et quod vni camerarum contradicit, omnibus contradicit; & quod vni concordat, ceteris concordat: quare omnes mutuò juvantur, vt noscantur, & ipse Deus* cognoscatur, ametur. Reductio. Modus legendi.

CAPVT SECVNDVM DE Secunda Figura.

9. TEXTVS.

SECVNDA figura est per T. nominata. Ipsa quidem cōtinet in se tres triangulos, & quilibet est generalis Secunda figura est generalis.

ad omnia. Primus triangulus est de differentia, concordantia, & contrarietate. In quo cadit quidquid est secundum suum modum: nam quidquid est, aut est sub differentia, aut concordantia, aut contrarietate, & extra ista principia non est aliquid reperire.

Species differetiæ.

Sciendum tamen est, quòd quilibet angulus istius trianguli habet tres species: nam differentia est inter sensuale, & sensuale, vt puta inter lapidem, & arborem. Iterùm inter sensuale, & intellectuale, vt puta inter corpus, & animam. Et adhuc inter intellectuale, & intellectuale, sicut inter animam, & Deum; aut inter Angelum, & Angelum; aut inter Deum, & Angelum. Et sic de concordantia, & contrarietate potest dici suo modo.

Inventio medij, & scala intellectus.

Et ista differentia existens in quolibet angulo istius trianguli est scala intellectus, per quam ascendit, & descendit, vt medium naturale inter subjectum, & prædicatum possit invenire, cum quo medio possit concludere, & propositionem declarare. Et sic de scala concordantiæ, & contrarietatis potest dici suo modo.

Triangulus rubeus.

10. *Alius triangulus est de principio, medio, & fine. In quo cadit quidquid est: nam quidquid est, aut est in principio, aut medio, aut fine, & extra ista principia nihil est inventibile.*

Divisio principij.

In angulo principij, causa significat causam efficientem, materialem, formalem, & finalem. Quantitas autem, & tempus significant novem prædicamenta

acci-

Digitized by Google

accidentium, & ea quæ ad ipsa reduci possunt.

In angulo medij sunt tres species medij; vt puta medium conjunctionis, quod existit inter subjectum, & prædicatũ; sicut quando dicitur, Homo est animal, *inter hominem, & animal sunt media; videlicet vita, & corpus suum, sine quibus homo non potest esse animal. Item est medium mensurationis, quod consistit per actum existentem inter agens, & agibile; sicut amare inter amans, & amabile. Et adhuc est medium extremitatum; sicut linea existens inter duo puncta. Et iste angulus medij est generalis scala intellectui.* Medij.

Anguli finis tres sunt species. 1. est finis privationis, qui quidem significat habitum privativum, & ea quæ sunt in tempore præterito; vt mors, quæ finit vitã. Secunda species est finis terminationis, qui significat metas; vt sunt duo puncta, in quibus linea terminatur, sicut amare in amante, & amato. Tertia species est finis perfectionis, qui est finis vltimus; sicut homo, qui est, vt multiplicet suam speciem, & vt Deum intelligat, diligat, recolat, & hujusmodi. Et iste angulus finis est scala generalis intellectui. Finis.

11. *Tertius triangulus est de majoritate, æqualitate, & minoritate: & est generalis ad omnia, secundũm suum modum: nam quidquid est, aut est in majoritate, aut æqualitate, aut minoritate.* Triangulus croce.

Majoritas habet tres species. 1. est quando majoritas est inter substantiã, & substantiã; vt puta, substãtia cæli, quæ major est, quã substantia ignis. 2. species est Divisio majoritatis.

quando majoritas est inter substantiam, & accidens: sicut substantia, quæ est major sua quantitate; substantia enim per se existit, accidens verò nequaquam.

3. Species est quando majoritas est inter accidens, & accidens: sicut intelligere, quod est majus quám videre; & videre quàm currere. Et sicut dictum est de majoritate, ita potest dici de minoritate; nam relativè se habent.

Minoritatis.

12. Angulus de æqualitate habet tres species. Prima est quando res sunt æquales substantialiter; sicut Petrus & Martinus, qui sunt æquales in substantia. Secunda est quando substantia, & accidens coæquantur; sicut substantia, & sua quantitas. Tertia species est quando est æqualitas inter accidens, & accidens: sicut intelligere & amare, quæ sunt æqualia in objecto. Et iste angulus est scala intellectui, per quam ascendit, & descendit, vt in alijs triangulis dictum est. Et quando intellectus ascendit ad objecta generalia, ipse est generalis; quando autem descendit ad particularia, ipse est particularis.

Æqualitatis.

Æqualitas in objecto

Ista figura de T. est serviens primæ figuræ: nam per differentiam distinguit inter bonitatem, & bonitatem; inter bonitatem, & magnitudinem &c. Et per hanc figuram junctam primæ, intellectus acquirit scientiam: & quia ista figura est generalis, idcirco intellectus est generalis.

Secunda figura est instrumẽtalis.

SECVN-

Digitized by Google

SECVNDA FIGVRA.

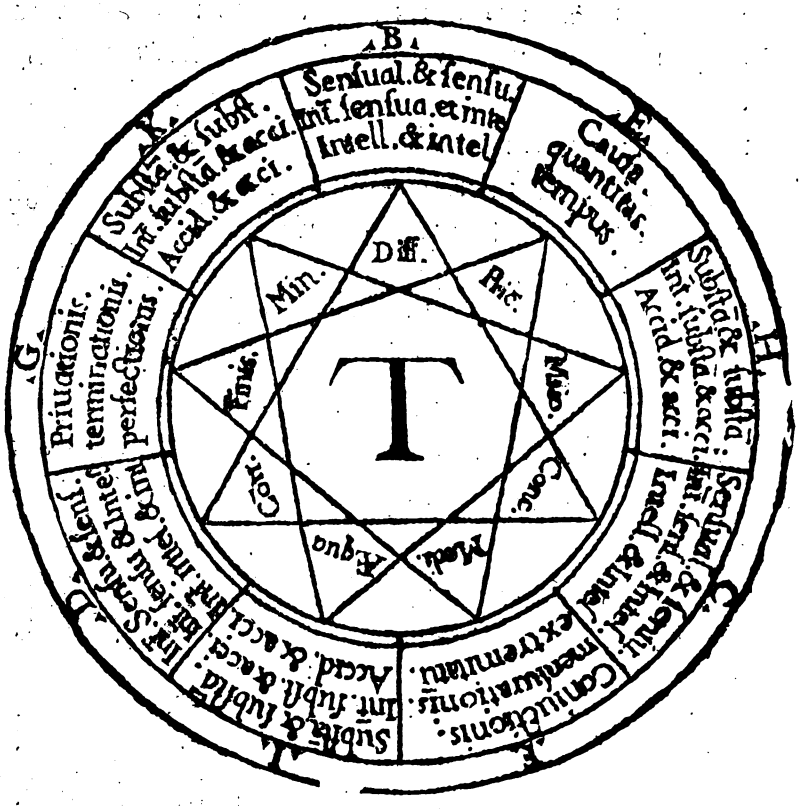

13. *SCHOLIVM.*

DEFINITVR secunda figura sic: *Positio imaginaria partim circularis, partimque triangularis, in qua novem signa, & totidem respectiva significata, diversis coloribus, pro diversis triangulis depicta ponuntur, vt faciliora cognitu, firmiora memoratu, vtiliora vsu reddantur.* In cujus centro ponitur T. ad ipsius secundæ figuræ denominationem.

Secunda figura definitur.

Principia respectiva sunt generalia

Vbi nota quòd licèt principia respectiva sint generalia, & circularia, quatenus trianguli, & anguli omnes mutuò se penetrant, sicut practicatur in cap. 27. Introductorij ad Artem demonstrativam, & in ipsa Arte demonstrativa, dist. 2. á camera TT. tamen quia in ipsa penetratione quilibet angulus suum servat numerum, alterique opponitur; ideo principia respectiva triãgulariter sunt disposita, & sub determinato suo solùm modo omnibus applicabilia. Ita tamen quòd inter illa, inter quæ cadit v. g. majoritas, & minoritas, secundùm eundem respectum impossibilis est æqualitas. Id docet egregius Doctor in Compendio artis demonstrativæ, 2. parte figurarum, de prima parte T. Vide totum discursum illius figuræ, quia maximè facit ad ipsius intelligentiã, & generalem rerum omnium.

Quare disponuntur triangulariter.

Respectus varij.

14. Et quamvis de Deo communiter negentur contrarietas, & minoritas, vt patet in Lectura ejusdem Doctoris super Tabulam generalẽ, dist. 2. per totam partem tertiam figuræ tertiæ, vbi fit mentio de contrarietate, & minoritate; tamen certissimũ est Deum contrariari malitiæ, hujusque maximam minoritatem * habere: Deum etiã contrariari dæmoni dicitur in Arte amativa, fig. 2. Quare contrarians est, sed non contrarietas, vt habetur in Arte magna, parte 9. cap. de Deo per contrarietatem deducto: ac proinde in Deo est con-

Deus est summè perfectus.

* Vide nũ. 51. & alijs

contrarietas activa, nõ passiva. Negantur ergo solùm de Deo contrarietas, & minoritas bonitatis, magnitudinis &c. Deus etiam quamvis in se, & absolutè summam æqualitatem habeat, nec majoritatem admittat; tamen comparatione creaturarum est major, ex Compendio artis demonstrativæ, de 2. parte A. Cum etiam ibidem Doctor excludit á Deo angulum principij, id monet esse, vt comprehendit quantitatem, & tempus, ac causam materialem. Idem de efficienti ad intra tenemur dicere latini: sublatis tamen omnibus imperfectionibus, & accepto principio cum æqualitate Divinæ virtutis, admittendum esse in Deo concedit ibidem, de quæst. A. Respectus varij.

15. Vsus quidem hujus 2. figuræ ita necessarius est, vt dicat Illuminatus Doctor in Arte demonstrativa, distinct. 3. *de modo intelligere*, in corpore, quód sicut rusticus habet equum, & nescit eum equitare, sic anima sine T. habet intellectum, & intelligere nescit. Cum autem in tota figura T. omnia dicta implicentur, ita vt omnes anguli attestentur veritati inventæ ostensivè, ex Introductorio, cap. 29. Hinc quilibet triangulus, & quilibet etiam angulus est scala intellectui ad concludendum, & intelligendum veritatem. Vnde cum Doctor in textu, de triangulo *viridi*, de angulis medij & finis in *rubeo*, ac de angulo æqualitatis in *croceo* monet, quòd sunt scala intel- Vsus 2. fig. necessarius. Ejus generalitas. Scala.

intellectui, id non voluit negare de angulis principij, majoritatis, & minoritatis, sed supposuit tanquam omnibus notum, ex locis dialecticis, idque docuit in Compendio, loco superiùs citato, versu *vbi nota*, in fine: & in Arte amativa, figura 2. in fine.

CAPVT III. DE TERTIA Figura.

16. TEXTVS.

Tertia fig.

TERTIA figura composita est ex prima, & secunda: nam B. quæ est in ipsa valet B. quæ est in prima, & secunda figura: & sic de alijs litteris. Ipsa quidem habet in se triginta sex cameras, vt patet eam intuenti. Qualibet camera multa, & diversa significata habet per duas litteras in ea contentas: sicut camera B C. multa, & diversa significata habet per B C. & similiter camera B D. multa, & diversa significata habet per B D. &c. Et hoc jam patet in Alphabeto ante dicto. In qualibet camera sunt duæ litteræ in ea contentæ, & ipsæ significant subjectum, & prædicatum, in quibus Artista inquirit medium, cum quo subjectum, & prædicatum conjunguntur: sicut bonitas, & magnitudo, quæ conjunguntur per concordantiam: & hujusmodi: cum quo medio Artista intendit concludere, & propositionem declarare.

Inquisitio medij.

17. *In ipsa figura significatu est, quod vnumquodq; prin-*

principium cuilibet principio attribuitur: sicut B. cui attribuitur CD. &c. Et C cui attribuitur DE. &c. vt patet in figura. Ratio hujus est, vt intellectus cum omnibus principijs cognoscat quodlibet principium, vt ad eandem conclusionem deducat multas rationes. Et de hoc volumus dare exemplum in bonitate, de qua facimus subjectum: de alijs autem prædicatum: vt bonitas est magna, bonitas est durabilis, bonitas est potens, bonitas est scibilis, bonitas est amabilis, bonitas est virtuosa, bonitas est vera, bonitas est gloriosa, bonitas est differens, bonitas est concordans, bonitas est contrarians, bonitas est principians, bonitas est medians, bonitas est finiens, bonitas est majorificans, bonitas est coæquans, bonitas est minorificans. Et sicut diximus de bonitate, ita potest dici de alijs principijs suo modo.

Connexio principiorum.

18. Figura ista est valde generalis, cum qua intellectus est valde generalis ad faciendum scientiam. Conditio hujus figuræ est, quòd vna camera non sit contra aliam, sed ad invicem concordent in conclusione: sicut camera BC. quòd non sit contra cameram BD. & sic de alijs. Cum tali quidem conditione intellectus conditionat se, & facit scientiam.

Camera cameram adjuvat.

SCHO-

TERTIA FIGVRA.

BC	CD	DE	EF	FG	GH	HI	IK
BD	CE	DF	EG	FH	GI	HK	
BE	CF	DG	EH	FI	GK		
BF	CG	DH	EI	FK			
BG	CH	DI	EK				
BH	CI	DK					
BI	CK						
BK							

19. SCHOLIVM.

Tertia figura definitur.

DEFINITVR tertia figura sic: *Positio imaginaria triangularis triginta sex quadrãgulis compacta, in qua signa primæ, & secundæ figuræ conjunctim ponuntur, eorumque significata simul repræsentantur, vt faciliora cognitu, firmiora memoratu, & vtiliora vsu reddantur.*

Vsus 3. fig. triplex.

20. Hæc figura est scala generalissima intel-

Digitized by Google

intellectui, & præter implicitũ modũ circularem primę, & triangularẽ secundæ, ex quibus est cõposita, habet triplicẽ explicitũ procedendi modum simplicem, tribus lineis designatum; nempè descensivum, sivè subjectivum; ascensivum, sivè prædicativum; & transversivum, sivè collativum. Et his diversis procedendi modis docetur mutuũ camerarum juvamen, & quòd singulæ singulis, & omnibus sunt annexæ: sic vt quod vni camerarum contradicit, omnibus contradicit, & quod vni convenit, cæteris concordat, servatis etiam semper conditionibus semel assumptis, ne monstra sequantur. Iuvamen. Conditio termini servanda.

Hinc quælibet camera est subjectum generale perquirendi particularia; & vna tacta tanguntur omnes, ratione mutuæ mixtionis earum, sicut docet Doctor in Arte amativa, figura tertia. Quartum & quintum procedendi modum compositũ dabimus in Lectura super Artẽ magnam. Combinatio mutua.

CAPVT IV. DE QVARTA Figura.

21 TEXTVS.

QVARTA figura habet tres circulos, quorum superior est immobilis, duo autem inferiores sunt mobiles, vt in figura patet. Circulus medius volvitur sub circulo superiori immobili; vt puta, quando ponitur Quarta figura.

C. sub B. Circulus autem inferior volvitur sub circulo medio; sicut quando ponitur D. sub C. & tunc temporis formantur novem cameræ: B C D. est vna camera: C D E. est alia: & sic de alijs. Deinceps E. circuli minoris ponatur sub C. circuli mediocris: & tunc formantur aliæ novem cameræ: videlicet B C E. est vna camera: C D F. est alia camera. Et cum omnes litteræ circuli minoris erunt discursæ cum B. circuli majoris, & cum C. circuli mediocris, tunc temporis C. est mediũ inter B & D. eò quia B & D. participant adinvicem per significata de C. & sic de alijs cameris. Et sic per media camerarum homo venatur necessarias conclusiones, & invenit illas.

Inventio medij.

22 Iterùm discurrantur litteræ circuli inferioris cum B. ejusdem circuli majoris, & cum D. circuli mediocris: & sic fiat de alijs litteris circuli mediocris & inferioris, mutando illas, B. circuli majoris existente immobili, vsquequo perveniatur cum B. circuli majoris ad I. circuli mediocris, & ad K. circuli inferioris: & sic erunt ducentæ quinquaginta duæ cameræ.

Cameræ 252.

Figura ista generalior est quàm tertia; quia in qualibet camera istius quartæ figuræ sunt tres litteræ; sed in qualibet camera tertiæ figuræ non sunt nisi duæ: & ideo intellectus generalior est per quartam figuram, quàm per tertiam.

Intellect°.

Conditio

23 De conditione quartæ figuræ est, quòd intellectus applicet illas litteras ad propositum, quæ videntur magis applicabiles proposito: & facta camera de

tribus

tribus litteris, recipiat significata litterarum respiciendo convenientiam existentem inter subjectum, & prædicatum, evitando inconvenientiam. Et cum ista conditione intellectus facit scientiam per quartam figuram, & habet multas rationes ad eandem conclusionem.

Diximus de quatuor figuris, quas corde tenus oportet scire, & sine quibus Artista hac arte non potest vti, neque eam practicare. Artista.

QVARTA FIGVRA.

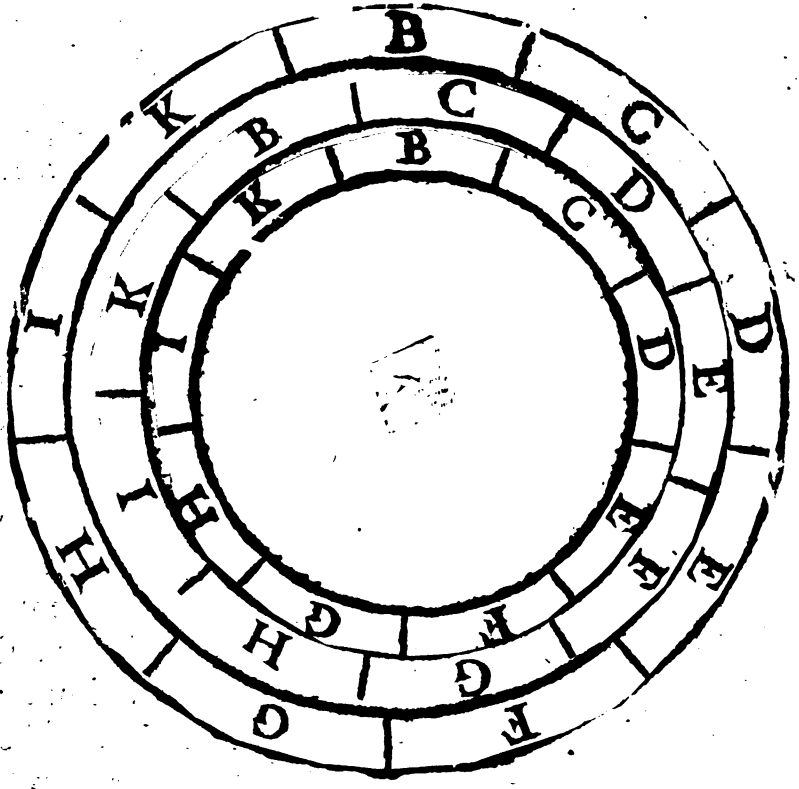

Digitized by Google

24 SCHOLIVM.

Quarta figura definitur.

DEFINITVR quarta figura: *Positio imaginaria circularis tres continens circulos, supremum immobilem, cæteros verò mobiles; in quibus omnibus signa circulariter ponuntur, & per illa repræsentantur significata omnia, vt faciliora cognitu, firmiora memoratu, & vtiliora vsu reddantur ad conjunctionis terminorum multiplicationem.* Vt enim monet Doctor in Arte amativa boni, de divisione operis: *Per figuras faciliùs cognoscimus correspondentiam terminorum.* Et de quarta figura agens dicit in fine: *In hac quarta figura, & vltima comprehenditur Ars tota, & in ea summatim speculari potest & habituari; nam totius Artis processum significat ipsa mixtio litterarum.*

Inventio medij.

Fructus figurarum. Cert. pag. 367.

Modi discurrendi.

25 Modi autem procedendi in hac figura sunt octo: primus est cum ex tribus litteris diversis fit vna camera existens antecedens, cæteris cameris existentibus consequentibus: vt si dicas: BCD. &c. Et CDE. DEF. &c. Poteris etiam ponere antecedens quamlibet aliam camerã, dicendo v. g. EFG. est FGH. GHI. &c. Istum quidem modum ponit expresse Magister in Arte amativa, figura quarta. Septem autem sequentes modi ad numerum octavum complendum, fiunt septem circulationibus medij, & infimi circuli sub supremo, sicuti patet in textu. In qualibet

autem

autem circulatione, tam medij, & infimi circuli sub supremo, quam infimi tantùm sub medio, & supremo, poteris vti modo procedendi primo, quem semper variatum habebis, vt intuenti patebit; nam si in prima dispositione circulorũ habetur antecedens camera B C D. moto infimo circulo, sub medio & supremo, jam aliud habetur antecedens in eadem columna; scilicet B C E. Et sic in omnibus alijs circulationibus imaginaberis. Ex quo præcellentẽ fœcunditatem hujus quartæ figuræ invenies tantam, quam vix sit humani ingenij numerare.

Fœcũditas 4. figuræ.

26 Circa dispositionem 4. figuræ nota, primũ circulum, sivè supremum poni immobilem, ad significandum stabilitatem, & immobilitatẽ subjecti quæstionis, ac conditionis ejus, in quo disputantes semper convenire debent, ne æquivocatio locum habeat, aut formentur propositiones de subjecto non supponente; sive simpliciter & absolutè, quæ sic proindè falsæ etiam sunt, ex communi regula, *Propositio de subjecto non supponente est falsa*; sivè secundùm quid tantùm, ac comparatione respondentis, qui etiam legitimè tenetur non admittere consequentiam, quæ habet aliud subjectum, vel aliàs conditionatum, à proposito in quæstione. Idẽ de prædicato dices; variato etenim, vel conditione ejus mutata, variatur quæstio. Quatè sivè rationes concludant

Conditio termini servanda.

Variata variat quæst.

variato subjecto, sivè variato prædicato quæstionis, non erunt ad rem.

Vnum medium ostendit per aliud.

27. Medius veró circulus, & infimus ponuntur mobiles, ad significandum varietatem mediorum ad assumptum probandum, quæsitumque resolvendum: quod quidem medium semper debet assumi proportionatum extremis, & eorum conditionibus; nam aliás argumentum erit nullum. Ad medium autem inveniendum tota Ars facit; sed recurrendum est maximè ad regulas, quæ etiam docent paralogysmos dissolvere. Ita docet Doctor in fine logicæ novæ, cap. 27.

Medium.

Paralogysmi.

DE TERTIA PARTE, QVÆ EST de Diffinitionibus.

28 TEXTVS.

IN hac Arte sua principia diffiniuntur, vt per definitiones ipsa cognoscantur, & vt ipsis homo vtatur affirmando, aut negando tali modo, quòd diffinitiones remaneant illæsæ. Et cum talibus conditionibus intellectus facit scientiam, & invenit media, & frangit ignorantiam, quæ est sua inimica.

Inventio medij.

29. SCHOLIVM.

QVIA in hac parte Magister succinctè agit de diffinitionibus principiorum, & major eorum desideratur notitia; ideo petentiũ animis satis-

Digitized by Google

satisfacientes, de singulis definitionibus, per specialia capita, necessaria dicemus, non aliunde quàm ab ipso eodem fonte, & Magistro nostro, ex brevi, inquam, Lectura tabulæ generalis deprompta; supposita priùs in ipsius capitis initio, definitione principij, quæ in textu Artis brevis ponitur.

CAPVT I. DE DIFFINITIONE Bonitatis.

30. *BONITAS est ens, ratione cujus bonum agit bonum, & sic bonum est esse, & malum non esse.* Hoc est dictum, quód bonitas, quæ est sustentata in proprio subjecto suo, quod bonum est per ipsam, sicut coloratũ, quod coloratũ est per suũ colorẽ, est ipsi subjecto ratio, vt agat bonũ. Bonitas

Abstractũ est ratio agendi.

Et quando dicitur, quòd bonum est esse, & malum non esse; intelligitur, quód bonum est esse bonum; & malum est non esse illud bonum; vel sic, bonum est esse, & malum est non esse hoc esse, quod bonum est; & non esse est malum. Vel aliter: bonum est esse; ergo bonum est, quod bonitas sit; & malum est, quod bonitas non sit; vel sic, bonum est esse bonitatis, & malum est non esse bonitatis.

31. Si aliquis vellet hanc diffinitionem lædere, vel offendere, dicendo ipsam diffinitionẽ non esse veram, deberet Artista ipsam juvare, & defen- Vna definitio probatur per aliam.

defendere cum alijs diffinitionibus principiorum; sicut cum diffinitione magnitudinis, per quam bonitas est magna: quam magnitudinem non haberet bonitas, nisi esset ratio, per quam suum subjectum ageret bonum. Et sic de diffinitione durationis; quoniam bonum durare non posset, nisi bonitas esset ei ratio bonificandi. Et de diffinitione potestatis; quia nisi bonitas esset ratio boni, bonum non haberet, sub qua ratione posset agere bonum: & sic de alijs.

Mutuum juvamen.

CAPVT II. DE DIFFINITIONE Magnitudinis.

32 Magnitudo.

MAGNITVDO *est id, ratione cujus bonitas, duratio &c. sunt magnæ, ambiens omnes extremitates essendi.* Quando dicitur, *magnitudo est id, ratione cujus &c.* hoc est dictum, quòd magnitudo est ens, sub quo, & per quod omne magnum est magnum; cum magnum sit de genere magnitudinis, sicut calidum quod est de genere caliditatis. Et propter hoc dicitur in diffinitione; *ambiens omnes extremitates essendi*; scilicet sub genere magnitudinis, cum nullum ens absque magnitudine esset magnum.

33 Vnde si aliquis diceret, quòd magnitudo non ambit omnes extremitates essendi, eò quòd nulla bonitas creata est substantia, sed accidens; & sic magnitudo non magnificat, cum bonita-

bonitatem relinquat sub esse accidentis, quod est parvum esse, respectu esse substantiæ?

Ad hoc respondendum est per diffinitionem potestatis, quæ dicit, quód *potestas est per quã bonitas, magnitudo &c. possunt existere, & agere.* Quæ diffinitio non esset vera, si magnitudo esset ita ligata, quòd substantia non posset magnificare substantialiter, sicut accidens accidentaliter: quod esset malum contra bonitatem, & diffinitionem ejus; & parvum contra magnitudinem, & contra diffinitionem magnitudinis: quoniam bonitas non esset ratio, per quam bonum produceret bonum substantialiter, sed accidentaliter: & per consequens magnitudo non esset ratio, per quam magnum ageret substantialiter, sed accidentaliter: & sequeretur quòd substantia esset magis bona, magis magna, & magis ratio, & nobilior ratio per accidens, quám per seipsam: & accidens magis bonum, magis magnum, & melior, ac nobilior ratio, quàm substantia. Et sic sequeretur, quód diffinitiones potestatis, & aliorum principiorum destruerentur; quod natura vniversi pati non posset.

Mutuum juvamen diffinitionum.

Datur bonitas substantialis, & accidẽtalis.

Vniversũ à Deo libere cõditũ, dũ est, necessariò est. Cert. num. 146. pag. 208.

CAPVT III. DE DIFFINITIONE Durationis.

34 Duratio.

DVRATIO est id, *ratione cujus bonitas, magnitudo &c. durant.* Quando dicitur, quòd

dura-

duratio est id, ratione cujus, vel per quod *bonitas, magnitudo &c. durant*. Hoc est dictum, quòd sub ratione durationis durat quidquid est durabile; sicut sub ratione frigiditatis est frigidũ quidquid est frigidum. Vndè si aliquis vult destruere illam diffinitionem durationis, dicendo quòd bonitas corruptibilis non durat in subjecto corruptibili, in quo est. Ad hoc respondendum est per diffinitionem bonitatis, & potestatis; quoniam bonum est, quód sit corruptio, ad hoc vt sit generatio; quia generatio absque corruptione esse non posset: sicut si bonitas semper duraret in pane, non esset mutatio, nec potestas esset ratio per quam humidum radicale posset existere, nec agens naturale posset agere bonum per humidum nutrimentale. Vnde sequeretur destructio vniversi.

Generatio vnius est corruptio alterius: exponitur in Cert. nu. 20. p. 16.

CAPVT IV. DE DIEFINITIONE Potestatis.

Potestas.

POTESTAS est ens, ratione cujus bonitas, magnitudo &c. possunt existere & agere. Hoc est dictum: *Bonitas est*, & quia est, potest esse, postquam est; & hoc per potestatem, quia sine potestate non posset esse bonitas id, quod est. Et quia dicitur in diffinitione: *& agere*, est potestas ratio per quam bonitas, magnitudo &c. possunt age-

agere; *quia agere, absque potestate esse non potest.* Vnde si aliquis hanc diffinitionem potestatis lædere vellet, dicendo quòd bonitas non potest agere, sed agens agit ex bonitate, sivè cum bonitate, concedendum est; tamen adhuc maner diffinitio potestatis vera; cum agens sine potestate non possit agere de bonitate, nec cum bonitate. Et hoc vult diffinitio veritatis, quæ dicit; quòd *veritas est id, quod est verum de bonitate, magnitudine &c.* Et in hoc etiam consentit diffinitio sapientiæ, cum sit intelligibilis diffinitio potestatis.

Actiones sunt suppositorũ.

CAPVT V. DE DIFFINITIONE Sapientiæ.

36

SAPIENTIA est id, ratione cujus sapiens intelligit. Diffinitio sapientiæ intelligitur duobus modis; videlicet secundùm intellectum, & secundùm instinctum naturalem: nam sicut intellectus est id, ratione cujus intelligens intelligit; sic instinctus naturalis est id, ratione cujus agens naturale producit suum effectum: sicut instinctus ignis, qui est id, ratione cujus ignis significat, vt in ipso significato suus quiescat appetitus, sicut in intellecto intellectus quiescit.

Sapientia.

Vndè si aliquis diceret, quod diffinitio sa-

Definitio vnius &c.

sapientiæ non est vera, debet Artista improbare dictum per diffinitiones aliorum principiorum; sicut per diffinitionem magnitudinis. Quoniam magnitudo magnificat intellectum, vt propriè sit intellectus id, ratione cujus sapiens intelligit; quem intellectum non magnificaret, nisi haberet dictam proprietatem, ita quód illa proprietas esset de essentia intellectus: quam proprietatem, secundùm hanc scientiam dicimus intellectum agentem, per quam intelligit: & sic de proprio intelligibili, quòd intellectum passibilem vocamus, in quo intellectus agens intellectificat, & characterizat species ab extra receptas, per proprium intelligere. Ita quòd omnes tres sunt de essentia intellectus, & primariæ, aut veræ essentiæ, sivè potentiæ ad intelligendum species. Hæc de intellectu. Et sic de instinctu naturali valet dici.

Intellectus.

Actus.

Potentiæ.

Correlativa innata sũt substãtialia.

CAPVT VI. DE DIFFINITIONE Voluntatis.

37

Voluntas.

VOLVNTAS est id, ratione cujus bonitas, magnitudo &c. sunt desiderabiles. Hæc diffinitio voluntatis intelligitur duobus modis; scilicet secundúm desiderabilitatem, quæ pertinet ad appetitum rationalem; & sic voluntas est id, ratione cujus bonitas, magnitudo &c. sunt desiderabiles

per

per voluntatem: & secundùm desiderabilitatem quæ pertinet ad appetitum naturalem; sicut ignis qui appetit agere bonum, & magnum ignitum, sivé calefactum; & sic de alijs. Vnde si aliquis diceret, quòd ista diffinitio non est vera, potest Artista improbare illius dictum per diffinitionem magnitudinis; sicut dictum est de diffinitione intellectus, vel sapientiæ.

CAPVT VII. DE DIFFINITIONE Virtutis.

38 *VIRTVS est origo vnionis bonitatis, magnitudinis, & cæterorum principiorum.* Hoc intelligẽdum est sic: quód virtus communicat, & subintrat, & penetrat alia principia, & postmodum oritur, aut egreditur cum habitibus ipsorum principiorum: sicut virtus panis, quæ subintrat virtutem elementativam, vegetativam, & sensitivam, quæ sunt de essentia corporis humani; & vegetando, nutriendo, convertendo & transmutãdo dimittit speciem panis, & bonitatem, magnitudinem, & cætera ipsius panis; & oritur habituata de bonitate, magnitudine &c. corporis, in quo est sustentata & deducta. Virtus. Nutritio.

Vnde si aliquis dicat, quód diffinitio non est vera, debet Artista considerare diffinitiones principiorũ; sicut diffinitionẽ potestatis, & cõcordantiæ;

&

& per istas improbare dictum destruentis diffinitionem, vt virtus possit existere & agere in naturalibus per diffinitionem potestatis: & similiter de concordantia, vt origo virtutis sit vna, & ex pluribus producta juvando, & concordando. Et hæc diffinitio data est secundùm agentiam, vt Artista sciat dare doctrinam & modum, per quem sciat homo per agentiam diffinire naturam agentis.

Diffinitio per agentiam,

CAPVT VIII. DE DIFFINITIONE Veritatis.

39

Veritas.

VERITAS est illud, quod est verum de bonitate, magnitudine &c. Quæ diffinitio intelligenda est sic: id est, hoc verum est, quòd bonitas potest esse per potestatem; & volita sivè amata per voluntatem; & est effectus veritatis, quæ hoc verificat, sine qua prædicta non essent verificabilia, nec verificata. Vnde si aliquis hanc diffinitionem impugnaret, debet Artista considerare cum qua diffinitione possit fortificare diffinitionem veritatis: quoniam sicut intelligibilia non possunt esse sine intellectu, & amabilia sine voluntate, sic verificabilia esse non possunt sine veritate: quod si essent, superfluum & vacuum esset in natura. Quod turpe, & inconveniens est dicere.

Vacuum.

CA-

CAPVT IX. DE DIFFINITIONE Gloriæ.

40 GLORIA *est ipsa delectatio, in qua bonitas, magnitudo &c. quiescunt.* Hoc est, per gloriam cætera principia attingunt suum finem, sivè sua appetibilia; & propter hoc in ipsa gloria, tanquam in suo subjecto quiescunt. Vnde si aliquis vellet impugnare ipsam diffinitionem, debet Artista respondere per diffinitionem principij, & finis; quoniam gloria est principium vltra quod nullum est appetibile; quod si esset vltra gloriam aliquid appetibile, nunquam esset quies: & si nõ esset quies, diffinitio finis stare non posset, ac vera non esset: quod est impossibile.

Gloria.

Gloria est status perfectus.

CAPVT X. DE DIFFINITIONE Differentiæ

41 DIFFERENTIA *est id, ratione cujus bonitas &c. sunt rationes inconfusæ, sive claræ.* Et intendit dicere hæc diffinitio, quód sunt rationes apparẽtes per lumẽ, quod distinguit inter vnũ principium & aliud tali modo, quòd quodlibet principium remanet in suo numero existẽs hoc, quod est; & non hoc, quod est aliud (*quod intellige in creaturis; nam in Deo dignitates non distinguuntur numero*

Differẽtia.

Dignitates Dei quomodò distinguãtur Cert. nu. 119. pag. 162.

numero; sed merè formaliter) Vnde si aliquis vellet impugnare hanc diffinitionem, cum principiũ sit quid confusum; nã bonitas, magnitudo, & cætera omnia sunt principia. Artista respondere debet per diffinitionem concordantiæ, per quam omnia principia concordant, vt sit vnum principium generale, sub quo sint plura principia specialia: sicut bonitas quæ est principium speciale, & sic de magnitudine, per principium generale: sicut principum generale, quod est bonum speciale per bonitatem generalẽ.

Totum potẽtiale est confusum.

Quodlibet principiũ in se est generale: in alio fit speciale.

CAPVT XI. DE DIFFINITIONE Concordantiæ.

42

Concordantia.

CONCORDANTIA est id, ratione cujus bonitas &c. in vno, & in pluribus concordant. Hoc est concordant in termino à quo, vt tendant ad terminum ad quem. Et dicimus in hac Arte terminum á quo, quando ipsæ res incipiunt habere concordantiam in seipsis; & terminum ad quem vocamus vnum finem, ad quem tendunt, & in quo concordant ipsæ res plures: sicut bonitas, magnitudo, duratio, potestas &c. quæ concordant invicem, vt per bonificare, magnificare, durare, possificare &c. tendant ad terminum ad quem (quem terminum finem vocamus) vt in ipso quiescant.

Actiones terminantur ad supposita.

Hoc

43 Hoc idem dicitur de elementis, quæ concordant invicem, & remanendo id, quod sunt essentialiter, tendunt ad elementatum igniendo, calefaciendo: aërificando, humefaciendo: aquæificando, frigefaciendo: terreificando, dessiccando; & sic de alijs rebus istis similibus. Elementa manent in mixto.

Vndè si aliquis diceret, quòd præmissa diffinitio non est vera: respondeat Artista per diffinitionem finis; quia si diffinitio, quàm dedimus de concordantia, non esset vera, sed suum oppositum; natura in hoc pateretur, quód nullum principium in fine quiescere posset: quod est impossibile.

CAPVT. XII. DE DIFFINITIONE Contrarietatis.

44 *CONTRARIETAS est quorundam mutua resistentia propter diversos fines.* Hoc est dictum, quòd plures res, privatâ inter ipsas concordantiâ tēdunt ad plures fines contrariando invicem; sicut ignis ad calefaciendum hominem, & aqua ad frigefaciendū, & aër ad humificandum, & terra ad dessiccandum. Hoc idem est de actibus spiritualibus; sicut voluntatis ad luxuriandum per delectationē carnis; & intellectus ad habendum castitatem per conscientiam, & justitiam, & sic de alijs. Vnde si aliquis se opponere vult contra dictam diffinitionem; respondeat Artista per diffinitionē finis; quoniam prædicta Cōtrarietas.

Digitized by Google

diffinitio est intelligibilis, & per diffinitionem finis quiescit intellectus, affirmando diffinitionem esse veram.

CAPVT XIII. DE DIFFINITIONE Principij.

45

Principiū. PRINCIPIVM *est id, quod se habet ad omnia ratione alicujus prioritatis.* Hoc est dictum, quód principium secundùm suum genus, & suas partes essentiales primarias est principium vniversale omniū aliorum principiorū, quæ sub ipso sunt principia specialia; sicut intellectus creatus, qui cum suo intelligēte, intelligibili & intelligere, quæ sunt partes ejus coessentiales, primariæ, veræ, necessariæ, per quas causat intelligibilitates rerum, videlicet intelligibilitatem leonis, lapidis, rosæ &c. Et sic de bonitate, quæ cū suo bonificante, bonificabili, & bonificare, quæ sunt partes ejus primariæ, coëssentiales, & veræ, causat bonificabilitates inferiores, & speciales. Et sic de elementis simplicibus, quæ causant composita elementa. Dicimus ergo quód principium, quod generale est, causat, & facit quòd bonitas sit principiū speciale; & sic de magnitudine, & alijs. Vnde si aliquis diceret, quòd hæc diffinitio non est vera; respondeat Artista per diffinitionem magnitudinis, & veritatis; cum per magnitudinem genus ambiat plures species, & veritas hoc verificet.

Tria correlativa.

Principiū generale.

CA-

Digitized by Google

CAPVT XIV. DE DIFFINITIONE Medij.

46

MEDIVM *est subjectum, in quo finis influit principio, & principium refluit fini, & est sapiens naturam vtriusque.* Cum dicitur, quòd *medium est subjectum, in quo, sivè per quod finis influit principio &c.* hoc est dictum, quód inter principium, & finem est dare medium; sicut inter duo puncta, quæ sunt extremitates lineæ, est ipsa linea medium, & subjectum per quod primum punctum, & secundum participant in natura. Hoc idem intelligi potest de quinta essentia, & elementatis; inter quæ est mediũ, scilicet quatuor massæ, quæ elementa composita vocantur: quæ siquidem massæ sunt subjectum recipiens influentias á superioribus & transfundens eas in elementatis per lineam continuam, quod est subjectum discretarum quantitatum; quæ quantitates discretæ in subjectis individuorum sustentatæ sunt, vt ipsæ substantiæ, scilicet homo, leo, capra &c. mensurationem habeant: corrupto autem elementato refluit principium, scilicet materia ipsi medio, vsque ad quintam essentiam; & verè non potest; quia quinta essentia incorruptibilis est, & inaugmentabilis, nec talium receptibilis; sed fit refluxus vsque ad massas, quæ sunt principium generale ad generandum, & nutriendum.

Medium.

Inter principium, & finem.

Quinta essentia est Cælum.

Quatuor sphæræ. vide n. 225.

Digitized by Google

Vnde si objiciatur contra istam diffinitionem generalē; respondeat Artista per eandem diffinitionem medij, & diffinitionem potestatis; quoniam si diffinitio medij esset falsa, potestas sine medio non esset omnino id, ratione cujus potest esse influentia, & refluentia á corporibus superioribus, & inferioribus, & cessarent agentia principiorum: quam cessationem natura sustinere non posset, quia destrueretur vniversum.

Quatuor massæ sūt medium fluxus, & refluxus.

CAPVT XV. DE DIFFINITIONE Finis.

47

Finis.

FINIS *est id, in quo principium quiescit.* Hoc est dictum: principium in vltimo fine quiescit cum suis terminis proprijs, veris, primis, essentialibus, naturalibus, & necessarijs, tali modo quòd finis, in quo quiescit, habeat eosdem terminos; sicut principium, quod cum suo principiante, principiabili sive principiato, & principiare, quæ sunt de sua essentia quiescit in fine, qui habet suum finientem, finibilem, & finire; & sicut principium, quod quiescit in intellectu, qui habet suum intellectivum, intelligibile, & intelligere; & in bonitate, quæ habet suum bonificantem, bonificabilē, & bonificare; & in igne, qui habet suum ignientem, ignibilem, & ignire; & sic de alijs.

Tria correlativa.

Vnde si aliquis insurgeret contra præmissam diffinitionem, dicendo quòd principium non quiescit

quiescit in fine consumptivo, & finiente, finibili, & finire: respondeat Artista per diffinitionem magnitudinis, & durationis; quia data diffinitio finis non intelligitur de fine privativo, seu consumptivo, sed de fine positivo, & perfectivo. Quare, si finem ad omnia sua inferiora communem vis definire, dices. *Finis est id, ratione cujus bonitas magnitudo &c. finiuntur, sivè privativè, sivè terminativè, sivè perfectivè.*

Privatio deficit, nõ perficit.

Finis generalissimè dictus.

CAPVT XVI. DE DIFFINITIONE Majoritatis.

49

MAIORITAS est imago immensitatis, magnitudinis, bonitatis, æternitatis, & cæterarum Dei dignitatum. Hoc est dictum, quód majoritas est figura significativa, quæ significat illam substantiam, in qua est plus de bonitate, magnitudine &c. sine contrarietate, nec minoritate; aut in qua est minus de contrarietate, & minoritate.

Majoritas.

Vnde si objiciatur, quòd diffinitio non est vera, cum in Deo non sit majoritas, nec minoritas: respondendum est per diffinitionem magnitudinis, quæ intendit dicere, quód Deus est magnus per coëssentiale, & coëquale magnificativum, magnificabile, & magnificare; quæ sunt de sua essentia æternaliter, & infinitè, sine aliqua majoritate, nec minoritate coëssentiali; sed respectivè,

Tria correlativa.

sivè

Deus est major creaturis omnibus.

sivè comparativé dicitur, quòd Deus est major, quám omnia entia creata; sicut monuimus supra, parte 2. in scholio secundæ figuræ, n. 14. Et per talem majoritatem, diffinitio majoritatis est vera.

CAPVT XVII. DE DIFFINITIONE Æqualitatis.

Æqualitas

50 *ÆQVALITAS est subjectum, in quo finis concordantiæ, bonitatis, magnitudinis &c. quiescit.* Hoc est dictum, quòd divinæ dignitates, quæ sunt bonitas, magnitudo & cætera principia primæ figuræ concordant æqualiter cum actibus eorum in essentia Divina, bonificando, magnificando, æternando, possificando, sciendo, amando, & sic de alijs; sine qua æqualitate actuum, finis concordantiæ eorum non haberet subjectum, in quo quiescere posset. Hoc idem intelligitur in creatis; sicut in memoria, intellectu, & voluntate in Patria, vt in supremo objecto quiescere possint per æqualitatem, quam habent in contemplando Deum cum æquali recolere, intelligere, & amare, & cum æquali bonitate, magnitudine &c. Et sic de alijs; sicut Petrus, & Martinus, qui æqualiter quiescunt per speciem. Vnde si diceretur, quòd diffinitio non est vera; respondeat Artista per diffinitionem virtutis, quæ non esset vera, si prædicta diffinitio æqualitatis esset falsa.

Perfectissima in Deo.

Beatitudo.

CAPVT

CAPVT XVIII. DE DIFFINITIONE Minoritatis.

51 MINORITAS *est ens circa nihil.* Hoc est dictũ, quód in nullo ente est ita parum de bonitate, magnitudine &c. sicut in minoritate: & propter hoc minoritas est magis consumptiva, & privativa quám aliquod aliud principium hujus Artis. Vnde si aliquis diceret, quòd diffinitio non est vera; cum magna malitia per ignorantiam sit magis privativa, quàm parva malitia; respondere debet Artista per diffinitionem potestatis; quoniam magnum malum est privativum, cum magnitudine bonitatis: & magna ígnorantia est privativa cum magnitudine intelligendi, non deficiente actu potestatis: & sic oppositio non valet.

Minoritas.

Est consumptiva per se.

52 Ratio hujus solutionis est, quia sicut ex Doctore nostro in Arte magna, parte 8. sect. 1. cap. 18. de minoritate per principia deducta: *Minoritas, per bonitatem non est circa nihil; eò quia bonitas semper est circa aliquid*: ita etiam magna malitia, per ignorantiã non est; eó quia ignorantia privat, & non ponit per se; ac proinde magna malitia non est per ignorantiam magis privativa: nam privativa, vt docet Doctor in Arte inventiva veritatis, distinctione 3. Regula 8. §. de moralitate, solùm sunt per subjectum, in quo sunt; sicque

Non per bonitatem &c.

Privativa solũ sunt per subjectum.

solùm

Quomodò distinguantur.

solùm ratione subjecti differt vnum privativum ab alio privativo. Vnde cæcitas á surditate, per se differre non potest, quia nihil per se ponunt in subjecto: differt autem cæcitas à surditate, illâ eâdem differentia, qua visus differt ab auditu.

53 Hinc dicendum est in casu, quód magna malitia solùm differt á parva malitia, illâ eâdem differentia, qua magna bonitas differt à parva bonitate; quia sicut malitia, quæ quid privativũ est, non est per se extra subjectũ, nec per se in subjecto aliquid; sed tantũ est per subjectum aliquid in ipso subjecto; ita magna malitia est solũ per magnã bonitatẽ, & cum magna bonitate aliquid: & parva malitia solũ est aliquid per parvã bonitatẽ, & cũ parva bonitate. Ideo dicit Doctor, quód oppositio nõ valet: si enim magnũ malũ, quod est privativũ, est solũ cũ magnitudine bonitatis, & parvũ malũ est solúm cũ parvitate bonitatis; sequitur manifestè, quòd parvitas, seu minoritas malitiæ dicit minus entitatis, per quam solúm est, quàm magnitudo malitiæ.

Malitia quomodó fit.

Parva dicit minus esse quám magna.

54 Sed nota, quòd non dicimus, quòd malitia sit malitia per bonitatem, sed quod tantúm est per bonitatem: nam malitia per se est privatio, & non ens: solùm autem est ens per subjectum, & in ipso subjecto. Vnde respiciens ad ipsum formale privationis dicit ingenuè egregius Magister in Tabula generali, distinct. 2. cap. de minoritate, in fine. *Quando homo agit bonũ, vtitur majoritate, & suo esse; quando*

Solùm est per subjectum.

Libertas hominis.

verò

verò agit malum, vtitur minoritate, & non esse. Vt enim dicit loco citato in Arte magna. *Bonitas per minoritatem est circa nihil.* Et in Compendio artis demonstrativæ, dist. 1. cap. de 2. par. T. §. *incontrarietate autem*, dicit idem Magister. *Quando autem subjectum majoritatis est contra magnitudinem Dei, & contra finem; quare ipsum subjectum est, tunc prædicta majoritas, potius minoritas, quàm majoritas debet dici, quia diminuit de esse, & perfectione subjecti.* Sic quoque dicendum est de magna malitia; cùm enim malitia dicat privationem bonitatis, magnitudo malitiæ potius parvitas, quàm magnitudo debet dici, quia malitia privat bonitate, & esse; ac proinde magnitudine: Magna ergo malitia formaliter est magis circa nihil, quàm parva; ratione verò subjecti, & termini privati, non; sicut patet ex dictis.

Bonitas.

Homo per peccatum minoratur

Comparatio formalis, & cõnotativa.

CAPVT VLTIMVM DE NECESSITATE Diffinitionum.

55 *DIXIMVS de diffinitionibus principiorum, quas oportet scire corde tenus; ignoratis enim diffinitionibus, Ars est indocibilis.*

Advertit Doctor in Arte magna, part. 3. nu. 2. *quòd principiorũ* [quæ proximè diffinivimus, & eorũ diffinitiones probavimus, concordando vnam diffinitionem cum alia, & fortificando vnum principiũ cum alio] *quædam sunt substantialia, & quædam acci-*

Necessitas diffinitionum.

Contrarietas semper est accidens.

accidentalia: contrarietas tamen semper est accidens; sed principia, quæ sunt substantialia indigent diffinitionibus substantialibus, & quæ sunt accidentalia accidentalibus: sicut bonitati, quæ est substātialis competit bonificare substantialiter; & bonitati accidentali competit etiā diffinitio accidētalis, cū qua agens bonificat bonificabilia accidētalia.

56 Deinde idem Doctor in brevi Lectura tabulæ generalis, part. 13. hoc dictum suum probat, & declarat quód principia per vnum modū sunt substantialia, & per alium modum sunt accidentalia: nā substantia est magis bona, magna &c. quā accidens; & hoc quia habet magis de essentia; accidens verò minus: substantia enim est per suam propriam formam, & per suam propriam materiam; accidens autem non est nisi per suam propriam formam. Deinde substantia habet in se proprium substantiativū, substantiabile, ac substantiare, vt significatur per secundā speciē regulæ C. Sed accidēs nō, cū sit similitudo, & figura substātiæ; sicut figura hominis, quæ est similitudo substātiæ hominis: cōcluditur ergo quòd aliqua bonitas, magnitudo &c. est substātia: nā si aliqua bonitas &c. nō est substantia, vel nō esset substantia, sequeretur quòd accidens propriè esset bonum &c. & substantia appropriatè; sicque quies esset in accidente, & non in substantia; quod est impossibile. Et cum dicitur, quòd principia per vnum modū sunt accidentalia, intelligitur quòd sunt principia accidentalia effectivè á principio substantiali pri-

Principia substātialia, & accident.

Substātia est major accidenti.

Principia quomodó sint accidentalia.

primitivo causativo; sicut bonitas, quæ principium est per principium primitivum; & sua magnitudo, quæ accidens est; cum bonitas sit magna per magnitudinem; & sic de alijs.

57 Contrarietas autem semper est accidens; quia contrarietas non potest esse substantia; si enim esset substantia, sequeretur contradictio in rebus naturalibus: nam sicut concordantia contracta ad bonitatem ponit concordantiam inter suum bonificativum, bonificabile, & bonificare: sic contrarietas contracta ad bonitatem, si esset substantia, poneret contrarietatem, & discordantiam inter prædicta concreta bonitatis; ita quòd concordativus, & contrariativus essent idem numero: quod est impossibile.

Cõtrarietas non potest esse substantia.

58 Vt autẽ præceptũ Magistri observemus, diffinitionesq; principiorũ corde teneamus; sciendũ est, quòd principia ipsa, & maximè cũ suis diffinitionibus sunt nobis exemplaria, & specula, in quibus veritates relucesit omnes, suntq; nobis sic exemplaria, & specula cum quatuor respectibus; scilicet cũ vnitate ad suas declinationes, cũ idemtitate ad suas distributiones, cũ genitura ad suas emanationes, sivè innata; & tandem cum prædicabilitate ad terminos omnes substantes prædicabilitati cujuslibet principiorum; sicut in Lectura super art. mag. pro posse nostro expendimus.

Specula ad prospiciendum omnia

Respectus quatuor.

DE IV. PARTE, QVÆ EST DE Regulis.

59 *REGVLÆ hujus Artis sunt decem quæstiones generales, ad quas reducuntur omnes aliæ quæstiones, quæ fieri possunt: & sunt istæ. Vtrum sit? Quid est? De quo est? Quare est? Quantum est? Quale est? Quando est? Vbi est? Quomodo est? Et cum quo est? Quælibet istarum quæstionum habet suas species.*

Quæstiones omnes reducuntur ad 10.

SCHOLIVM.

60 DVPLICI modo considerantur regulæ, sicut & duplici nomine appellantur, vt patet, in textu, & passim alibi; scilicet vt quæstiones, & vt regulæ; & hujus binominis rationes tradere intendimus.

Binominis rationes.

Prima ratio est ex comparatione ad rem ipsam; comparatæ enim ad rem ignotam, & dubiam, quæstiones dicuntur; regulæ verò, si comparantur ad argumentum illustrandæ rei ignotæ aptandum.

Cōparatio ad rem.

Secunda ratio sumitur ex comparatione ad hominem; ignaro enim, discendi cupido, & interroganti sunt quæstiones; docenti autem, & respondenti regulæ existunt.

Ad hominem.

Tertia ratio accipitur ex comparatione ad mentem; ad cujus vim dubitantem, si conferuntur,

Ad mentē

quæs-

quæstiones sunt; regulæ verò si ad vim componentem, & ratiocinantem.

Quarta ratio sumitur ex comparatione ad inclusa; quæstiones enim dicuntur, quoad varias quærendi formas, quas vnaquæque habet; regulæ verò quoad varias leges, quas quæque tradit. Ad inclusa.

Quinta ratio est ex comparatione ad Artem; nam vt sunt Artis materia, quæstiones vocantur; vt autem sunt rationum fodinæ, regulæ appellantur: sic ingenuè docet Illust. Artista Almæ Sedis Majoricarum decus, & Canonicus Belver in sua Apologia, summula de regulis Artis. Ad Artē.

61 Quæ quidem rationes omnes, ex illa constant, quam tradit ipse egregius Magister noster in Lectura brevi tabulæ generalis, parte vltima, § in capitulo de regulis, dicens: *In principio dictum est, quòd decem regulæ sunt decem quæstiones generales. Vnde sciendum est, quòd dicuntur regulæ, eò quia regulant Artistam ad inveniendum suum propositum, veritatem, & naturæ secreta, quæ per Artem istam, secundùm regulas ipsas investigantur; dicuntur autem quæstiones, eò quòd sub forma quæstionis, & interrogationis ponuntur.* Quam vnicam Magistri rationem, si per species regulæ quid, ad rem ipsam, hominem, mentē, inclusa, Artē conferas, facile invenies quinq; rationes â Belverio positas. Ratio binominis.

62 In ista autem quarta parte intendimus

Ordo procedendi.

tenere processum, quem habuimus in tertia antecedētis; scilicet declarare regulas, & cōditionare vnā cum alia, & cum principio, sivè principijs, & hoc mixtionis gratiâ. Id autem, vt dilucidiùs fiat, per singula capita de singulis regulis agemus, ponendo priùs textum, & postmodum scholia, ex eodem Magistro in proximè citata Lectura.

CAPVT I. DE REGVLA Vtrum.

63 TEXTVS.

Triangulus niger Artis demonstrativæ.

VTRVM *habet tres species; videlicet dubitativam, affirmativam, & negativam: vt intellectus in principio supponat vtramque partem esse possibilem, & non liget se cum credere, quod naturaliter non est suus actus, sed intelligere. Et ita accipiat illam partem, cum qua habet majus intelligere: nam oportet illam esse veram.*

SCHOLIVM.

64

Suppositio præmittenda.

Resolutio examinānda.

REGVLA *Vtrum* est regula de possibilitate: hoc est dictum, quód intellectus, vt sit investigativus, debet supponere quòd id, de quo quæritur, sit possibile, affirmando, vel negando. Vnde ista regula est tentativa; sicut quando dicitur, quòd intellectus illam partem debet tenere, in qua ipse est magis probativus intelligendo; & memoria reco-

recolendo, & voluntas amãdo: & hoc quia volũtas magis magnificat, seu amplificat actũ suũ in illa parte, in qua intellectus magis reperit de intelligibilitate, memoria de recolibilitate, & volũtas ipsa de amabilitate, quàm in illa parte, in qua minus de ipsis reperitur. Et veritas similiter illã partẽ, aut in illa parte suum actum magis verificat, quàm in alia; & sic de alijs principijs. Et ideo semper tenenda est pars illa, sivé affirmativa sit, sivè negativa, quæ magis intelligibilis, recolibilis & amabilis est, sicut docet Doctor in Arte infusa, regula præsenti.

65 Et hæc prædicta regula est in Arte generalis; vt si quæratur: *Vtrum Deus habeat ita proprium actum intrinsecum bonificandi per bonitatem, sicut intelligendi per intellectum?* Tunc intellectus mensurat suum intelligere, & actum memoriæ, & voluntatis cum regulis E. F. G. & considerat quantum ponit per affirmativam, & quantum per negativam de bonitate, magnitudine &c. bonitatis magnitudinis, æternitatis, potestatis &c. primæ figuræ; & de concordantia, & æqualitate secundæ figuræ. Et invenit quód multa ponit in Deo per affirmativam de principijs, & multúm privat de ipsis per negativam; & sic attingit se demonstrativum [*hoc est sic, vel sic discursivum*] & practicum per affirmativam, & non per negativam. Et sic transit de dubitatione ad scientiam, & quiescit ex labore, in quo erat, dum dubitabat.

Deus.

Intellectus dubitando laborat, quiescit in Fide, ac etiã in sciẽtia.

Per

66 Per affirmativam, quæ est secunda species hujus regulæ debet intellectus investigare positivè, respiciendo quantũ ponit de bonitate, magnitudine, & alijs principijs affirmando; cum affirmativa, & esse conveniant. Postea debet considerare intellectus quantum privat negativa de malitia, parvitate, & alijs oppositis principiorum; & hoc quia negativa convenit cum privatione, & non esse. Postea intellectus debet se temperare cum memoria, & voluntate, & considerare si tantum attingit de bonitate, magnitudine &c. per affirmativam, quantum per negativam de privatione malitiæ, parvitatis &c. Et si se inveniat magis practicum [*Hoc est magis fundatum in Arte*] per vnam partem, quàm per aliam, debet se contrahere ad illam, in qua magis est practicus; quoniam per illam magis distat ab ignorantia, & magis continet habitum scientiæ. Et talis investigatio est generalis in hac Arte. Quæ dicta sunt de hac specie affirmativa, sufficiunt pro tertia specie, quæ est negativa.

Modus discurrendi.

Intellectus practicus.

CAPVT II. DE REGVLA Quid.

67 TEXTVS.

QVÆSTIO & regula Quid *habet quatuor species. Prima est diffinitiva, sicut quando quæritur: quid est intellectus? Et respondendum est, quòd ipse est illa potentia, cui propriè competit intelligere.*

Secunda species est, quando quæritur: intellectus quid habet in esse coessentialiter? Et respondendum est, quòd habet sua correlativa, scilicet intellectivum, intelligibile, & intelligere, sine quibus esse non potest; esset enim, sine ipsis otiosus, & indigens natura, sine, & quiete.

Correlativa fugant otiositatē.

Tertia species est, quando quæritur, quid est ens in alio; sicut quando quæritur: quid est intellectus in alio? Et respondendum est, quòd est bonus intelligens in bonitate, & magnus intelligens in magnitudine &c. Et in Grāmatica Grāmaticus, & in Logica Logicus, &c.

Quarta species est, quando quæritur, quid habet ens in alio, vt cum dicitur: quid habet intellectus in alio? Respondendum est, quòd in scientia intelligere, & in fide credere.

68 SCHOLIVM.

REGVLA *Quid* habet quatuor species, vt patet in textu: quarū prima est diffinitiva; & huic per rei diffinitionem respondetur. Secunda est correlativa, sivè participativa; & huic per rei correlativa, vel rem constituentia respondetur. Tertia est passiva, sivè informata; & huic per rei passibilitatem, vel informationem respondetur. Quarta est activa, sive informans; & huic per rei activitatem, sivè formam, vel actum, de quo quæritur, respondetur. Ita Doctor noster in Arte infusa, regula præsenti.

Conditiones specierum reg. C.

69 Quamvis autē prima hujus regulæ species

dicatur diffinitiva, docet tamen idem Doctor in breui Lectura tabulæ generalis, 2. parte, cap. de regula C. quòd ista regula est de quidditate, & docet facere diffinitiones per quatuor modos. Id docet etiam in Arte magna, parte 10. cap. 14. art. 87. de Logica. Et passim alibi. Prima autem species dicitur diffinitiua, quia purior & intimior diffinitio, per primã existit speciem.

Prima species reg. C est diffinitiva. Et quare.

70 Primus igitur definiẽdi modus est, quãdo res diffinitur simpliciter; sicut quærere: *quid est Angelus?* Et respondendũ est, quòd *Angelus est esse suæ essentiæ*; cum essentia contracta in suo proprio subjecto dicat esse. Et sic de humanitate, & alijs creaturis; essentia enim humana contracta, vel inclinata ad proprium subjectum dicit, vel indicat esse hominis. Et ista diffinitio est magis vera, quàm ista: *homo est animal rationale, & mortale*: sicut etiam Magister docet in Logica, dist. 1. cap. 5. & quam ista: *Angelus est Spiritus creatus, & non conjunctus organo corporali*. Ratio hujus dicti est; quia inter essentiam, & esse non est medium; in dicta autẽ definitione hominis, scilicet, *Animal rationale mortale*, sunt plura media; & sic de alijs.

Varij modi diffiniendi.

Concretũ.

Definitio potissima.

Inter essẽtiã, & esse non datur medium.

71 Secundus modus diffiniendi est per secundã speciem, quæ quærit de rebus primarijs, veris, coessẽtialibus, & necessarijs, sine quibus substãtia esse nõ potest; sicut intellectus, qui sinè proprio, & essẽtiali intellectivo, intelligibili, & intelligere non

non potest esse hoc, quod est, nec habere propriũ agere. Per istam autem secundam speciem intellectus practicus (*hoc est juxta Artem discursivus*) naturaliter transit ad intelligendum essentiam, & frangit, seu penetrat, ex qua essentia est homo essentialiter, & necessariò; sicut quando intelligitur, quòd homo est ex anima, & corpore per humanitatẽ: & substantia ex forma, & materia: & numerus quinarius ex duobus, & tribus; aut ex quatuor, & vno: & sic de alijs. Et hoc vult regula de F. G. & D. Et sic de diffinitione concordantiæ, & veritatis.

Intellect. practicus.

Homo.

72 Tertius diffiniendi modus est per tertiã speciem; sicut quando agens in alio est denominatum per hoc, quod agit: sicut intellectus, qui est præparativus, vt voluntas eligat bonum, & dimittat malum, declarãdo ei: *Hoc est bonum, & hoc est malum.* Et idem de forma, quæ dicitur activa in agendo in materia prima; & de charitate, quæ dicitur ordinativa, & regulativa ordinando, & regulãdo voluntatem ad operandum bonum, & evitandum malum.

Intellect. proponit.

Charitas regulat.

73 Quartus modus definiendi est per quartam speciem, qua quæritur: quid habet ens in alio? sicut ignis, qui habet actionem in calefaciendo aerem, aquam; & Rex in Regno regnando; & intellectus in objecto intelligendo; & sic de alijs. Sicut potestas, quæ habet actum in bonitate, in

Digitized by Google

quantum ipsa bonitas per potestatem potest existere, & agere. Et hoc vult regula E. & diffinitio potestatis, ac veritatis.

CAPVT III. DE REGVLA DE QVO, TEXTVS.

74 *QVÆSTIO, & Regula* de quo *habet tres species. Prima est primitiva, sicut quando quæritur: intellectus de quo est? Et respondendum est, quòd de se ipso; eò quia non derivatur ab aliquo generali naturaliter.*

Vniversale duplex. Cert. r. 175. p. 261.

Secunda species est, quando quæritur specialiter, de quo est ens, sicut quando quæritur: de quo est intellectus? & respondendũ est, quòd est de sua forma, & sua materia specificis, cum quibus habet intelligere specificum.

Pars est sui totius.

Tertia speces est, quando quæritur, cujus est ens possessivè, sicut quando quæritur: cujus est intellectus? Et respondendum est, quòd est hominis, sicut pars sui totius; & equus sui Domini.

75 SCHOLIVM.

NOTANDVM est ex Doctore nostro in Arte infusa, regula præsenti, quòd hujus prima species est primitiva; & ei per rei primitivitatem respondetur. Secunda species est derivativa; & huic per rei correlativa, vel partes, si habeat, respondetur. Tertia est possessiva: vt *de quo*; id est, *cujus est*; & huic per rei possessorẽ respondetur. Hæc regula *de quo*, vt docet Doctor in Lec-

Primitivitas.

Derivatio.

Possessio.

in Lectura januæ facta, est de materialitate, in quantum quærit: *ens ex quo est?* Et prima species quærit de tota essentia entis; ex quo est? Et respondetur per propriam formam, seu materiam; sicut quando dicitur: Angelus est ex se ipso; hoc est, nõ derivatur ab aliquo alio (*generali; est enim creatus à Deo.*) Et ex se habet proprium numerum. Et hoc vult regula de G. & diffinitio differentiæ.

Materialitas.

Tota essẽtia.

Angelus non est de Angelo.

76 Secunda species quærit, ex quo est ens, sicut cum quæritur: ex quo est homo? Vel ex quo est intellectus? Ita quòd considerat intellectus, quòd homo est ex anima, & corpore: & intellectus ex intellectivo, intelligibili, & intelligere. Vndè per istam regulam, in secunda ejus specie intellectus transit ad intelligendum partes primarias, veras, coessentiales, & necessarias, ex quibus ens est. Et hoc vult diffinitio veritatis, & regula E.

Partes rel. n. 74.

77 Per tertiã speciem intelligitur dominatio: sicut Deus, qui habet dominium in Mundo; cũ Mundus sit suus effectus: & homo in sua voluntate, in quantum movet ipsam ad volendum; & ignis in sua caliditate, in quantum movet ipsam ad calefaciendum: et sic de alijs, istis similibus. Ista autem tertia species non respicit materialitatem, sed instrumentalitatem; vt vult regula vltima.

Dominiũ.

Instrumẽtalitas.

CAP.

CAPVT IIII. DE REGVLA QVARE.

78 TEXTVS.

QVÆSTIO, & regula Quare *duas habet species; scilicèt formalem, & finalem: formalis est, quando quæritur, ens quare est, sicut quando quæritur: intellectus quare est? Et respondendum est, quia est de sua materia, & de sua forma specificis, cum quibus habet specificum intelligere, & cum ipsis agit per suas species.*

Intellect9 varias habet species object.

Secunda species est respectu finis; sicut quando quæritur: intellectus quare est? Et respondendum est; vt sint objecta intelligibilia; & vt scientia de rebus haberi possit.

79 SCHOLIVM.

PRIMA species regulæ, *Quare*, formalis est; & huic per rei formam, & ejus materiam respondetur. Secunda est finalis; & huic per rei finem respondetur. Sic breuiter proposuit Magister in Arte infusa, regula E. Sed nota ex eodem Doctore in breui Lectura tabulæ generalis, quòd prima species regulæ *Quare*, est per existentiam, secunda autem per agentiam.

Species Regulę E.

Prima est per existẽtiam, secũda p agẽtiam.

80 Est etiam ista regula causativa, & æquiparativa; & hoc in sua specie prima: causativa quidem, sicut; *si Sol est, dies est:* & è contra. Et quia Deus est æqualiter recolibilis, intelligibilis, & amabilis, sua æqualitas est causa æqualitatis potentiarum animæ; scilicèt memoriæ, intellectus

Potentiæ æquales in objecto. p. 10.

tus, & voluntatis, vt æqualitèr recolant, intelligant, & ament Deum. Et æqualitas, quam intellectus Divinus habet per suum intrinsecum, essentialem, naturalem intelligentem, intelligibilem, & intelligere, est causa, quare intellectus Angeli, sivè hominis habet proprium, & intrinsecum, naturalem, & essentialem intelligentem, intelligibilem, & intelligere; & sic de alijs similibus istis.

81 Æquiparativa verò; sicut quærere: *Quare Deus est?* Et respondendum est per æquiparantiam suæ existentiæ, & agentiæ intrinsecæ, primariæ, veræ, necessariæ, & coessentialis; est etiam Deus propter hoc, quia in ipso æqualiter suæ rationes, sive dignitates convertuntur, vna in aliam; & sic etiam æquali conuersione actus earum convertuntur. Item æqualiter sunt ei ratio, quòd agat intrinsecè sic ratione suæ bonitatis bonificando, sicut ratione sui intellectus intelligendo; & sic de alijs. Est adhuc Deus per æternitatem, & infinitatem; quoniam, qui est ens infinitum, & æternum, impossibile est ipsum nõ esse, & necessariũ est ipsum esse. Simili modo de anima rationali, quæ est propter æqualitatem suæ memoriæ, intellectus, & voluntatis, ex quibus æqualiter cõstituta est; & sic de substantia ignis simplicis, quæ propter æqualitatem suæ propriæ formæ, & materiæ æqualiter cõstituta est.

Divinæ dignitates convertũtur.

Secunda

82 Secunda ſpecies eſt de fine: ſicut finis Divinæ bonitatis intrinſecæ, qui eſt æqualis fini Divini intellectus, & fini Divinæ voluntatis; & ſic de alijs. Hoc idem intelligi poteſt ſuo modo de fine animæ, qui eſt Deus; quoniam Deus æqualiter eſt objectum animæ, quantum ad memoriam, intellectum, & voluntatem: Et hoc idem in elementis; ſicut ignis, qui tendit ad ſuum finem æqualiter per calefacere, & lucifacere, & accendere. Et ea, quæ de iſta regula diximus, vult diffinitio magnitudinis, & æqualitatis, & regula de E. F. G.

Deus eſt æqualiter objectum animæ.

Iſta regula docet per quem modũ Artiſta poteſt probare, & demõſtrare cauſativè, effectualiter, æquiparativè, finitivè: hoc eſt vel à cauſa rei, vel ab effectu, vel ab æquali, vel à fine.

Demonſtratio multiplex.

CAPVT V. DE REGVLA QVANTVM.

83 TEXTVS.

QVÆSTIO, & regula Quantum, *quærit de quantitate, & habet duas ſpecies. Prima eſt, quando quæritur de quantitate continua; vt cum dicitur: quantus eſt intellectus? Et reſpondendum eſt, quòd tantus eſt, quantus per ſpiritualẽ quantitatẽ eſſe poteſt; non autem eſt quantus punctualitèr, ſivè linealitèr.*

Quantitas intellect.

Secunda ſpecies eſt, quando quæritur de quantitate diſcreta; vt cum dicitur: quantus eſt intellectus? Et eſt reſpondendum, quòd eſt tantus, quanta ſunt correlativa

latiua, in quibus sua essentia est diffusa, & sustentata; videlicet intellectiuum, intelligibile, & intelligere; cum quibus est theoricus, & practicus; generalis, & particularis. Intellect.

84 SCHOLIVM.

ISTA regula est de mensuratione, & habet duas species, vt in textu dictum est. Per ipsam debet Artista mensurare principia per quantitatem continuam, & discretā; sicut bonitas, quæ continuè quanta est per suam essentiam, habens quantitates discretas coessentiales, & naturales per suum primarium, verum, necessarium, naturale, & coessentiale bonificativum, bonificabile, & bonificare; quæ in quantum differentia, sunt in quantitate discreta, influxa à continua: & hoc etiam in inferioribus constat; sicut linea continua, quæ est inter cœlum, & rosam, ex qua influxæ sunt quantitates discretæ; scilicet quatuor elementa; & sicut in homine est quantitas continua, à capite vsque ad pedes, ex qua influxæ sunt quantitates discretæ; scilicet quantitates membrorum. Et hoc idem considerari potest in moralibus; sicut habitus justitiæ, qui in quantum vnus est, vnam habet continuam quantitatem, & sub ipsa sunt plures discretæ; sicut quantitas justificativi, justificabilis, & justificare; & sic de alijs. Quantitas discreta oriturá cō tinua.

Per istam regulam debet Artista mensurare res in Arte ista, & suas mensurationes potest applicare tribus speciebus medij, quod medium significatum est per F. Et hoc vult regula B. & D. & diffinitio differentiæ, & concordantiæ.

CAPVT VI. DE REGVLA QVALE.

85 TEXTVS.

QVÆSTIO, & regula sexta, quæ est de Qualitate, habet duas species. Prima est, quando quæritur, quæ est propria, & primaria qualitas intellectus? Et respondendum est, quòd intelligibilitas, cum qua ipse est habituatus. Intelligere autem extrinsecum est proprietas secundaria, & magis remota, cum qua ipse intellectus intelligit hominem, aut leonem &c. ex quo, intelligere intrinsecum, & substantiale ipsius intellectus est habituatum. Et similitèr de intelligibili extrinseco.

Qualitas propria, & primaria.

Secũdaria.

Duplex intelligere.

Secunda species est, quando quæritur: quæ est appropriata qualitas ipsius intellectus? Et respondendum est, quòd credere, vel dubitare, aut supponere; non enim isti actus conveniunt intellectui propriè, sed intelligere.

Qualitates appropriatæ intellectus.

86 SCHOLIVM.

HÆC regula duas habet species, vt patet in textu. Prima est propria; & huic per rei qualitatem propriam, seu primitivam respondendũ

dendum est. Secunda est appropriata; & huic per appropriatam, sivè secundariā respondetur. Ita Doctor in Arte infusa.

Et nota ex Lectura brevi sæpè citata, quòd per primam speciem debet Artista inquirere solutiones earum quæstionum, quæ per ipsam solvi debent. Et sic de secūda specie; sicut est quærere: vtrum Deus sit bonus per suam propriam bonitatem, aut per appropriatam: & per proprium actum bonificandi, aut per appropriatum? Et si in essentia Divina est sic intelligere ordinatum per infinitatem ad æternare, & bonificare; sicut bonificare, & æternare sunt ordinata ad intelligere, & amare? Et vtrum sit proprium, aut appropriatum Deo creare, parcere, & judicare? Et sic in creatis; sicut quærere: vtrum proprium sit igni calefacere, & appropriatum desiccare? Et sic de motu cœli, & alijs. Et hoc vult regula C. & regula K.

Dignitates Dei sūt æquales.

Deo est proprium creare &c.

CAPVT VII. DE REGVLA QVANDO.

87 TEXTVS.

QVÆSTIO, & regula de tempore, *habet quindecim species, vt patet in Arte magna, per regulas C. D. K. significatas: sed quia hæc Ars est brevis, ideo sub brevibus verbis tractamus ipsam regulam; sicut quando quæritur: per quem modum intellectus est in tempore, cum ipse non sit punctualis, neque linealis? Ad*

Quantitas intellect9.

Intellect9 creatus de novo.

quod respondendum est, quòd intellectus est in tempore, quia est inceptus, & novus: & consistit in tempore successivè, mediante motu corporis, cũ quo est conjunctus.

88 SCHOLIVM.

QVÆSTIO, & regula *Quando*, habet quindecim species; quarũ quatuor haurit à regula *Quid*; tres à regula *De quo*; quatuor à regula *Quomodò*; & quatuor à regula *Cum quo*, reducẽdo omnes istas ad *Quando*. Et his per reductionem, desideratæ solutioni prædictarum, per ordinem respondetur. Ita Doctor in Arte infusa, regula præsenti.

Tempus.

89 Et notat idem Doctor in Lectura breui tabulæ generalis, quòd per istam regulam debet Artista inquirere de tẽpore, & de his, quæ sunt in tempore: & hoc per regulam C. D. K. Et etiam per diffinitionem magnitudinis, & principij. Hoc est, quòd Artista inquirat de tempore per omnes species dictarũ regularum, & diffinitionum. Sicut quando quæritur: Angelus quãdo fuit? Et respondendum est, quòd fuit, quãdo fuit inceptus: & fuit quando partes suæ essentiæ primitiæ, veræ, necessariæ, naturales, & coessentiales constituerunt ipsum Angelum; ex quibus ipse Angelus est constitutus. Et ipse agit in illo tempore, in quo prædictæ suæ partes habent actũ, agens ipse Angelus cũ illis suis partibus in tempore.

Angelus creatus de novo.

Et hoc

90 Et hoc idem sequitur in corporalibus; sicut ignis, qui est in illo tempore, in quo consistit sua propria forma, & materia, ex quibus est; & cum quibus est ignis hoc, quod est; & sic de accidentibus inseparabilibus, cum quibus agit in tempore, & cum quibus habet modum existendi, & agendi in tempore.

Hæc autem regula longa est, & diffusa; sed per ea, quæ dicta sunt de ipsa, potest Artista attingere omnes species regulæ, & applicare ipsas ad quæstionem, quæ quærit de tempore; aut de illis, quæ sunt in tempore. Et ea, quæ dicta sunt de hac regula, volunt prædictæ regulæ, & diffinitiones potestatis, & veritatis.

CAPVT VIII. DE REGVLA VBI.

TEXTVS.

91 *QVÆSTIO, & regula octava quærit* de loco: *& habet quindecim species, per regulas C. D. K. significatas, vt patet in Arte magna; sicut quandò quæritur: Intellectus vbi est? Ad hoc breviter respondendũ est, quòd ipse est in subjecto, in quo est, sicut pars in suo toto; non autem conclusus, sed diffusus est in illo: intellectus enim non habet essentiam punctualẽ, nec lineã, nec superficiem.* Intellectus diffusus est, non cõclusus.

SCHOLIVM.

92 ISTA regula est de locatione, & habet tot species, & similes, ad *vbi* reductas, quot habet regula Locatio.

regula H. Quibus per reductionem *ad vbi*, similiter respondetur. Sicut locus qui est, à suprema superficie cœli, vsque ad ejus oppositum & centrum terræ, forma continua habens in se formas discretas, secundùm quòd vult regula C. D. & K. & etiam F. & difinitio magnitudinis, & principij: quæ discretæ formæ sunt spatia, vel loca particularia, in quibus corpora, scilicet homo, rosa &c. collocata sunt locis; quæ sunt contenta in substantijs, in quibus substantiarũ partes collocatę sunt: sicut locus ignis, ipsi proprius, & inseparabilis collocatus est in sphęra Lunæ: & locus, sphæræ Lunæ in sphęra Mercurij; & sic de alijs. Per hanc regulam potest Artista respõdere ad omnia, quæ quærũtur de loco.

Locus.

CAPVT IX. DE I. REGVLA K. HOC EST de Quomodò.

93. TEXTVS.

K *Continet, duas regulas; videlicet Modalem, & Instrumentalem. Quæstio, & regula* modalitatis *habet quatuor species; sicut quando quæritur: Quomodò est intellectus? Et quomodò est pars in parte? Et partes in toto, & totũ in suis partibus? Et quomodò totũ transmittit extra se suam similitudinem? Ad quod respondendum est, quòd est subjectivè per illum modum, per quem est deductus per species supradictas: & intelligit per illum modum, quem habet in inveniendo mediũ existens*

Quomodò intellectus intelligat.

existens inter subjectum, & prædicatum in figuris designatum, multiplicando species peregrinas à sensu, & imaginatione abstractas, quæ in suo proprio intelligibili sunt characterizatæ, & intellectæ.

94 SCHOLIVM.

QVÆSTIO, & regula *Quomodò*, quatuor habet species; quarū prima quærit: quomodò pars est pars? Et huic per differentiam respondetur. Secunda, quomodò pars est in parte? Et huic per concordantiam respondetur. Tertia, quomodò partes sunt in toto, & quomodò totum in partibus suis habet esse? Et huic per differentiam, & concordantiam respondetur. Quarta, quomodò totum extra similitudinem suam transmittit? Et huic respondetur, quòd per illum modum, quem habet cum suis proprijs correlativis, cum quibus haurit species peregrinas, quas intra se cum activo correlativo, in suo passivo correlativo characterizat, & informat, & extra similitudinem suam sic transmittit. Ita Doctor in Arte infusa. Modus discurrēdi

95 Nona regula, quæ est prima de K. quærit de *modalitate*, vt patet in textu; per quam Artista potest inquirere, quomodò pars est pars? & pars in parte? & partes in toto? Et totum in partibus suis? Et quomodò substantia influit similitudines partium, ex quibus est? Sicut V.G. Regula Quomodó.

differētia

differētia, & proprietas ſubintrantes bonitatem; & ſic de alijs principijs: differentia quidem ſic diſtinguit ipſam bonitatem, quòd per vnū modum eſt ſuſtentata in ſua coeſſentiali bonificativitate; per aliū modū eſt ſuſtentata in ſua coeſſentiali bonificabilitate; per aliū modū in ſuo intrinſeco bonificare: & proprietas ponit, quòd bonificativitas ſit proprietas activa, & bonificabilitas ſit proprietas paſſiva, & bonificare ſit proprius actus influxus ab vtraque. Et concordantia cōcordat omnes tres eſſe idem per eſſentiam; quę eſſentia ſit vna exiſtens in ſuis concretis, & ipſa concreta in ipſa eſſentia, & vnum concretum in alio. Ita quòd ipſa bonitas ſit ratio bono, vt agat per ipſam bonum productum, ſimile per genus bonitatis bono productivo. Et ſic de alijs principijs, quæ modum habent exiſtendi id, quòd ſunt; & agendi hoc, quod agunt. Et hoc vult regula C. D. G. & diffinitio differentiæ, & concordantiæ.

Correlativa ſūt idē p eſſentiā.

Per iſtam regulam debet Artiſta ſolutionem, quæ debet eſſe per modalitatem, inveſtigare; ſicut quando quæritur: quomodò lapis, ſivè roſa ſunt intelligibiles, ſivè ſenſibiles? Et quomodò elementa intrant mixtionem, conſtituendo mixtum, ſivè elementatum? Et ſic de alijs.

CAP-

CAPVT X. DE II. REGVLA K. HOC EST de cum quo.

96 TEXTVS.

QVÆSTIO, & regula secunda K. habet quatuor species; videlicet quando quæritur: intellectus cum quo est? Et cum quo est pars in parte? Et partes in toto, & totum in partibus suis? Et cum quo transmittit suam similitudinem extra? Ad quod respondendum est, quòd ipse est cum suis correlativis, sine quibus non potest esse, nec intelligere. Intelligit enim cum speciebus peregrinis, de quibus facit instrumentum ad intelligendum. Species peregrinæ

97 SCHOLIVM.

ISTA regula est de *instrumentalitate*, & habet quatuor species, vt in textu dictum est; & etiam tales, quales habet regula modalitatis. Per istam autem regulã debet Artista inquirere partes cum quibus substantia est, & agit essentialiter, seu accidentaliter. Essentialiter, sicut leo in leonando: accidentaliter, sicut ignis in calefaciendo; sensatus in sentiendo; & sic de alijs: Et hoc volunt regulæ C. D. E. G. & Diffinitiones potestatis, & veritatis. Conveniencia regularum K.

CAPVT VLTIMVM DE FINE quartæ partis.

98 TEXTVS.

DIXIMVS de regulis, cum quibus intellectus solvit quæstiones, deducendo eas per regulas, respiciendo Intellectus

piciendo quid significant regulæ, & ejus partes subjectivæ, deducendo quæstiones per principia, & regulas, intellectu objectante illam quæstionem dubitabilem, cum diffinitionibus principiorum, eligendo intelligibiliter affirmativam, aut negativam; sic quòd ipse intellectus sit à dubitatione separatus.

Intellect 9

99 SCHOLIVM.

VTILITATEM maximam regularũ Doctor in textu nobis insinuavit, quam expressiùs in Arte magna proposuit, dicẽs in fine quartæ partis. *Regulæ sunt vasa ad omnia intelligibilia, & proportionabiles intellectui humano.* Vasa, inquam, idest fundamentalia receptacula ad omnia intelligibilia intelligenda, proponenda, diffinienda, dividenda, discurrẽda: sicut enim in pharmacopolijs diversa sunt medicaminum vasa, sic sunt in Arte Lulliana hæ decem regulæ, argumentorum omnium receptacula, vt his benè habituatus Artista non possit deviari à sua propria operatione, & inventione veritatis quæsiti.

Regulæ sunt vasa.

Ideo oportet dictas regulas corde tenus habere; quoniam instrumentum sunt inveniendi omnium rerum veritatem, Artificiumque adeò mirificũ, vt ingenio quantumvis sublimi sit inexhaustum, & quantumvis humili obvium; sicut ingenuè notavit Perillustris Canonicus Belver in Apologia; sicque omni intellectui humano proportionatissimum.

Instrumẽta inveniendi medium.

Si igitur

Si igitur argumenta, media, seu rationes nobis exciderint, ad regulas confugiamus, illas consulamus, sectemur, ducentque ad metam. Sed hæc, & alia in Lectura, quã Deo favente prælo dabimus, expẽdimus: nunc ad Tabulã accedamus.

DE QVINTA PARTE, QVÆ EST Tabula Generalis.

bcdt.	cdet.	deft.	efgt.	fght.	ghit.	hiKt.
bctb.	cdtc.	detd.	efte.	fgtf.	ghtg.	hith.
bctc.	cdtd.	dete.	eftf.	fgtg.	ghth.	hiti.
bctd.	cdte.	detf.	eftg.	fgth.	ghti.	hitK.
bdtb.	cetc.	dftd.	egte.	fhtf.	gitg.	hKth.
bdtc.	cetd.	dfte.	egtf.	fhtg.	gith.	hKti.
bdtd.	cete.	dftf.	egtg.	fhth.	giti.	hKtK
btbc.	ctcd.	dtde.	etef.	ftfg.	gtgh.	hthi.
btbd.	ctce.	dtdf.	eteg.	ftfh.	gtgi.	hthK.
btcd.	ctde.	dtef.	etfg	ftgh.	gthi.	htiK.
cdtb.	detc.	eftd.	fgte.	ghtf.	hitg.	iKth.
cdtc.	detd.	efte.	fgtf.	ghtg.	hith.	iKti.
cdtd.	dete.	eftf.	fgtg.	ghth.	hiti.	iKtK.
ctbc.	dtcd.	etde.	ftef.	gtfg	htgh.	ithi.
ctbd.	dtce.	etdf.	fteg.	gtfh.	htgi.	ithK.
ctcd.	dtde.	etef.	ftfg.	gtgh.	hthi.	itiK.
dtbc.	etcd.	ftde.	gtef.	htfg.	itgh.	Kthi.
dtbd.	etce.	ftdf.	gteg.	htfh.	itgi.	KthK
dtcd.	etde.	ftef.	gtfg.	htgh.	itthi.	KtiK.
tbcd.	tcde.	tdef.	tefg.	tfgh.	tghi.	thiK.

100 TEXTVS.

Fructus tabulæ.

TABVLA ista est subjectum, in quo intellectus se facit vniversalem, eò quia eo intelligit, & abstrahit ab ipso multa particularia omnium materiarum, discurrendo principia per particularia objectivè, & regulas subjectivè, applicando cuilibet quæstioni viginti rationes, declarando ipsam quæstionem: & à qualibet camera ipsius columnæ abstrahitur vna ratio.

Rationes 20.

Tabula hæc habet septem columnas, vt patet: in quibus implicantur octoginta quatuor columnæ explicatæ in Arte Magna in ipsa tabula. T significat quòd litteræ, quæ sunt à parte ante T. sunt de prima figura; & quæ sunt post T. sunt de secunda figura. Per tabulam ipsam intellectus est ascensivus, & descensivus. Ascensivus est, quia ascendit ad priora, & generaliora. Et est descensivus, quia descendit ad posteriora, & particularia. Adhuc est copulativus, eò quia copulat columnas; sicut columna BCD. copulatur cum columna CDE. & sic de alijs.

Columnæ positæ implicãt 84. Art. mag.

Combinatio columnarũ.

101 SCHOLIVM.

Tabulæ diffinitio.

DIFFINITVR Tabula Artis generalis sic: Positio imaginaria ad modum tabulæ, ex varijs colligatis columnis, seu cylindris compacta, & ex cameris quartæ figuræ extracta, in qua signa camerarum ejus quadrangulariter ponuntur; & per postpositionem, interpositionem, & præpositionem signi T. distinctè, & particulariter significata sua repræsentant; vt faciliora cog-

nitu, firmiora memoratu, & vtiliora vsu reddantur, beneficiumque multiplicationis ordinatarũ rationum intellectui offerant, ministrent, præstent.

102 Dispositio Tabulæ, ac modus ejus procedendi patent satis in textu. Notãdum tamen est primò, quòd ex qualibet camera quartę figuræ potest formari colũna, sicq; tot numerari, quot cameræ sunt; videlicet 252. sicut dicitur superiùs, num. 22. Noster autem Doctor brevitati studens, terminũque constituens, septem colũnas assignavit in Arte brevi, & octoginta quatuor artificiosé colligatas in Arte magna, & Tabula generali: quarum singulæ camerę octo varijs modis combinari possunt, vt dicemus, parte 7. nũ. 123.

Quot cameræ, tot columnæ.

103 Notandum secundò, quòd vsus Tabulæ fœcundissimus est, sublimis, atque subtilis; docet enim intra eandem cameram viginti stationes diversas facere, seu generales instantias, & rationes colligere ad inveniendum veritatẽ. Priores decem rationes, & vltima formantur existente primo signo, seu littera cylindri subjecto; sex sequentes rationes habentur, existente subjecto signo secundo; reliquæ tres subjectum habent signum tertium.

Fructus Tabulæ.

104 Notandũ tertiò: cũ dicit Doctor in tetxu; *Discurrendo principia per particularia objectivè, & regulas subjectivè*, magnam discurrendi materiam præbet

præbet, fontēq; aperit: vult enim dicere, quòd debes intueri particularia, de quibus quæris, seu disputas, recurrendo ad *principia objectivè*, tanquā exēplaria specula, in quibus dicenda de particularibus relucent; & ad *regulas subjectivè*; hoc est *concordando principia, & regulas*; vt docet in Arte magna, parte 5. n. 1. sivè sustentando illud, quod principia requirūt, ex parte 9. sect. 8. cap. 1. de Elementativa, nū. 13. *Et evitando eorum contrarietatem*; faciendo prędicare principia de regulis, & earum speciebus; vel de subjectis particularibus (de quibus disputatio est) conditionatis per species regularum: & hoc sumēdo sēper primò regulam correspondentem principio, in eodem signo, seu littera; postea verò mixtionando illam cum alijs regulis, pro libito, & vt meliùs sonabit.

Fons discurrendi.

Objectivé & subjectivé.

Modus discurrēdi

105 Sit exemplum. *Vis probare materiam primam habere appetitum naturalem ad formam corruptā?* Si sic. Vade ad columnam quartam E F G T. & conditionato subjecto cum specie prima regulæ E. formabis sic rationem. Appetitus naturalis ad formam, formaliter est per potentem naturalem inclinationem sui instinctus, & amoris ad illam: sed talis potens inclinatio est in materia prima ad formam corruptam: ergo materia prima habet appetitum naturalem ad formam corruptam. Negabit tibi Artista minorem: sed, tu con-

Materia 1.

Practica.

eu conditionando subjectum cum secunda specie regulæ E. sic illam probabis. Potens inclinatio naturalis instinctus, & amoris materiæ primæ ad formam, finaliter est, vt per eam perficiatur, & adjuvetur in agentia sua, & constitutione totiùs naturalis: atqui, sicut adjuvatur materia per formam primò productã, adjuvaretur per corruptam, si reproduceretur: ergo in materia prima est potens inclinatio naturalis instinctus, & amoris, seu appetitus ad formam corruptam. Sic recurrendo ad regulas F. G. poteris formare alias rationes, & miscendo regulas ad invicem, & cum principijs; & principia cum principijs, rationes multiplicabis innumeras.

106 Hæc, exercitij gratia dicta sunt; resolutivè autem ad quæstionem illam: *An materiã prima habeat appetitum naturalem ad formam corruptam?* Materia 1.
Respondemus negativè, & patet per triangulũ rubeum: nam materia est principium perfectibile, & forma finis perfectivus; medium verò fluxus, & refluxus dicti finis, & principij est agẽs supernaturale, in quo solùm cõtinetur virte forma jam corrupta: ergo linea ducta à materiâ ad formã corruptã, cũ transeat per medium supernaturale, supernaturalis est, non naturalis. Quòd si hanc formã supponis reproducibilem, seu reproductam; & quæris ordinẽ materiæ ad totum, vt finẽ, existente medio forma repro-

reproducta, vel reproducibili supposita, sicut dicebatur, nũ. antecedenti, libentissimè tibi damus, talem ordinem esse naturalem; esset enim à materia per formam ad totum. Hæc autem omnia naturalia sunt. Exemplum applicabis cæci videntis: sed finẽ imponamus, practica enim non tàm scripto, quàm verbo docenda est; quia diffusa nimis, & limite caret. Pro subjecta tamẽ materia, & de singulis subjectis agi debet in speciali, provt occasio postulabit, & agit Doctor in parte nona.

Actus naturalis.

DE SEXTA PARTE, QVÆ EST DE evacuatione tertiæ Figuræ

107 TEXTVS.

Evacuatio fig. 3.

IN tertia figura, intellectus evacuat cameras, eò quòd abstrahit ab ipsis tantùm, quantùm potest, recipiendo à qualibet camera ea, quæ significant litteræ, vt applicet illa significata ad propositum; & sic fiet sẽ applicativum, investigativum, & inventivum. Et de hoc dabimus exemplum de vna camera: & sicut sequitur de illa, ita sequetur de alijs.

Practica.

De camera B C. intellectus haurit duodecim propositiones, dicendo sic: Bonitas est magna, bonitas est differens, bonitas est concordans. Magnitudo est bona, magnitudo est differens, magnitudo est concordans. Differentia est bona, differẽ-

Propositiones 12.

differentia est magna, differentia est concordans. Concordantia est bona, concordantia est magna, concordantia est differens. *Factis istis duodecim propositionibus, mutando subjectum in prædicatum, & è converso; sic camera est evacuata ipsis propositionibus.*

108 *Deinde evacuat eã duodecim medijs: & dicuntur media, eò quia consistunt inter subjectum, & prædicatum, cum quibus conveniunt genere, aut specie; & cum istis medijs, intellectus facit se disputativum, & determinativum; vt cum dicitur: Omne id, quod magnificatur à magnitudine, est magnum; sed bonitas magnificatur à magnitudine; ergo bonitas est magna. Et sic de alijs.* Media 12 Intellect.

109 *Facta dicta evacuatione, intellectus evacuat ipsam camerã viginti quatuor quæstionibus; eò quia in qualibet propositione sunt duæ quæstiones implicatæ. Et hoc sic:* Bonitas est magna: *Vtrum bonitas sit magna? Quid est bonitas magna?* Bonitas est differens: *Vtrum bonitas sit differens? Quid est bonitas differens?* Bonitas est concordans: *Vtrum bonitas sit concordans? Quid est bonitas concordans?* Magnitudo est bona: *Vtrum magnitudo sit bona? Quid est magnitudo bona?* Magnitudo est differens: *Vtrum magnitudo sit differens? Quid est magnitudo differens?* Magnitudo est concordans: *Vtrum magnitudo sit concordans? Quid est magnitudo concordans?* Differentia est bona: *Vtrum differentia sit bona? Quid est differentia* Quæstiones 24.

rentia bona? Differentia est magna: *Vtrum differentia sit magna? Quid est differentia magna?* Differentia est concordans: *Vtrum differentia sit concordans? Quid est differentia concordans?* Concordantia est bona: *Vtrum concordantia sit bona? Quid est cõcordantia bona?* Concordantia est magna: *Vtrum concordantia sit magna? Quid est concordantia magna?* Concordantia est differens: *Vtrum concordantia sit differens? Quid est concordantia differens?*

110 *Facta ista evacuatione quæstionũ, tunc intellectus evacuat cameram cum diffinitionibus bonitatis, & magnitudinis, & cum tribus speciebus differentiæ, & concordantiæ; vt patet in secunda figura.*

Deinde evacuat cameram cum tribus speciebus regulæ B. & cum quatuor speciebus regulæ C. Et expedita ista evacuatione, intellectus scivit prædictas quæstiones in illa evacuatione, sequendo conditiones cameræ; affirmando, aut negando: & sic intellectus expellit de camera dubitationes, & consistit in illa quietus, & assertivus: & etiam cognoscit se valde generalem, & artificiatum, & de magnà scientia habituatum.

Intellect.

111 *SCHOLIVM.*

Evacuationes generales fig 3. sunt sex,

NOTANDVM primò. Sex sunt evacuationes generales tertiæ figuræ: Prima fit duodecim propositionibus: Secunda duodecim medijs ad probandum dictas propositiones: Tertia

Tertia viginti quatuor quæstionibus: Quarta sexdecim diffinitionibus: Quinta tribus speciebus vniuscujusque anguli secundæ figuræ; quæ quidem tres species quater ductæ in vnoquoque signo, faciunt duodecim; & sic in vna camera sunt per vnum modum viginti quatuor species: & per alium modum quadraginta octo; sicut infra exemplo ostendemus. Sexta tandem evacuatio fit speciebus regularum vniuscujusque cameræ.

Vide num. 113.

112 Notandum secundò. De prima, secunda, & tertia evacuatione jam patet exemplum in textu, camera B C. quare de alijs solùm est assignandum exemplũ in eadem camera, vt clariùs evacuatio pateat.

Evacuatio 1. 2. & 3.

Quarta igitur evacuatio in eadem camera B C. sic fit verbi gratia in bonitate, de qua in dicta camera, quatuor diffinitiones tradimus. Prima diffinitio: *Bonitas est id, ratione cujus bonum agit bonum.* Secunda diffinitio: *Bonitas magna est id, ratione cujus bonum magnum agit bonum magnum.* Tertia diffinitio: *Bonitas differens est id, ratione cujus bonum differens agit bonum differens.* Quarta diffinitio: *Bonitas concordans est id, ratione cujus bonum concordans agit bonum concordans.* Sic similiter in eadem camera possunt assignari quatuor diffinitiones magnitudinis: quatuor diffinitiones differentiæ: quatuor diffinitiones con-

Evacuatio 4.

Bonitas diffinitur

Multiplicatio diffinitionum.

Diffinitiones 16. concordantiæ: & sic in dicta camera erunt sexdecim definitiones.

Evacuatio 5. 113 Quinta evacuatio ejusdem cameræ B C. sic fit V. G. in magnitudine. Magnitudo est differens sensualiter, & sensualiter: sensualiter, & intellectualiter: intellectualiter, & intellectualiter. Magnitudo est concordans sensualiter, & sensualiter: sensualiter, & intellectualiter: intellectualiter, & intellectualiter. Sic similiter de bonitate, differentia, & concordãtia in eadem camera dices: & ita habebis viginti quatuor species; nempe duodecim differẽtias, & duodecim concordantias. Similiter speculaberis in alijs cameris.

Species 24.

Species 48. 114 Deinde juxta sequentem modum poteris numerare quadraginta octo species, dicendo verbi gratia de magnitudine sic: Magnitudo bonitatis in sensuali, & sensuali: sensuali, & intellectuali: intellectuali, & intellectuali. Magnitudo magnitudinis in sensuali, & sensuali: sensuali, & intellectuali: intellectuali, & intellectuali. Magnitudo differentiæ inter sensuale, & sensuale: sensuale, & intellectuale: intellectuale, & intellectuale. Magnitudo concordantiæ inter sensuale, & sensuale: sensuale, & intellectuale: intellectuale, & intellectuale. Itaque numeravimus duodecim species in magnitudine, & similiter numerandæ sunt in bonitate

Species 12. in singulis.

tate, in differentia, & concordantia; sicque erunt enumeratæ quadraginta octo species in camera B C.

115 Sexta evacuatio generalis in camera B C. fit per septem regularum species in ea cõtentas; scilicet tres in littera B. & quatuor in littera C. Vnde replicando septies numerum duodenariũ habentur octoginta quatuor quæstiones, quibus ex eadem camera respondetur. Sit exemplum. *Bonitas est magna.* Ex hac propositione formãtur septẽ quæstiones. Prima in forma dubitativa sic: *Vtrum bonitas magna sit, vel nõ sit?* Secunda in forma affirmativa sic: *Vtrum bonitas magna sit?* Tertia in forma negativa sic: *Vtrum bonitas magna non sit?* Deinde supposito jam esse bonitatis, proponitur, per regulã *Quid*, quarta quæstio sic: *Quid est in se bonitas magna?* Quinta: *Quid habet in se bonitas magna?* Sexta: *Quid est in alio bonitas magna?* Septima: *Quid habet in alio bonitas magna.* Itaq; sicut absolutè ex vnaquaq; propositione formabantur duæ quæstiones; sic nũc evacuãdo earundẽ quæstionum species formantur septem. Et sicut formatæ sunt de propositione illa, *Bonitas est magna*, sic quoque de qualibet alia propositione in dicta camera formandæ sunt septem quæstiones; & sic duodecim vices septem.

Evacuatio 6.

Quæstiones 84.

116 Tandem vt fœcundior fiat evacuatio, & multipli-

Vberior evacuatio.

& multiplicetur, poteris vnamquamque propositionem abstractione, & concretione significando simplicitatem, & compositionem, mutuumque principiorum ingressum, & fœcundũ egressũ subtilizare, discurrendo primò quodlibet significatum cameræ viginti modis distinctis: sicut de bonitate dicendo sic. Bonitas bonitatis, bonitas magnitudinis, bonitas differentiæ, bonitas concordantiæ: Bonitas bonitatis bonæ, magnæ, differẽtis, concordantis: Bonitas magnitudinis bonæ, magnę, differentis, concordantis: Bonitas differentiæ bonæ, magnæ, differentis: concordantis: Bonitas concordantiæ bonæ, magnæ, differentis, concordantis.

Primus modo mixtionis.

117 Deinde secundò possunt formari sexdecim aliæ mixtiones, seu combinationes sic. Bonitas, bonitate bona, magna, differens, concordans: Bonitas, magnitudine bona, magna, differens, concordans: Bonitas, differẽtia bona, magna, differens, concordans: Bonitas, concordantia bona, magna, differens, concordãs.

Secundus.

Rursus tertiò formentur sexdecim aliæ cõbinationes sic. Bonitas bonitatis bona, magna, differens, concordans: Bonitas magnitudinis bona, magna, differens, concordans: Bonitas differentiæ bona, magna, differens, concordans: Bonitas concordantiæ bona, magna, differens, concordans.

Tertius.

Multæ

Multæ aliæ possent formari mixtionum formulæ, sed istæ quinquaginta duæ sufficiant ad significandum fœcunditatem naturæ repræsentatam in duobus speculis se mutuò respicientibus, & species intra species multiplicantibus, vt monet Doctor, quæstione 54. Sententiarum. Et sicut de bonitate diximus, eodem ferè modo de singulis terminorum combinationibus quisvis discurrere poterit.

Mixtiones 52.

Fœcunditas naturæ significatur.

DE SEPTIMA PARTE, QVÆ EST de multiplicatione quartæ Figuræ.

118 TEXTVS.

MVLTIPLICATIO quartæ figuræ consistit in hoc; videlicet quòd prima camera BCD. in quarta figura, sivè Tabula significat, quòd B. vnam conditionem habet cum C. aliam cum D. Et C. vnam conditionem habet cum B. aliam cum D. Et D. vnam conditionem habet cum B. aliam cum C. Et sic sunt in ipsa camera sex conditiones, cum quibus intellectus se conditionat, & disponit ad investigandum, & inveniendum, & objiciendum, & probandum, & determinandum.

Multiplicatio fig. 4

Conditiones sex.

Post istas sex conditiones intellectus acquirit alias sex conditiones, volvendo circulum minorem, ponendo suam E. sub C. circuli mediocris, sub quo erat suum D. Et quia

Intellectus

Camera mutata, & cõditiones mutantur.

Et quia mutata est camera, ideo mutantur ejus conditiones; & sic intellectus habituat se duodecim conditionibus. Et sic per alias cameras multiplicando columnas, & volvendo illas.

Propositiones 30. Quæstiones 90.

119 *Conditiones quas intellectus multiplicat per istũ modũ sunt difficiles ad numerandum; nam de qualibet camera potest intellectus sic evacuare triginta propositiones, & nonaginta quæstiones: sicut de camera BC. tertiæ figuræ sunt duodecim propositiones, & viginti quatuor quæstiones.*

Sophista vtitur secũdis intentionibus.

Et in isto passu cognoscit se intellectus valdè generalẽ, & artificiatum super alium intellectum ignorãtem istam Artem, deducendo ipsum ad multa inconvenientia & impossibilia. Et sic Sophista coram tali intellectu non potest stare; eò quòd talis intellectus Artistæ hujus Artis vtitur conditiònibus primitivis, & naturalibus: Sophista autem secundarijs, & extra naturam consideratis; vt patet in Arte magna.

120 SCHOLIVM.

NOTANDVM primò. Cum Doctor dicit, quòd habentur sex conditiones posito C. circuli mediocris, sub B. supremì, & supra D. infimi, satis patet in textu; sed cum dicit, quòd volvẽdo circulum inferiorem, & ponendo E. sub C. mediocris, & B. majoris habentur sex aliæ conditiones, videbitur forte difficile, quia immutatis B. & C. primi, & secundi circuli

circuli, immutatæ quoq; videntur conditiones, quas invicẽ mutuò se tribuunt, ac proinde supernumerari solùm videntur quatuor cõditiones, à primis sex distinctæ. Sed certé, vt Doctor docet, res est: & patet facile; nã estò invariata sint in se B.& C. superioris, & medij circuli; variata tamẽ sunt in E. vltimi circuli. Quoniã B. aliam conditionem accipit à C. conditionato cum E. ab illa, quam acceperat ab eodem C. conditionato cum D. Similiter C. aliam conditionem habet à B. conditionato cũ E. ab ea, quã acceperat ab eodẽ B. conditionato cũ D.

Variata camera, & conditiones variãtur.

120 Exẽplo patebit veritas: B C D. verbi gratia Bonitas magna durans: nunc bonitas cõditionatur magnitudine duranti. Et cum pono B C E. dico: Bonitas magna potens; & conditionatur bonitas, magnitudine potenti. Alia autem est magnitudo durans, à magnitudine potenti; ac proinde magnitudo durans aliã conditionẽ tribuit bonitati, ab ea, quam magnitudo potẽs eidẽ tribuit bonitati. Et in hoc passu apparet, quòd tacto vno principio, tangũtur omnia, sicut dicebamus in scholio primæ figuræ. Hoc est variata cõditione vnius principij, variantur cõditiones aliorũ. Quare curandũ est maximè, quòd observentur quæ monuimus in scholio quartæ figuræ, nũ. 26. ne conditiones à quæstionibus alienæ introducantur, & argumentetur abs re.

Tacto vno principio, tanguntur omnia.

122 Notandum secundò. Cum dicit Doctor in textu, quòd intellectus multiplicatione quartæ figuræ se disponit ad investigandum, inveniendum, objiciendum, probandum, ac determinandum, & quòd cognoscit se valde generalem, & artificiatum; innuit quinque modos, quos in Arte magna, parte septima, quinque capitibus expendit, quibus multiplicatio ista quartæ figuræ magis artificiatè fit. Primus modus est per multiplicationē rationū. Secundus per inventionem mediorum. Tertius per tres probandi species; videlicet *Propter quid*, per *Æquiparantiam*, & *Quia*. Quartus per cognitionem fallaciarū. Quintus tandē per modū discendi facile scientias alias.

Intellect 9

Vberior multiplicatio figuræ 4.

123 Notandum tertiò ad fœcundiorem multiplicationem quartæ figuræ, quòd sumendo solùm significata cujuslibet cameræ, sivè absoluta, sivè respectiva, variatis terminis adjectivè, substantivè, abstractivè, concretivè, rectè, obliquè multiplicantur in solis tribus terminis, sexaginta quatuor propositiones distinctæ; vt videre est in specierum scrutinio Iordani Bruni, cap. 7. *de Tabula*, pag. 676. Vbi octo adducit regulas, quibus vniformiter quālibet columnam discurrere possumus. Quarum prma est: Accepto primo termino *adjectivè*, duobus reliquis *substantivè*. 2. Accepto primo termino *substantivè*

Propositiones 64.

Regulæ 8.

tantivè, duobus alijs *adjectivè*. 3. Accepto primo, & secundo *adjectivè*, tertio *substantivè*. 4. Accepto primo, & secundo *substantivè*, tertio *adjectivè*. 5. Accepto primo, & tertio, *adjectivè*, secundo *substantivè*. 6. Accepto primo, & tertio *substantivè*, secundo *adjectivè*. 7. Acceptis omnibus terminis *adjectivè*. 8. Acceptis omnibus *substantivè*. Exemplum adducit in camera B C D. de bonitate, magnitudine, duratione: ex quibus terminis, præindicatis regulis obseruatis format sexaginta quatuor propositiones, dicendo sic: *Bonum magnitudinis durationis. Bonum magnitudine durationis. Bonum magnitudinis duratione, &c.*

Quam Bruni seriem collimavimus, decēq; addidimus combinationes (amotis duabus in Bruno replicatis, scilicet vigesima octava, & trigesima septima) in Lectura super Artē magnam, parte quinta. Sed eruditus Artista speculatione propria, conjugationeque varia terminorum, & prout meliùs sonabit, in subjecta materia, fructuosiùs, propositiones variabit, discurrendo ad Artis generalis libitum, quàm novis legibus onustus, & ligatus: semper enim ordinatè procedet, si servato ordine multiplicandi cameram procedat ad modū multiplicationis tertiæ figuræ; qui est vltimus multiplicandi modus in hac quarta, vt constat ex Arte magna, parte 7. cap 1. *de multiplicatione plurium rationum*, num. 2.

Series Bruni.

Leges non sunt multiplicandæ nimis.

Quarta figura continet tertiã.

vbi Doctor dicit: *Vlteriùs est quarta multiplicatio, eò quia quarta figura continet in se tertiam figuram; sicut camera B C D. continet in tertia figura cameram B C. & cameram C D. Similiter camera C D E.* continet in tertia figura cameram C D. & D E. & sic de alijs suo modo.

Vide nũ. 116. 117.

DE OCTAVA PARTE, QVÆ EST de mixtione principiorum, & regularum.

124 TEXTVS.

Mixtio, seu cõbinatio.

IN parte ista intellectus miscet vnum principium cum alio, discurrendo quodlibet principium per omnia principia, & per omnes species regularum: & per talem discursum, intellectus habet notitiam de quolibet principio: & tot vicibus, quot miscet ipsum principium diversimodè, habet notitiam diversam de ipso: & tot media, quæ intellectus invenit ad concludendum, quis posset enumerare? Intellectu evacuante ipsam mixtionem, sicut evacuavit cameram B C. vt supradictum est, parte 6.

Media innumera.

Ista mixtio est centrum, & fundamentum ad inveniendum multas propositiones, quæstiones, & media; conditiones, & solutiones, & etiam objectiones. Sed hoc exemplificare dimittimus intellectui benè intuenti, causa brevitatis; & quia in Arte magna est declaratus, & exemplificatus modus mixtionis.

Centrum discursus.

Vlterius

Vlteriùs hæc mixtio est subjectum, & refugium Artistæ hujus Artis; vt inveniat in ipsa quidquid vult ad placitum. Nam si indiget aliquo, quod sit de genere bonitatis, discurrat ipsam bonitatem per omnia principia, & regulas; & inveniet de ipsa quidquid intelligere voluerit: & sicut dicimus de bonitate, ita potest dici de alijs principijs.

Mixtio est potissimũ instrumentũ sciẽdi.

126 *Ista mixtio est sic cõditionata, & ordinata, sicut vna res est distincta ab alia. Nam si discurratur Divina bonitas per principia, & regulas, ipse quidem discursus Divinæ bonitatis requirit altiores diffinitiones, & species regularum, quàm discursus bonitatis Angeli: & discursus bonitatis Angeli, quàm discursus bonitatis hominis: & discursus bonitatis hominis, quàm discursus bonitatis leonis: & discursus bonitatis leonis, quàm discursus bonitatis lapidis; & sic de alijs suo modo*

Graduatio combinationum.

127 SCHOLIVM.

NOTANDVM primò, quòd conditiones principiorum quærendæ sunt, & sumendæ ex varia ipsorum ad invicem, & cum alijs mixtione: ideo dicit Doctor, mixtionem esse centrum, & fundamentum inventionis mediorum, & conditionum; ac proinde variarum positionũ, quæstionum, objectionum, & solutionum; nam bonitas per magnitudinem est magna, & per parvitatem parva: Per majoritatem est major, & per minoritatem minor: Per concor-

Conditiones vndè sumantur.

Centrum discursus.

cordantiam concordat alteri bonitati; & per contrarietatem contrariatur malitiæ. Vna est in homine, & perfectior: alia verò in leone, & imperfectior. Quare, sicut monet Doctor in textu, bonitas altiorem petit definitionem in homine, quàm in leone: & per consequens diversa, & altiora quæruntur de bonitate humana, inferiora verò de bonitate leonina. Hinc.

Diffinitio sequitur cõditionẽ diffiniti.

128 Notandum secundò, ex eodem Magistro in Arte demonstrativa, dictinctione secũda, in triangulo nigro figuræ T. observandam esse maximè regulam principalem hujus Artis, quòd scilicet servẽtur semper principia Artis, seu alia quælibet, ex quibusvis lectionibus observata, in suis determinatis conditionibus; nõ enim quæ de bonitate Divina concedimus, de bonitate creata concedere possumus, nec debemus; sed alia, & alia; servata tamen semper vnitate rationis bonitatis: semper enim bonitas est ratio bono, quòd agat bonum: sed tamen bonitas Divina est ratio bono Divino, quòd agat bonum Divinum. Hoc non habet bonitas creata.

Triangulo niger.

Conditiones subjectorũ sunt conseruãdę.

129 Notandum tertiò, ex eodem Egregio Magistro in Arte inventiva veritatis, distinctione tertia, regula quarta *de specificatione generalis*, quòd omninò generale est principiorum quodlibet in se, & simpliciter acceptum. Non omninò

Generale omninò.

omninò generale, seu speciale est connexio, vel remotio, quam vnumquodque principium generalium habet cum alio principio generali, vel cum principijs specialibus. Nam bonitas, verbi gratia, ratione magnitudinis est magna; vel non est magna ratione parvitatis. Est humana ratione humanitatis; vel non est humana ratione equinitatis. Itaque bonitas, quæ generaliter stabat ad contrahendum, vel distrahendum; cũ contrahitur per humanitatẽ, cõnectitur cum humanitate, & removetur, seu distrahitur ab equinitate. Tandem omninò speciale, seu specialissimũ est connexio, vel remotio, quam vnũquodque generalium, vel etiam specialium habet cũ aliquo specialissimo, scilicet determinatæ speciei individuo.

Non omninó generale.

Speciale omninó.

130 Notandum quartò, ex eodem Doctore loco citato, quòd omninò speciale, vel est Deus, vel creatura; & quodlibet suas sortitur speciales conditiones per se notas; & hoc sive consideretur in se simpliciter, sivè in cõparatione ad aliud. Et loquendo de omninò specialibus extra Deum, adverte, vnumquodque necessariò esse alicujus determinatæ speciei; & illa species, alicujus determinati generis; & illud genus, esse generalissimorum principiorum, sub quibus est, & quorum omniũ proprietates, ipsum omninò speciale manifestè ad se contrahit, & per

Conditiones speciales.

Cõtractiones.

& per eas distrahuntur ab eodem proprietates, seu conditiones speciei oppositæ, seu disparatæ; oppositi, seu disparati generis; & oppositi, seu disparati generalissimi: verbi gratia, Petrus, per bonitatem est bonus, & distinguitur à malo: Per perfeitatem est per se, seu substantia, & distinguitur ab accidenti: & sic ordinatè se contrahit per humanitatē ad esse hominis, & distrahitur ab esse Angeli: Petrus enim petreitate vltimò constitutus, est vnum ens specialissimum determinatæ speciei hominis, à ceteris distinctę.

Petreitas claudit illativè, Petrus contentivé superiora.

Cert. nū. 183. pag. 274.

131 Notandum quintò, quòd maximè ab Artista observandum est monitum Doctoris, videlicet, quòd sciat quid dicitur per nomen, antequam quæstioni respondeat: ignoratis enim terminis, non potest discursus regulari. Primò igitur de vnoquoque considerandæ sunt, & sumendæ proprietates ejus, quas per se notas habet; sicut monet Doctor Illuminatus, distinctione tertia citata Artis inventivæ, regula quarta, circa finem.

Quid nominis.

Quòd si dictæ conditiones positæ, seu suppositæ destruunt conditiones speciales, & generales; signum est, illud particulare subsistere non posse, ac proinde negandum. Ratio est, quia nullum particulare destruit suū vniversale; imò istud necessariò supponit, necessitate, inquā, per ligamē

Regula judicandi.

Ligamen naturæ. v. Ligamen.

ligamen, & naturam, quæ est intra subjectum: sicut v. g. *si homo est: ergo animal est.* Ita docet Doctor in lib. de disp. fidei, & intellectus, part. vlt. de resurrectione, in initio. Et sicut homo subsistere non potest, neque esse cum destructione animalis; sic nullum individuum, seu omninò speciale esse potest, quin conserventur in eo sua species, suum genus, & generalia sua principia. Imò nec combinatio aliqua vnius principij cum alio consistit, quin consistant omnes: quare contrarietas naturalis tantùm est, vbi bona est, magna &c. vt patet ex dictis in diffinitione durationis, num. 34.

Contrarietas naturalis.

DE MIXTIONE BONITATIS CVM Principijs, Appendix.

132

QVONIAM principiorum mixtio valdè necessaria est: ideo ex Egregio Præceptore nostro in Lectura compendiosa tabulæ generalis, parte secunda, mixtionem bonitatis cum alijs principijs proponimus, vt sic mixtionandi practicam habeamus, & facilè alia principia miscere discamus. De mixtione igitur bonitatis cum alijs principijs (inquit Doctor in citata Lectura, dicta pectoralis) dicimus sic: Bonitas est magna, durans, potens, intellecta, dilecta, virtuosa, vera, gloriosa: Et habet in se differentiam, concordantiā, & contrarietatem: & est principium, & habet medium, & habet

Cōbinatio est potissimum mediū sciēdi. Cert. v. *Combinatio.*

Digitized by Google

finem: & majoritatem, & æqualitatem, & minoritatē. Et sicut bonitas habet omnia ista principia, sic omnia ista principia habent bonitatem ipsam, existentia bona per eandem bonitatem.

Circulatio principiorum.

133 Iterùm Bonitas est magna substantialiter, quia habet consubstantialia sua magna; scilicet suum bonificativum, bonificabile, & bonificare. Sed hoc tantúm esse potest in supposito substantiali, & non extra. Et est magna etiam per accidens, per magnitudinem, quæ sibi suam dat similitudinem. Et sic de duratione durificante bonitatē, ac suum bonificativum, bonificabile, & bonificare. Hoc idem est de potestate, per quam bonitas durare potest in existendo, & agendo. Et sic de sapientia, per quam ipsa bonitas intelligibilis est, & intellecta substantialiter, & accidentaliter. Et per voluntatem est amabilis, vt voluntas bonum habeat amare. Et sic de virtute, per quam bonitas est virtuosa, & vt virtus sit bona. Et sic de veritate, per quam bonitas est vera, sicut veritas per bonitatem est bona. Hoc idem est de gloria, per quam bonitas est gloriosa, & gloria est per bonitatem bona. Et de differentia, per quam bonitas habet differentia concreta, & est differens per essentiam à magnitudine, duratione &c. Et inter sensuale, & sensuale differentia bona est per bonitatem; vt in angulo de differentia significatum est. Et per concordantiam bonitas habet in se entia concordabilia; scilicet

Bonitas substātialis, & accidentalis.

Principia substātialia, & accidētalia.

bonifi-

bonificativum &c. Et sic de contrarietate, per quã bonitas est diffusa in rebus contrarijs; sicut cõtrarietas ignis, & aquæ; & sic de alijs, quæ sunt bona contraria per bonitatem. Et sic de principio, per quod bonitas est principium omnium bonorum, quæ per ipsã sunt bonificata; sicut sunt omnia colorata per colorẽ. Et sic de medio, per quod bonitas habet medium essentiale in seipsa; sicut bonificare existens in medio bonificativi, & bonificabilis: & sic de alijs speciebus medij; vt in angulo de medio significatum est, pag. 11. Et sic de fine, qui in bonitate se ponit, vt bonitas sit finis omnibus bonificatis simpliciter quoad suũ genus. Etiã per finẽ habet terminos essentiales; sicut bonificativum &c. Et sic de privatione finis; sicut privatio vitæ hominis in hoc mundo; & privatio vitiorum, vt in alia vita homo Beatitudinem habere possit. Idem est de majoritate, per quam bonitas potest esse major substantialiter, quàm accidentaliter; & major per vnũ subjectum, quàm per aliud. Et sic de minoritate; quia majoritas, & minoritas bonæ sunt per bonitatem. Et sic de æqualitate, per quam bonitas in se habet res æquales; sicut bonificativum suum, bonificabile, & bonificare; quæ per essentiam bonitatis æqualia sunt; & in alijs essentijs æqualia accidentia sunt; sicut in magnitudine &c. quæ æqualiter est bona per consubstantiale bonificativũ, bonificabile, & bonificare substantialis bonitatis.

Contrarietas ignis, & aquæ

Virtus cõducit ad gloriam.

Gradus subjectorum.

Digitized by Google

134 Deinde ad exemplificandum quomodo regulæ sunt ad principia applicandæ, dat exemplum Doctor in Lectura citata, discurrendo bonitatem per omnes regulas, & species earum. Sed istud exemplum dimittimus, brevitatis causa; & quia jam in quarta parte, intellectus per omnes regulas discurritur in textu, num. 63. & sequentibus.

Regulæ continent locos communes. Cert. nu. 172. pag. 256.

DE IX. PARTE, QVÆ EST DE Novem Subjectis.

135 TEXTVS.

Subjecta novem.

IN Arte ista ponuntur novem subjecta, in Alphabeto significata, in quibus cadit quidquid est, & extra ipsa nihil est.

Primum subjectum est Deus, *per* B *Significatum.*
Secundum subjectum est Angelus, *per* C *Significatum.*
Tertium subjectum est Cœlum, *per* D *Significatum.*
Quartum subjectum est Homo, *per* E *Significatum.*
Quintũ subjectũ est Imaginativa, *per* F *Significatum.*
Sextum subjectum est Sensitiva, *per* G *Significatum.*
Septimũ subjectũ est Vegetativa, *per* H *Significatum.*
Octavum est Elementativa, *per* I *Significatum.*
Nonũ & Vlt. est Instrumẽtalitas, *per* K *Significatum.*

136 *Quoniam in Arte magna quodlibet subjectum est deductum per principia, & regulas; idcirco ipsa hic non discurrimus, quia hanc Artem breviorem illâ volumus facere; & quia illa deductio in hac Arte est implicata.*

Prop-

Propter quod illam dimittimus intellectui benè intuenti; & sufficit exemplum datum in tertia figura, in qua applicavimus omnia principia ad bonitatem, & etiam ad intellectum applicavimus omnes regulas hujus Artis in quarta parte, quæ est de regulis. Tractatum istorum subjectorum consideramus cum quatuor conditionibus, vt per eas intellectus sit conditionatus ad discurrendum subjecta, & prædicata per principia, & regulas conditionaliter, secundùm quòd quodlibet subjectum est conditionatum per suam naturam, & essentiam: nam Divina bonitas vnam conditionem habet in Deo: & bonitas angelica aliam in ipso angelo; & sic de alijs suo modo.

Applicatio.

Conditiones discurrendi sunt quatuor.

Gradus subjectorum.

137 Prima conditio hæc est; videlicet, vt quodlibet subjectum habeat suam diffinitionem, cum qua sit differens ab omni alio subjecto. Et si quæratur aliquid de ipso subjecto, quòd respõdeatur tali modo affirmãdo, vel negãdo, vt diffinitiones principiorũ cõveniãt cũ ipsa diffinitione: & sic de regulis, sine aliqua læsione principiorũ & regul.

Conditio 1.

138 Secunda conditio est quòd in judicio, sivè practica conservetur differentia subjectorum; sicut Divina bonitas, quæ differt à bonitate angelica per infinitatem, & æternitatem; eò quia talis bonitas est ei ratio, vt agat bonum infinitum, & æternum; bonitas autem angelica nequaquam, sed finita, & nova est.

Conditio 2.

139 Tertia conditio est, quòd concordantia, quæ est inter vnum subjectum, & aliud subjectum non destruatur; sicut concordantia, quæ est inter Deum, & angelum, concordant enim in spiritualitate. Et sic de alijs suo modo potest dici.

Conditio 3.

Quarta conditio est, quòd secundùm quòd vnum subjectum est nobilius, & altius, ei attribuantur altiora, & nobiliora principia, & regulæ, quàm alteri; sicut Deus qui est altius, & nobilius subjectum, quàm angelus &c. Et angelus, quàm homo &c. Et sic de alijs suo modo.

140 SCHOLIVM.

CVM dicat Magister in textu, subjecta omnia comprehendi in novem, ab eo assignatis subjectis: conveniens erit in præsenti sufficientiam eorum ostendere. Quæ sic probatur. Nam subjectum omne aut est primitivum, & substantiale; aut derivativum, & accidentale. Si primitivum, aut est infinitum, aut finitum. Si infinitum; sic est Deus. Si verò finitum, aut est tantùm spirituale, aut tantùm corporale, aut simul spirituale, & corporale: si est tantùm spirituale, aut completum, aut incompletum: si completum, sic est Angelus; si verò incompletum, sic est anima rationalis, altera hominis pars. Si autem subjectũ est tantũ corporale, aut est superius, & incorruptibile; & sic est cælũ: aut est inferius, & corruptibile; & sic, aut est inanimatũ, aut animatũ: si inanimatũ, sic est elemẽtativa; si animatũ, aut est vivẽs tantũ, aut vivẽs vná & sentiens; si vivẽs tãtũ, sic est vegetativa; si vivens, & sentiens simul, aut est imperfectũ, aut perfectũ; si imperfectũ, sic est sẽsitiva; si perfectũ, sic est imaginativa. Quod autẽ simul est corporale, & spirituale, est homo cunctorũ animan-

Sufficientia subjectorum.

Homo est centrum. Cert. nu. 144. pag. 205.

animantium princeps, & rerum omnium egregium centrum.

141 Deinde subjectum derivativum, & accidentale, aut est naturale; & sic sunt novem prædicamenta accidentium, quantitas, qualitas, relatio, actio, passio, habitus, situs, tempus, & locus: Aut est morale, & continet sub se virtutes, & vitia in Alphabeto posita; videlicet justitiam, prudentiam &c. avaritiam, gulam &c. Et sub instrumentativa comprehenduntur genera omnia instrumentorum, tàm liberalium, quàm mechanicarũ artium; quæ recensere, nimis onerosum esset.

Prædicamenta accidentiũ.

Instrumẽta sunt varia.

Cæterũ advertendũ est maximè, quod D. monet in textu, *quòd* scilicet, *sic conserventur illæ sæ rerũ differentiæ, vt ipsarum non pereat concordantia, sed juxta nobilitatem subjecti nobilitentur principia, & regulæ*: semper enim *talia sunt prædicata, qualia permittuntur esse à subjectis*. Et ad hoc observandum, commemoranda sunt quæ monuimus in scholio partis antecedentis, num. 127. & sequentibus.

Axioma logicum. Cert. nu. 98. pag. 125.

142 Sed quæres: quare Doctor, ex dictis quatuor conditionibus, quas in textu ponit ad rectum subjectorum discursum, assignat tres pro parte differentiæ, & vnam tantùm pro parte concordantiæ? Solutio. Intellectui ad intelligendum magis necessaria est differentia, quàm concordantia. Hujus dicti rationem assignat Doctor in magna Lectura tabulæ generalis, & artis inventivæ, dist. tertia, parte

Differẽtia est lumen intellectus Cert. nu. 113. pag. 152.

secunda

secunda de mille quæstionibus minutis, in quæstione de Deo, vbi dicit: *Sicut voluntas amat per conjungere; ita intelligit intellectus per differentiare.* Hinc in fine partis citatæ, cap. de quæstionibus expositionis, quærens idem Magister; quomodó expositio Sacræ scripturæ fiat secundùm istam Artem? Respondet ipse. *Qui istam scientiam sunt edocti possunt exponere, & interpretari auctoritates sanctorum, leges, decreta, decretales, aphorismos, & reliqua id genus, servando processum hujus doctrinæ; scilicet,* decem *regulas, & principia.* Nam expositio alitèr fit secundùm vnam regulam, & alitèr secundùm aliam. Et sic de principijs hujus scientiæ. Et quamvis Doctor, loco citato possit etiam intelligi de regulis, quas in Arte inventiva ponit; expressé tamen loquitur de decem regulis Artis magnæ, & brevis, quas initio Tabulæ generalis, & Lecturæ ponit; in his autem illæ, quæ novem sunt, & aliæ alibi traditæ, implicantur, vt dicimus in Lectura super artem magnam, parte 4. cap. 6.

Expositio.

Regulæ omnes implicantur in regulis hujus Artis Cert. nu. 164. pag. 239.

143 Deinde quærens ibidem Doctor: *Disputatio quomodò fit?* Respondet. *Disputatio fit isto modo; videlicet quòd disputans se concordet cum adversario in maximis hujus scientiæ, secundùm quas constituat positiones necessarias, adducatve adversarium ad inconvenientia, tangendo illum, modò per vnum principium, modò per aliud: & quæstiones intexendo, nunc per vnam regulam, nunc per aliam, sub vna eadem conclusione.*

Disputatio quomodò resolvēda. Cert. n. 98. pag. 126.

Hæc

144 Hæc Doctoris monita observabis, & ad subjectorum, terminorumve differentiam attendes, si intelligere desideras: & semper, quantùm occasio permiserit, terminos ampliabis, vt restrictionem caveas, & coarctationem: limitatio enim, seu coarctatio confundit; illimitatio verò, seu dilatatio clarificat, & veritatem ostendit. Ideo Doctor ter recurrendum monuit ad differentiam, & semel ad concordantiam, vt sic attendatur illa, ne assumpti termini vnitas pereat. Sed de his fusiùs in Lectura cit. Nunc ad subjecta specialia procedamus; quibus singulis aptabimus speciale caput, vt distinctiùs Doctoris textum proponamus. Et quia, quæ de subjectis occurrunt, non sunt scholijs perstringenda; ideo ab his abstinemus, & Lectorem remittimus ad varia Doctoris Illuminati opera de singulis discurrentis, & inferiùs aliquas quæstiones dissolvẽtis in parte vndecima; vbi breviter resolvemus etiã illas, quas Doctor dissolvendas proposuit.

Differẽtia est lumen.

Labium commune servandũ. Cert. ℣. *Labium.*

CAPVT I. DE PRIMO SVBIECTO, Quod est Deus.

145 *DEVS est discurribilis per principia, & regulas: nam Deus est bonus, magnus &c. De ipso multæ diffinitiones possunt dari, lato modo diffiniendo; sed hic ei vnam damus.* Deus est ens, quod extra se non indiget aliquo; in ipso namque totaliter sunt omnes

Deus.

perfectiones. *Et cum ista quidem diffinitione est Deus differens ad omni alio ente: omnia enim alia entia indigent aliquo extra se.*

Defectus in Deo nõ est.

In Deo non est aliqua contrarietas, nec minoritas; quia principia privativa & defectiva sunt: Veruntamen in Deo est majoritas respectu aliorum entiũ, & æqualitas in se: nam æqualia principia habet; videlicet bonitatem magnitudinem; & etiam æquales actus, & relationes habet.

Correlativa.

146 *In Deo est differentia correlativorum, sine qua ipsi correlativi nequaquam esse possunt, nec Deus absque ipsis posset habere actionem intrinsecam infinitam, & æternam: imò sine ipsis omnes suæ rationes essent otiosæ: quod est valde impossibile.*

In Deo est concordantia, vt cum ipsa distet multum, & infinitè à contrarietate; & sua correlativa conveniant infinitè, & æternè in vna essentia, & natura; & sic de suis rationibus potest dici.

Accidens.

In Deo non est quantitas, nec tempus, nec vllum accidens. Ratio hujus est, quia substantia sua ab omni accidente est segregata, & denudata; nam infinita, & æterna est. Deo sic conditionato per quatuor conditiones antedictas; indè quidem intellectus intelligit se conditionatum ad intelligendum Deum, & ea quæ de ipso dici possunt, per principia & regulas Deo appropriatas. Adhuc cognoscit, & intelligit quòd si Angelus habet naturale posse in re, & sic de alijs: multò magis Deus, cum sit subjectum magis altũ: vt patet per locũ à minori ad majus.

Lumen intellectus.

Locus á minori ad majus.

CA-

CAPVT II. DE SECVNDO SVBIecto, quod est Angelus.

147 *ANGELVS est deducibilis per principia, & regulas: ipse quidem naturalem bonitatem, magnitudinem, durationem &c. habet. Et diffinitur sic:* Angelus est spiritus corpori non conjunctus. *In ipso nō est contrarietas naturalis; nam incorruptibilis est.* Angelus. Non habet cōtrarietatem naturalem

In ipso est materia de bilibus; scilicet de bonificabili, magnificabili &c. vt per secundam speciem regulæ D. significatum est. In Angelo est majoritas; eò quia est magis similis Deo, quàm homo; quia altiora principia, & regulas habet, quàm homo. Et in isto passu cognoscit intellectus, quòd si homo non potest vti sensibus; absque organis, non sequitur propter hoc, quòd Angelus non possit agere sine organis: nam Angelus natura est superior. Et in isto passu cognoscit intellectus, quòd Angeli possunt loqui inter se, & agere in nobis, absque organo: & transire ab vno loco ad alium, sine medio: & sic de alijs, vt patet per intellectum discursum per regulas, part. 4. Et notavimus superiùs, num. 134. Habet materiam objectivam. Est major homine. Transit à loco vno ad alium sine medio.

In Angelo est differentia: nam suus intellectus, memoria, & voluntas differentes sunt inter se. Æqualitas intelligendi, & amandi, & recolendi est in Angelo, ratione objecti supremi; scilicet Dei, qui æqualiter est intelligibilis, amabilis, & recolibilis. In Angelo est minoritas; nam ex nihilo est creatus. Potentiarū æqualitas in objecto. nu. 12. Minoritas.

CAPVT III. DE TERTIO SVBIECTO, Quod est Cælum.

148

Cælum.

CÆLVM habet bonitatem naturalem, magnitudinem, durationem &c. Et diffinitur sic: Cælum est prima substantia mobilis. In eo non est contrarietas; nō enim est ex principijs contrarijs compositum. In ipso sunt instinctus, & appetitus naturales; & per consequens motus, sine quo non posset habere naturalem instinctum, & appetitum. In eo est principium; efficiens enim est in inferioribus: & etiam constitutum est ex sua forma, & materia specificis, vt agat per suam speciem. Suus motus est ei finis, & quies. Cælum est in suo loco, sicut corpus in sua superficie. Adhuc est in tempore; ipsum namque novum est. Et est etiam in tempore, sicut efficiens in suo effectu. Et sic de alijs suis accidentibus, suo modo.

Nō habet contrarietatem.

Movetur naturaliter.

Influit.

Quiescit.

Novū est.

CAPVT IV. DE QVARTO SVBIECTO, quod est homo.

149

Homo est compositus ex anima, & corpore.

HOMO est compositus ex anima & corpore; ratione cujus deducibilis est per principia, & regulas duobus modis; videlicet modo spirituali, & modo corporali. Et sic diffinitur: Homo est animal homificans.

In homine sunt omnia principia, & regulæ dupliciter, propter duplicitatem naturæ; scilicet spiritualis, & corporalis, ex quibus est constitutus. Et ideo est magis

ge-

generalis, quàm aliud ens creatum; ratione cujus rectè potest dici procul dubio, quòd homo est major pars Mundi. Extensivè est major pars mũdi, & centrũ. nu. 140.

CAPVT V. DE QVINTO SVBIECTO, Quod est imaginativa.

150 *IN imaginativa sunt principia, & regulæ specificè ad imaginandum imaginabilia, sicut in adamante ad attrahendum ferrum. Et diffinitur sic:* Imaginativa est illa potentia, cui propriè competit imaginari. *Et ideo imaginativa deducta per principia, & regulas, quæ conveniunt imaginativæ, est intellectui quidem ratio, vt de ipsa habeat magnam notitiam, & etiam de his, quæ conveniunt ei.* Imaginativa.

UNIVERSIDAD CENTRAL BIBLIOTECA DERECHO

Imaginativa abstrahit species à sensatis, cum sensibus particularibus; & hoc cum suis correlativis, per secundam speciem regulæ C. significatis. Et cum bonitate facit bonas species illas. Et cum magnitudine magnificat illas; sicut quando imaginatur vnum magnum montem aureum. Cum minoritate autem minorificat eas; sicut quando imaginatur vnum punctum indivisibile. Abstrahit species.

Imaginativa habet instinctum; sicut bruta animalia habent industriam ad videndum; & sicut capra ad evitandum lupum. Imaginativa habet appetitum ad imaginandum imaginabile, vt quiescat in illo, imaginando illud. Quiescit in objecto.

151 *Sensus particulares vtentes sensibilibus impediunt imaginativæ suum actum, quòd non potest habere* Impeditur sensibus.

Impeditur sensibus.

ipsum; sicut videns cum oculis coloratum: & tunc temporis imaginativa non potest habere suum actum; videlicet imaginari non potest imaginativa imaginabile peregrinum, quousque habens oculos claudit illos: & tunc imaginativa habet suum actum, sivè potest habere illum. Videns enim magis attingit coloratum videndo, quàm imaginando; nam sensatum est magis circa ipsum sensum: Imaginativa autem mediante sensu, imaginabile attingit.

Adjuvatur

Vincitur à sensitiva.

Quod in instanti sentitur, successivè imaginat.

Imaginativa non est ita generalis potentia in sensatis, sicut sensitiva; vt patet per tactivam, cum qua homo tenens lapidem in vno, & eodem tempore sentit diversa, & plura; videlicet lapidis ponderositatem, frigiditatem, asperitatem, atque duritiem: Imaginativa autem nequaquam, nisi successivè. Et sic de alijs similibus istis. Et hæc sufficiant causâ brevitatis.

CAPVT VI. DE SEXTO SVBIECTO, Quod est sensitiva.

152

Sensitiva.

PRINCIPIA *& regulæ sunt in sensitiva per modum specificum; nam vnum posse habet per visum, aliud per auditum &c. Et hoc maximè faciunt duæ proprietates; scilicet instinctus, & appetitus. Et diffinitur sic:* Sensitiva est potentia, cui propriè competit sentire.

Causat sensata.

Est generalis; & particularis.

Sensitiva causat sensata cum suis principijs, & regulis specificis. Ipsa est generalis per sensum communem; particularis autem per sensus particulares. Per sensum com-

communem habet correlativa communia: per particulares autem sensus habet correlativa particularia.

Vita radicalis sensitivæ vivit ex vita vegetabili, cum qua est connexa, & in ea plantata, sicut vegetativa in elementativa: Sensitiva per omnes sensus sentit objecta; sicut per visum sentit coloratum, & per auditū vocem, mediante affactu ei nominante illam: absque enim affatu auditus quidem non potest sentire vocem. Et in isto passu cognoscit intellectus, quòd affatus sit sensus.

Vivit ex vegetativa: & ista ex elemẽtativa.

Affatus.

CAPVT VII DE SEPTIMO SVBIECTO Quod est vegetativa.

153

IN vegetativa sunt principia & regulæ specificè, cum quibus plantæ agunt secundùm suas species, in quibus sunt. Piper enim agit secundùm suam speciem, & rosa secundùm suam, & lilium secundùm suam &c.

Vegetativa distinctas habet species.

Principia vegetativæ condensiora sunt, quàm sensitivæ principia: & sensitivæ principia, quàm imaginativæ principia. Et diffinitur sic: Vegetativa est potentia, cui propriè competit vegetare. *Ipsa quidem sic vegetat elementata suo modo, sicut sensitiva sentit vegetata, sivè elementata.*

Principia condensiora.

Vegetativa transmutat elementativam in suam speciem, per modum generationis, & ex illa vivit, crescit, & nutritur. Vegetativa quidem moritur, elementativa sibi deficiente, sicut lumen moritur in lampade, oleo deficiente.

Quomodò vivat, & moriatur.

CA-

CAPVT VIII. DE OCTAVO SVBIECTO, Quod est elementativa.

154

IN elementativa sunt principia, & regulæ specificè, cum quibus habet multas species, vt aurum, argentũ, & hujusmodi. Et diffinitur sic: Elementativa est potẽtia, cui propriè competit elementare. *Ipsa habet correlativa communia, sicut & sensitiva: & sic de suis particularibus potest dici: videlicet de igne, aëre, aqua, & terra, quæ habent sua correlativa; sine quibus ipsa elementa esse non possunt; sicut & correlativa absque elementis non possunt esse, quæ sunt vltima fundamenta elementativæ. Et elementativa per ipsa habet punctos, lineas, & figuras: longum, latum, profundum, & corpus plenum: qualitates, & complexiones, duritiem, asperitatem, levitatem, ponderositatem &c.*

Elementativa multas habet species.

Ejus fundamentũ sunt elementa.

Habet punctos, lineas &c.

Et in isto passu cognoscit intellectus, quòd elementa sunt actualiter in elementatis, tamen remisso modo: nam aliter elementata non haberent, ex quo essent: nec essent de genere substantiæ, neque haberent formam, materiam, naturam, motum, instinctum, longum, latum, plenum, neque appetitum: quod est valdè impossibile, & absurdum dicere.

Elementa manent in mixtõ.

DE IX. SVBIECTO, QVOD EST Instrumentativa.

155

ISTVD subjectum est de instrumentalitate, & consideratur duobus modis; scilicet naturaliter, sicut ocu-

Instrumẽtativa naturalis, & moralis.

oculus, qui est instrumentum ad videndum, & moraliter, sicut justitia ad judicandum, & martellus ad fabricandum. Instrumentum quidem naturale potest cognosci deducendo ipsum per principia, & regulas hujus Artis suo specifico modo. Similiter & instrumentum morale per eadem principia, & regulas suo modo specifico: differunt enim inter se instrumenta naturalia, & moralia. Talem autem deductionem, sivé discursum dimittimus intellectui benè intuenti: & si intellectus Artistæ deficit in tali deductione, recurrat ad Artem magnam, in qua largiùs tractamus de moralibus. Sed quia de moralibus mentionem fecimus in Alphabeto; idcirco volumus diffinire instrumenta moralia, vt per diffinitiones, & principia, & regulas Artista habeat notitiam de moralibus.

Ars magna.

156 Instrumentativa moralis est potentia, cum qua moralis agit moraliter. Iustitia est habitus, cum quo justus agit justè. Prudentia est habitus, cum quo prudens vtitur [facultatibus suis] prudenter. Fortitudo est habitus, cum quo fortis corde agit viriliter. Temperantia est habitus, cum quo temperatus vtitur (bonis suis) in agendo temperatè. Fides est habitus, cum quo aliquis credit id esse verum, quod non sentit, nec intelligit. Spes est habitus, cum quo aliquis sperat veniam à Domino dari & gloriam, & confidit se in suo bono & potenti amico. Charitas est habitus, cum quo habens propria bona, illa facit communia. Patientia est habitus, cum quo patiens vincit, & non vincitur. Pietas est habitus, cum quo pius condolet de languoribus proximi sui.

Moralitas.

Virtutes sùt habitus positivi. Cert. nu. 83. pag. 105.

157 *Avaritia est habitus, cum quo dives est pauper, & mendicat. Gula est habitus, cum quo gulosus est incarceratus in posterum, in infirmitate, & paupertate. Luxuria est habitus, cum quo homo utitur suis potentijs indebitè, contra ordinem matrimonij. Superbia est habitus, cum quo homo superbus conatur omnibus superesse, & est contra humilitatem. Acedia est habitus, cum quo acediosus condolet de bonis alterius, & congaudet de malis illius. Invidia est habitus, cum quo invidiosus appetit injustè bona alterius. Ira est habitus, cũ quo iratus ligat suã deliberatiõẽ, & libertatem. Mendaciũ est habitus, cũ quo mẽdax fatur, sivè testatur contra rei veritatẽ. Inconstantia est habitus, cũ quo inconstãs est multifariè variabilis. Dictũ est de novẽ subjectis, de quibus Artista potest habere notitiã discurrendo ipsa per principia, & regulas hujus Artis.*

Vitia sunt habitus privativi.

DE X. PARTE, QVÆ EST DE Applicatione.

Cap. 1. divisionem part. 10. continens.

158 TEXTVS.

APPLICATIO dividitur in tres partes. Prima est, quando applicatur implicitum ad explicitum. Secunda est, quando applicatur abstractum ad concretum. Tertia est, quando applicatur quæstio ad loca hujus Artis. Et primò de prima parte sic dicimus. Si termini quæstionis sunt impliciti, applicentur ad terminos hujus Artis explicitos. Sicut quando quæritur: Vtrum Deus sit? *Aut*

Applicatio triplici modo fit.

Reductione impliciti ad explicitum.

Vtrum

Vtrum Angeli sint? *Et sic de alijs: applicentur ad bonitatem, magnitudinem &c. Videlicet* Vtrum sit bonum magnum &c. esse Deum, & esse Angelum.

159 *De secunda parte sic dicendum est. Si termini quæstionis sunt abstracti, applicentur ad suos terminos concretos: sicut bonitas ad bonum, magnitudo ad magnum, color ad coloratum, & sic de alijs: & videatur per quem modum se habent terminus abstractus & terminus concretus, discurrendo per principia, & regulas.* Abstracti ad concretum.

160 *Tertia pars, quæ est de applicatione ad loca, dividitur in tredecim partes, quæ sunt hæ videlicet:* Prima figura, Secunda figura, Tertia figura, Quarta figura, Diffinitiones, Regulæ, Tabula, Evacuatio tertiæ figuræ, Multiplicatio quartæ figuræ, Mixtio principiorum & regularum, Novem subjecta, Centum formæ, & Quæstiones. *Istis partibus prænominatis applicentur materiæ quæstionum, secundùm quòd eis competit. Nam si materia quæstionis competit primæ figuræ, ipsa applicetur ad primam figuram: & solutio quæstionis hauriatur à textu ipsius figuræ: tali modo affirmando, aut negando, quòd textui remaneat illæsus. Et sicut diximus de prima figura, ita potest dici de alijs partibus suo modo. Et hæc de applicatione sufficiant, causâ brevitatis. Et, si intellectus Artistæ deficit in applicando terminos, recurrat ad Artem magnam: nam in ea de his largiùs pertractatur.* Specialiũ ad loca cõmunia. Practica applicationis.

161 SCHOLIVM.

APPLICATIO, quæ ab egregio Doctore in Arbore scientiæ, Arbore sensuali, cap. de applicatione, & practica centum formarum, *est sustentatio intellectus*, sic ab eodem definitur in Logica nova, dist. 4. in fine: *Applicatio est forma veritatem indicans rei applicatæ*. Et rationem hujus assignans prosequitur: *Cum applicatio fiat respectu similitudinis applicantis, & applicati*. Hinc ingenuè Doctor postquam in antecedentibus partibus requisita omnia ad Artis absolutionem docuit, antequàm in parte sequenti quæstiones resolveret, & edocta practicaret, dedit in præsenti formam, modum præscripsit inveniendi veritatem; & hoc per recursum ad Artem totam, cum juvamine centum formarum, quas in hac parte ponit, & capite sequenti dabimus.

Applicatio diffinitur.

Practica discurrendi. Cert. V. *Practica*.

162 Sed dices: quomodo ergo Doctor inter partes applicationis enumerat etiam quæstiones? Respondetur id esse ad significandum mutuum, & generale totius Artis juvamen: sicut enim camera cameram adjuvat, sic & pars partem corroborat, defendit, firmat. Deinde cum prima applicationis pars sit per applicationem impliciti ad explicitum, ideo Doctor quæstiones explicitas proponit, & aliquas resolvit, vt ad modum earum discamus & implicita dissolvere; sicque proinde habeamus in textu firmum exemplar, ac dilucidum speculum ad infor-

Iuvamen mutuum.

informandum intellectum nostrum, non solùm speculativè, sed etiam practicè. Quamvis autem Magister in textu, brevitati studens, succintè nimis de applicatione sit loquitus, tamen quidquid tibi circa illam occurrerit, offert in recursu ad Artem magnã, vbi fusiùs de applicatione agit. Nos igitur Magistrũ sequentes, hìc pauca de applicatione, sivè veritatis rei applicatæ indicatione notabimus.

Ars perficit intellectũ speculativè, & practicè. Cert. V. Ars.

163 Notandum igitur primo, ex cap. 29. Introductorij ad Artem demostrativam, quòd resolutio cujusvis quæsiri debet discretè, ac artificiosè fieri per recursum ad Artem totam; ideo Doctor ad omnes Artis partes applicationem diffudit. Nam verum, quod concluditur v. g. cùm triangulo vno, debet etiam cum omnibus alijs subsistere. Neque enim ejus oppositum, quod concluditur cum triangulo vno, potest ostendi cum alijs triangulis omnibus, nisi sophistico modo: sed potius veritas cum vno conclusa, cum omnibus alijs confirmatur.

Resolutio n. 143.

Iuvamen mutuum.

Conditio assumpta servanda.

Hinc scias oportet, quòd non ex quacunq; differentia aliquorum sequitur negatio vnius de altero simpliciter, sed tantùm, vt differentia permittit. De Deitate namque negatur, quod de Paternitate conceditur: nam Pater Divinus Paternitate generat, Deiate non generat; hinc tamen non sequitur, quód Deitas non sit Paternitas. Differunt ergo Paternitas, & Deitas solùm secundúm quid, non simpliciter: & ideo ex eorũ differentia non sequitur

Deus Pater paternitate generat, non deitate.

Lumen intellectus est differentia.

simpliciter negatio vnius de altero, sed tantùm secundùm quid; hoc est, quòd Paternitas sit vna ratio Patri, & Deitas sit alia ratio: Paternitate enim Pater generat, Deitate autem non generat, vt expressè dicitur, cap. 29. citato. Sed hæc diffusè satis explicamus in Lect. parte 3. cap. 18. de diffinitione differentiæ, vbi apertissimè ostendimus distinctionem formalem è visceribus Artis Lullinanæ enasci: & sicut ab Scoto appellatur distinctio realis secundùm quid, sic quoque à Magistro appellatur differentia secundùm quid.

Distinctio formalis.

164 Notandum secundo, ex cap. vlt. Introductorij, quòd ad veritatem rei firmiter indicandam, maximè innittendum est, vt ex ea colligatur aliquod generale principium, per quod meliùs appareat, ac firmiùs teneatur, sitque medium deveniendi ad alias veritates. Vt enim monet Doctor in Arte demonstrativa, distinctione tertia *de modo invenire*: sicut Artifex materiam præparat, priusquàm domum ædificet, ita oportet inquiri vniversalia principia, in quibus quæsita particularia inveniantur. Hinc ingenè Magister postquam hæc vniversalia principia tradidit, docet jam in hac decima parte modos, quibus ad illa recurrere debeamus.

Principiũ generale est maximè necessarium.

Cent. nu. 33. p. 32.

165 Notandum 3. ex eodem Magistro in Arte demonstrativa, loco proximè citato, quòd dicta principia vniversalia, in quibus quæsita particularia sunt inveniendà, debent esse necessaria, & à dis-

Conditio disputantium.

disputantibus admissa. Ideo in libro de disputatione quinque sapientum, cap. 1. monet Doctor, *quòd semper disputantes supponant aliqua principia communia, in quibus conveniant, vt per concordem recursum ad illa, concludi veritas valeat.*

166 Notandum 4. Cum Artista devenerit ad aliquam propositionem per se notam, seu principium vniversale, & necessarium, non debet inde ad aliud transire [id enim in praxi fastidiosum esset] sed maximé curare, vt ostendat in illo vniversali includi particulare, quod concludere vult. Sit exemplum: Volumus ostendere nullam creaturam posse esse æternam, sicut passim docet Magister, & probat varijs rationibus. Ad hoc supponimus creaturam dependere à Deo, & ab ipso differre naturâ, & rationibus proprijs. Deinde supponimus res omnes per differentiam differre, & per concordantiam cõcordare; principiumque differendi non esse principium conveniendi eosdem terminos, quos differre facit, neque è contra. Id enim, quo Petrus differt á Paulo, non est id, quo cum eo convenit.

Fundamétũ cõstans non dimittendum.

Creatura non potest esse æterna.

167 Et his suppositis sic formamus rationem & probamus nullam creaturam posse esse æternam. Creatura quælibet est totaliter à Deo per veram & realem dependentiam: sed id, quod est ab alio, eo modo, quo est ab illo, & distinguitur ab ipso, ordinatur post ipsum: ergo creatura quælibet est totaliter posterior Deo; ac proinde etiam duratione;

Ratio efficax.

sic

sicque nulla potest esse æterna: quòd enim duratio, ne sequitur æternũ, æternũ non est. Probatur minor: nam inter Patrem Divinum, & Filium eo modo est ordo, quo est distinctio, scilicet origine solúm, seu productione: Deinde inter causam, & effectum, eó quia distinguuntur naturâ, ordo productionis, seu originis jam etiã descendit ad ordinem naturæ, estque inter causam, & effectum non solùm ordo originis, seu productionis, sed etiam est ordo naturæ: atqui Deus, & creatura necessariò quoque differunt duratione: ergo necessariò duratione ordinantur; estque proinde creatura necessariò posterior Deo duratione. Nam, quia creatura est à Deo, originatur, seu producitur ab illo: & quia creatura habet naturam distinctam á Deo, originatur quoq; seu producitur cum ordine naturæ: ergo quia creatura habet necessarió durationem distinctam à Deo, originatur quoque cum ordine durationis: sed creatura quælibet est necessarió distincta à Deo duratione, sicut distincta est in natura, & essentia: ergo est necessariò posterior Deo duratione, sicut est eodẽ necessarió posterior naturâ, & essentiâ.

168 Dices: quòd creatura est solúm necessariò posterior Deo in origine durationis, non verò duratione ipsa; estò enim duratio creaturæ sit à Deo dependens, est tamen simul durans cum Deo, si creatura est æterna: causa enim in eodem instanti, in quo est, potest operari: quòd si defacto sic operatur,

effec-

effectus eâ erit posterior naturâ, non duratione. Id patet in sole comparatione lucis: in eodem enim instanti, in quo est sol, est illuminatio ab eo proveniens. Formæ quoque Cælorum, & elementorum eductæ fuerunt; sicque dependenter á materia, & tamen in eodem instanti cum materia productæ à Deo.

168 Respondemus confirmando sententiam nostram per diffinitionem ordinis in communi: Est enim ordo, *dispositio rerum, secundùm prius, & posterius:* Ergo ordo originis est dispositio, secundùm prius, & posterius origine: ordo verò naturæ est dispositio secundùm prius, & posterius naturâ: ergo ordo durationis est dispositio secundùm prius, & posterius duratione. Hi siquidem tres ordines conveniunt in ratione ordinis, estque ordo in communi principium conveniencia dictorum ordinum, in quibus sunt speciales rationes contrahentes rationē illam communem; ac proinde specificantes, multiplicantes, diversificantes, vt diximus in scholio primæ figuræ, num. 8. atqui ex suppositione n. 166. *principium differendi aliqua, non est principium conveniendi illa:* ergo ratio specificans ordinem, seu determinans illum ad ordinem originis, est quoque distinguens ordinem originis ab ordine naturæ, & durationis. Ac proinde sicut diversitas naturæ contrahit originem ad ordinem naturæ, sic quoque diversitas durationis contrahit originem ad ordinem

Diffinitio ordinis.

Principiū distinguēdi non est principiū conveniēdi.

durationis; & per consequens inter diversas durationes, quarum vna est ab alia, est verè ordo durationis, nec sufficit ordo originis, neque naturæ.

Ordo cõtractionis.

169 Vnde, sicut substantia, verbi gratia, contrahitur per corporeitatem ad corpus, & per vitam ad vivens, & sic descendendo vsque ad individua determinatæ speciei; sic quoque ordo contrahitur per originem ad ordinem originis, per naturam ad ordinem naturæ, & per durationem ad ordinem durationis: & sicut vbi vniuntur corporeitas, vita, sensitivitas, rationalitas, humanitas; priùs substantia cõtrahitur per corporeitatem ad corpus, & corpus per vitã ad vivens, & vivens per sensitivitatẽ ad animal, & animal per rationalitatem humanam ad hominẽ, sic quoque vbi origo, natura, & duratio vniuntur; priùs ordo contrahitur per originem ad ordinem originis, deinde ordo originis contrahitur per naturam ad ordinem naturæ, & rursus ordo naturæ contrahitur per durationem ad ordinem durationis. Hinc, sicut fatuũ esset dicere in ordine dato substãtiæ, substãtiã animalẽ, per rationalitatẽ nõ habere specialem contractionem in homine distinctam ab antecedentibus; sic quoque inane est dicere, ordinem naturæ, per durationem non habere specialem contractionem in durantibus distinctam á cõtractione, per originem & naturam. Et hoc patet formando figuram, combinando ejus cameras in sequenti.

Ordo

ORDO ORDO	ORDO ORIGO	ORDO NATVRA	ORDO DVRATIO
ORIGO ORIGO	ORIGO NATVRA	ORIGO DVRATIO	
NATVRA NATVRA	NATVRA DVRATIO		
DVRATIO DVRATIO			

170 Ad objectionem, num. 168. factam dicimus, implicare omninò causam in suo esse absoluto non præcedere duratione effectum, in quem influit, eo modo, quo influit. Causæ etiam ad invicem ordinantur in causando: nam finis, vbi ab efficienti distinguitur, [*Deus enim est prima omnium causa, & finis vltimus*] præcedit causam efficientē, quam movet: causa efficiens præcedit materiam, in quam agit: materia præcedit formam, quam recipit de potentia ejus eductam: & omnes causæ præcedunt effectum suum, quem causant: nam quilibet effectus venit à sua causa, dependet ab ea, & ipsam sequitur duratione. Quod vltimum sic efficacitet

Causa est prior duratione suo effectu.

Deus est omnium principium & finis. Cert. nu. 161. pag. 231.

probatur: nam quilibet effectus eò precisé, quia venit á sua causa, est posterior illâ origine, sivè est origo posterior; & quia venit cum alteritate naturæ, est quoq; posterior naturâ, sivè est natura posterior: ergo quia venit cum alteritate durationis, est etiam posterior duratione, sivé est duratio posterior: aut discrimen assignetur.

171 Ad instantias ibidem adductas, dicimus ad primam cum Illumin. Doct. in Arte inventiva, dist. tertia, regula octava, cap. 7. *de natura cœlesti* § 3. Et in Tabula generali, d. 5. part. 8. cap. de quæst. principiorum secundúm diffinitiones hujus Artis, quæst. 19. & in libro variarum quæstionum, q. 104. *Quomodo sol est sensibilis?* Et quæst. 154. *Quomodo hoc lumen candelæ generat lumen alterius?* Et passim alibi, illuminationem fieri successivé: lux enim, quæ est in subjecto solis extensa, vsque ad extremitates exteriores solis infundit similitudinem suam illi parti, quæ immediaté continuatur cum extremitate solis. Et iterùm illa pars, per rectā lineam, similitudinē *illius* lucis suæ, quam recipit, infundit parti consequenti, quæ immediaté continuatur eis & sic per consequēs successivè, vsque ad superficiem centri: *quamvis autem hæc successio* (inquit Doctor, quæst. 154.) *non sit sensibilis, est tamen imaginabilis.* [supple, & necessariò intelligibilis.] Ratio autem quare non est sensibilis talis successio, est quia, vt lumen perveniat ad sensum, debet priús diffundi per totum medium

Illuminatio fit successivè.

No sentitur; sed imaginatur, & intelligitur.

medium, inter corpus luminosum positum, & visum; ac proinde visus non habet locum attingendi successionem talis diffusionis: imaginatio autem, quæ est potentia superior, imaginatur descensum luminis de parte in partem, sicque etiam intellectus intelligit: & tunc affatus profert verba sua dicens: *quòd illuminatio fit per motum, seu transitum luminis de corpore in corpus*; ac proinde successivè: *motus enim*, ex Doctore nostro, in Tabula generali, dist. 5. par. 8. cap. de quæst. regularum, quæst. 17. *incipit in tempore futuro sub ratione mobilitatis, & in tempore præsenti sub ratione motivitatis; & ideo movere vivit de tempore futuro, in tempore præsenti, & moritur in tempore præterito.* Consonat Scotus, 2. dist. 2. quæst. 2. num. 6. dicens, quód præsens *nunc* est terminus præteriti, & principium futuri. Ex quibus satis patet illuminationem non posse provenire à sole in eodem indivisibili instanti, in quo primùm est sol; sed in sequenti diffundit lumen in partes continuas cum extremitatibus ejus, & successivè ad alias, usque ad centrum terræ.

Motus initium, vita & terminus.

172 Neque obstat, quod dicit idem Doctor in Scala intellectus, dist. 6. cap. de entitate hominis, num. 1. *Visum*, scilicet, *videre solem, quando oritur, aërem illuminare in instanti de oriente in occidentem.* Nec obstat, quòd in libro variarum quæstionum, quæst. 103. *Vtrum elementorum aliud sit in alio?* dicat: *solis radius, in quo est splendor successivè ratione partium,*

sed in instanti, quantùm ad tempus, existit in quolibet punctò lineæ aëris illuminans quamlibet partem aëris. Nō inquam obstant prædictæ; quia hæc solùm probant talem illuminationem fieri in instanti sensibili, non verò absolutè in instanti: imaginatio enim, & intellectus verè attingunt successionem talis illuminationis, sicut dicebamus, ex eodem Doctore, num. antecedenti.

Duplex instans.

Et dato quód illuminatio absolutè fiat in instanti, non sequitur quòd fiat in eodem primo instanti, in quo est sol, sed in alio sequenti; vt enim monet idem Doctor, lib. citato, quæst. 131. *Quomodo accidentia egrediantur de virtute substantiæ?* Priùs accidentia tàm intensa, quàm extensa sunt in habitu, quàm actu in substantia. Et hoc prioritate temporis. Nam ex eodem Doctore, lib. citato, quæst. 30. *Vtrū Deus potuisset creare mundum æternum?* Priùs tempore est necessariò potentia, & habitus in naturalibus, quàm sit actus procedens de ipsa potentia, ratione materiæ; & de habitu ratione formæ: Si ergo illuminatio est in virtute solis, & de ea exit in actum, priùs futura est á sole, quàm sit actu à sole; ac proinde datur instans, in quo sol est, & illuminatio nō est, quia de sole futura est. Confirmatur: quia lux ipsa priùs est habitu in sole, quàm sit actu; sicut caliditas priùs est habitu in igne, quám sit actu, ex quæstione 131. citata: ergo in illo priori sol est actu, lux autem non est actu, sed habitu & proinde futura in instanti sequenti.

Accidētia priùs sunt in habitu, quám in actu.

Potentia est ratione materiæ: habitus ratione formæ.

Ad

173 Ad secundam instantiam dicimus, ex cõmuni sententia, formas Cælorum, & elementorum non fuisse eductas, seu cum juvamine materiæ productas, sed immediatè à Deo concreatas cum ipsa materia. Ita communiter Doctores, & consentit quoque Scotus, 2. d. 1. q. 4. & 5. Ex quo eodem Sub. Doct. oppositum probabile esse monuimus in physica, disp. 1. q. 3. art. 2. Sed nunc omninó negandum judicamus (ob rationes datas.) causam aliquam in primo instanti sui esse effectum producere: effectus enim sequitur realiter causam, & priús est virtute, potentiâ, & habitu in causa, quàm sit actu in se, ex dictis cum Doctore, num. antecedenti. Diximus, ex communi sententia, nam in rei veritate formæ Cælorum, & elementorum eductæ fuerunt de materia secundó prima, seu cáho, ex forma prima, & materia primò prima constituto. Sed de his alibi. Nunc ad centum formas deveniamus.

Formæ cælorum, & elementorum cõcreatę sũt cum materia.

Oppositũ an probabile?

Resolutionem vide in resolut. 61. sent. Et in Cert. num. 174. pag. 260.

CAPVT II. DE CENTVM Formis.

174 *IN ista parte ponuntur centum formæ, cum eorum diffinitionibus, vt subjectum extendatur ad intellectũ. Nam per formarum diffinitiones, intellectus quidem erit conditionatus ad discurrendum illas per principia, & regulas: & per talem discursum, intellectus habebit notitiã de formis positis in quæstionibus. Ideo centum formæ, cum suis diffinitionibus sunt hæ.*

Centum formæ specificationes subjectorum quoad se, & quoad nos.

En-

1 Entitas *est causa, ratione cujus aliquod ens causat aliud ens.* 2. Essentia *est forma, ab esse abstracta, & in eo sustentata.* 3. Vnitas *est forma, cui propriè competit vnire.* 4. Pluralitas *est forma aggregata ex pluribus differentibus numero.* 5. Natura *est forma, cui propriè competit naturare.* 6. Genus *est ens consideratum, & valde confusè, quod de pluribus differentibus specie prædicatur.* 7. Species *est ens, quod de pluribus numero differentibus prædicatur.* 8. Individuitas *est ens, quod magis distat à genere, quàm aliud ens.* 9. Proprietas *est forma, cum qua agens specificè agit.* 10. Simplicitas *est forma, quæ magis distat à compositione, quàm aliud ens.* 11. Compositio *est forma aggregata ex pluribus essentijs.* 12. Forma *est essentia, cum qua agens agit in materia.* 13. Materia *est essentia simpliciter passiva.* 14. Substantia *est ens per se existens.* 15. Accidens *est forma non per se existens: nec ad suum finem principaliter se habet.* 16. Quantitas *est ens, ratione cujus subjectum est quantum; & cum ea ipsum agit quantum.* 17. Qualitas *est ens, ratione cujus principia sunt qualia.* 18. Relatio *est forma respectiva ad multa diversa, sinè quibus non potest esse.* 19. Actio *est forma inhærens passo.* Diffinitur actio pro opere, seu fine activi; vt sumitur ab Aristotele, apud Scot. 4. *dist.* 13. *q.* 1. *n.* 14. 20. Passio *est ens subsistens actioni, & illam sustinens.* 21. Habitus *est forma, qua subjectum induitur.* 22. Situs *est positio partium rectè, & debitè ordinatarum in subjecto, in quo sunt.* 23. Tempus *est ens, in quo entia creata*

Actio.

Tempus.

sunt

Digitized by Google

sunt incepta & mota. Vel Tempus *est ens, ex multis nunc constitutũ, secundũ ante, & post.* Prima diffinitio est tẽporis nascẽtis. 2. est tẽporis subsequuti. Vide distinctionem in Fabro, contra Atheos, disp. 3. cap. 4. nu. 83. cum antecedentibus, & sequentibus. 24. Locus *est accidens, per quod entia sunt locata. Vel* Locus *est superficies ambiens, & continens immediatè partes intraneas corporis.* Prima diffinitio est *loci* formaliter. 2. est loci materialiter. 25. Motus *est instrumentum, cũ quo movens movet motum. Vel* Motus *est id, quod sapit naturam principij, medij, & finis.* Motus enim est actus & activi, & passivi, ex Arist. apud Scotũ 4. d. 13. q. 1. num. 13. 26. Immobilitas *est ens nullum appetitum habens ad movendum.* 27. Instinctus *est figura, & similitudo intellectus. Vel* Instinctus *est regulatio naturaliter innata à principijs inhærentibus, ad naturalem operationem.* 28. Appetitus *est figura, & similitudo voluntatis. Vel* Appetitus *est habitus, cum quo agens appetit finem, sivè quietem.* 29. Attractio *est forma, cum qua attrahens attrahit attractum. Vel* Attractio *est quædam forma habens instinctũ, & appetitum attrahendi aliquid ad subjectum,* 30. Receptio *est forma, cum qua recipiens recipit receptum. Vel* Receptio *est quædam forma habens instinctum, & appetitum recipiendi aliquid in subjecto.* 31. Phantasma *est similitudo abstracta à rebus per imaginationem.* 32. Plenitudo *est forma à vacuitate remota.* 33. Diffusio *est forma, cũ qua diffundens diffundit diffundibile.* 34. Digestio *est forma, cũ qua*

Tempus.

Locus.

Motus.

digerens digerit digestibile. 35. Expulsio *est forma, cum qua natura expellit ea, quæ non competunt subjecto.* 36. Significatio *est revelatio secretorum, cum signo demonstratorum.* 37. Pulchritudo *est quædam forma speciosa recepta à visu, vel ab auditu, vel imaginatione, vel conceptu, vel delectatione.* 38. Novitas *est forma, ratione cujus subjectum habituatur novis habitibus.* 39. Idea * *in Deo est Deus: in novitate autem est creatura.* 40. Metaphysica *est forma, cum qua intellectus humanus denudat subjectum ab accidentibus.* 41. Ens in potentia existens *est forma in subjecto existens, absque motu, quantitate, qualitate, & hujusmodi.* 42. Punctuitas *est essentia puncti naturalis, existentis minoris partis corporis.* 43. Linea *est longitudo constituta ex pluribus punctis continuis, cujus extremitates sunt duo puncta.* 44. Triangulus *est figura habens tres angulos, tribus lineis contentos.* 45. Quadrangulus *est figura habens quatuor angulos rectos.* 46. Circulus *est figura, linea circulari contenta.* 47. Corpus *est substantia punctis, lineis, & angulis plena.* 48. Figura *est accidens constitutum ex situ, & habitu.* 49. Generales rectitudines *sunt sex, quibus corpus est centrum, per lineas diametrales.* 50. Monstruositas *est deviatio motus naturæ.* 51. Derivatio *est subjectum generale, per quod particulare descendit ab universali.* 52. Vmbra *est habitus privationis lucis.* 53. Speculum *est corpus diaphanum dispositum ad recipiendum omnes figuras ei præsentatas.* 54. Color * *est habitus per figurā contentus.* 55. Proportio

*Sic legit in Arte magna, & consonat formæ 57.

Linea cōponitur ex punctis.

* Vide Artt. mag. pag. 358.

est

est forma, cui propriè competit proportionare. 56. Dispositio *est forma, cui propriè competit disponere.* 57. Creatio *in æternitate est idea: in tempore autem est creatura.* 58. Prædestinatio *in sapientia Dei est idea: in creatione autem est creatura.* 59. Misericordia *in æternitate est idea: in prædestinato autem est creatura.* 60. Necessitas *est forma, quæ aliter se habere non potest: & necessitatum est ens continens illam.* 61. Fortuna *est accidens inhærens subjecto: & fortunatus est homo dispositus ad illam.* 62. Ordinatio *est forma, cui proprium est ordinare: Ordinatum autem est suum proprium subjectum.* 63. Consilium *est dubitabilis propositio: Et consultus est sua quies.* 64. Gratia *est forma primitiva in gratiato posita, sine gratiati merito.* 65. Perfectio *est forma, cui propriè competit perficere in subjecto perfecto.* 66. Declaratio *est forma, in qua intellectus quiescit distinguendo: declaratum autem est suum subjectum, in quo declaratio est habitus.* 67. Transsubstantiatio *est actus naturæ in transsubstantiato denudato formâ antiquâ, & induto novâ.* Hic sumitur latè transsubstantiatio, pro mutatione, & naturali conversione substantiali: Sed jam ex Conc. Trid. ses. 13. cap. 4. & can. 2. aptissimè, convenienter, & propriè vsurpatur pro admirabili conversione totius substantiæ panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, & totius substantiæ vini in substantiam sanguinis ejus. 68. Alteratio *est forma nata in alterato.* Hoc est, ab extrinseco proveniens: nam quæ congenita est, & ab intrinseco,

Necessitas

Gratia.

Trãssubstantiatio.

Natũ, & innatum.

dicitur innata. 69. Infinitas *est forma habens actum infinitum, ab omni finito remota.* 70. Deceptio *est habitus positivus decipientis, & est habitus privativus decepti.* 71. Honor *est habitus activus in honorante; passivus autem in honorato.* 72. Capacitas *est forma, cũ qua capax tantũ potest continere, & recipere, quantũ potest ei evenire.* 73. Existẽtia *est forma, cũ qua existẽs existit id, quod est:* Agẽtia *autẽ est forma movẽs existentẽ ad terminũ ad quẽ.* 74. Cõprehensio *est similitudo infinitatis:* & Apprehensio *finitatis.* 75. Inventio *est forma, cum qua intellectus invenit inventum.* 76. Similitudo *est forma, cũ qua assimilans assimilat sibi suum assimilatum.* 77. Antecedens *est forma causans consequẽs:* Consequens *autẽ est subjectum, in quo antecedens quiescit.* 78. Potentia *est forma, cum qua intellectus attingit objectum:* Objectum *autem est subjectum, in quo intellectus quiescit:* Actus *verò est connexio potentiæ, & objecti.* 79. Generatio *in creaturis est forma, cum qua agens causat formas novas.* Corruptio *est forma, cum qua corrumpens privat formas antiquas:* Privatio *autem existit in medio ipsarum.* 80. Theologia *est scientia, quæ loquitur de Deo.* 81. Philosophia *est subjectum, per quod intellectus se contrahit ad omnes scientias.* 82. Geometria *est ars inventa ad mensurandum lineas, angulos, & figuras.* 83. Astronomia *est ars, cum qua Astronomus agnoscit virtutes, & motus, quos Cælum habet in inferioribus effectivè.* 84. Arithmetica *est ars inventa ad numerandum multas vnitates.* 85. Musica *est ars invẽta ad ordinandũ*

Præmissæ causant conclusionem. Cert. num. 74. pag. 92.

Objectum

Formæ privantur actu, cum corrumpuntur.

multas

multas voces concordantes in vno cantu. 86. Rethorica *est ars inventa, cum qua Rethoricus ornat, & colorat sua verba.* 87. Logica *est ars, cum qua Logicus invenit naturalem conjunctionem inter subjectum, & prædicatum.* 88. Grammatica *est ars inveniendi modum rectè loquendi, rectèque scribendi.* 89. Moralitas *est habitus ad agendum bonum, sivè malum.* 90. Politica *est ars, cum qua Burgenses procurant publicam vtilitatem civitatis.* 91. Ius *est actus regulatus in homine de justitia habituato.* 92. Medicina *est habitus, cum quo medicus procurat sanitatem patientis.* 93. Regimen *est forma, cum qua Princeps regit populum suum.* 94. Militia *est habitus, cum quo miles juvat Principem, vt justitiam possit tenere.* 95. Mercatura *est habitus, cum quo mercator scit emere, & vendere.* 96. Navigatio *est ars, cum qua nautæ per mare sciunt navigare.* 97. Conscientia *est forma, cum qua intellectus affligit animam de commissis.* 98. Prædicatio *est forma, cum qua Prædicator informat populum ad habendũ bonos mores, evitando malos.* 99. Oratio *est forma, cum qua orans loquitur Deo sanctificé.* 100. Memoria *est ens, cum quo entia sunt recolibilia.*

175 SCHOLIUM.

VARIAS, varijs in libris ponit Magister formas: & quidem necessariò; quamvis enim aliquæ sint omnibus generales; aliæ veró sunt speciales, vt rectè notavit Valerius de Valerijs in suo opere

Formæ variæ, in varijs materijs necessaria.

aureo: sunt ergo formæ, loco proprietatum assignatæ, quibus meliùs in rerum cognitionem devenimus. Quare sicut rebus distinctis, distinctæ sunt proprietates, sic & distinctæ assignandæ sunt formæ ac proinde in varijs materijs, variæ ponendæ, declarãdæ, exponendæ. Et quia eas omnes *in numerum* revocare, onerosum esset nimis, & non paucis confusionem pareret; ideo scitè monet Doctor, *in quæstionibus particularibus semper præsupponendum esse, seu præsciendum quid dicitur per nomen.* Omnia autem nomina sunt formæ, seu termini scibiles.

Nomina omnia sũt formæ, de quibus supponendum est quid nominis.

176 Diffinitiones formarum, à Doctore traditæ, possunt simili modo exponi, quo suprá, p. 3. de diffinitionibus, ex eodem Doctore diffinitiones principiorum expositæ sunt. Quód si aliquæ jam, ex acceptione communi, in strictiori significatione sumantur, quàm à Doctore sunt declaratæ, standum est vsui; & servata semper acceptione termini, secundúm eam judicare. Hæc igitur sit tibi generalis regula, vt breviter, & facilè in quæstionibus *exponendis* te expedias. Propones semper intelligentiam terminorum quæstionis, seu significationem verborum: quòd si ab adversario non admittatur sensus tuus, sumes ab illo sensum suum, & juxta illum de quæstione judicabis, & resolutionem dabis: sic enim ab æquivocationibus te expedies, & rixas multas sedabis. Quæ verò tibi occurrent difficultates circa formas, in Arte magna intelliges facilè, par-

Diffinitiones formarum exponi possunt.

Labium commune servandũ. Cert. V. *Labium*

Consẽsus disputantium.

Æquivocatio.

parte 10. Numerum quoque centenarium, vt à nobis notatos habes numeros, dignosces; Doctor enim, ob terminorum concernentiam, distinctos terminos in vna numerat forma.

DE XI. PARTE, QVÆ EST DE Quæstionibus.

Caput I. divisionem II. Partis continens.

TEXTVS.

177 *HÆC vndecima pars dividitur in duodecim partes, seu loca disposita, & proportionata ad quæstiones, secundùm materiæ diversitatem, ex qua sunt: nam in vno loco, sivè parte est significata solutio vnius quæstionis, & in alio loco solutio alterius quæstionis. Propter quod diversimodè applicabimus quæstiones ad prædicta loca. Et hoc duobus modis: videlicet faciemus aliquas quæstiones, quas solvemus; & alias quas non solvemus; sed dimittemus Artistæ benè intuenti, vt ipse benè abstrahat solutionem ab illa parte, sivè loco, cui quæstiones transmittemus; nam in illa parte, sivè loco solutio est significata.*

Modus discendi exemplis ostenditur.

178 *Hìc verò paucas quæstiones faciemus, & solvemus, causâ brevitatis: nam hæc Ars abstracta est ab Arte magna, vt ipsa breviùs tractetur; & vt intellectus sub paucis, apprehendat multa, sicque sit magis vniversalis: & per solutiones quæstionum hìc positas, seu*

datas

datas, poterit dari solutio aliarum quæstionum suo modo.

Loca communia. nū. 160.

Loca, sivè partes, ad quas transmittimus quæstiones, sunt 12. vt jam suprà, initio capitis dictum est; videlicet, prima figura, secunda figura, tertia figura, quarta figura, diffinitiones, regulæ, tabula, evacuatio tertiæ figuræ, multiplicatio quartæ figuræ, mixtio principiorum & regularum, novem subjecta, centum formæ. Et primò de prima parte, sivè loco dicemus.

179 SCHOLIVM.

OSTIVM magnum nobis ostensum est, sed brevitatis stylo compressum: hæc enim Ars, vt Præceptor egregius monet, breviter tractat res, ac veluti sub compendio proponit. Nos igitur Magistrum imitati, ejusque monitis obedientes, quæstiones insolutas breviter dissolvemus. Ne autem textus. & solutiones à Doctore traditæ, cum adducendis à nobis confundantur; ideo textum proponemus, & quæstionibus numeros assignabimus, vt facilè, & distinctè in Scholijs solutiones desideratas dare possimus. Si autem aliquod occurrit dubiolum, circa quæstiones á Magistro solutas, suo etiam ordine resolvemus.

Compendium.

Ordo servandus.

CAPVT II. DE QVÆSTIONIBVS Primæ figuræ.

180 TEXTVS.

QVÆRITVR 1. *Vtrum sit aliquod ens, in quo subjectū, & prædicatum convertantur in idētitate essen-*

essentiæ, naturæ, & numeri per totam primam figuram? Et respondendum est, quòd sic: nàm alias conversio subjecti, & prædicati, & æqualitas essent destructæ absolutè; & æternitas esset superiùs per infinitatem durationis; & sua bonitas, magnitudo, potestas &c. essent inferiùs per finitatem; quod est impossibile.

Conversio subjecti, & prædicati, necessaria in Deo.

Quæritur 2. Quid est illud ens, in quo subjectum, & prædicatum convertuntur? Et respondendum est, quòd Deus est illud ens; talis enim conversio non potest esse nisi in subjecto infinito, & æterno.

Non reperitur in alio.

Quæritur 3. Vtrum bonitas Divina habeat in se magnam bonificationem, sicut Divinus intellectus intellectionem?

Quæritur 4. Quare Deus habet in se ita magnam agentiam, sicut existentiam?

Quæritur 5. Deus de quo potest tantum, quantum ipse est?

Et quare.

Quæritur 6. Quare homo, & animal non convertuntur? Et ad hoc respondendum est, ex eo, quia conversio non potest fieri inter majus, & minus, sed inter æqualia.

Quæritur 7. Vtrum in Angelo sua potestas, intellectus, & voluntas convertantur? Et dicendum est, quòd non; alioquin ipse posset habere ita infinitum actum, & æternum, sicut Deus.

181 SCHOLIVM.

Dignitates Dei æquales.

AD 3. quæstionē respondemus affirmativé. Sicut enim omnes Dei dignitates sunt æquales,

Actus in Deo sunt æquales.

sic quoque æquales habent actiones, & actus; ex parte 9. cap. 1. de Deo.

Ad 4. quæstionem respondemus, ex intrinseca Dei perfectione venire quòd sit ita magnus agendo, sicut existendo: Deus enim ociositatem *non* patitur, nec vacuitatem, neque *privationem*. Quod totum sequeretur in Deo, si Deus non haberet actus intrinsecos; ac proinde ita magnos, sicut ipse in existendo magnus est; ex Arte magna, parte 9. sect. 1. cap. 2. de actibus intrinsecis divinarum rationum.

Deus.

Theologia est rationalis. Cer. part. 4. n. 357. &c.

Ad 5. quæstionem respondemus, Deum habere de seipso totum posse; sicque de seipso potest tantum, quantum ipse est. Et hoc patet ex data diffinitione Dei, parte 9. cap. 1. n. 145.

CAPVT III. DE QVÆSTIONIBVS Secundæ figuræ.

182 TEXTVS.

Triangulus viridis.

QVÆSTIONES secundæ figuræ tribus modis possunt fieri: sicut homo, & leo, qui per differentiam differunt specie, & per concordantiam conveniunt genere, & per contrarietatem contrariantur, videlicet per corruptibile, & incorruptibile: & sic de alijs suo modo.

Differentia.

Quæritur 1. Vtrum differentia sit magis generalis, quàm concordantia, & quàm contrarietas? Ad quod dicendum est, quòd sic; eò quia vbicumque est contrarietas, & concordantia, est differentia, sed non è conversò

in

in omnibus: in multis enim reperitur differentia, & concordantia; in illis tamen non est contrarietas naturaliter, sicut in entibus spiritualibus.

Quæritur 2. Quod est majus principium, concordantia, aut contrarietas? Dicendum est, quòd concordantia; à concordantia enim descendunt principia positiva; à contrarietate autem, privativa. Vide Tabulam generalem, dist. 5. parte 2. num. 1. Concordantia.

Quæritur 3. Vtrum ista diffinitio, sit magis ostensiva, dicendo, sic: homo est animal homificans; *vel* homo est ens, cui propriè competit homificare: *quàm ista,* homo est animal rationale mortale? *Et dicendum est, quòd sic. Ratio hujus est, quia homificare soli homini competit; rationabilitas autem, & mortalitas conveniunt multis.* Diffinitio potissima. Cert. nu. 187. pag. 282.

183 *Per triangulum principij, medij, & finis possunt fieri quæstiones tribus modis. Primus modus est, quando quæritur 4. Quare est vna prima causa, & nõ plures? Cui respondendũ est, ex eo, vt vnus finis sit infinitus.* Triangulus habens. Quæritur 4.

Secundus modus est, quando quæritur 5. Vtrum medium existens inter subjectum, & prædicatum habeat quantitatem continuam, aut discretam? Et est dicendum, quòd continuam habet respectu medij extremitatis; discretam autem respectu medij conjunctionis, & mensurationis. Quæritur 5. Quantitas medij.

Tertius modus est, quando quæritur 6. Qualis finis est vltimus in subjecto? Et est respondendum, quòd finis propriùs, sed non appropriatus. Quæritur 6. Finis vltimus.

184 *Per triangulum majoritatis, æqualitatis, & minoritatis possunt fieri quæstiones tribus modis. Per majoritatem, sicut quando quæritur 7. Quare Deus est supra Angelum, & Angelus supra hominem? Et respondendum est, quòd Deus est supra Angelum; eò quia bonitas Divina, magnitudo &c. distant per infinitatem à quantitate, & per æternitatem á tempore: bonitas autem Angeli, & magnitudo &c. non; sed ipsa in Angelo sunt supra bonitatem, & magnitudinem hominis &c. eò quia in subjecto, in quo sunt, distant à divisione, & successione; sed bonitas magnitudo &c. corporis hominis non.*

Quæritur 7.

Secundus modus est, quando quæritur 8. In anima quare intellectus, voluntas, & memoria sunt æquales per essentiã? Cui respondendũ est, quòd ex eo, quia prima causa per æqualitatem suæ bonitatis, magnitudinis &c. est intelligibilis, amabilis, & recolibilis æqualiter. Et in isto passu cognoscit intellectus, quòd demonstratio potest fieri tribus modis; videlicet propter quid, *aut* per quia, *aut etiam* per æquiparantiam.

Quæritur 8.

Demonstratio.

Tertius modus est, quando quæritur 9. Quare peccatum est magis circa nihil, quàm aliud ens? Et dicendum est, quòd propter hoc, quia magis repugnat fini essendi.

Quæritur 9.

Quæritur 10. Vtrum differentia, quæ est inter sensuale, & sensuale sit major, quàm illa, quæ est inter sensuale, & intellectuale; & quàm illa, quæ est inter intellectuale, & intellectuale?

Adhuc Quæritur 11. Vtrum differentia, quæ est

inter

inter principium, & medium sit major, quàm illa, quæ est inter medium, & finem.

Et similiter potest duodecimò quæri de differentia, quæ est inter substantiam, & substantiam &c. Et respondendum est per ea, quæ sunt significata in triangulis supradictis subjectivè, & objectivè, mediante regula B. Quærit: 12.

185 SCHOLIUM.

AD 10. quæstionem respondemus: Quò perfectiora sunt extrema differentiæ, eò perfectiorem esse differentiam: & ita major est differentia inter intellectuale & intellectuale, quàm inter intellectuale & sensuale: major etiam inter intellectuale & sensuale, quàm inter sensuale & sensuale: nā intellectuale perfectius est, quàm sensuale. Differentia.

Quæ solutio significata est in solutione secundæ quæstionis; nam sicut ex majoritate positivi descendentis à concordantia probatur majoritas concordantiæ, comparatione contrarietatis, quæ privativa descendunt, quæ minora existunt; sic quoque ex majoritate intellectualium probatur majoritas differentiæ inter illa, comparatione differentiæ inter sensuale & intellectuale; quia jam minoratur alterum extremorum: & à fortiori, comparatione differentiæ inter sensuale & sensuale, in qua vtrumque extremum minoratur. Concordantia.

Solutionem datā ponit Doctor in Lectura pectorali, parte quarta, Camera BOTB. Et assignans ratio-

rationem dicit, quòd magis bonum sequitur de differentia inter intellectuale & sensuale, quám inter sensuale & sensuale; & magis de differentia inter intellectuale & intellectuale, quàm inter sensuale & intellectuale. Hinc.

186 Ad 11. quæstionem dicimus: *differentiam* inter principium, & medium esse æqualem cum differentia inter medium & finem, vbi principium, medium, & finis sunt æqualia: vbi verò prædicta sunt inæqualia, ex majoritate extremorum cognoscenda est majoritas differentiæ. Finis autem terminationis, & perfectionis major est principio; quod quidem superat finem privationis. Major ergo est differentia inter medium, & finem sivè terminationis, sivè perfectionis, quám differentia inter principium & medium; differentia verò inter principium & medium, major est, quàm differentia inter medium & finem privationis; nam illìc est accessus ad perfectionem; hìc verò recessus ab ipsa. Ad 12. quæstionem solutio patet ex *dictis*.

Majoritas differentiæ.

CAPVT IV. DE QVÆSTIONIBVS Tertiæ figuræ.

187 TEXTVS.

DICTVM est in tertia figura, quòd quodlibet principium applicatur alteri; & ideo quæritur 1. Vtrum contrarietas sit tantùm applicabilis bonitati mag-

Quæritur 1.

mágnitudini &c. quantúm concordantia? Et dicendum est quòd non: contrarietas enim applicatur eis privando, & contrariando; concordantia autem ponendo, & concordando.

Dicitur etiam in tertia figura, quòd bonitas est magna; & ideo quæritur 2. Quid est bonitas magna? Et respondendum est, quòd bonitas magna est illa, quæ absque contrarietate, & minoritate convenit cum omnibus principijs, & suis correlativis. Quæritur 2.

Quæritur 3. Bonitas vbi est? Vade ad cameram BI. & respicies significata. Quæritur 4. Bonitas de quo est? Quæritur 5. Bonitas quomodo est? Vade ad cameram BD, & BK. & accipies earum significata: & sic de alijs. Iterùm quæritur 6. Quando est intellectus vniversalis, & particularis? Quæritur 3. 4. 5. Quæritur 6.

188 SCHOLIVM.

AD 3. quæstionem respondemus ex Doctore in Arte magna, parte 6. cap. 7. de camera BI. & parte 8. sect. 2. cap. 1. nu. 9. quòd per primam speciem regulæ C. & D. bonitas est in seipsa, cum ipsa sit primitiva essentia quoad suum genus: & per secundam speciem regulæ C. & D. bonitas est in suis bonis concretis. Et sic discurrendo species possunt propositæ quæstioni aliæ responsiones dari.

Ad 4. quæstionem respondemus ex eodem Doctore, parte 6 cap. 2. de camera B D. Et pag. 8. num. 4. quòd bonitas per primam speciem regulæ

D

D est de seipsa: per secundam est de suis innatis correlativis: & per tertiam est subdita suo toti, in quo est.

Ad 5. quæstionem respondemus ex eodem Doctore, part. 6. cap. 8. de Camera BK. & part. 8. cit. num. 10. quod bonitas est per suum modum naturalem, quo in sua propria differentia constituta est, & ab omnibus alijs distincta: habet quoque modum moralem in causando habitus morales, distinctos, bonos, & gloriosos.

Modus naturalis.

Ad 6. quæstionem dicimus, intellectum esse vniversalem, quando vniversalia, & particularem, quando particularia intelligit. Vnde dicit Doctor superiùs, num. 200. quod intellectus facit se vniversalem, quia mediante Tabula intelligit, & abstrahit multa particularia omnium materiarum. Et ibidem modum explicans, quo intellectus fit vniversalis, & particularis, dicit: *Per ipsam Tabulam intellectus est ascensivus & descensivus &c.* In textu quoq; adducto, num. 178. monet Doctor, intellectum per Artem brevem esse magis vniversalem; quia sub paucis comprehendit plura; hoc est particularia in suis vniversalibus cognoscit. Deinde in Arte magna, parte 2. figura 3. num. 17. dicit: *Hæc figura docet descendere ab vniversali, ad particulare gradatim.* Intellectus ergo in objecto vniversali est vniversalis, & altus; in particulari verò particularis & clarus. Hoc idem constat ex parte 2. sect. 4. cap. 2. n. 37.

Intellectus.

Ars brevis est magis compendiosa.

Scala.

Et

Et in Scala intellectus, dist. 6. cap. de genere hominis, num. 6. & alijs.

CAPVT V. DE QVÆSTIONIBVS Quartæ figuræ.

189 TEXTVS.

QVÆRITVR 1. *per Cameram BCD. Vtrum aliqua bonitas sit magna infinitè, sicut æternitas? Et respondendum est, quòd sic; alioquin tota magnitudo æternitatis non esset bona, per cameram BEF.* Quæstio 1.

Quæritur 2. Vtrum Deus sit ita potens per suam bonitatem, sicut per suum intellectum? Vade ad predictam cameram, & recipe significata suorum correlativorum, & suarum diffinitionum. Deus.

Quæritur 3. Vtrum Angelus producat angelum, cum sit superiùs: sicut homo producit hominem, qui est inferiùs? Respondendum est, quòd non; quia evacuaret suam essentiam: Angelus enim non recipit augmentum ab extra; homo autem sic, ratione corporis. Angelus non est de Angelo.

190 SCHOLIVM.

AD 2. quæstionem est respondendum affirmativé, per cameram citatam BEF. & docet expressé Doctor, quæst. 4. Sent. dicens: *omnes Dei dignitates concurrere ad generationem Filij, & processionem Spiritus Sancti, cum Filius sit ita bonus per bonitatem, & magnus per magnitudinem &c. sicut sapiens per sapientiam.* Idem ostendit ibidem, quæst. 6. Et quæstione 11. Libri varijrum quæstionum. Dignitates.

Generatio divina est per intellectū formaliter: spiratio per voluntatem.

191 Dices. Si Deus est ita potens per bonitatem, sicut per intellectū, & omnes Dei dignitates æquè possunt, & agunt: quare ergo in Divinis generatio Filij dicitur esse per intellectum, & processio Spiritus Sancti per voluntatem? Solutionem habes in quæstionibus citatis; Incipit *enim motus* [vt ita loquar, motus namque *in Deo* locum non habet] per naturam intellectus, & perficitur per amorem voluntatis. Vnde in fine quæst. citatæ distinguens Magister in Patre Divino tres modos amoris; scilicet *communem*, *proprium secundùm generationem*, & *proprium secundùm spirationem*, dicit hunc vltimum, in quo communicat Filius cum Patre, esse quo producitur Spiritus Sanctus; quæ quidem spiratio sequitur per amorem, non per naturam. Sed de his alibi latiùs. Vide resol. 6. & Corollarium partis 4. Certaminis dialectici, ibiq; Resolutionem de cognitione discursiva, & rationali mysteriorum fidei.

Tres modi amoris.

Theologia

CAPVT VI. DE QVÆSTIONIBVS PER Diffinitiones principiorum.

192 TEXTVS.

QVÆRITVR 1. Vtrum Deus sit ens necessarium?

Quæritur 2. Vtrum vnitas possit esse infinita absque actu infinito?

Quæritur 3. Vtrum sit vnus Deus singularis.

Quæritur

Digitized by Google

Quæritur 4. Vtrum Deus possit esse malus? Vade ad diffinitionem bonitatis, magnitudinis &c. & tene ea, quæ tibi significant: nam si bonitas est magna, & æterna; jam necessarium est, quòd bonitas sit ratio boni, magni, & æterni, quòd producat bonum, magnum, & æternum. Et sic de alijs quæstionibus, quæ possunt fieri per diffinitiones principiorum.

Deus est ipsa bonitas.

193 SCHOLIVM.

AD 1. quæstionem respondemus affirmativè, & patet resolutio ex data diffinitione Dei, parte 9. capite 1. num. 145.

Deus est ens necessarium.

Ad 2. respondemus negativè: quoniam sicut bonitas infinita stare non potest absque actu infinito, sic neque vnitas absque actu infinito stare valet. Quod constat ex prædictis in scholio capitis tertij, solutione ad 4. quæstionem, num. 181.

Agit necessariò ad intra.

Ad 3. respondemus affirmativè: nam si plures Dij ponerentur, vnus finiret alium; ac proinde neuter esset Deus.

Est singularis.

Ad 4. respondemus negativè, per illud Psal. 5. num. 5. *Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.* Deus ergo necessariò bonus est, nec malus esse potest. Causa est efficiens, non deficiens. Vide *Estium* in Biblia maxima, super locum cit.

Non deficiens.

CAPVT VII. DE QVÆSTIONIBVS Per Regulas.

140 TEXTVS.

Quæstio 1. QVÆRITVR primò: Vtrum credere præcedat intelligere?

Quæritur 2. Quæ diffinitio sit melior, & clarior; aut quæ datur per potentiam, & suum specificum actum; aut illa, quæ datur per genus, & differentiam? Et respondendum est, quod illa, quæ datur per potentiam, & suum specificum actum; per hanc enim habetur cognitio subjecti, & actus ejus specifici: per alteram autem nequaquam, sed partium tantùm

Diffinitio potissima. num. 182.

Quæritur 3. Vtrum potentia extra suam essentiam habeat actum?

Quæritur 4. Vtrum intellectus sit agens in memoria, & in voluntate patiens.

Quæritur 5. Vtrum intellectus possit habere objectum, absque sensu?

Quæritur 6. Vtrum Divina potestas possit habere actum infinitum?

Quæritur 7. Vtrum actus esse possit sine differentia?

Quæritur 8. Vtrum actus sit possessus à potentia, aut ab objecto, aut ab vtroque?

Quæritur 9. Vtrum substantia possit per se existere, absque suis causis?

Quæritur 10. Vtrũ voluntas habeat posse in intellectu per credere; & intellectus in voluntate per intelligere?

Æqualitas in objecto. n. 12.

Quæritur 11. Vtrum in anima voluntas, & memoria sint æquales?

Quæ-

Quæritur 12. Vtrum intellectus absque suis correlativis possit esse vniversalis, aut particularis? Vide dicta, cap. quarto, num. 188. solutione ad 6. Intellectus.

Quæritur 13. Vtrum intellectus quando facit scientiam, faciat ipsam per proprietatem, & differentiam?

Quæritur 14. Vtrum intellectus disponat amare, & memorari; & è converso?

Quæritur 15. Vtrum intellectus in vno, & eodem tempore possit credere, & intelligere?

Quæritur 16. Vtrũ intellectus in seipso faciat scientiã?

Quæritur 17. Quomodo intellectus facit speciem?

Quæritur 18. Vtrum intellectus cum sua specie imperet voluntati, & memoriæ, quòd objectent illam speciẽ? Sicut applicavimus quæstiones regularum ad intellectum, sic possunt applicari ad alias potentias suo modo. Imperiũ.

195 SCHOLIVM.

AD 1. Quæstionem dicimus, intelligere esse proprium intellectui, & credere appropriatum: nullum autem appropriatum præcedit proprium, stante subjecto in rectitudine sua; sedtamen per accidens, & ratione obliquitatis, seu infirmitatis subjecti, contingit proprium sequi appropriatum: sic credere in rebus fidei præcedit intelligere; juxta illud Isaiæ 7. *Nisi credideritis, non intelligetis.* Imò in omnibus materijs, stante naturæ infirmitate, plura supponimus, quàm intelligamus, vt monet Præceptor noster in Compendio artis demonstrativæ, dist. Proprium est per se prius, per accidens posterius. Plura supponimus. Cert. nũ. 221. pag. 349.

Compendium manuscriptũ in folio.

1. de tertia parte figuræ S. (hoc est de anima) fol. 11. col. 2. Et sic credere est antecedens, & intelligere consequens, vt Doctor loquitur in Arte juris, dist. 6. p. 3.

Ad 3. quæstionem respondemus negativé, cum Doctore in libro correlativorum, d. 2. § *magnitudo &c.* dicente: *quòd magnitudo extra suam essentiam agere non potest.* Idem manifestè innuit in Tabula generali, d. 5. p. 5. §. 10. fol. 83. col. 4. Et patet: nã visiva potentia v. g. non potest agere actum suum extra visibile, quod est essentia sua; quare vt videat, reponit visibile remotum in propinquo, sicque in ipsum agit.

Actus recipitur in potentia. num. 196. ad 16. & 17.

Ad 4. quæstionẽ respondemus affirmativè: nã intellectus tribuit memoriæ species, vt ipsas conservet: & subjicitur voluntatis imperio, estque per suppositionem, quam à voluntate habet, patiens. Respondemus etiam, quód intellectus est agens, & patiens tàm in memoria, quám in voluntate; vt patebit infrá, solutione ad quæstionem 18.

Intellectus per suppositionẽ est patiẽs.

Ad 5. quæstionem dicimus, infirmitatis esse naturæ, dependentiam intellectus à sensibus; sicut cum D. August. probavimus, tractatu de visione Dei, disp. 3. art. 2. & docet Doct. Illum. quæst. 48. Sententiarum, & in libro de disputatione intellectus, & fidei, solutione objectionis tertiæ.

Status præsens pœnalis.

Ad 6. patet resolutio affirmativa, ex dictis in Scholio capitis antecedentis, nu. 190. solutione ad quæstionem secundam.

Actus correspondet potentiæ.

Ad

Digitized by Google

Ad 7. respondemus, res omnes differre per actus suos, seu agentias proprias. Nec actus esse possunt absque correlativorum differentia. Distinctio rerum.

Ad 8. dicimus, actum quidem à potentia, & objecto produci; sed recipi tantúm in potentia. Vide Arborē sensualē, parte de branchis, §. de visu. Actus immanens.

Ad 9. respondemus negativé: vnumquodque enim existit per id, quod est; substantia autem per causas suas est. Substantia existit cū suis causis.

Ad 10. patet resolutio affirmativa, ex principiorum mixtione, seu combinatione. Principia se mutuò penetrant.

Ad 11. habetur resolutio affirmativa superiùs, cap. 3. de quæstionibus 2. figuræ, num. 184. solutione quæstionis 8. Æqualitas potentiarum.

Ad 12. respondemus, vnumquodque principiorum absque concretis innatis, qualia sunt propria correlativa, sic ab omnibus abstractum esse, vt nihil præter esse suum dicat. Ita de bonitate docet Doctor, quæst. 2. Sententiarum. Quare intellectus absque correlativis consideratus, sic est omninò abstractus ab omnibus, vt nec vniversalis, nec particularis esse valeat. Ad hoc faciunt dicta in scholio capitis quarti, num. 188. solut. ad quæst. sextam. Tria correlativa. Vltimata abstractio.

Ad 13. dicimus, scientiam sequi conditionem definitionis: vnde sicut diffinitio per potentiam, & actum specificum data, melior est & clarior diffinitione tradita per genus & differentiam; sic quoque scientia, quæ habet pro medio actum specificum, Scientia.

cla-

clarior est scientiâ habente pro medio differentiam.

Actus specificus.

Actus autē specificus dicit proprietas intrinseca rei.

196 Cæterùm, quia communiter, nomine proprietatis venit forma sequens constitutionem rei, quæ per propriam differentiam habetur; hinc proprietas sic sumpta, posterior est differentiâ. Quamvis ergo intellectus faciat scientiam per proprietatē, & etiam per differentiam; tamen diversimodé facit illam, juxta medij diversitatem. Nam scientia, quæ habetur per actum specificum, clarior est illâ scientiâ, quæ habetur per differentiam constitutivam rei; & scientia, quæ habetur per talem differentiam, nobilior est & clarior scientiâ illâ, quæ per proprietatē, tali differentia posteriorem, habetur. Vide textū num. 194. solutione ad quæst. 2.

Proprietates.

Demonstrationes potissimæ. Cert. nu. 140. pag. 197.

Ad 14. respondemus affirmativè. Et in hoc passu apparet mutuum principiorum juvamen.

Juvamen.

Ad 15. respondemus affirmativè: nam credere supponitur ab intelligere, ex solutione ad 1. quæst. num. 195. Et intelligere defendit credere; ex Doct. quæst. 1. Sententiarum, & dictis in ejus resolutione, conclusione 7. & 8. & latiùs in Corollario superiùs cit. num. 191.

Fides, & scientia se mutuò fovent.

Ad 16. Resolutio affirmativa habetur in solutione quæstionis 8. scientia enim est actus intellectus, actus autem in potentia recipitur.

Actus recipitur in potentia.

Ad 17. respondemus, intellectum facere speciē deducendo imperfectū, seu remotū intelligibile

in

in proximum & perfectum: sic enim intelligibile remotum extensum [*id est extra intelligibile propinquum existens*] dicitur objectum: intelligibile autem remotum intensum [id est intra propinquum intelligibile tentum] dicitur species. Vide Doctorem in Arte inventiva veritatis, dist. 3. regula 8. de punctis transcendentibus, cap. de ratiocinativa, & alijs capitibus. Abstractio specierum.

Ad 18. respondemus, intellectum ostendendo voluntati veritatem, dirigere quidem voluntatem, ac quodammodò cogere ad amandum veritatem; vt notat Doctor in prologo Artis amativæ: voluntas etiam diligendo bonitatem cogit intellectum, vt ipsam intelligat, diligentiùsque inquirat; vt patet in exemplo penultimo Arboris exemplificalis: intellectus quoque, & voluntas cum memoriæ tradunt species, quas colligunt, ipsi imperant, vt illas conservet: memoria autem ab intellectu, & voluntate aliquid postulat & semper requirit quid conservet, ac retineat. Hinc apparet mutuum potentiarum dominium, & servitium, ac proinde æqualitas. Vide quæst. tertiam Senten. & in resolutione, conclusionem quartam. Vide etiam in Arte juris dist. 5. de tertia potentia, deducta per regulas. In libro etiam variarum quæstionum, quæst. 84 dicit Doctor: *Potentiarum animæ altera alteram cogit; ac proinde altera alteri imperat:* quælibet enim est suo modo libera, ex resol. 83. Sent. Lulli. Voluntas an possit cogi? Invicem mutuum potentiarum. Liberum arbitrium.

CAPVT VIII. DE QVÆSTIONIBVS Tabulæ.

197 TEXTVS.

Quæst. 1. QVÆRITVR 1. *Vtrum mundus sit æternus? Vade ad columnam BCD. & teneas negativam; & invenies in camera BCTB. quòd si mundus æternus est, multæ sunt æternitates specie differentes; & concordantes sunt per cameram BCTC. contra cameram BCTD. quod est impossibile. Vnde sequitur, quòd de quæstione, negativa est tenenda. Et hoc probat regula B.*

Mundus non est æternus.

Quæritur 2. Vtrum Deus possit esse tantum infinitus per suam magnitudinem, quantum per suam æternitatem? Vade ad columnam CDE. & ad cameram CDTC. tenendo affirmativam, contra cameram CDTD.

Deus est summè æqualis.

Quæritur 3. Vtrum Deus tantum possit per æternitatem, quantum per intellectum? Vade ad columnam DEF. & ad cameram DETD.

Potens.

Quæritur 4. Vtrum Deus sit ita potens per suum posse, sicut per suum intelligere, & amare? Vade ad columnam EFG, & tene affirmativam, per cameram EFTE. & per cameram EFTF. & per camerã EFTG. quousque tota columna sit evacuata.

Perfectus.

Quæritur 5. Vtrum in Deo sunt intellectus, & voluntas sint majores, quàm sua virtus? Vade ad columnam FGH. & tene negativam, per omnes cameras ipsius columnæ, hauriendo significata camerarum.

Virtuosus.

Quæ-

Quæritur 6. Utrum Divina veritas sit ita virtuosa per æqualia correlativa, sicut Divina voluntas? Vade ad columnam GHI. & tene affirmativam, per omnes cameras ipsius columnæ.

Quæritur 7. Utrum in Deo sua virtus, sua veritas, & sua gloria habeant illud, per quod sunt æquales, & à tempore, loco, & minoritate remotæ? Vade ad columnam HIK. & tene affirmativam, per omnes cameras.

A tempore, loco, & minoritate remotus.

198 SCHOLIVM.

QVÆSTIONES omnes sunt solutæ in textu. Et in solutione tertiæ, per cameram DETD. significat Doctor, quòd contrarietas non habet locum in Deo; ac ideo affirmativa quæstionis est tenenda: sicut in solutione quæstionis secundæ affirmativam partem ostenderat.

Contrarietas.

CAPVT IX. DE QVÆSTIONIBVS Evacuationis tertiæ figuræ.

199 TEXTVS.

IN camera BC. dictum est, quòd bonitas est magna. Modò quæritur: Utrum bonitas sit magna, & quid est sua magnitudo, & bonitas, & magnitudo in quo concordant? Et Vtrum possint concordare, absque differentia? Et respondendum est, quòd bonitas est magna, vt patet per diffinitionem magnitudinis. Et sua magnitudo est habere correlativa, vt per secundam speciem regulæ C. patet. Et concordant, quia bonitas est

Vsus combinandi.

Magnitudo substãtialis est per correlativa.

magna per magnitudinem; & è converso. Iam verò concordare nequaquam possent, absque differentia suorum correlativorum. Et hæc de evacuatione tertiæ figuræ sufficiant, causâ brevitatis: nam per hæc, quæ de ea diximus, potest Artista solvere, & facere quæstiones per alias cameras.

Concordantia est inter distincta.

200 SCHOLIVM.

QVAMBREVISSIME Doct. se expedivit, nec nobis immorari licèt. Solùm observandum advertimus subtilem cameræ propositæ vsum, vt omnibus norma sit solvendi in brevi quæstiones positas, novasque proponendi.

Practica discurrendi.

CAPVT X. DE QVÆSTIONIBVS Multiplicationis quartæ figuræ.

201 TEXTVS.

QVÆRITVR: per quem modum intellectus conditionat se ad eßendum generalem, per generale intelligere? Vade ad multiplicationem quartæ figuræ, & vide per quem modum intellectus multiplicat conditiones, cum quibus ipse multiplicat objecta, & suum intelligere; vt per multas, & magnas scientias sit generalis, & multis habitibus indutus. Et hæc de multiplicatione quartæ figuræ sufficiant, causâ brevitatis.

Intellectus.

202 SCHOLIVM

SOLVTIONEM propositæ quæstionis in textu habes superiùs, n. 188. in scholio cap. 4. solutione ad quæst. 6.

CAP-

CAPVT XI. DE QVÆSTIONIBVS Mixtionis principiorum, & regularum.

TEXTVS.

203 QVÆRITVR 1. *Vtrum bonitas sit discurribilis per magnitudinem, duratione &c. & è converso? Respondendum est, quòd sic; vt significatum est per tertiam figuram, faciendo de subjecto prædicatum.* Quæst. 1. Invamen.

Quæritur 2. Quid est bonitas in magnitudine, duratione &c. Respondendum est, quod in magnitudine est magna, in duratione durabilis &c. Principia specificantur mutuò.

Quæritur 3. Quid habet bonitas in magnitudine &c? Dicendum est, quòd in ipsa habet sua correlativa magna, & in duratione durabilia. Et sicut exemplificavimus de bonitate, ita potest exemplificari de alijs principijs suo modo. Et hæc de mixtione sufficiant.

Textus est clarus, & in materijs subjectis practicandus, observatis quæ diximus superiùs, parte 2. & quæ dicimus in speciali tractatu de mixtione, super partem 8. Artis magnæ.

CAPVT XII. DE QVÆSTIONIBVS Novem subjectorum: & primò de Deo.

TEXTVS.

204 QVÆRITVR 1. *Vtrum Deus sit? Et respondendum est quòd sic; vt probatum est in quæstionibus primæ figuræ.* Quæst. 1. Dei.

Deus æqualiter est, & agit in seipso.

Quæritur 2. Quid est Deus? Et respondendum est, quòd Deus est ens, qui tantum agit in seipso, quantum ipse est.

Proprietates sunt Deo intrinsecæ.

Per secundam speciem regulæ C. Quæritur 3. Quid habet Deus in se essentialiter? Ad quod respondendum est, quòd habet suos correlativos, sine quibus non posset habere immensus, & æternas rationes.

Deus est creator omnium, gubernator, & dominus &c.

Per tertiam speciem Quæritur 4. Quid est Deus in alio? Ad quod dicendum est, quòd ipse est creans, gubernans, & hujusmodi.

Per quartam speciem regulæ C. Quæritur 5. Quid habet Deus in alio? Et dicendum est, quòd habet in mundo posse, & dominium: & in hominibus judicium, & actum gratiæ, misericordiæ, humilitatis, patientiæ, & pietatis. Et hæc de Deo sufficiant, causâ brevitatis. Nihil modò addendum occurrit, quod Scholio perstringamus.

CAPVT XIII. DE QVÆSTIONIBVS Angeli.

205 TEXTVS.

Quæst. 1.

Angelos esse probatur.

QVÆRITVR 1. Utrum Angeli sint? Et respondendum est, quòd sic. Si enim id, quod minùs videtur Deo simile, est; multò magis id, quod magis videtur esse simile Deo, est. Adhuc, si aliquid est, quod est compositum ex intellectuali, & corporali; multò magis id, quod est compositum ex intellectuali, & intellectuali est. Amplius, si Angeli quidem non essent, scala differentiæ, &

concordantiæ esset evacuata; & per consequens mundus: quod est impossibile.

Quæritur 2. Angelus de quo est, & cujus est? Respondendum est per regulam D. quòd est de seipso: sua enim essentia non potest esse punctualis, neque linealis. Et per secundam speciem ejusdem regulæ est de suis correlativis spiritualibus; scilicet de suis tivis, bilibus, & are, *ex quibus est compositus. Per* tiva *est activus; & per* bilia *est receptivus; & are est actus existens inter tiva, & bilia. Per tertiam speciem est dicendum, quód Angelus est Dei. Et hæc de Angelis, causâ brevitatis sufficiant.*

Quod est, dum est, necessariò est. Cert. num. 141. pag. 199.

Angelus est de seipso primitivè, Dei possessivè.

Compositus ex correlativis. Resol. 45. Sent.

206 SCHOLIVM.

CVM dicit Doctor in solutione quæst. 1. impossibile esse, quòd mundus sit evacuatus: intelligitur in sensu cōposito, & regulariter, eò quòd mundus talis sit à Deo creatus, qualis est: *Dei enim perfecta sunt opera*; sicque ad finem, ab ipso intentum, ordinata. Cum ergo mundus à Deo creatus sit, & creaturæ spirituales sint creatæ, vt ipsum recordentur, intelligant, & ament; impossibile est, quòd finis iste sit in omnibus evacuatus: quod vtiq; esset possibile, si possibile esset mundum esse evacuatū: Id ergo impossibile est de potētia ordinata, & supposito ordine naturæ & gratiæ, à Deo stabilito:

Potentia Dei absoluta, & ordinaria. Cert. nu. 194. pag. 294.

Non datur vacuum.

CAPVT XIV. DE QVÆSTIONIBVS

Cell.

TEX-

207 TEXTVS.

Quæst. 1. cæli.

QVÆRITVR 1. *Vtrum cælum moveat seipsum? Et respondendum est, quòd sic: vt sua principia habeant correlativa substantialia, & propria per suas constellationes.*

Cælum moveatur á propria forma, & ab Angelo. nnu. 209.

Quæritur 2. Vtrum cælum moveat se ad locum? Et respondendum est, quod sic, in se circulariter; sed non extra se. Ratio hujus est, quia extra se nullam actionem habet, nec habere potest.

Circulariter in se: nó extra. Vide nu. 208.

Quæritur 3. Vtrũ Angelus moveat cælum? Et respondendum est, quod non: quia si moveret, jam tiva correlativorum cæli essent inferiùs, & bilia superiùs. Et etiam per suam formam non moverent elementa, nec elementata; sed per suam materiam: quod est impossibile.

Angelus solus non movet cælum. nu. 209.

Quæritur 4. Vtrum cælũ habeat animã motivam? Et dicendum est, quòd sic: nam aliter sensitiva, & vegetativa non haberent animas motivas: nec elementata haberent motum.

Quæritur 5. Per primam speciem regulæ E. Quare est cælum? Et dicendum est, quod ex eo, quia de sua forma & materia est constitutum.

Cælum est compósitum.

Per secundam speciem regulæ E. Quæritur 6. Quare est cælũ? Et dicendũ est, vt entia inferiora possint habere motum. Et hæc de cælo sufficiant, causã brevitatis.

Vide nu. 210

208 SCHOLIVM.

NOTANDVM 1. Quando in solutione quæstionis dicit Doctor, quód *cælum extra se nullam*

Digitized by Google

nullam actionem habet, nec habere potest: non intendit negare influxum, quem cælum in hæc inferiora habet, & passim ipse declarat; sed tantúm vult, cælũ extra se nullam actionem habere, qua aliquid sui extra spheram mittat: cælum enim in se tantùm circulariter se movet, non veró extra, vel ascendendo, vel descendendo per lineam rectam. Sic monet Doctor in Lect. super art. invent. & tabulam gen. dist. 3. quæst. 5. principali, pag. 168. col. 4. § fhtc. Influit in inferiora.

209 Notandum 2. In solutione quæst. 3. Magistrum ponere sententiam suam contra Philosophos dicentes, cælum non moveri à propria forma, sed tantúm ab Intelligentia: & docet cælum moveri á propria forma, & non tantùm ab Intelligentia. Ab ista ergo movetur cælum, & gubernatur, vt monet ipse Doctor in libro de principijs Philosophiæ, distinc. 15. cap. de potentia motiva: & movetur quoque à propria forma, vt in præsenti Doctor docet, & sæpè alibi. Cælum.

Vnde, cum á Canon. Belverio in Apologia, percontatione 15. de regulis dicitur, quòd Angelus est in orbe motor: non intendit negare orbem moveri à propria forma; sed docet quoque moveri ab Angelo: nam sicut lapis à superiori loco in centrũ projectus, movetur à projiciente, & à forma propria; sic quoque circularis motus cæli est á propria forma, & à motore Angelo. Angelus est in orbe motor.

210 Notandum 3. pro solutione quæstionis 4.

Digitized by Google

cujus affirmativam resolutionem expendit Doctor in Astrologia, parte prima principali, circa finem, agens de anima cæli; quòd hìc per animam intelligit illam essentiam cæli, quæ magis se habet ad finem, propter quem cælum naturaliter est: sicut enim in arbore, vegetativa est anima, quia plus se habet ad finem arboris; scilicet ad faciendum fructum, quám aliqua alia arboris pars: & sensitiva in brutis est anima, quia majorem vtilitatem, quam habent bruta est, & consistit per sentire: sic quoq; cum cælum plus vtile sit per motum, cum quo in hæc inferiora influit, quàm per aliquam aliam suarum partium, oportet dicere, quód essentia motiva cæli est ipsius anima, quæ cælum movet, informat, perficit, deducitque ad finem, propter quem est. Et vade ad resol. 76. Sent. Lulli.

Anima generalissimè dicta.

Finis cæli. num. 207. ad 6.

CAPVT XV. DE QVÆSTIONIBVS Hominis.

211 TEXTVS.

Quæst. 1. hominis.

QVÆRITVR 1. *Vtrum homo de Deo possit habere majorem notitiam affirmando, an negando? Et respondendum est, quòd affirmando: Deus enim non est per illa, sine quibus ipse est; sed per illa, sine quibus ipse esse non potest.*

Deus.

Quæritur 2. Quare homo agit per formam specificã? Vade ad secundam speciem regulæ E, & ibi est solutio implicata, num. 78.

Quæ-

Quæritur 3. Vtrum homo augmentans suos actus, augmentet suam essentiam? Et respondendum est, quòd nullus homo agit seipsum. Homo nō agit seipsum. Vide nu. 214.

Quæritur 4. Quando homo desiderat recolere, & non potest recolere, quis istorum deficit priùs; an memoria, an intellectus? Dicendum est, quòd memoria: ipsa enim citiùs reddit speciem antiquam naturaliter intellectui, quàm voluntati. Vide nu. 215.

Quæritur 5. Anima, & corpus quomodo componunt hominem? Et dicendum est, quod in homine bonitas corporalis, & spiritualis componunt vnam bonitatem: & sic de alijs. Componitur ex corpore, & anima rationali vna. Vide nu. 212.

Quæritur 6. Quid est vita hominis? Ad quod respondendum est, quòd est illa forma, quæ composita est ex vegetativa, sensitiva, imaginativa, & ratiocinativa. Vita hominis.

Quæritur 7. Quid est mors hominis? Et respondendum est, quòd dissolutio potentiæ elementativæ, vegetativæ, sensitivæ, imaginativæ, & remotionativæ. Mors.

Quæritur 8. Vtrum homo sit visibilis? Et dicendum est, quòd non: visus enim non potest videre, nisi colorem, & figuram. Color est objectum visus, non substātia.

Quæritur 9. Vtrum in homine intellectus & memoria sint eadem potentia? Ad quod respondendum est, quòd non: quià si essent eadem potentia, jam intellectus non esset successivus in acquirēdo species; nec traderet illas oblivioni; neque etiam eas ignoraret. Item, quia nimis esset fortis in objecto, contra libertatem voluntatis. Et hæc de homine sufficiant, causâ brevitatis. Intellectus distinguitur realiter á memoria. nu. 216.

212 SCHOLIVM.

AD secundam quæstionem dicimus, quòd homo agit per formam specificam, à corporalibus secretam, scilicet animam rationalem, vt suum possit consequi finem; homo enim ad memorandũ, intelligendum, Deumque diligendum creatus est. Sic sæpé sæpiùs Magister repetit.

Finis hominis.

213 Circa solutionem quæstionis tertiæ desiderabis vberiorem notitiam. Nam in Arte magna, parte nona, sect. 4. cap. 1. De homine, n. 13. legitur, quòd *Humidum radicale vivit, & seipsum augmẽtat de hoc, quod venit extra:* atqui cum humidum radicale augetur, crescit homo, & augetur, sicut experientiâ patet: ergo homo augmentans suos actus nutritivæ, augmentat essentiam suam; ac proinde, juxta solutionem á Doctore datam, agit seipsum. Vel dicendum est, quòd solutio non valet.

Nutritio.

Confirmatur, quia in libello chaos, rub. 35. vbi distinguit situationes quinque humidi *radicalis, §. quarta est, & §. quinta est in beneficio vitæ &c.* Doct. dicit: *Quando homo natus est, vivit ex hoc, quod ab elementis suscipit in suo humido radicali.* Facit quoque ad idem, *exemplum de ovo*, quod tradit Doctor cit. in Arte magna, cap. 2. de homine, num. 22.

Producẽs distinguitur realiter à producto.

214. Respondetur, quòd inter producens, & productum intervenit necessariò distinctio, vt monet Doctor, quæst. prima Sententiarum: nam idem

non

non potest producere seipsum: si autem homo augeret suam essentiam, produceret quidem illud esse, quod augeret; ac proinde esse suum proprium produceret: cum ergo id fieri nequeat; neque homo essentiam suam augmentare valet; tametsi corpus suum augmentet, quod equidem fluxibile est. Ad instantias Doctoris dicimus cum ipso in eadem Rubrica 35. libelli chaos, § *Aqua frigida &c.* hominem, quoad esse suum specificum, & numerale non suscipere augmentum, nec decrementum. Et ibidem, § *In specie hominis generatur embrio &c.* dixerat: *Humidum radicale in suo proprio esse numerali indivisibili permanet: aliter nullus homo esset in suo proprio esse specifico idem numero, diversis temporibus: quod est impossibile.*

Corpus hominis est fluxibile.

Homo est séper idé numero. Cert. nu. 176. pag. 262.

Sic igitur ex egregio præceptore nostro Raymundo Lullo, humidum radicale vivit de nutrimentali, vt augendo se in ratione radicalis; non tamen auget se in esse specifico, & numerali; ac proinde homo quamvis decursu temporis crescat quoad corpoream substantiam suam, quia aliquid extrinsecum transit in veritatem humanæ naturæ; non tamen crescit quoad essentiam & numerum; cum sit sic indivisibilis, & á suis parentibus totaliter genitus; sed crescit tantùm humidum radicale à parentibus acceptum, quousque fiat perfectus homo. Vt enim monet idem Doctor, § *Aqua frigida*, citato, illud modicum quid humidi

Humidũ radicale crescit: & quomodò.

radicalis à parentibus acceptum, in virtute corporeæ substantiæ est multiplicabile; non tamen quoad ejus esse specificū, & numerale. Et subdens rationē dicit: *Hoc autē habet ita esse, vt sit verus patris filius, & verus homo: quoniā si foret augmentabile de aliena essentia, non poducta à parentibus illis, de quibus generatum est, non esset verus filius, nec perfectus homo.* Quod est impossibile. Vide resol. 87. & 88. Sent. Lulli.

Verus filius.

215 Circa solutionem quæst. 4. vt magis constet, quare memoria priùs deficit, quám intellectus, quando homo recolere desiderat, & non potest; sciendum est, quòd sicut in rationum inquisitione, citiùs intellectus inprimit memoriæ species, quàm voluntas, ex Arte magna, parte 10. cap. 14. art. 101. n. 224. ita é converso in actione recolendi, memoria priùs reddit species intellectui, quàm voluntati; ac proinde priùs memoria deficit desiderio recolendi, quàm intellectus, cui species conservare non interest.

Ordo discurrendi.

216 Circa solutionem quæstionis *nonæ* desiderabis rationem, quare intellectus non esset successivus in acquirendó species, si esset eadem potentia cum memoria? Respondemus, ex Doctore nostro in Scala intellectus, dis. 6. cap. de natura hominis, num. 7. dicente: *Dum sic intellectus discurrit, cognoscit quod si ipse, & memoria essent vna, & eadem potentia, & natura; memoria esset ita discursiva, sicut ipse; & ipse sic species conservaret,*

Officia distincta.

sicut memoria; quæ conservatio ipsum impediret ad inveniendum novas species. Hinc ad quæsitum dicimus, quód conservatio specierum impediret intellectum ad successivam acquisitionem specierũ.

CAPVT XVI. DE QVÆSTIONIBVS Imaginativæ.

217 TEXTVS.

QVÆRITVR 1. *Vtrum imaginativa imaginetur imaginabilia suo modo, sicut sensitiva sentit sensibilia?* Quæst. 1. imaginativæ.

Quæritur 2. Quæ est causa, quare imaginativa abstrahit species à sensibus?

Quæritur 3. Quid est imaginativa?

Quæritur 4. Vtrum imaginativa habeat correlativos?

Quæritur 5. Vtrum imaginativa augmentet se, augmentando suum actum?

Quæritur 6. Vtrum imaginativa sit altior potentia, quàm sensitiva?

Quæritur 7. Vtrum imaginativa habeat instinctum, & appetitum specificos?

Quæritur 8. Sensitiva, per quem modum impediat actum imaginativæ?

Quæritur 9. Quare imaginativa non est ita potens in sensibilibus, vel sensatis, sicut sensitiva? Vade ad subjectum imaginativæ, parte 9. cap. 5. n. 150.

Quæritur 10. Virum sensitiva sensèt imaginativam? Et respondendum est, quòd potentiæ inferiores non agunt in superiores. Potentiæ inferiores.

SCHO-

218 SCHOLIVM.

AD primam quæstionem respondemus affirmativè. Et ad secundam dicimus cum Doctore, in Arte magna, part. 9. sect. 5. cap. 1. nu. 2. *quòd si imaginatio non esset, jam non esset scientia de rebus præteritis, neque animal sciret reverti ad fontem, & sic de alijs.*

Imaginatio deservit scientiæ.

Ad tertiam patet diffinitio imaginativæ, parte 9. cap. 1. num. 1. & cap. 2. num. 21. & 33. vbi constat imaginativã habere sua propria correlativa. Et sic ad quartam quæstionem respondemus affirmativè.

Habet propria correlativa.

Ad quintam respondemus negativé. Nam substantia non augetur per accidentia sua; sicut autem intellectus de novo intelligendo, intelligit per actum accidentalem, in substantiali receptum, vt constat ex part. 9. cap. 6. num. 85. sic quoque imaginativa actú imaginatur per actum extrinsecum, & accidentalem, in substantiali fundatum.

Substantia non augetur per accidentia.

Ad sextam dicimus cum Magistro in Arte magna, parte 9. sect. 5. cap. 1. *de imaginativa, per principia deducta, num. 4. quòd sicut in homine, anima rationalis perficit potentias inferiores, sic imaginatio in brutis perficit potentias inferiores:* Est ergo imaginativa altior potentia.

Anima rationalis perficit potentias inferiores.

Ad septimam respondemus, quòd vnaquæque natura sicut habet finem proprium, sic quoq; habet

Instinctus naturam dirigit.

ins-

instinctum, quo dirigitur ad illum; & appetitum quo ipsum appetit. Vade ad sect. proximé citatam de imaginativa.

Ad octavam dicimus, quòd sigillum imprimens suam figuram in sera, dùm est in ipsa, impedit visionem talis figuræ. Similiter vestigium hominis non videtur, quousque pes movetur. Imaginatio quoque, nimiâ actione suâ impedit intellectum, ne intelligat. Ita Doctor in libro variarum quæstionum, quæstione 118. & in Arbore scientiæ, *de arbore imaginali*, cap. de similitudine situs: & in Arbore quæstionali, cap. *de quæstionibus brancharum Arboris imaginalis*. Homo ergo, vt imaginetur, debet cohibere sensum; vt monet Doctor in Scala intellectus, dist. 6. cap. de specie hominis, num. 2. nimiâ namque sensuum applicatione imaginatio impeditur. Vnde qui aliquò carent sensu, sunt frequenter vberioris imaginationis. Imaginatio nimia. Sensatio nimia.

Ad nonam dicimus, sensatum esse proprium objectum, & immediatum sensitivæ; non imaginativæ. Vade ad caput citatum in textu. Objectum fortiùs attingitur à potentia propria, quám alienа.

CAPVT XVII. DE QVÆSTIONIBVS Sensitivæ.

219 TEXTVS.

QVÆRITVR 1. *Qua potentia istarum sentiat famem, & sitim, aut gustus, aut tactus? Et respondendum est, quòd illa, quæ magis disponit objectum.* Quæst. 1. sensitivæ.

Quæritur 2. Vtrum gustus sic sentiat famem, aut sitim cum instinctu, & appetitu, sicut visus coloratum cum colore? Vade ad secundam speciem regulæ C. parte 4. cap. 2. & idem dic de gustu, quod ibi de intellectu dicitur.

Forma est ratio operandi.

Quæritur 3. Sensitiva, ex quo sensat sensata? Et respondendum est, quòd quilibet sensus particularis sensat suum sensibile per formam specificam: sicut subjectum coloratum subsistens chrystallo colorat ipsam.

Sensitiva non sentit diversitatem loci.

Quæritur 4. Vtrum sensitiva habeat quantitatem punctualem, & linealem? Respondendum est, quód sensitiva ita citò attingit objectum de longè, sicut de propè.

Quæritur 5. Vtrum sensitiva sicut habet sensum communem, sic habeat communē potestatē, instinctum, & appetitū?

Quæritur 6. Quid est sensitiva?

Quæritur 7. Sensitiva cum quibus est communis, & particularis?

Quæritur 8. Sensitiva, ex quo vivit, & nutritur?

Quæritur 9. Vtrum sensitiva sit sensata? Vade ad subjectum sensitivæ, part. nona, cap. 6. num. 152.

220 SCHOLIVM.

Gustus sentit famem, & sitim.

AD 1. quæstionem dicimus, famem & sitim sentiri per gustum. Ita supponitur à Doctore in quæstione secunda. Ad quam dicimus, quód color est objectum visus, vt docet Doctor in Arte magna, part. 9. sect. 6. cap. 1. *de sensitiva, per principia deducta:* instinctus autem, & appetitus sunt principia gustus. Et nulla potentia potest operari absque instinctu, & ap-

appetitu, sicut neque absque objecto. Id quidem significavit Doctor remittendo quæstionem ad secundam speciem regulæ C. instinctus enim, & appetitus excitant *tivum* gustus, sicut excitant *tivum* visus: vt docet Doctor in Arbore sensuali, cap. de visu, dicens: *Per appetitum, potentia visiva se habet ad objectum suum proprium, videlicet ad visibilitatem; color autem visibilis est.* Necessaria ad operandum.

Ad 4. dicimus, Doctorem in solutione significasse quòd sensitiva habet quantitatem linealem; ac proinde punctualem: linea enim ex punctis componitur, vt constat ex ejus diffinitione, parte 10. cap. 2. forma 43. Sensitiva. Linea cōponitur ex punctis.

Dicit etiā Doctor *in branchis arboris sensualis, cap. de visu, quòd inter potentiā, & objectum datur vna linea continua sensualis.* Idem monet, cap. de tactu dicens: *Tactus sequitur modum aliorum sensuum, in sentiendo, de quibus dictum est; videlicet quòd est vna linea inter tactivum, & tangibile.* Sensitiva ergo quantitatem habet linealem designatam per dictam lineam: habet quoque quantitatem punctualem designatam per punctum sensus, in quo terminatur ipsa linea.

221 Vbi nota, quòd differentia sensuum in sensando citò, vel serò stat in positione promptiori, vel tardiori dictæ lineæ: ea enim posita, ita citò sensus attingit objectum de longé, sicut de propè. Et iste est sensus Doctoris in solutione data in textu. Differētia sensuum.

Principia sunt generalia.

Ad quintam respondemus affirmativè: nam potestas, instinctus, & appetitus sunt principia generalia.

Ad sextam habetur diffinitio sensitivæ in textu, parte nona, cap. 6. nu. 152. vbi etiam expressè respondetur ad septimam quæstionem, & octavam.

Quies.

Ad nonam dicimus, sensatum esse proprium finem sensitivæ; ac proinde ejusdem naturæ cum illa: vnumquodque enim plùs quiescit in hoc, quod egreditur á sua natura, quám in hoc, quod non egreditur; vt constat ex Arte magna, parte 9. sect. 8. cap. 1. *de elementativa, per principia deducta*, num. 15. Sensitiva ergo est sensata, quia habet intrinsecum actum: nam sensibile intrinsecum dicit potentiam intrinsecam passivam; sensatum autem dicit actum tali potentiæ correspondentem. Et nota, ex Arbore scientiæ, § 1. de quæstionibus ramorum Arboris elementalis, *quòd forma est simplex per actionem, materia autem duplex per passionem; vna enim est materia intra, quæ est de vna & eadem essentia cum forma; & alia est materia extra, de qua est elementatum, vt latiùs dicimus in Lectura super Art. magn. parte 4. cap. 9. de diff. magnitudinis, art. 2. vnumquodque autem plùs appetit id, quod est de suo genere, quàm id, quod est de alio genere, ex quæst. 47. Sent. Lulli.*

Forma est simplex, materia duplex.

Appetitus

CAPVT XVIII. DE QVÆSTIONIBVS Vegetativæ.

TEX-

222 TEXTVS.

QVÆRITVR 1. *Vtrum vegetativa agat per speciem suam?* Respondendum quód sic. Quæstio 1. de vegetativa.

Quæritur 2. Vtrum vegetativa habeat aliqua, ratione quorum sit communis, & particularis, sicut sensitiva? Habet.

Quæritur 3. Vtrum quantitas vegetativæ sit punctualis, vel linealis? Respondendum quód sic.

Quæritur 4. Quid est vegetativa, & quid habet in seipsa per secundam speciem regulæ C?

Quæritur 5. Vegetativa ex quo vivit, & nutritur, & crescit, & in quo subjecto est plantata? Vita.

Quæritur 6. Quid est mors vegetativæ? Vade ad subjectum vegetativæ, in quo solutiones prædictarum quæstionum sunt implicatæ, parte 9. cap. 7. num. 153. Mors.

SCHOLIVM.

EX dictis in scholio antecedenti patent facilè solutiones ad quæstiones hìc propositas. Ad vberiorem tamen doctrinam leges textum in Arte magna, parte 9. & in Arbore scientiæ, Arborem vegetalem.

CAPVT XIX. DE QVÆSTIONIBVS Elementativæ.

223 TEXTVS.

QVÆRITVR 1. *Quid est elementativa?* Quæstio 1. de elemétativa.

Quæritur 2. Vtrum elementativa habeat multas species, sicut sensitiva?

Quæritur 3. *An elementativa habeat suos correlativos?*

Quæritur 4. *Utrum flamma candelæ elementet ellychnium lampadis in seipsa, quando ipsum accendit.*

Quæritur 5. *Utrum flammæ candelæ sic accendat ellychnium cum aëre, sicut visus sensat coloratum cum luce?*

Quæritur 6. *Utrum elementativa sit causa specialis longitudinis, latitudinis, profunditatis, & plenitudinis?*

Quæritur 7. *Utrum elementativa sit communis species elementorum?*

Quæritur 8. *Utrum elementativa possit esse in subjecto, elementis ab ipso remotis?*

Quæritur 9. *Utrum elementativa sit fons punctorum, linearum, & figurarum?*

Quæritur 10. *Utrum elementativa sic moveat se naturaliter, cum suo instinctu, & appetitu, levitate, & gravitate, caliditate, & hujusmodi, sicut homo seipsum artificialiter cum pedibus suis?*

Motus naturalis.

Quæritur 11. *Utrum elementativa possit habere naturam, absque correlativis substantialibus?*

Quæritur 12. *Utrum in elementatis elementa sint actu?*

Quæritur 13. *Utrum sint duæ caliditates, & duæ siccitates, & duæ albedines, & hujusmodi?*

Quæritur 14. *Utrum elementativa habeat continuum quantitatem per omnia loca, sub globo lunari? Solutio. Vade ad subjectum elementativæ, parte 9. cap. 8. num. 154. & abstrahes ab eo solutiones, cum intellectu conditionato, & artificiato per Artem istam.*

Quæritur 15. *Utrum sit quintum elementum? Et respon-*

respondendum est, quòd non: in elementatis enim sufficiunt quatuor complexiones.

224 SCHOLIVM

AD quæstionem 1. 2. & 3. habetur expressè solutio in parte nona, capite 8. citato, *de elementativa.* Ad quintam respondemus [& hinc ad 4. n. sequenti] quòd nulla participatio esse potest sine aliqua concordantia; ideo ignis sine aëre aquam calefacere non potest, vt docet Doctor in arbore quæstionali, § *de radicibus arboris elementalis.* Sic etiã neque objectum videri potest absque lumine, nec candelam accendi, aëre deficiente. Vide Doctorem in scala, dist. 3. cap. *de passione flammæ.* Et nota, quòd sicut nimia lux visionem impedit, sic excessiva aëris agitatio per ventum validum extinguit flammam; ventus autem lentus, & flammæ proportionatus, ipsam multiplicat. Ignis. Vehemẽs sensibile impedit sensum.

225 Ad quartam respondemus affirmativè; cum enim flamma flammam generat, ipsam de potentia in actum deducit, & in specie ponit propria. Vide Doctorem in arbore elementali, *de centum formis,* forma 75. Flamma.

Ad sextam: resolutio affirmativa constat ex arbore elementali, cap. de trunco. Et in quæstionali, ibid. § vlt. *verum sit vna generalis quantitas &c.* Patet etiam ex textu relato superiùs, num. 154. p. 9. cap. 8. *de elementativa.* Docet quoque Magister in Arte mag-

magna, parte nona, sect. 8. cap. 1. *de elementativa, per principia deducta, num.* 14. *quòd elementativa est mediũ existens inter elementa simplicia, & elementata; sicut sensus particulares existunt inter sensum communem, & sensatum*: sicut ergo sensus particulares causant speciales dispositiones, situationes, & complexiones; sic elementativa [quæ dicit sphæras, seu quatuor massas, quæ sunt elementa composita] est causa specialis longitudinis, latitudinis, profunditatis, & plenitudinis. Vide dicta in diffinitione medij, parte 4. cap. 14. num. 46.

Elementativa.

Elementativa est inferior elementis simplicibus, superior elementatis.

Ad septimam dicimus, elementativam esse quidem speciem communem subjitibilem elementorum simplicium; speciem autem prædicabilem elementatorũ respectivè; quæ habet enim massa specialitèr dicitur de elementatis, in quibus prædominium habet.

Connexio necessaria subordinatorum.

Ad octavam dicimus, quód inferius non potest esse sine superiori, nec superius existit nisi in inferioribus suis.

Ad nonam respondemus affirmativè. Et patet ex solutione ad sextam: elementativa enim principiat discretiones, quæ in elementatis terminantur.

Ad decimam respondemus affirmativè. Ad 11. negativè. Ad 12. affirmativè. Ad 13. negativè. Vide in Arte magna partem nonam, sect. 8. nu. 5. & 10. & 13. & 14. & Arborem scientiæ, cap. *de branchis arboris elementativæ*, vbi yberiorem notitiam habebis.

Ad

Ad 14. affirmativè respondemus cum Doctore in prologo Arboris elementalis: & in Libello chaos: & in Arte magna, part. 9. sect. 8. cit. num. 29.

Ad 15. dicimus non dari quintum elementum. Id probatur à Doctore in Arbore elementali, cap. de branchis; & in Lectura super tabulam generalem, lanuæ facta, p. 6. quæst. 1. & in Arte magna, parte 10. cap. 14. art. 25. num. 133. pag. 377. enumerat quatuor spheras, & quintam essentiam, nempe cælum. Quinta essentia.

CAPVT XX. DE QVÆSTIONIBVS Instrumenti moralis.

226 TEXTVS.

SVPERIVS jam fecimus quæstiones instrumentalitatis naturalis; hic autem volumus facere quæstiones instrumentalitatis moralis. Et quæritur 1. Quid est moralitas? Quæritur 2. Quid est justitia, prudentia &c? Quæritur 3. Quid est avaritia, gula &c? Vade ad nonum subjectum instrumentalitatis, & age secundùm quod ibi significatum est per ejus tractatum, parte 9. cap. 9. Quæstio 1. de instrumentis moralibus

Quæritur 4. Vtrum justitia sit bona? Et respondendum est, quòd sic; quia si non, tunc injustitia non esset mala.

Quæritur 5. Vtrum justitia habeat correlativa? Et dicendum est, quòd sic; quia si non, jam non posset esse habitus, neque haberet aliqua, in quibus esset sustentata, Vide num. 231.

& assituata. Et sicut dicitur de istis, ita possunt fieri quæstiones de justitia, per omnia sua principia & regulas. Dictum est de justitia: & ita similiter potest dici de alijs habitibus virtuosis.

Vitia sunt principia privativa.

Quæritur 6. Vtrum vitia sint simpliciter principia privativa? Et respondendum est, quòd sic: nam ipsa cum virtutibus nullam convenientiam habent: in virtutibus enim agens, & agibile, & instrumentum invicem conveniunt in objecto virtuoso. Et hæc de moralibus sufficiant, causâ brevitatis; & maximè, quia in Arte magna de ipsis largiùs tractatur.

227 SCHOLIVM.

Instrumẽtum naturale, & morale.

EGREGIVS Magister in parte nona, cap. 9. de instrumentativa, num. 155. appellat oculum instrumentum naturale: vnde cum capitibus antecedentibus egerit de sensibus, & potentijs imaginativæ, vegetativæ, & elementativæ; ideo monet in textu, quæstiones fecisse de instrumentis naturalibus, nuncque velle de moralibus tractare. De quibus quidem in præsenti breviter agit, fusè autem in Arte magna: nam parte decima, cap. 14. tractat de novem accidentibus, de Artibus liberalibus, & mechanicis.

228 Sed dices: Nunc dicta adversari dictis in scholio partis nonæ, num. 141. nam ibi solùm novem prædicamenta accidentium, substantijs congenitorum, appellavimus instrumenta naturalia:

quõmodo

quomodo ergo hic, sensus omnes, & naturales potentias, quæ substantiæ sunt, instrumenta nuncupavimus? Substantiale, & accidentale.

Respondemus, nullam in dictis oppositionem dari eò quia potentiæ naturales appellantur communiter instrumenta conjuncta; & nos, cum Doctore alios imitato, potentias substantiales nuncupavimus instrumenta naturalia: strictiùs tamen solùm accidentia congenita sunt instrumenta naturalia, sicut in scholio citato monuimus. Accidens enim, ex Doctore in Arte magna, parte quarta, capite 3. *de regula D.* num. 16. & quæst. 5. Sent. est instrumentum substantiæ. Quare accidens naturale erit instrumentum naturale; accidens morale, instrumentum morale; accidens liberale, instrumentum liberale; & accidens mechanicum, instrumentum mechanicum. De quibus omnibus agit fusè Doctor in Arte magna, parte nona, decima, & vndecima. Largè dictum. Strictè dictum. Varia instrumenta.

229 Dubitabis. Doctor in Arte magna, parte 4. cap. 3. de regula D. num. 19. dicit, *quòd accidens caret secunda specie regulæ D.* Et in libro de substantia, accidente, & composito, dist. 3. cap. de quantitate, per regulas deducta, dicit: *Quantitas caret secunda specie regulæ C. quia nihil habet in se coëssentiale, eò quia simplex forma est: quia, si haberet aliquid, jam per se radices haberet, & sic esset substantia.* Idem de qualitate docet, dist. 4. cap. de venatione qualitatis, An accidens habeat correlativa?

per regulas. Nam quærenti, qualitas quid habet in se coëssentiale? Respondet doctor, *quòd nihil; eò quia simplex forma est ab omni materia denudata.* Et cap. de venatione habitus dicit: *habitus nihil habet in se coëssentiale; eò quia accidens est.* Quare manifesta sententia Doctoris est, quòd accidentia non habent correlativa, sed carent secundâ specie regulæ C. & D, vt monet in Arte magna, parte 5. num. 26. in solutione vigesimæ quæstionis tabulæ. Quomodo ergo in præsenti, solutione ad quintam quæstionem, respondet, quòd justitia [quæ accidens est] habet correlativa?

Accidens.

230 Respōdemus, ex eodē Doct. in Arte magna, par. 10. cap. 14. art. 5. de accidente, n. 58. vbi dicit: *Accidens nō habet correlativa propriè, sed per accidens; eò quia substantia est ex ipso habituata, quanta &c.* Et art. 17. de qualitate dicit: *Qualitas applicabilis est ad correlativa substantialia, quæ ex qualitate sunt habituata, & ipsa qualitas in ipsis correlativis assituata.* In libro quoque citato de substantia, accidente, & composito, agens de relatione, actione, passione, situ, tempore, & loco, assignat quid vnumquodque istorum habeat in se; cum tamen accidentia sint. Vnde innuit, prædicta accidentia habere correlativa: imò hoc expressé tenet in Arte magna, parte 8. sect. 2. cap. 12. num. 116. dicens, quòd contrarietas habet sua correlativa accidentalia.

Ratio dubitandi.

231 Hæc vt concordemus, dicendum est, senten-

sententiam esse Doctoris, quòd accidentia non habent correlativa propriè; sed tantùm per accidens: in se enim sunt simplices formæ; non quidem in se sustentatæ, sed in substantijs; ac proinde ipsis vnitæ. *Bilé, & are* sunt extrinseca accidentibus; & per consequens accidentia non habent in se intrinsecè, & propriè correlativa, sed extrinsecè, & per acccidens, quatenús sustentantur in alijs: hoc est accidentia non sunt subjectum vltimatum, sed tantùm non vltimatum aliorum accidentium, sicut Scotus probat, 4. dist. 12. q. 2. num. 14. & recitat, dist. 49. quæst 2. num. 16.

Resolutio est, quòd habent correlativa per accidens, nó per se.

Confirmatur ex eodem textu præsenti. Nam quæstioni quintæ, *Vtrum justitia habeat correlativa?* Respondens Doctor affirmativè, rationemque assignans dicit: *quia si non, jam justitia non esset habitus, nec haberet aliqua, in quibus esset sustentata, & habituata.* Habet ergo justitia correlativa, quia habet in quo sustentatur, & situatur. Id autem est habere correlativa per accidens, non per se; vt patet ex dictis.

CAPVT XXI. DE QVÆSTIONIBVS Centum formarum.

TEXTVS.

232 *QVÆSTIONES centum formarum tot modis fieri possunt, quot quælibet forma est differens in novem subjectis: sicut* entitas &c. *quæ est vna forma in*

Quæstiones cent. form.

Deus est vnica causa prima.

Quæst. 1. formarũ.

Deo, & alia in Angelo: & alia in cælo &c. Sicut quãdo quæritur 1. Vtrum entitas Dei sit principium ad omnes entitates? Et respondendum est, quód sic; eò quia sua bonitas est principium ad omnes bonitates; & sua magnitudo ad omnes magnitudines; & sua æternitas ad omnes durationes &c. Hoc autem non potest dici de entitate Angeli, cæli &c. Et ideo forma secundùm quod est diversa ab alijs, debet discurri cũ suis principijs, & regulis.

Essentia & esse convertuntur in Deo, nõ in creatura.

Quæritur 2. Vtrum essentia, & esse convertantur? Et respondendum est, quòd in Deo convertuntur; in Deo enim nihil est superius, neque inferius: sed in Angelo, cælo &c. non convertuntur; eò quia esse in illis est per essentiam, & non è conversa: & ideo in talibus essentia est superiùs, esse autem inferius. Quæstiones per vnum modum possunt fieri de vnitate Dei, & per alium de vnitate Angeli, & per alium de vnitate cæli &c. sicut quando

Productiones in Deo sunt necessariæ

Quæritur 3. Vtrum competat vnitati Dei vnire infinitum? Et respondendum est, quòd sic: nam absque vnire infinito, ipsa vnitas non posset esse infinita; eò quia sua potestas &c. esset finita, & ligata. Et in æternitate esset otiositas: & sic posset dici de Divina bonitate, magnitudine &c. Quod est impossibile.

Locutio Angelorũ.

Si autem quæratur 4. de vnitate Angeli; Vtrum ei competat vnire? Ad hoc respondendum est secundùm conditiones suæ vnitatis; videlicet quòd vnus Angelus cum alio vnit vnum loqui moraliter objectivè, vnum amare, vnum intelligere, vnum bonificare. Non dico, quòd

vnus

vnus Angelus vniat alterum Angelum, quia non potest, vt dictum est supra, cap. 5. de quæst. quartæ fig. quæst. 3. num. 189. Neque etiam vnum cælum potest vnire alterum cælum; sed effectivè vnitas cæli causat vnitates in inferioribus: De vnitate autem hominis non est sic: nam vnus homo potest vnire alium hominem, generando illum. Et sic de alijs suo modo.

Angelus non est de Angelo. Cælum non est de cælo. Homo generat hominem.

Quæritur 5. Vtrum in Deo sit pluralitas? Et respondendum est, quòd sic, respectu suorum correlativorum, per secundam speciem regulæ C. significatorum, sine quibus non posset habere in se infinitam, & æternam operationem bonificando, magnificando, æternificando &c. Et sic essent ligatæ, & otiosæ suæ rationes: quod est impossibile.

Personæ divinæ sũt necessariò tres, & nõ plures.

De pluralitate autem Angeli non est sic: nam Angelus est compositus ex tivis, & bilibus, respectu simplicitatis Divinæ: & similiter cælum jam est magis compositum, quàm Angelus: & homo, quàm cælum.

Quæritur 6. Vtrum in Deo sit natura? Et respondendum est, quòd sic; vt habeat naturale recolere, intelligere, & amare: Et etiam naturalem bonitatem, magnitudinem &c. Et ipsæ sint ei rationes naturales, quòd producat bonum infinitum, & æternum, vt competat ei naturare: hoc est Deo Patri per generationem æternam communicare Filio eandem numero naturam: Deoque Patri, & Filio per æternam spirationem cõmunicare eandem numero naturam Spiritui Sancto.

Essentia divina est terminus formalis productionis.

De natura autem Angelica non est sic; nam finita,

&

& nova est: verumtamen ei competit naturare; eò quia habet species innatas naturales, cum quibus objectivè, & naturaliter objectat. Et sic de natura cæli potest dici, secundùm suum modum; & etiam secundùm sua principia, & regulas naturales, & specificas, cum quibus naturaliter, & specificè agit. Et sic de natura aliorum subjectorum potest dici suo modo.

Angelus habet species innatas.

233 *Per ea, quæ supra dicta sunt, potest Artista facere quæstiones de centum formis, & solvere eas secundũ quòd quæstiones diversimodè pertractantur, & deducuntur per novem subjecta, inter se differentia, conservando cuilibet formæ suam diffinitionem, quam supra dedimus, part. 10. cap. 2. Et in isto passu cognoscit intellectus, per quem modum ipse est valdè generalis ad faciendũ multas quæstiones, & solvendum illas per illum modũ, qui est in evacuatione tertiæ figuræ, & in multiplicatione quartæ figuræ. Et ideo quis posset numerare quæstiones, & solutiones, quæ fieri possent? Et hæc de quæstionibus centum formarum sufficiant, brevitatis causâ.*

Vbertas Artis Lullianæ. Cer. nu. 242. pag. 401.

234 SCHOLIVM.

Deus est idemtica omnium perfectionũ collectio. Cert. nu. 173. pag. 259.

CIRCA solutionem quæstionis quintæ advertendum 1. quòd Doctor voluit per eam significare in Deo idemtitatem naturæ, essentiæ, & numeri dignitatum omnium; summamque proinde Dei simplicitatem, quæ in nulla creatura reperitur: nam quælibet composita est suo modo, ex varijs essentijs, & naturis. Deus ergo solùm pluralitatem perso-

personarum (*seu simplicium correlativorũ, quibus phrasi Lulliana, & Cardinalis Cusani significantur Personæ Divinæ*) admittit realiter cum simplicitate omnimoda: creaturæ autem omnes pluralitatem dicunt naturarum, & aliqualem compositionem realem; sunt tamen aliæ alijs magis compositæ, sicut dicit Doctor in textu. Itaque in Deo est vnum simplex *Tivũ* tantũm, qui est Pater improductus producens: vnũ simplex *Bile* tivũ, qui est Filius productus producẽs: & vnũ simplex *Are* tantúm, qui est Spiritus Sanctus productus non producens. In creatura verò qualibet sunt plura *tiva*, plura *bilia*, & plura *are*. Et ideo creatura quælibet composita est sic, vel sic realiter.

Deus est simplicissimus, creaturæ omnes compositæ.

235 Advertendum 2. quòd naturare competens Angelo, solúm est ratione virtutis innatæ; quã habet ad deducendũ species rerum, ipsasque objectandum. Túm etiam ratione virtutis naturalis ad dirigendum orbem, sicut diximus in scholio cap. 14. notabili 2. num. 209.

Virtus naturalis, & moralis Angeli.

236 Advertendum 3. quòd sicut à Magistro in Libello, Chaos, rubrica 2. dicitur, omnia semina causalia creata esse in chao, in eodem instanti, in quo chaos creatum fuit: & ab eodem exponitur, vt intelligatur, quód dicta semina non ponunt aliquid super essentiam chaos, sed ideo dicuntur creata in eo, quia de eo possunt omnia transmutabilia fieri, per diversas transmutationes; sic quoque cum dicitur á Doctore, species rerum concreatas esse Angelo;

Semina causalia.

Deus est natura creatrix. Cert. nul. 137. pag. 193.

Species concreatæ in Angelo

intelligendum est, quòd dictæ species, quoad contingentia non ponunt aliquid supra essentiam, & naturam Angeli; sed concreatæ dicuntur, quatenus Angelus virtutem habet naturalem per species innatas necessariorum, ad hauriendum peregrinas species, ipsasque in suo intrinseco intelligibili reponendum immediatè, absque sensuum juvamine. Sic Doctorem intelligimus, in q. 64. Sententiarum.

DE XII. PARTE, QVÆ EST DE Habituatione hujus Artis.

237 TEXTVS.

Applicatio.

HÆC pars est de habituatione hujus Artis: & ipsa in tres partes dividitur. Quarum prima est de tredecim partibus, in quas hæc Ars dividitur; & illas Artista hujus Artis debet habituare, vt ipse sciat applicare quæstionem ad illum locum, sive loca quæstioni dispositum, sivè disposita, secundùm materiam quæstionis.

Secunda pars est, quòd ipse habituet modum, & processum textus hujus Artis, tenendo modum textus ad probandum, & solvendum quæstiones peregrinas illo modo; per quem sunt explicatæ in textu; sicut vnum exemplum, quòd per aliud est exemplificatum, & declaratum.

Veritas veritate corroboratur.

Tertia pars est, quòd ipse habeat modum multiplicandi quæstiones, & solutiones ad vnam, & eandem conclusionem; vt per tertiam, & quartam figuram ac

Vbertas.

Tabulam

Tabulam significatum est. Et hæc de habituatione sufficiant, causâ brevitatis

238 SCHOLIVM.

SCIENS Doctor noster necessitatem studij, nec ignorans quanta sit mortalium labilitas, ferè in omnibus suis Artibus, ante finẽ, de habituatione egit; sic in Arte inventiva veritatis, in Tabula generali, in Arte brevi, & magna. Est autem in hoc Doctoris intentio, suarum Artium amatores, veritatisque inquisitores monere, ne à limine solũ Artes salutent suas, sed viriliter penetrent, atque radicitùs fundent: sicut enim fundamentis debilibus magna fulciri fabrica nequit, sic nec labili artificij Lulliani notitiâ, & crudâ poterit quis ad finẽ Artis devenire. Toto igit conatu, Auditores amantissimi, sequamur Magistri monitũ, seu meliùs præceptũ; de habituatione tractemus, quousque Artem totam corde tenus habeamus; vt sic facilè implicitis ad explicita deductis, feliciter discurramus, peregrinas quæstiones dissolvamus, hujusque infusæ Artis nobilitatem cunctis audire volentibus demonstremus. Modus discendi. Exhortatio.

239 Hoc autem vt inquiramus, & in Arte ista periti evadamus, debemus quotidie, ex salutari monitu, capitis 40. *Introductorij ad artem demonstrativam*, portionem studij præordinare, atque singulis diebus ipsam complere: rationes quoque, quas videbimus, vel audiemus, ad cameras reducere secundũ

Locatio. Artem: nec non eas primó repetere, solùm videndo cameras, & postea ipsasmet sine cameris in corde, vel etiam ore repetere; non quidem de verbo ad verbum, sed sententialiter; nec semper omninò eodem ordine, quo scribitur, vel auditur ratio, repetatur, sed ordine magis congruo intellectui repetentis.

Memoratio.

Sic equidem laborando discemus priùs legere secundúm Artem, vt monuimus, supra, parte 2. in Scholio capitis 1. De 2. figura, nu. 8. & inde scribere, novas rationes invenire & multiplicare, nec non ad omnia respondere: subjectum namque Artis, ex Doctore nostro in prologo: & in Arte magna, parte 5. cap. 20. n. 67. in fine, est respondere de omnibus quæstionibus, supposito quòd sciatur, quid dicitur per nomen.

Lectio artificiosa.

Inventio.

Multiplicatio.

Resolutio discreta.

Id verò vltimum studio jugi, ac librorum lectione frequenti comparandum est: quo acquisito, & benè habituata Arte mirabilem Deum in Illum Doctore, & inclyto Martyre B. Raymundo *Lullo* dignoscees: tanta enim tibi dicendi simpliciter, diffiniendi, dividendi, & discurrendi facundia occurret, vt expertus solúm credere possis; nec ampliùs miraberis Illuminatum Doctorem, cui Deus tantum præstare beneficium dignatus est, tot mirabiles, hac Arte ductus, scripsisse libros.

Observatio.

Vbertas instrumẽtorum sciendi. Cert. nu. 171. pag. 254.

Modum studendi, & necessaria omnia ad vtile studium, si desideras, habebis facilè in Introductorio

Modus studendi.

Artis

Artis demõstrativæ, attentè legendo capita 40. & 41. & in isto impedimenta studij recensentur, vt fugiantur. Quæ omnia Deo duce, ad communẽ vtilitatẽ recopilabimus in Lectura super Artem magnam.

DE XIII. PARTE, QVÆ EST DE MODO Docendi hanc Artem.

TEXTVS.

241 *PARS ista dividitur in quatuor partes. Prima est, quòd Artista benè sciat Alphabetũ, corde tenus, & Figuras, Diffinitiones, Regulas, atque assituationẽ Tabulæ.* Monitum 1. docẽdi.

Secunda pars est, quòd ipse declaret benè textum Scholaribus rationabiliter, & non liget se cum auctoritatibus aliorum. Et quòd scholares perlegant textum: & si Scholares dubitaverint in aliquo, petant illud ab Artista, sivè Magistro. Authoritates sunt põderãdæ. Cert. nu. 96. pag. 121.

Tertia pars est, quód Magister, sivè Artista faciat quæstiones coram Scholaribus, & solvat eas rationabiliter, secundúm Artis processum: nam absque ratione Artista non potest bene vti Arte ista. Vnde sciendum est, quòd hæc Ars tres amicos habet; videlicet subtilitatem intellectus, rationem, & bonam intentionem: sine istis quidem tribus nullus hanc Artem addiscere potest. Conditiones magistri, & discipuli. Cert. nu. 96. pag. 122.

Quarta pars est, quòd Artista faciat Scholaribus quæstiones, vt ipsi de illis respondeant. Et dicat eis, quòd multiplicent rationes ad vnam, & eandem conclusionem. Et adhuc, quòd inveniant loca, quorum ratione sciant respondere, & rationes multiplicare. Si verò Scholares

nesciant respondere, neque rationes multiplicare, neque loca invenire; tunc temporis Artista, sive Magister dorme Scholares de prædictis.

242 SCHOLIVM.

QVATVOR in præsenti monet Doctor, vt patet in textu; & de primo satis diximus in Scholio antecedenti. Circa secundum quæres: quare Doctor noster non probat dicta sua authoritatibus Doctorum, Sanctorum, Conciliorum, nec Scripturæ? Circa authoritates Scripturæ dicimus, ex eodem Doctore in Arte prædicandi, dist. 2. p. 2. in prologo, id fecisse, quia in Sacris libris est facilis aditus ad dicta rationabilia (*vt sunt cuncta verè deducta ex Arte*) comprobanda: & idem de Concilijs potest dici: quid quód, vt monuimus in scholio partis nonæ, n. 142. p. 96. Ars tota deservit ad intelligendum, & exponendum auctoritates; sicque potiús data est ad veram dictorum intelligentiam, quàm vt ipsa dictis sit comprobanda: Authoritatibus tamen fide tenendis fulcitur maximè, comparataque, ad ipsarũ firmam intelligentiam juvat, vt contra hæreticos fides defendatur per catholicos, qui parati esse debemus ad satisfactionem &c. ex 1. Petri 3. num. 15.

Quare Doctor vix Authoritates referat?

243 Quare, generaliter respondendo ad quæsitũ, dicimus causam, ob quam Doctor noluit dicta sua authoritatibus constringere, est primó, vt appareat

Artem

Artem esse omnibus generalem, & sufficientem ad respondendum omni quæsito. Secundò, vt ejus libri essent generales ad nationes omnes. Tertiò, [& est ratio ipsius Doctoris in libro de disputatione quinque sapientum, cap. 1.] *quia authoritates possunt exponi diversimodè, & de ipsis diversæ opiniones haberi, & propter ipsarum authoritatum expositiones, & opiniones diversas, verba multiplicantur inter illos, qui disputant per ipsas; & exinde intellectui confusio generatur.* Dixit Canonista Iacobitæ, vt videre est in libro de conceptione, cap. de reductione Canonistæ: *quòd authoritates sunt sicut cera & malè intellectæ flectuntur ad libitum.*

Resolutio quæsiti.

Consonæ expositiones Scripturæ sunt maximè necessariè, ne veritas confundatur.

Hinc curandum est maximè amatoribus veritatis, ne ligent se cum vulgaribus authoritatibus aliorum, sed quærant veram dictorum intelligentiam. Et advertant, ex Divo Hilario, 4. de Trinitate; *quòd intelligētia dictorum, ex causis est assumenda dicendi: quia non sermoni res, sed rei sermo subjectus est.* Sēper igitur ponderanda sunt maximè dicta Doctorum, & rationi concordanda; vt constat ex egregio præceptore nostro in Arte demonstrativa, dist. 3. *de modo invenire*, vbi monet, *non esse insistendum, absque ratione necessaria dictis Philosophorum.* Vide dicta in scholio partis 10. cap. 1. notab. 2. & 3. pag. 110.

Modus veræ expositionis.

Dicta Philosophorū ponderanda, & examinanda. Cert. n. 2. pag. 2.

244 In tertio monito dicit Doctor, curandum quidem esse Artistæ, vt quæstiones solvat rationabiliter; hoc est rationes formet, seu assignet de om-

Tres conditiones Artistæ.

omnibus dictis suis. Ad id autem tria requiruntur; scilicet subtilitas intellectus in formalizando: ratio, sivè prōptus discursus in colligēdo: & intentio bona in dirigendo omnia ad honorē, laudē, & gloriā Dei.

Vbi hæc nota (& pro posse observa) ex Doctore, in Compendio artis demonstrativæ, dist. 2. parte 2. regularum § *vndecima. Cum Ars ista sit inventa ad honorem Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, qui sunt vnus Deus; ideo principalius objectum hujus Artis est ipse Deus; & per consequens ratione ipsius alia objecta inferiora in Arte tractantur. Idcirco regulatur ad hoc Ars ista, quòd Artista principaliter hac Arte, propter Deū debet vti, vt finis hujus Artis auxilietur ei, & dirigat ad principia, & media ipsius finis. Sit ergo Artista virtuosus, prudens, verax, timidus (hoc est timoratæ conscientiæ) audax, largus, benevolus, hilaris, pudicus, pacificus, diligens, benè dispositus, & devotus: & sic de alijs hujusmodi: qui quidem*, Artista, *nisi sic sit, finis Artis est contra illum: nam qui caret principijs, & medijs, est penitus extra finē.* Hinc patet, quòd virtutes prædictæ sunt principia, & media hujus Artis ad suum consequendum finem, scilicet Deum. Dignum sanè Venerabilis Magistri, & Illuminati Doctoris monitum, ad vnguem observandum: consonum namque est præcepto Apostoli ad Thimot. 3. perfectionē christianam describentis.

Deus.

Conditio tertia diffusa.

Ad quartum monitum venit commune dictum: *hoc opus, hic labor*: sed vsu jugi, & diligenti conatu

facilis

facilis erit aditus bené habituantibus Artem istam: nam aliàs impossibilis est. Vt autem ad reductionem implicatorum ad explicita Artis aliqualem aperiamus viam, tradendum duximus quæ implicantur in singulis regulis, & quæ cognata, synonyma, & consona; vel dissona, extranea, & repugnantia sunt principijs: non quidem omnia, sed decē, pro quolibet principio trademus consona, & totidē dissona, quibus vtimur; vt inde lectori in varijs materijs erudito, ad alia facilior sit accessus. Vide Introductorium Arboris scientiæ, hispana lingua impressę, fol. 8. Et Digestū sapientiæ Ivon. Capucini.

Labor omnia vincit.

Dissona per defectum, vel excessum.

Zepeda, Ivo. Cert. num. 250.

246 *De implicatis in regulis.*

IN regula *Virum* implicantur dubitatio, affirmatio, negatio. In regula *Quid* implicātur absolutū, relativū, intrinsecum, extrinsecum, substantiale, & accidentale. In regula *De quo* implicantur primitivum, derivativum, possessivum. In regula *Quare* implicantur efficiens, idea, forma, materia, vnio, finis, actio, passio. In regula *Quantum* implicantur continuū, contiguū, discretū. In regula *Quale* implicantur propriū, appropriatū, ascitum. In regula *Quando* implicantur æternū, æviternū, temporale, præsens, præteritū, futurū. In regula *Vbi* implicantur superius, inferius, dextrū, sinistrum, ante, retro. In regula *Quomodo* implicantur modus, totū, pars. In regula *Cum quo* implicantur instrumentum, totum, pars. Hæc notasse sufficiant, quæ in Lectura super Artem magnam expenduntur.

Implicata in regulis.

Bonitatis

Cognata.	*Dissona.*
Convenientia,	Impertinentia,
Vtilitas,	Damnum,
Decentia,	Iniquitas,
Conformitas,	Perversitas,
Necessitas,	Malitia,
Honestas,	Crudelitas,
Nobilitas,	Horribilitas,
Sanctitas,	Pestis,
Religiositas,	Prophanitas,
Defæcatio.	Malignitas.

Magnitudinis

Cognata.	*Dissona.*
Sufficientia,	Egestas,
Latitudo,	Angustia,
Diffusio.	Miseria,
Fœcunditas,	Sterilitas,
Abundantia,	Effœtatio,
Immensitas,	Aporiatio,
Copia,	Vulgaritas,
Sublimitas,	Diminutio,
Altitudo,	Abjectio,
Majestas.	Vilitas.

Durationis

Cognata.	*Dissona.*
Permanentia,	Privatio,
Constantia,	Alteratio,
Stabilitas,	Dissolubilitas,
Firmitas,	Fluibilitas,
Perpetuitas.	Labilitas,
Perseverantia,	Levitas,
Soliditas,	Inconstantia,
Æternitas,	Momentum,
Motus,	Ociositas,
Vita.	Transitus.

Potestatis

Cognata.	*Dissona.*
Vigor,	Fragilitas,
Energia,	Tepiditas,
Valor,	Pusillanimitas,
Fortitudo,	Lassitudo,
Animositas,	Debilitas,
Nervositas,	Imbecillitas,
Facultas,	Prohibitio,
Robur.	Servitus,
Libertas,	Coactio,
Violentia.	Impotentia.

Sapientiæ

Cognata.	*Dissona.*
Intellectus,	Stoliditas,
Discretio,	Fatuitas,
Prudentia,	Amentia,
Providentia,	Error,
Ratio,	Negligentia,
Consilium,	Ignorantia,
Subtilitas,	Stultitia,
Scrutatio,	Præsumptio,
Perspicuitas,	Versutia,
Resolutio.	Væcordia.

Voluntatis

Cognata.	*Dissona.*
Spontaneum,	Ocium boni,
Appetitus,	Nausea,
Desiderium,	Odium,
Efflagitatio,	Despectio,
Amor,	Inimicitia,
Fervor,	Furor.
Conatus,	Sævitia,
Ardor,	Frigiditas,
Favor,	Zelotypia,
Affectio.	Diffidétia.

Vir-

Digitized by Google

Virtutis

Cognata.	*Dissona.*
Rectitudo,	Vitium,
Iustitia,	Obliquitas,
Ordinatio,	Irregularitas,
Regula,	Figmentum.
Lex,	Cavillum,
Idea,	Tortuositas,
Humilitas,	Superbia,
Modestia,	Despectus,
Compositio,	Irreverentia,
Formositas.	Indignitas.

Veritatis

Cognata.	*Dissona.*
Consonantia,	Falsitas,
Certitudo,	Simulatio,
Evidentia,	Dolositas,
Affirmatio,	Dubitatio,
Beatificatio,	Variatio.
Deieratio,	Peieratio,
Sinceritas,	Hypocrisis,
Confessio,	Deceptio,
Securitas,	Trepidatio,
Correctio.	Versutia.

Gloriæ

Cognata.	*Dissona.*
Delectatio,	Lamentum,
Iucunditas,	Iustitia,
Solatium,	Afflictio,
Quies,	Mæstitia,
Prósperitas,	Vastatio,
Felicitas,	Fluctuatio,
Victoria,	Infamia,
Cantus,	Luctus,
Triumphus,	Contumelia,
Corona.	Vituperium.

Differentiæ

Cognata.	*Dissona.*
Alitas,	Idemtitas,
Divisio,	Continuatio,
Distinctio,	Vnitas,
Claritas,	Obscuritas,
Segregatio,	Adunatio,
Impermixtio,	Confusio,
Distributio,	Abstractio,
Multiplicatio,	Solitas,
Diversitas,	Communitas,
Pluralitas.	Deseitas.

Concordantiæ

Cognata.	*Dissona.*
Pluriunitas,	Incompossibilitas,
Collectio,	Singularitas,
Amicitia,	Discordia,
Similitudo,	Pugna,
Proportio,	Monstruositas,
Harmonia,	Dissonantia,
Propinquitas,	Extraneitas,
Congregatio,	Seditio,
Sympathia,	Antipathia,
Sodalitas.	Aversio.

Contrarietatis

Cognata.	*Dissona.*
Oppositio,	Consensus,
Repugnantia,	Auxilium,
Contradictio,	Subjectio,
Disceptatio,	Suffragatio,
Abdicatio,	Vocatio,
Resistentia,	Consistentia,
Dissidium,	Correspondétia,
Conjuratio,	Iugatio,
Rebellio,	Disciplina,
Recalcitratio.	Subjugatio.

Prin-

Digitized by Google

Principij

Cognata.	Dissona.
Prioritas,	Posterioritas,
Fontalitas,	Successio,
Primitivitas,	Genitura,
Igniculus,	Progressus,
Fodina,	Terminatio,
Exordium,	Peroratio,
Simplicitas,	Compositio,
Absolutio,	Respectus,
Substantialitas,	Accidentalitas,
Naturalitas.	Moralitas.

Medij

Cognata.	Dissona.
Neutralitas,	Determinatio,
Ligamen,	Dissolutio,
Temperantia,	Exesus,
Dispositio,	Impedimentum,
Digestio,	Disjunctio,
Pertinentia,	Desistentia,
Plantatio.	Eradicatio,
Argumentum,	Deviatio,
Via,	Obstaculum,
Centrum.	Periferia.

Finis

Cognata.	Dissona.
Vltimitas,	Commigratio,
Consumatio,	Casus,
Possessio,	Perditio,
Consecutio,	Delusio,
Fruitio,	Pœna,
Perfectio,	Suspensio,
Fructus,	Defectus,
Beatitudo,	Damnatio,
Saturitas,	Fames,
Iubilatio.	Stridor.

Majoritatis

Cognata.	Dissona.
Excessus,	Deficientia,
Præstantia,	Inferioritas,
Excellentia,	Suspicio,
Dominatio,	Subjectio,
Serenitas,	Perturbatio,
Eminentia,	Vulgaritas,
Dignitas,	Nullitas,
Elevatio,	Oppressio,
Superioritas,	Obedientia,
Gubernatio.	Interitus.

Æqualitatis

Cognata.	Dissona.
Tantiparitas,	Disparitas,
Adęquatio,	Distantia,
Adhæsio,	Superfluitas,
Æquiparantia,	Elatio,
Plenitudo,	Vacuitas,
Satisfactio,	Debitum,
Convertibilitas,	Subordinatio,
Communicatio,	Participatio,
Condignitas,	Congruitas,
Cómensuratio.	Resultantia.

Minoritatis

Cognata.	Dissona.
Parvitas,	Arrogantia,
Paupertas,	Opulentia,
Inopia,	Audacia,
Consumptio,	Redundantia,
Exinanitio,	Vanitas,
Pacificatio,	Contentio,
Suavitas,	Terribilitas,
Benignitas,	Asperitas,
Mansuetudo,	Rusticitas,
Vrbanitas,	Scurrilitas.

Ad

Digitized by Google

AD honorem, & laudem Dei, & publicæ vtilitatis finivit Raymundus Lull hunc librum Pisis, in monasterio Sancti Dominici, mense Ianuarij, anno 1307. Incarnationis Domini Nostri Iesu-Christi; cui sit laus, & honor per infinita sæcula sæculorum Amen. Finis Artis

249 *SCHOLIVM.*

OBSERVAT Doctor vbique in libris suis quæ ex ipso præmonuimus in scholio antecedenti, num. 244. versu, *vbi hæc nota*; dirigit enim dicta sua omnia primò ad honorē, & laudem Dei, secundò ad vtilitatem publicam: in quo zelum ardentissimæ charitatis ostendit, & commune bonum desiderat. Faxit Deus, vt quæ nos, ad majorem Artis brevis intelligentiam addidimus, in Dei gloriam cedant, & cunctis prosint. Ea quidem Almæ matris Ecclesiæ, & doctiorum correctioni humiliter subjicimus; Doctosque viros omnes, ex toto corde precamur, ne libros Egregij Præceptoris nostri invisos contemnant, sed pro oportunitate introspiciant, & quæ nos omisimus, dexteritate ingeniorum suorum suppleant. Zelus Doctoris. Protestatio Auctoris.

250 Cæterùm, quia in nostris scholijs nihil de formali syllogizatione tetigimus, & à multis facilior & brevior argumentandi forma desideratur, quám observata Peripateticis: vix enim est, qui inter arguendum attendere possit ad tot figuras, & modos; ideo Metamorphosim quandam logicam, nemini despiciendam offerimus, quâ primatus formæ Facilis discurrendi modus.

platonicæ propugnatur, & ex sola subjectæ materiæ exigentia, paralogysmi omnes deteguntur. Videatur *Certamen de Arte inveniendi medium*, num. 42. 57. 148. & alijs in Metamorphosi logica reformata inferiùs indicandis.

ERRATA.

QVÆ in hac Arte brevi, & Scholijs ocurrent errata, facillimè dignoscentur, & emendari poterunt: quia verò in Arte magna, Palmæ Balearium impressa, anno 1645. vltra ibi notata, alia cognitu difficiliora irrepserunt, illa nunc advertere visum fuit, vt Lector benignus corrigere dignetur.

Pag. 29. in multis cameris Tabulæ generalis deest K. & calamo suppleri debet. Pag. 235. nu. 24. cap. 9. leges, cap. 1. Pag. 258. initio leges, rem planetarum, & octavæ Sphæræ. Et in isto. Pag. 281. nu. 17. lin. 1. fidem. Leges, veritatem. Pag. 307. num. 200. lin. 4. absentia auditus. Leges, absentia diei; & surditas est absentia auditus. Pag. 341. lin. 9. ex ipsis. leges, in ipsis.

INDEX

Digitized by Google

INDEX RERVM, QVÆ IN ARTE BREVI, ET SCHOLIIS CONTINENTVR.

NVMERVS PAGINAM INDICAT.

A.

ABSTRACTIO specierum. 145. *Abstractum* est ratio agendi, seu terminandi. 23. 27. 32. Vltimatum. 143.

Accidens. 120. *Accidentia* sunt priùs in habitu, quám in actu. 118. An habeant correlativa? 171. &c.

Actio. 120. *Actus.* 124. Recipitur in potentia, & ei correspondet. 142. 43. 44. *Actus* in Deo sunt æquales. 130. 37.

Affatus est sensus. 103.

Agentia. 124.

Alphabetum quomodò sciendũ? 3. Ejus vtilitas, & necessitas. 2. 3. 4. *Alteratio.* 123.

Angelus non est de Angelo. 53. 137. 75. Est major homine. 99. 132. Creatus de novo. 60. Habet species innatas. 176. Concreatas. 178. Quomodò cõpositus? 151. Loquat? 174. Solus non movet cælum. 152. Est de seipso primitivè, Dei possessivè. 151. In orbe motor. 153. Angelos esse probatur. 150. Eorum virtus naturalis, & moralis. 177.

Anima generalissimè dicta. 154. Rationalis est vna, cũ corpore cõponens hominẽ. 155. Potẽtias inferiores perficit. 160.

Antecedens. 124.

Appetitus. 121. Est principium gustus. 163.

Applicatio. 93. 106. Diffinitur. 108. Habituatur. 178.

Apprehensio. Arithmetica. 124.

Ars magna. 105. Brevis est magis compendiosa. 136. Ejus finis, subjectum, divisio. 1. Perfectio. 109. Finis 189. Objectũ. 184. Vbertas. 178. 180.

Artista. 19. Vincit sophistã. 80.

Astronomia. 124.

Authoritates quomodo exponendæ? 96. Ponderandæ? 181. 183. Quare non adducantur in Arte. 182.

Axioma logicum. 95.

B.

BONITAS diffinitur. 23. 75. Per minoritatem est circa nihil. 41. Substantialis, & accidentalis. 25. 90. Quæstiones ejus. 135.

C.

CAMERA cameram adjuvat. 15. 17. 108. Quot cameræ, tot columnæ. 69. Variata variãtur cõditiones. 81.

Capacitas. 124. *Causa* est prior suo effectu. 115. Prima est vna, & non plures. 131.

Centrum discursus. 84. 85.

Centum formæ. 119. Numerãtur, & diffiniuntur. 120. &c. Variæ in varijs materijs sunt necessa-

Digitized by Google

necessariæ. 125. Quæst. 173.
Cælum est novum. 100. Non est de cælo. 175. Est compositum; movetur circulariter á propria forma, & ab Angelo. 152. Influit in inferiora. 153.
Charitas regulat voluntatē. 51.
Circulatio principiorum. 90. *Circulus.* 122.
Color 122. Est objectum visus, non substantia. 155.
Combinatio mutua. 17. 89. Columnarum. 68. Significatorum singularum camerarum. 78. Est potissimum instrumentū sciendi. 89.
Comparationes diversæ. 41. 44.
Compendium resolutionum. 128.
Compositio. 120. *Cōprehensio.* 124.
Concordantia diffinitur. 32. Est major contrarietate. 131. 33. 35. Versat inter distincta. 148.
Concretum dicit formam in subjecto. 50. Est agens, seu terminans. 32.
Conditiones termini servandæ. 17. 89. 86. 109. Vnde sumantur. 85.
Conditiones discurrendi. 93. Magistri, & discipuli. 181. Artistæ. 184. Specierum reg. C. 49. *V. Regula.*
Conscientia. 125. *Consensus* disputantium. 126. *Consequens.* 124.
Consilium. 123. *Contrarietas* diffinitur. 33. Est accidens. 42. 43. Non reperitur in Deo. 147. Naturalis. 89. 91.
Contractionis ordo. 114. *Contractiones.* 87.
Conversio necessaria in Deo: non reperitur in creatura; & quare. 129.
Corpus. 122. Hominis est fluxibile. 157. *Corruptio.* 124.
Correlativa innata substantialia. 28. 34. 36. 37. 64. Fugant ociositatem. 49. 143.
Creatio. 123.
Creatura non potest esse ab æterno. 111.

D.

DECEPTIO. 124.
Declaratio. 123.
Derivatio. 122.
Demonstratio multiplex. 56. 132.
Potissima. 144.
Deus est ipsa bonitas, &c. 139. Æqualiter est, & agit in seipso 150. Est vnica causa prima. 174. Idemtica perfectionum collectio. 176. Simplicissimus &c. 177. Natura creatrix. Ibid. Objectum principalius Artis generalis. 184. Cognoscitur á nobis; & quomodo. 154. Est summè perfectus, 12. 97. 98. 137. 46, Major creaturis. 38. 133. Dominus mundi. 53. Objectnm æqualiter animæ. 56. 99. Ei est proprium creare &c. 59. 150. Paternitate generat, non Deitate. 109. In Deo sunt correlativa, non datur accidens. 98. Est omnium principium, & finis. 115. Ociositatem non patitur. 130. Ejus dignitates quomodo distinguantur. 51. Habent actum

Digitized by Google

actum intrinsecũ. 47. Dicuntur ad convertentiam. 55. 59. Sunt æquales. 129. Omnes cõcurrunt ad processiones. 137.
Dictiones, objectivè, & subjectivè explicantur. 70.
Differentia diffinitur. 31. Est magis generalis. 130. Ejus perfectio. 133. Majoritas. 134. *Differentia* sensuum 163.
Diffinitio per agentiam. 30. Potissima. 50. 131. Est lumen intellectus. 95. 97. 109. Sequitur conditionem diffiniti. 86. Varijs modis fit. 50. 75.
Diffusio. 121.
Digestio. ibid.
Dispositio. ibid.
Disputatio quomodo resolvenda. 96.
Distinctio formalis. 110. Realis inter producens, & productum. 156. Distinctio rerum. 143.
Divisio, & species triangulorum fig. secundæ. 8. &c.
Duratio diffinitur. 25.

E.

ELEMENTA manent in mixto. 33. 104. *Elementativa* habet punctos &c. 104. Est medium; & quomodo. 168.
Ens in potentia. 122. *Entitas.* 120.
Essentia. 120. Convertitur cum esse in Deo. 174. Tota inquiritur per primam speciem reg. D. 53. Divina est terminus formalis productionis. 175.
Evacuationes variæ. 72. &c. Generales. 74. &c. Uberiores. 77.
Exhortatio Auctoris. 179.
Existentia. 124. *Expulsio.* 122.

Æ.

ÆQVALITAS potentiarum, & actuum in objecto. 10. 38. 54. 56. 132. 140. 43. Perfectissima in Deo. 38.
Æquivocatio fugienda; & quomodo. 126.

F.

FLAMMA flammam generat; & quomodo. 167.
Fides antecedit scientiam. 141. Consistunt simul. 144.
Figura. 122. Prima est circularis; & quare. 4. 6. Est generalis. 5. Diffinitur. 6. Ejus vsus, & fructus. Denominatur. per A. ibid.
Figura secunda est generalis. 7. Instrumentalis. 10. Necessaria. 13. Definitur. 11. Dividitur in tres triangulos; & quilibet in tres species. 8. Denominatur per T. 7. Vltra triangulos viridem, rubeum, & croceum, in *vltima Arte* expressos, continet duos alios in *Arte Demonstrativa*: Videlicet *Liviidum* (qui sub *Differentia* cõtinet tres terminos sequentes, *Dignitatem*, *Essentia*, *vnitas*. Sub *Concordantia* continet alios; videlicet

Intellectualis, Animalis, Sensualis. Sub cōtrarietate alios; nēpe *Artificialis, Intellectualis, Naturalis*) & nigrum, qui continet dubitationem, affirmationem, & negationē. Poniturque sub quolibet angulo, *Possibilis, Impossibilis: Non entis: Entis.* De istis enim problemmata proponuntur, & resolvuntur.
Figura tertia est composita ex prima, & secunda. 14. Diffinitur. 16. Ejus vsus triplex. 17. Evacuatio. 72. &c.
Figura quarta tres habet circulos. 17. Continet tertiam. 84. Ejus vbertas, & conditio. 18. 21. Diffinitur. 20. Multiplicatio. 79. &c. Vberior. 82.
Figurarum fructus. 20. *Filius* generatur á parentibus. 158.
Finis positivus diffinitur. 36. Generalissimè 37. Proprius est vltimus. 131. Cæli. 154. Hominis. 156.
Forma. 120. Est ratio operandi. 162. Simplex: materia duplex. 164. Quando corrumpitur, privatur actu. 124.
Forma cælorum, & elementorum concreatæ cum materia. 119.
Fortuna. 123.

G.

GENERALE omnino. 86. Generales rectitudines. 122.
Generatio vnius est corruptio alterius. 26. Generatio divina &c. 138.
Genus. 120. *Geometria.* 124.
Gloria diffinitur. 31.
Gradus subjectorum. 91. 93. 85.
Grammatica. 125.
Gratia non est ex meritis. 123.
Gustus sentit famē, & sitim. 162.

H.

HABITVS. 120. *Homo* per peccatum minoratur. 41. Non agit seipsum. 155. Componitur ex anima, & corpore. 51. 53. 157. Habet corpus fluxibile. 157. Est centrum animantium. 94. Major pars mundi. 101. Ejus differentia &c. à Leone. 130. Finis. 156. Vita & mors. 155.
Honor. 124.
Humidum radicale vivit de nutrimentali, & quomodo. 157.

I.

IDEA. 122. *Ignis* sine aēre non calefacit aquam. 167.
Illuminatio fit successivè: successio non sentitur &c. 116.
Imaginativa abstrahit species, &c. 101. Deservit scientiæ. 160. Nimia impedit intellectū. 161.
Immobilitas. 121. *Individuitas* 120.
Inferius non potest esse sine superiori; nec superius existit nisi in inferioribus. 168.
Infinitas. 124. *Instans* duplex; sensibilis, & insensibilis. 118.

Inf-

Digitized by Google

Instinctus. 121. Naturam dirigit. 160. Est principiũ gustus. 163.
Instrumentalitas. 53. Varia instrumenta. 95. 171. Naturalia, & moralia. 104. 70. Quæstiones de instrumẽtis moralibus. 169.
Intellectus quomodo sit vniversalis. 136. 41. 48. Per suppositionem est patiens. 142. Distinguitur realiter à memoria. 155. 58. Dubitando laborat. 47. Quiescit in fide, & scientia. 47. 74. Quomodo practicus. 48. 51. 57. Quantus. 56. Varias recipit species. 54. Proponit. 51. Creatus de novo. 60. Diffusus, nõ cõclusus. 61. Habet duplex intelligere. 58. Quomodo intelligat. 62. 65. Colligat. 68. Discurrat. 73. 82. Ejus generalitas. 18. Potentiæ. 28.
Inventio. 124. 80. Medij. 18. 20. 22. 66.
Ius. 125. *Iuvamen* mutuum. 17. 22. 23. 24. 25. 27. 108. 109. 149. Potentiarum. 145.

L.

LABIVM commune servandum. 97. 123. 26. *Labor* omnia vincit. 185.
Lectio artificiosa. 180. *Leges* non sunt nimis multiplicandæ. 83.
Libertas hominis. 40. Liberum arbitrium &c. 145.
Ligamen naturæ. 89. *Linea* componitur ex punctis. 122. 63.
Locatio artificiosa. 180.
Locus. 62. Est duplex. 121. Locus communis. 98. 128.
Lumen intellectus. 98.

M.

MAGNITVDO diffinitur. 24. Substantialis est per correlativa. 147.
Malitia quomodo sit. 40.
Majoritas diffinitur. 37.
Materia. 120. Prima. 70. 71. Materialitas. 53.
Medicina. 125. *Memoria. Mercatura. Militia.* Ibid. *Metaphysica.* 122. *Medium* diffinitur. 35. Non datur inter essentiam, & esse. 50. Ejus quantitas. 131. Inquisitio. 4. 14, Inventio. 8. 84. Conditio. 22.
Minoritas est consumptiva per se, non per bonitatem &c. 59.
Miraculum est restitutio amissæ potentiæ: actus potentiæ restitutæ sunt naturales. 72.
Misericordia. 123.
Mixtio est potissimum instrumentum sciendi. 85. Ejus varietas. 78. Graduatio. 85.
Modalitatis regula. 63.
Monita observanda. 181. &c.
Modus legendi secundùm Artẽ. 7. 180. Discurrendi. 20. 48. 63. 70. 127. Discendi. 179. Studendi, memorandi, multiplicadi, resolvendi. 180. Exponendi. 183.
Moralitas. 125.
Monstruositas. 122.
Motus. 117. Est actus activi, & passivi

passivi. 121. Naturalis, & artificialis. 166. *Mundus* non est æternus. 146. *Musica*. 124.

N.

NATVRA. 120. Natum, & innatum distinguūtur. 123. *Navigatio*. 125. *Necessitas*. 123. Diffinitionum. 41. *Necessarium* est quod non potest aliter se habere. 123. Vide Certamen, verbo, *Necessarium*. Quod est, dum est, necessariò est. 151. Necessaria ad operandum. 163. *Nomina* omnia sunt formæ. 126. In varijs materijs varia nomina sunt necessaria. 125. *Nutritio* quomodo fiat. 156. 57.

O.

OBIECTIVE, & subjectivè quid significent. 70. Objectum, & subjectum sunt idem. 124. Fortiùs attingitur á potentia propria, quám aliena. 161. *Observatio* præmittenda. 180. *Oratio*. 125. *Ordinatio*. 123. *Ordo* diffinitur. 113. Cōtrahitur. 114. Ordo procedēdi, & discurrēdi. 46. 48. 158. Servandus. 128.

P.

PARS est sui totius. 52. *Passio*. 120. *Peccatum* repugnat fini essendi. 132. quæstione nona. *Perfectio*. 123. *Persona* divinæ sunt necessariò tres, & non plures. 175. *Petreitas* &c. 88. *Phantasma*. 121. *Philosophia*. 124. *Plenitudo*. 121. *Pluralitas*. 120. *Politica*. 125. *Potentia*. 124. Dei absoluta, & ordinaria. 151. Potentia est ratione materiæ. 118. Potentiæ inferiores non agunt in superiores. 159. *Potestas* diffinitur. 26. *Practica* Artis generalis. 70. 71. 107. &c. Discurrendi. 148. Combinandi. 147. *Prædestinatio*. 123. *Prædicamenta* accidentium. 95. *Prædicatio*. 125. *Præmissæ* sunt causæ conclusionis; & è converso. 124. *Principium* est generale. 34. Maximè necessarium. 110. Distinguendi non est principiū conveniendi. 113. *Principia* Lulliana sunt specula ad prospiciendum omnia. 43. 70. Vno tacto tanguntur *reliqua*. 81. Substantialia, & accidentalia. 42. 90. Generalia. 164. Eorum connexio. 15. 143. Mutuum juvamen. 144. Vltimata abstractio. 143. Cognata, & dissona. 186. &c. Quodlibet est in se generale; in alio fit speciale. 32. Specificantur mutuó. 149. Respectiva disponuntur triangulariter; & quare. 11.

Privatio

Privatio. 124. Deficit, non perficit. 37. Quomodo sint privativa. 39. Distinguantur. 40.
Productiones in Deo sunt necessariæ. 174. Producens distinguitur realiter à producto. 156.
Proprietas. 120. Proprietates sunt posteriores differētiâ. 144. Personales sūt Deo intrinsecæ. 150.
Protestatio Auctoris. 189.
Pulchritudo. 122. *Punctuitas.* 122.

Q.

QUADRANGULUS 122.
Qualitas. 120. Intellectus. 58.
Quantitas. 120. Intellectus est spiritualis, non corporalis. 56. 59. 61. Discreta oritur á continua. 57.
Quatuor Sphæræ sunt medium fluxus, & refluxus. 35. 36.
Quæstiones omnes reducuntur ad decem. 44. Lullianæ quare vocentur Regulæ? 44. 45.
Quid nominis est supponēdū. 88.
Quies rerum. 164. *Quinta* essentia e stcælum. 35. 169.

R.

RECEPTIO. 121.
Reductio impliciti ad explicitum. 7.
Regimen. 125.
Regulæ Lullianæ dicuntur quæst. & quare. 44. Continent locos communes. 92. Alias regulas. 96. Varia implicant. 185. Sunt vasa ad omnia intelligibilia, & instrumenta inveniendi medium. 66. Conditiones, seu species Regulæ B. 47. Reg. C. 49. Reg. D. 52. Reg. E. 54. Reg. F. 56. Reg. G. 58. Reg. H. 59. Reg. I. 61. Reg. K. 62. 65. Regulæ judicandi. 88. V. *Modus.*
Relatio. 120. Resolutio examinanda. 46.
Respectus varij. 12. 13. 43.
Rethorica. 125.

S.

SAPIENTIA diffinit. 27.
Scala intellectus. 5. 7. 8. 13.
Scientia sequitur cōditionem medij. 143. Defendit fidem. 144.
Semina causalia. 177.
Sensitiva non sentit successivè &c. 102. Non sentit diversitatem loci. 162. Habet quantitatem linealem. 163. Nimia sensatio impedit imaginativam. 161. Vehemens sensibile impedit sensum. 167. Quæstiones sensitivæ. 161. Differentia sensuum in sensando. 163.
Series Bruni collimata. 83.
Similitudo. 124. *Simplicitas.* 120.
Situs. ibid.
Sophista vincitur ab Artista. 80.
Speciale omnino. 87. *Species.* 120.
Speculum. 122.
Sphæræ. V. quatuor 35. 36.
Status præsens est pœnalis. 142.

Subjectum

Digitized by Google

Subjectum variè sumitur. 2. Subjecta novem. 92. Eorum gradus. 91. Sufficientia. 94.
Subordinatio naturalis. 168.
Suppositio præmittenda. 46.
Substantia. 120. Est major accidenti. 42. Existit cum suis causis. 143. Non augetur per accidentia. 160.

T.

TABVLÆ generalis diffinitio, & fructus. 68.
Theologia, est rationalis. 130. 38.
Tempus. 120. Quomodo dignoscendum. 60. Est duplex, 121.
Totum potentiale est confusum. 32. Tota rei essentia inquiritur per primam speciem regulæ D. 53. V. *Essentia*.
Termini accipiendi sunt in significatione recepta institutionis suæ. 123.
Transsubstantiatio. 123.
Triangulus. 122. Viridis continet species differentiæ: Rubeus est secundus: Croceus tertius. 8. 9. Niger. 46. 86. V. *Figura*.

V.

VACVVM nõ datur. 30. 151.
Ubertas Artis Lul. 176.
Vegetativæ quæstiones. 165.
Veritas diffinitur. 30. Veritate comprobatur. 178.
Virtus diffinitur. 29. Conducit ad gloriam. 91. Est habitus positivus. 105.
Vitium est habitus privativus. 106. 70.
Umbra. 122.
Universum creatum quomodo liberum, & necessarium. 25.
Voluntas diffinitur. 28. An possit cogi. 145.
Usus combinandi. 147.

Z.

ZELVS ardentissimæ charitatis B. Raym. 189.

UNIVERSIDAD CENTRAL BIBLIOTECA DERECHO

Digitized by Google

INDEX PARTIVM,

ET CAPITVM LVLLIANÆ ARTIS BREVIS SCHOLIATÆ. NVMERVS PAGINAM INDICAT.

Pars prima de Alphabeto hujus Artis. 2.
Pars 2. de Figuris. 4.
Caput primum de prima figura 4.
Caput secundum de secũda figura. 7.
Caput 3. de tertia figura. 14.
Caput 4. de quarta figura. 17.
Pars tertia de diffinitionibus. 22.
Caput primum de diffinitione bonitatis. 23.
Caput 2. de diffinitione Magnitudinis. 24.
Caput 3. de diffinitione Durationis. 25.
Caput 4. de diffinitione Potestatis. 26.
Caput 5. de definitione Sapiẽtiæ. 27.
Caput 6. de diffinitione Voluntatis. 28.
Caput 7. de diffinitione Virtutis. 29.
Caput 8. de diffinitione Veritatis. 30.
Caput 9. de diffinitione Gloriæ. 31.
Caput 10. de diffinitione Differentiæ. 31.
Caput 11. de diffinitione Concordantiæ. 32.
Caput 12. de diffinitione Contrarietatis. 33.
Caput 13. de diffinitione Principij. 34.
Caput 14. de de diffinitione Medij. 35.
Caput 15. de diffinitione Finis. 36.
Caput 16. de diffinitione Majoritatis. 37.
Caput 17. de diffinitione Æqualitatis. 38.
Caput 18. de diffinitione Minoritatis. 39.
Caput vltimum de Necessitate diffinitionum. 41.
Pars 4. de Regulis. 44.
Caput 1. de regula Virum. 46.
Caput 2. de regula Quid. 48.
Caput 3. de regula De quo. 52.
Caput 4. de regula Quare. 54.
Caput 5. de regula Quantum. 56.
Caput 6. de regula Quale. 58.
Caput 7. de regula Quando. 59.
Caput 8. de regula Vbi. 61.
Caput 9. de 1. regula K. hoc est de Quomodo. 62.
Caput 10. de 2. regula K. hoc est de Cum quo. 65.
Caput vltimum de fine quartæ partis. 65.
Pars quinta de Tabula generali. 67.
Pars sexta de Evacuatione tertiæ figuræ. 72.
Pars 7. de multiplicatione quartæ figuræ. 79.
Pars 8. de mixtione Principiorum, & Regularum. 84.
Appendix de mixtione bonitatis cum principijs. 89.
Pars 9. de novem Subjectis. 92.
Caput 1. de Deo. 97.

Caput

Digitized by Google

INDEX.

Caput 2. de Angelo. 99.
Caput 3. de Cælo. 100.
Capput 4. de Homine. 100.
Caput 5. de Imaginativa. 101.
Caput 6. de Sensitiva. 102.
Caput 7. de Vegetativa. 103.
Caput 8. de Elementativa. 104.
Caput 9. de Instrumentativa. 104.
Pars 10. de Applicatione. 106.
Caput 1. continens divisionem ejus. 106.
Caput 2. de Centum formis. 119.
Pars 11. de Quæstionibus. 127.
Caput 1. continens divisionem hujus partis. 127.
Caput 2. de quæstionibus primæ figuræ. 128.
Caput 3. de quæstionibus secundæ figuræ. 103.
Caput 4. de quæstionibus tertiæ figuræ. 134.
Caput 5. de quæstionibus quartæ figuræ. 137.
Caput 6. de quæstionibus per definitiones principiorum. 138.
Caput 7. de quæstionibus per regulas. 139.
Caput 8. de quæst. Tabulæ 146.
Caput 9. de quæstionibus evacuationis tertiæ figuræ. 147.
Caput 10. de quæstionibus multiplicationis quartæ figuræ. 148.
Caput 11. de quæstionibus mixtionis principiorũ, & regularũ. 149.
Caput 12. de quæstionibus novem subjectorũ, & primo de Deo 149.
Caput 13. de quæst. Angeli. 150.
Caput 14. de quæst. Cæli. 151.
Caput 15. de quæst. Hominis. 154.
Caput 16. de quæstionibus Imaginativæ. 159.
Caput 17. de quæst. Sensitivæ. 161.
Caput 18. de quæstionibus Vegetativæ. 164.
Caput 19. de quæstionibus Elementativæ. 165.
Caput 20. de quæstion. Instrumenti moralis. 169.
Caput 21. de quæstionibus Centum formarum. 173.
Pars 12. de Habituatione hujus Artis. 178.
Pars 13. de Modo docendi hanc Artem. 181.
Finis Artis. 189.

DEVS CVM

Digitized by Google

DEVS CVM TVA GRATIA, ET BENEDICTIONE INCIPIT NOVA, ET CONNATVRALIS DISCVRRENDI METHODVS, EX PRINCIPIIS ARTIS LVLLIANÆ DEDVCTA, ET METAMORPHOSIS LOGICA REFORMATA, IVRE APELLATA.

AVCTORE R.P.F. FRANCISCO MARÇAL.

UNIVERSIDAD DE NUEVO LEON BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

1 *PROLVSIO.*

QVONIAM ex regulis syllogizandi, à Peripateticis professis, tot occurrunt dumeta, vt quibusdã visũ fuerit quartam cum Galeno addere figuram, seu potiùs syllogismum formalem Platonis renovare, vt diximus in Cert. Dialectico, n. 15. & 16. p. 13. & 14. Et omnibus cum ipso Auctore novos concedere modos, ab assignatis per Philosophum: Caramueli verò mutare, delere, addere, vt constat ex Cert. cit. num. 21. p. 18. & num. 224. p. 357. Imò & Patri Izquierdo alia quamplurima addere Arti syllogisticæ, vt indicavimus in Cert. n. 107. pag. 141. quæ quidem regulæ omnes, tàm antiquæ, quàm reparatæ, cum non paucos multùm juvent, & acuant mentis aciem; alijs autem offendiculis sunt, vt ipso in limine pereant. Hinc favitore Deo, ex Lulliana Arte, & principijs ejus, naturam rerum paucis contentam sequentibus, novam, vnicam, & accuratam syllogizãdi methodum offerimus, quâ facilè quisquam possit argumenta contexere, veritatẽ attingere, tota dexteritate demõstrare

Ars Syllogizãdi Aristotelis insufficiẽs

Novi modi necessarij. Cert. n. 224. pag. 358.

Methodus generalis.

Digitized by Google

Reductio generalis. Cert. v. Reductio.

trare, & Peripateticas figuras, formæ naturali restituere. Et sicut data fuit Scholaribus, anno Domini 1642. sic nunc, indicatis solùm alibi consequenter dictis, prælo committitur, ne pereat; & constet quæ adduximus, ex Caram. in Certamine dialectico, *de syllogismo formali*, part. 1. n. 15. 16. & alijs.

Syllogismus formalis est basis cæterorũ. Cert. num. 236. pag. 387.

Supponenda.

2 Ad hanc autem Metamorphosis logicæ reformationem supponenda sunt quæ de oratione, orationis partibus, & divisione docent Grãmatici: de terminis, terminorum divisione, & proprietatibus docent Logici: ac etiam de propositione, propositionis divisione, propositionũ oppositione, æquipollẽtia, & conversione: de argumentatione, argumentationis divisione; atque etiam de syllogismo, & ipsius divisione in necessarium, & probabilem, intra determinatas materias, necessariam, contingentem, & mixtam, juxta dicta, n. 81. Cert. cit. p. 103. *Discutienda* verò solùm veniunt quæ ad formã, figuras, & modos (diffinitiones vide in Cert. n. 237. pag. 392.) syllogismorum spectant: & quia hæc dependent à terminorũ connexione, & remotione, supponam etiam quæ ab omnibus conceduntur, vt faciliùs innotescat reformationis necessitas, & vtilitas ad securam, & certã inventionẽ medij, ac etiã vsum facilioré Artis generalis; per quã sicut materia necessaria ad problemata resolvẽda administratur, ita etiam naturalis procedendi, & discurrendi modus confirmatur.

Variæ materiæ.

Discutienda.

Inventio medij. Cert. num. 43. p. 47.

CAPVT I. DE QVIBVSDAM PRÆLVdijs ad Metamorphosim logicam reformatam.

Principia.

3 SVPPONENDVM primò, ex prima, & secunda figura, quòd principia absoluta cõducũt ad vnitatem

tatē sivè absolutū esse rei dignoscendū; respectiva verò ad pluralitatem, sivè esse respectivum attingendum. Hinc, exempli gratia, constituto esse absoluto *animalis* per principia absoluta, ijsdemque cognito in sua vnitate animalis: ad ejus pluralitatem dignoscendam, seu divisionem attingendam deservit nobis primus triangulus figuræ T. differētiæ scilicet, concordantiæ, & contrarietatis, seu oppositionis: qui proinde dicitur divisivus, tūm divisione ipsius animalis, vt totum actuale in ejus partes actuales, scilicet vivens, & sentiens; nam in vivendo concordat cum alijs viventibus, & per sentiens determinatur gradus viventis, ad sensitivum, opponiturque animal non viventibus: tūm divisione animalis, vt totū potentiale (quæ est propria hujus trianguli: nam prima est propria secundi trianguli, & huic appropriata) & fit cum differentia dividit subjectum, nō lædendo ejus concordantiā, quam habet cum alijs subjectis; nec auferendo cōtrarietatem, quā alijs adversatur: addendo tamen novam, per differentias oppositas, quibus in suis inferiobus cōtrarietatem, seu oppositionem dicit. Exempli gratia, cum dico: *Animal, vel est rationale, vel irrationale*: nam pono differentiam, scilicet *rationale*, permittens cōcordantiam animalis cū viventi, non destruens cōtrarietatem cum non viuenti, & fovens contrarietatem, quam habet in homine animal rationale, cū animali irrationali in leone.

Triangulus viridis est divisivus.

Differētia constitutiva.

Divisiva.

Cōcordātia mixta.

4 Deinde per secundū triangulū; videlicet principij, medij, & finis; qui dicitur definitivus, colligimus diffinitionē hominis cōstitui per animal, & vltimam ejus differentiā, scilicèt rationale: nam principium diffinit quēlibet terminum per mediū propter finē, *V.G. homo est animal rationale*. Hinc animal est principiū

Triangulū tertius est divisivus.

primitivũ, rationale est mediũ essentiale, cujus finis est ratiocinari. Ex hoc triangulo habemus tres terminos simplices, scilicet definitũ, principiũ, & mediũ propter finem. Hoc est homo, animal, rationale.

Triangulus crocеus est collectivus.

5 Tandem ad syllogizandum comparandi sunt isti termini ad invicem, vel alij per tertium triangulum; scilicet majoritatis, æqualitatis, & minoritatis; qui dicitur collectivus: eò quia per majoritatem, æqualitatem, vel minoritatem, quam habent termini diversi in concordando, contrariando, & mediando dignoscitur vis eorum, pertinentia, & modus colligendi vnum ex alio, per veram, & legitimam consequentiam.

Diversitas medij.

6 Supponendum secundò: cum ex terminis alij sint ordinati, seu pertinentes; alij verò impertinẽtes, seu disparati (sicut enim ex entibus possibilibus non quodlibet est connexum cum quolibet; proindeq; non ex quolibet infertur quodlibet; ita ex entibus impossibilibus, non quodlibet cõnectitur cum quolibet, aut impossibili, aut possibili, aut existenti; vt observat Izquierdo in Pharo, disp. 11. quæst. 6. num. 157.) proximè dicta intelliguntur de terminis pertinentibus, seu ordinatis: si enim termini ordinati non sunt, sed impertinentes, & disparati; quia vnus non ducit in cognitionem alterius; ex ipsis proinde argumentari non licet. Vide Caram. in log. voc. parte 1. art. 18. *de terminis inter se comparatis*, pag. 160. & latiùs Izquierdo in Pharo, disp. 14.

Pertinẽtia terminorũ Cert. nũ. 42. p. 45.

Impertinẽtia.

Adverte tamen, aliud esse quærere pertinẽtiã, vel impertinentiam, tàm sequelâ, quàm repugnantiâ vnius termini ad alterum, in ratione terminis; aliud verò in ratione medij: nam primum est inquirere, an vnus terminus sequatur, vel nõ sequatur

In ratione termini, & medij.

tur immediatè ex alio; & provenit ex inclusione, seu non inclusione vnius in alio: vel an repugnet, vel non repugnet illi; quod provenit ex exclusione, seu non exclusione terminorũ. Secundũ verò est quærere, an vnus terminus sit, vel non sit medium ad affirmandũ, vel negandum vnũ de alio.

Connexio terminorũ seu remotio.

Medij cũ extremis.

7 Hoc notandum duximus, quia cõtingit aliqua esse pertinentia in ratione termini, & non in ratione medij; vel è contra. Exemplum primi; videlicet pertinentium in ratione termini, & non in ratione medij.

Exemplũ pertinentiæ terminorum, & nõ medij.

Lapis ——— sensitivum ——— Arbor.

Isti termini sunt ad invicem pertinẽtes repugnantiâ, in ratione termini; quia quodlibet excludit quodlibet: sunt autem impertinentes in ratione medij; quia neuter eorum potest esse medium ad probãdum repugnãtiam, quam duo reliqui habent: nõ enim valet:

Nullus lapis est sensitivus:
sed nullum sensitivum est arbor:
ergo nullus lapis est arbor.

Ex puris negativis nihil sequitur.

Assumendum est ergo aliud medium, quod sit pertinens sequelâ ad prædicatum, & repugnãs subiecto: exempli gratia, *viuens*, dicendo sic:

Arbor ——— vivens ——— lapis.

Ca- Omnis arbor est viuens:
me- nullum vivens est lapis;
ne. ergo nulla arbor est lapis.

Semper enim repugnantia duorum probanda est per medium contrarietatis; ac proindè per medium cõveniens vni, & repugnãs alteri extremorũ.

Medium contrarietatis.

8 Exemplum secundi; scilicet impertinentium in ratione termini, & pertinentium in ratione medij.

Surdus

Surdus —— claudus —— homo.

Exemplū pertinētiæ medij, & nō terminorum.

Nam isti termini nec dicunt inclusionem, neq; exclusionem; & proinde sunt impertinentes omninò in ratione termini; quia nec pertinentes sequelâ, neque repugnantiâ. Cœterùm, cum in tertio vniuntur, *jam virtute tertij*, ad invicem cōnectūtur; sicque proinde pertinentes *fiunt in ratione medij*; vt constat hoc syllogismo expositorio.

Syllogismus expositorius est cęterorum cōprobat. Cert. v. *Syllogismus.*

Hic surdus est claudus:
sed hic claudus est homo;
ergo hic surdus est homo.

9 Supponendum tertiò: tàm pertinentiam, quā impertinentiam terminorū esse vel termini ad terminum, vel medij ad extremum, seu terminum, vt patet ex proximé dictis.

Pertinētia duplex.

Differētia.

Concordātia.

Concordātia mixta.

10 Supponendum 4. terminorum pertinentiā termini ad terminum; vnam esse sequelâ, alterā verò repugnantiâ. Prima provenit ex concordantia; secunda ex contrarietate nascitur: nam differentia ponit pluralitatem: concordantia plurium vnitatē: & oppositio seu contrarietas repugnantiam eorūdem. Exempli gratia: *Animal* per differentiam plurificatur in suis inferioribus, *homine, leone, &c.* per concordantiam retinet in ipsis vnitatem: & per cōtrarietatem, repugnantiam dicit: Nam *animal*, quod est *leo*, aliud est ab *animali*, quod est *homo*, & cum isto incompossibile.

Pertinētia terminorū quomodo cognoscatur. Cert. num. 42. pag 45.

11 Supponendum quintò: hanc terminorum cōcordantiam, vel esse cum æqualitate, vel cum majoritate, vel cum minoritate. Primo modo reperitur inter constitutiva formalia rei, constituta ipsa, & propria ab eis dimanantia: V. G. *rationale, homo, risibile, admirativum &c.* Qui quidem termini dicū-

tur

tur pertinentes sequelâ mutua, seu convertibiles. Secundo modo reperitur inter superiora, & inferiora: V. G.

Homo ——— animal ——— vivens.

Qui termini pertinentes sunt sequelâ nõ mutuâ, & majori in ascensu; minori verò in descensu: nã major est cõcordãtia hominis ad animal (quæ est necessaria) quàm animalis ad hominem, quæ contingens prædicabilis est: quia omnis *homo* concordat cum *animali*, non verò omne *animal* cum *homine*. Vnde nequit inveniri *homo*, de quo nõ dicatur *animal*; & datur *animal*, de quo *homo* dici non potest.

Materia æqualis.

Subordinata.

Necessaria.

Mixta est logicé cõtingens.

Cert. nũ. 126. pag. 175.

12 Supponendum 6. pertinentiam repugnantiâ termini ad terminum semper esse mutuã; quia provenit ex oppositione, seu cõtrarietate; quæ definitur ab Illuminato Doctore, in Arte magna, & parva: *Quorundam mutua resistentia propter diversos fines.* Hæc autẽ oppositio, juxta cõmunẽ loquendi modũ, vel est strictè dicta; & dividitur in contrariam, contradictoriã, privativam, & relativam: vel latè dicta, quæ extẽdit se ad omnia incõpossibilia, & comprehendit species omnes, earumque constitutiva formalia. Dixi, *juxta cõmunem loquendi modũ*: quia in re, dicuntur etiam ista propriè opposita, seu contraria; vt constat ex diffinitione tradita, & facilé probari poterit negantibus, cum ipsi assignaverint rationẽ communem oppositioni contrariæ, contradictoriæ, privativæ, & relativæ: quam, vt definiat P. Izquierdo, in Phato, disp. 14. q. 3. n. 44 supponit, ea vniversè dici opponi, sivè opposita esse, quorum vnũ ita adversatur alteri, sivé ei repugnat, vt simul cũ illo esse non possit.

Oppositio.

Stricta.

Lata.

Nõ distinguenda.

Vniversé opponuntur, quę simul esse nõ possũt.

13 Supponendum 7. terminorum pertinentiam medij ad extremum, seu terminum, desumendam

esse

esse per comparationem ad alterum extremũ, seu terminum; medium enim, vt medium debet probare concordantiam, vel repugnantiam extremorum, quorum medium existit. Quòd si mediũ est causa; dicitur argumentum *à priori*: si effectus, dicitur *á posteriori*: si neutrum, *per æquiparantiam* nuncupatur, seú *ab æquali*: & potissimum locum habet in divinis, ex Illuminato Doctore, parte 7. Artis magnæ, cap. 3. §. *de modo probandi*, n. 9. & in nova logica, dist. 5. cap. 3.

Medium triplex; ac proinde demõstratio. Cert. nũ. 139. p. 196.

14 Supponendum 8. omnem pertinentiam sequelâ medij ad extrema, vel esse cum æqualitate, vel cum majoritate, vel cum minoritate. Primo modo reperitur cum extrema, & medium verbũ dicuntur ad convertentiam. Exempli gratia.

Pertinẽtia adæquata, num. 18.

Materia æqualis.

Rationale ——— homo ——— risibile.

Secundo modo, quando medium verbum dicitur in præmissa de omni contento sub subjecto conclusionis, quod est prædicari vniversaliter de illo. V. G.

Materia necessaria.

Homo ——— rationale ——— vivens.
Homo ——— animal ——— vivens.

In quibus omnibus cõcluditur vniversaliter affirmãdo, si procedimus à læva in dexterã, & ascendendo ab homine ad rationale, & ad vivens; vel ad animal, ad vivens, dicendo sic:

Omnis homo est animal:
omne animal est vivens:
ergo omnis homo est vivens.

Tertio tandẽ evenit modò cũ subjectũ conclusionis stat cũ minoritate cõcordantiæ ad mediũ in præmissa. V.G. in ijsdẽ terminis procedẽdo à dextera ad lævã, & descendentibus *vivente, & animali*, dicendo sic:

Quod-

Quoddam vivens est animal:
Quoddam animal est homo:
ergo quoddam vivens est homo.

Syllogismus expositorius.

Vel in alijs terminis sic:

Di- Quoddam vivens est rationale:
mag- Omne rationale est homo:
ni. ergo quoddam vivens est homo.

Mixtę progressus variat modos & materiā Cert. nū. 127. pag. 176.

Quòd si mixtè procedas ascendendo, & descēdendo, directé concluditur in 2. & 3. figura, O. & potest quoque I. Cert. num. 40. p. 40.

15 Supponendum 9. Cum minoritas sit *ens circa nihil*; hinc minoritas concordantiæ locum tribuit repugnantiæ, vt innuit Doctor in Arte magna, p. 7. cap. 2. num. 3. sicquè ex illa deduci potest cōclusio negativa, descendente superiore negativè; sicut in datis terminis constat; dicendo sic:

O- Quoddam vivens non est rationale:
ra- omne rationale est homo:
bo. ergo quoddam vivens non est homo.

16 Supponendum 10. in quolibet legitimo syllogismo semper medium debere esse pertinens sequelâ ad alterum extremorum; nam si pertinēs solùm est repugnantiâ ad omnes, nihil concludi valet: sicut enim cum termini, & medium dicuntur ad convertentiam sequelâ, quocunqué modo disponantur, seu comparētur, semper legitimè concluditur affirmativè; vt patet in sequentibus.

Materia felix. Cert. n. 23. pag. 22.

Homo ——— rationale ——— risibile.

Sic per oppositum, cum termini, & medium dicuntur ad conuertentiam repugnantiâ, quocunq; modo disponantur, nihil valent concludere: exempli gratia.

Homo ——— lapis ——— risibile.

quia ex puris negativis nihil sequitur, ex affirmativis autem, existente medio adæquatæ concordãtiæ, semper concluditur affirmativè.

17 Supponendum 11. Quodlibet verũ medium, inter quælibet extrema collocatũ, semper esse vel pertinens, vel impertinens, tàm pertinentiâ, vel impertinentiâ termini ad terminum, quàm medij ad terminum, seu extremum: mediũ enim, & potest sumi, vt medium, & vt terminus: & hinc tàm ex medio antecedenti, quám consequenti ad ambo extrema, legitima infertur conclusio.

Vide præludium 3

18 Supponendum 12. Medium pertinens, vel esse pertinens sequelâ, vel pertinens repugnantiâ; si primum, vel est pertinens sequelâ ad omnia extrema, & extrema ad ipsum; diciturque pertinẽs pertinentiâ sequelæ medij ad extrema cum æqualitate, vt diximus suppositione 8. vel est pertinens sequelâ ad omnia extrema, vel ad alterum tantùm: extrema verò non sunt omnia pertinentia ad medium, sed alterum tantúm est pertinens; vt patet ex eadem suppositione: diciturque pertinens pertinentiâ sequelæ, vel cum majoritate, vel cum minoritate: sicut ibidem constat, num. 14.

Medium æquale.

Mediũ variè discurrendum.

Si medium est pertinens repugnantiâ, vel repugnat omnibus extremis; ac proinde extrema omnia illi repugnant, ex suppositione 6. diciturq; impertinens, impertinentiâ medij ad extrema, vt patet ex discursu suppositionis 2. & ex suppositione 10. vel repugnat alteri tantúm extremorum; & dicitur pertinens pertinentia repugnantiæ medij ad extrema, seu medium repugnantiæ, sivè contrarietatis.

Medium nullum.

Medium cõtrarietatis.

19 Supponendum 13. Quodlibet medium pertinens, seu aptum ad concludendum, vel est mediũ concor-

concordantiæ, vel medium cõtrarietatis: si primũ, vel est cum majoritate concordantiæ; & dicitur medium adæquatæ concordantiæ, hoc est repugnantiam extremorum non patientis, ex vi medij assumpti; vel est cum minoritate concordãtiæ; & dicitur medium concordantiæ mixtæ, hoc est repugnantiã extremorũ admittentis, ex vi medij positi. Hæc autem differentia in ijsdem datis terminis contingit ex diverso procedendi modo; videlicet per ascensum, vel descensum, vt patet ex suppositione 8. n. 14.

Medium adæquatæ concordãtię. Cert. n. 228. p. 367. 69.

Concordãtiæ mixtæ.

Modo varij procedendi materiam variat. Cert. n. 80. pa. 101.

Medium contrarietatis semper est cum majoritate repugnantiæ; non admittentis proinde concordantiam extremorum, ex vi medij positi; vt patet in tribus exemplis sequentibus.

Lapis ——— viveus ——— animal.
Substãtia ——— lapis ——— homo.
Homo ——— animal ——— leo.

Medium contrarietatis.

In primis tribus terminis, ac etiam in secũdis, semper negativè concludes, quomodocũque procedas, vt facilè discurrendo invenies. In tertio exemplo non minus facile erit, servando vnitatem medij termini, & explicando determinationẽ ejus, sic dicendo: *Omnis homo est animal rationale, &c.* Si autẽ variatur in præmissis vnitas medij, nihil concludes; vt si diceres: *Omnis homo est animal*: (scilicet rationale) *sed quoddam animal* (scilicet tugibile) *est leo*: quidquid inde dicas, non tenebit; quia nõ assumpsisti mediũ verũ; quod debet esse vnum, non multiplex. Et consequens, amborũ extremorũ repugnantiũ nullã pertinentiã dicit in ratione medij: sic autem, si extrema sunt subordinata.

Particulare sumitur pro specie vaga, vel individuo, sivé generis, sivé speciei. Carã in logica voc. num. 681. pag. 222. col. 2.

20. Cęterũ, quãvis detur minoritas repugnantiæ vnius termini ad alterũ terminũ, sinè respectu ad

mediũ contrarietatis; tamẽ, ex vi talis medij, illi ipsi termini sunt in majoritate repugnantiæ; v. gratia, Homo ——— leo ——— Animal: nam estò *animal*, ob minoritatẽ concordantiæ cum *homine*, patiatur aliquam repugnantiã cum ipso, quia ex suppositione 8. & 9. nequit illi repugnare adæquatè, sed tantùm inadæquatè; nã datur *animal*, quod est *homo*: tamẽ *animal*, quod ex vi leonis assumpti pro medio repugnat *homini*; adæquatè isti repugnat: sic quòd nullum *animal leo* possit dici de *homine*.

21 His, quia ab omnibus admittendis, suppositis, & ex Artis principiorum discursu dispositis, sequentia damus præludia ad legitimè concludendum in omnibus figuris, & in omni argumentorum genere; quin proinde necessariũ sit figuris alligari, sed methodo danda, capite sequenti, tota facilitate syllogizandi campum deambulare, tribus quibusvis ordinatis terminis: his enim tantùm, & non pluribus singuli syllogismi perfecti constare possunt, & debent.

Syllogismus tribus tãtũ constat terminis.

PRÆLVDIVM I.

A.E.I.O. Cert. n. 44. p. 48.

PROBLEMA quodlibet duobus terminis constãs, per tertiũ assuptũ mediũ resolvitur vltimò affirmando, vel negando; tùm vniversaliter, tùm particulariter. Ac indè nascuntur subcõsequentiæ, sivè submodi, vt diximus in Cert. n. 22. p. 19. &c. Et nota, quòd tametsi O. sterile sit ostensivè; suas tamẽ habet subcõsequẽtias per cõtrapositionẽ. Cert. num. 52. p. 62. imò, & mediatè ostensivas. Ibidem num. 87. pag. 110.

Particularis negativa.

PRÆLVDIVM II.

MEDIVM concordantiæ meræ, seu adæquatæ connexionis, in omni materia necessaria cõcludit vniversaliter affirmando: quia semper medium

Dictiones mediũ aptum designantes.

dium sequitur vniversaliter ad subjectum, & infert prædicatũ. *Fecana.* num. 22.

PRELVDIVM III.

MEDIVM concordantiæ mixtæ, seu inadæquatæ connexionis, repugnantiam aliquam permittentis, tàm in materia contingenti, quàm mixta, concludit particulariter, vel affirmando, vel negãdo; quia semper vnus ex tribus terminis est, vel antecedens, vel consequens duobus reliquis. Exempla vide in Cert. pag. 40. & 53. Et vide quòd dictio *Çageta* producit modũ *Rarara* in tertia figura, sicut *Cageti* producit modum *Darapti*. Valent quoque *Gebali*, & *Gebalo* in fig. 2. & 3. Mediũ naturale Certnũ. 47. p. 53. Dictio *Cageti* tenet in fig. 1. & 3. *Cageta*, in 3. *Gebali* & *Gebalo*, valẽt in 2. & 3.

PRÆLVDIVM IV.

MEDIVM contrarietatis, tàm in materia remota convertibili, quàm subordinata concludit negando, sivè vniversaliter, sivè particularitèr, juxta exigentiam materiæ. In materia remota convertibili, ac etiam in subordinata, vbi mediũ est consequens alterius extremi, & repugnans reliquo, concluditur semper E. Quando verò mediũ est antecedens alterius extremi, & repugnans reliquo, concluditur in omni materia O. Quòd si extrema sunt repugnantia, concluditur quoque E. in forma Platonis, figura 1. & 3. Aristotelis: sicque in terminis sequentibus, *Dafenes. Hebare. Gedaro. Hecase* tenet in forma Platon. & fig. 1. & 3. Arist.

Lapis ——— homo ——— animal.

Dictio *Hecase* stat; quod mediũ stare negatur in prisco illo disticho, quod Carã. ridet in Cert. relatus, nũ. 4. p. 4. fructuosum supposuimus, num. 5. & nunc expandimus: stat etiã *Febasa*, vt inferiùs constabit, cap. 4. reg. 5. cap. 6. reg. 1. ~~& cap. 7. reg. 1.~~ Adduntur que *Gebalo*, & *Cageta*; sicut diximus in præludio 3. *Febasa* tenet. in forma Plat. & fig. Arist.

Prisci

22. Brisci igitur novem dictiones, acumine plenas, ad medij inventionem invenere, his versibus inclusas,

Fecerunt, Cagetti, Dafenes, Hebare, Gedaco,
Gebali stant; sed non stant Febas, Hedas, & Hecas.

Dictiones mediū apta ad concludendū designātes.

Tres posteriores nō stant, id est, nō sunt in Peripateticorum vsu, & carent tertia vocali, vt ostendatur non posse conclusionem inferre: quod in re est verum de dictione *Hedas* (*ex puris enim negativis nihil sequitur in logica finita.* Cert. num. 231. p. 378. vide etiam Caram. in Hercule log. n. 1293. p. 19.) non de alijs, vt diximus, num. antecedenti.

Significatio litterarum.

Quælibet ex dictionibus in vsu constitutis habet tres vocales, quarum vltimam attendes, quæ declarat conclusionem probandam; vt A. vniversalem aientem; E. negantem; I. particularem aientem; O. negantem; vt exposui in Cert. Dialectico num. 21. p. 17.

Termini pertinētes sunt, vel antecedēs, vel consequens, vel repugnās.

Duæ vocales priores denotant, A. prædicatum. E. subjectum. Consonantes litteræ, B.C.D.F.G.H. suâ potiuntur significatione. B. exprimit cōsequēs prædicati, hoc est, quod infertur rectè ex prædicato; v. g. hujus prædicati *Animal*, in propositione, *homo est animal*, sunt consequentia, *vivens*, *corpus*, *substantia*: nā benè infertur, est *animal*; ergo *vivens*, *corpus*, *substantia*: quod etiā in materia æquali observādū est: officio enim quilibet terminus est, vel antecedens, vel consequens; ac proinde ad placitum in ijs discurrimus; vt notavimus in Cert. n. 24. p. 23. C. denotat antecedens prædicati, hoc est, ex quo prædicatum infertur; vt in prædicta propositione, sunt antecedens v. g. *Animalis*, *Petrus*, *homo*: nam non valet, *est Petrus*, vel *homo*; ergo *est animal*. D. significat, quod repugnat prædicato, v. g. prædicato *animal*

animal, repugnant *lapis*, *lignum*, & alia. Tres consonantes adductæ versantur circa prædicatum.

Tres, quæ sequuntur circa subjectum, v.g. *homo* in enuntiatione dicta, *homo est animal*. F. præfigurat cõsequens subjecti, nempe, quæ inferuntur ex *homine*, vt *vivens*, *corpus*, *volitivum*, *risibile*, &c. G. exprimit antecedens subjecti, e quo infertur, v. g. *homo*: vt *risibile*, *volitivum*, (e *corpore*, & *animo sumptum*) *apprehensivum* &c. H significat, quod repugnat subjecto; vt *homini* esse *lilium*, *saxum*, &c.

25 Quisque ergo curiosè vult media ad concludendum apta in promptu invenire, tàm in forma Platonis, quàm in figuris Aristotelis respectivè; opus est attendat quomodo dictiones prædictæ terminentur: nam cum omnes modi terminentur per aliquam vocalem ex quatuor quantitatem, & qualitatem conclusionis significantibus: si modi terminantur in A. vt *Barbara*, vel *Barbara* pertinent ad *Fecunn*: si in I. vt *Dimagni*; vel *Darij* in prima figura Aristotelis; aut *Disamis*, & *Datisi* in tertia pertinent ad *Cageti*, vel *Gebali*: si in E. vt *Camene*, vel *Celarent*, pertinent ad *Dafenes*, vel *Hebare*: si in O. vt *Figmeno*, vel *Fario* pertinẽt ad *Cedaco*. Quia verò intra regulam hujus dictionis, quæ materiæ repugnanti deservit, nõ possumus formare *Baroco* (nisi medio assumpto æquali in re, officio antecedenti subjecto) addenda est dictio *Gebalo*, (vt constat ex præludio 3.) quæ deservit materiæ mixtæ, & concludit negativè, & affirmativè in modis *Baroco*, & *Inpnis* secũdæ figuræ: in *Disamu*, & *Bocardo* figuræ 3. Addendę quoque sunt dictiones *Febasa*, & *Hetase*, ex dictis in præludio 4.

Inventio medij.

Dictiones addendæ.

CAP-

CAPVT II. METHAMORPHOSIS LOGICA reformata proponitur.

24 CAPTIOSIS argumentãdi generibus, vnà cũ trũcatis, divisivis, disjunctivis, & obliquis neglectis, de syllogismo rãtũm, illorũ omniũ metro, & firmissimo vno concludendi modo, regulam certam, & in omni materia servandam formam tradendam duximus, vt solidiùs solido argumentandi genere vti valeamus, in argumentatione syllogica. Quamvis enim Aristoteles multas cognoverit argumentationis species, accidentaliter saltem distinctas, quas ad sequentes principales reducit Caramuel in Logica vocali, pag. 225. art. 2. num. 692. videlicet conversivam, æquivalentẽ, expositivã, resolutivã (quæ habentur in Logica parva Lulli. regula 12. de loco definitivam, divisivam, oppositivam, descensivã, ascensivam, & syllogisticam (quæ dividitur in necessariam, seu demonstrativam, & probabilem, seu probativam, in Logica nova Lulli, distinctione 5. cap. 3. & 4.) quibus, inquit, addere poteris expositoriam, & sophisticam: solam argumentationẽ syllogisticam perfectam, quam Plato coaptaverat formæ, Philosophus coaptavit figuris, & modos aliquos expressit legitimos, alios quoque legitimos continẽres implicitè, vt constat ex Certamine Dialectico de Arte inveniendi medium.

Argumẽtationis species.

Logica parva.

Logica nova.

Syllogismus est argumẽtatio perfecta.

Reductionis modorum radix. Cert. num. 36. p. 36.

25 Vt igitur, quin necessum sit attendere cum Peripateticis, ad figuras, & modos syllogizandi, ab Aristotele constitutos, legitimum in omni materia pertinenti formes syllogismum, ad concludendum aptum; tribus quibusvis terminis tibi oblatis, quorum medium sit concordantiæ, vel contrarietatis; discurrendo illos ab vno termino ad medium, & à medio

Forma generalis.

à medio ad alterum terminum; sivè procedas à læva in dexteram ascendendo, sivê á dextera ad lævam descendendo, prout ordinati termini permiserint, semper legitimè concludes, túm affirmativê, túm negativè, túm vniversaliter, tùm particularitèr, secundúm diversitatem concordantiæ, seu cõtrarietatis extremorum in medio, & cum medio. Quòd si concludere non vales; scias medium suppositum non esse verum medium, sed impertinẽs, ex dictis cap. 1. Quare recurrendum erit ad medium aptum, ad concludendum propositum, seu resolvèndum problema.

A.E.I.O. Cert.num. 107. pag. 141. & n. 228. pag. 367.

26 Confirmatur exemplis regula generalis posita. Et sit exemplum primum, in quo procedendo à læva in dexteram, medium existit mediũ meræ concordantiæ: à dextera verò in levã obtinet vim medij concordantiæ mixtæ: ac proinde in primo modo erit conclusio vniversalis affirmativa; in secundo autem modo erit particularis, aut singularis, túm affirmativa, tùm negativa, juxta materię exigentiam, & dicta, cap. antecedenti, præludio secundo, & tertio.

Exẽplũ 14

Processus varius materiam variat. Cert. nũ 80. p. 101.

Homo ——— rationale ——— animal.

Bã-Omnis homo est rationalis.
ma- omne rationale est animal:
da. erg omnis homo est animal.

Di- Quoddã añl. est rationale.
mag- omne rationale est homo:
ni. ergo quoddã añl. est homo.

O- Quoddam animal non est rationale:
ra- omne rationale est homo:
bo. ergo quoddam animal non est homo.

Vel in alia materia, v.g. Homo--animal--vivens, quæ in forma Platonis, & prima figura Aristotelis, expositoriè concludit descendendo: in secunda autem figura, & tertia, quæ mixtè procedunt, est

conclusio particularis; vt videre est in Cert. n. 40. p. 40. Quòd si medium ponitur antecedens ambobus extremis, v. gratia, Vivens--homo--animal, expositoriè solùm potest concludi O. in secunda figura; in alijs semper sic, vel sic concluditur I. vt constat in Cert. n. 47. pag. 53. & 54. *Potest etiam* concludi modus *Rarara* in tertia figura; *qui modus* est figuris omnibus communis; vt notavimus in Cert. n. 224. pag. 357.

Modus *Rarara*.

Exēplum 2.

Exemplum secundum, in quo ex vi medij contrarietatis in materia repugnanti concluditur vniversaliter negativè, sivè procedas à læva in dextram, sivè á dextra in lævam; sivè mixté, vt figurarum Aristotelis modos formes in secunda figura, & additos in prima, & tertia, juxta dicta in Cert. loco proximè citato.

Homo ——— rationale ——— lapis.

Ca-Omnis homo est rationalis:	*Er*- Nullus lapis est rationalis:
me- nullum rationale est lapis:	*rā*- omne rationale est homo:
ne. ergo nullus homo est lapis.	*tes*. ergo nullus lapis est homo.

Exēplū 3.

Exemplum tertium, in quo ex vi medij contrarietatis in materia mixta concluditur particularitèr negativè, sivè procedas à læva in dextram, sivè à dextra in lævam, dummodò eadē sint extrema in conclusione, quæ in præmissis, nec varientur; tametsi quandoque conclusio sit respectivè indirecta, vt conservetur vnitas termini; sicut constat exemplo sequenti in progressu à dextra in lævam: & ijsdem terminis formare poteris modos in figuris Aristotelis, *Barocco* excepto. Dixi, *respectivé indirecta*; quia modi inversè dicuntur directi in formâ Platonis, & figuris Aristotelis; vt diximus in Cert. num. 236. pag. 388.

Conclusio respectivè indirecta.

Vivens

Vivens ——— leo ——— homo.

Fig. Quoddam vivens est leo:	*Fe-* Nullus homo est leo:
me- nullus leo est homo:	*sa-* omnis leo est vivens:
no. er. quoddã vivens nõ est ho.	*por.* er. quoddã vivẽs nõ est ho.

27 Hìc adverte, quòd estò medium contrarietatis aliquando concludat particulariter negativè, vt patet in exemplo antecedenti; semper tamẽ ex data particulari negativa sequitur legitimè, loco illius, vniversalis negativa de prædicato cõplexo, facta complexione termini consequentis cum medio repugnanti alteri extremo; vt si ex datis terminis diceres: *Nullus homo est leo: sed omnis leo est vivens: ergo nullus homo est vivens leo*. Quod etiam observabis in particulari negativa, ex concordantia mixta deducta: vt si in exemplo primo, loco tertij syllogismi, qui est modus *Orabo* in forma Platonis, *Ramosos* in prima figura Aristotelis, sic procederes, concludendo vniversaliter:

Quoddam animal non est rationale:
sed omne rationale est homo:
ergo nullus homo est animal non rationale.

Æquivalentia termini negativi, & infiniti. Cert. n. 240. p. 398.

Et vide, quòd licèt ex datis terminis non possit deduci vniversalis negativa de prædicato simplici; potest tamen in istis: Lapis--homo--animal: quia extremum repugnans medio, repugnat quoque alteri extremo; vt notavimus in præludio quarto.

Regula generalis syllogizãdi.

28 Ex dictis igitur, quolibet problẽate proposito, ad solvendum illud attendenda sunt ipsius extrema, & illicò recurrendum ad medium, vel media, in quibus extrema vniuntur, & concordant; vel distinguũtur, & repugnant; vt sic rationabiliter solvatur quæsitum, quin opus sit observare tot Peripateticorũ præcepta. Nec timendum sophistis; quia ex paucis præludijs datis, sufficienter deteguntur

Dissolvendi sophismata.

Digitized by Google

sophismata omnia: imò & quæ in modis Peripateticorum latent, faciliùs, ex datis præludijs, quàm ex illorum regulis aperiuntur; vt dicemus infra, cũ de regulis Peripateticis agemus, cap. 4.

CAPVT III. COMMENDATVR METAMORphosis Logica reformata.

Caramuel comprehẽditur.

TOTA Caramuelis transfiguratio, de qua agit in Logica vocali, parte 5. sect. 1. à pag. 320. hâc brevi Metamorphosi logica reformata comprehenditur, & facillimè percipitur per reductionem generalem syllogismorum omnium ad formalem. Vide Cert. num. 45. pag. 48. & n. 228. pag. 368.

Reductio modorum difficilis in Arist. Generalis facillima. Cert. nũ. 228. & alibi.

29 Magistri peripatetici post figurarum, & modorum multiplicationem, cum alios omnes habeãt imperfectos, præter primos quatuor figuræ primæ, illos reducunt ad istos: Tyrones sic lacinijs fasciãtes, vt nec pedem moveant, sed tot timentes dumeta retrocedant. Quis enim offucijs tantis, & laciniosis phaleris onustus, inquiunt, poterit nec pedem movere? Iure quidem, ecquid enim opus sũt tot præcepta ad perficiendum naturã paucis contentã? Vt modos imperfectos ad perfectos reducant Magistri, multũ laborant, nec parũ sudant Discipuli: quo tamen fructu dicant illi, qui vltimò ad reductionẽ herculeã, satis in praxi difficilẽ, recurrere tenentur: nobis enim non videntur necessarij; cũ vnico dato procedendi modo, faciliùs in omni materia arguere, & vnicâ reductione generali, veros modos omnes possibiles reducere possimus.

Natura paucis cõtenta. Reductio herculea. Cert. nũ. 82. p. 118 Naturalis syllogizãdi methodus. Cert. n. 15. p. 13. Fundamẽtum. Cert. n. 228. p. 368.

30 Fundatur immediatè Metamorphosis Logica reformata in ipsis primis metaphysicis, & logicis principijs, quibus figuræ omnes, & modi Peripate-

ripatēticorū innituntur. Principia sunt nimis nota illa. *Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se. Quæ distinguūtur in tertio, distinguūtur inter se. Dici de omni. Dici de nullo.*

Nota enim, hanc syllogizandi methodum esse magis connaturalem, quàm Peripateticorū: nā facta comparatione nostri syllogismi in *Bammada*, quo probamus vniversalem affirmativam, cum syllogismo in *Barbara*, qui est omnium, apud Peripateticos perfectissimus, cōnaturaliori methodo procedimus, quàm Aristotelici; ergo nostra syllogizandi methodus cōnaturalior est. Probatur antecedens: quia nos procedimus ascendendo de gradu in gradum immediatè; v.g. in istis terminis, Homo-animal-vivens, ascendimus ab homine ad animal; ab animali ad vivens; ad quod proinde continuato cursu facilè ducimus hominē, discurrēdo sic:

Gradus scalæ. Cer. n. 43. pag. 47.

Omnis homo est animal:
sed omne animal est vivens;
ergo omnis homo est vivens.

Peripatetici autem, solùm vt concludant in *Barbara*, ab Aristotele assignato, ascendūt primò ab animali ad vivens: deinde ab homine ad animal: sicq; concludunt viventē de homine. Rectē quidē: sed quorsum quæso retrogradus isti, vbi naturali ascensu potest idem faciliùs concludi? Dicunt sic esse necessarium, vt concludatur directè; hoc est vt majus extremū prædicetur de minori in conclusione, dicendo sic:

Retrogradus.

Omne animal est vivens:
sed omnis homo est animal:
ergo omnis homo est vivens.

Nos equidem prædicationem directam natūralem damus, vbi prædicatur, quod est natū prædicari

dicari, ex ordinatione posita terminorum, & subjicitur quod subjici est natũ: præfixã autẽ prædicationẽ directã parasangis meré logis, nõ necessariò observandã dicimus, sed cõcludendũ quod materia supposita exigit; directa, aut indirecta sit conclusio, juxta reg. inversas, de quibus in Cert. *n. 37. p. 37.*

Cõclusio directa, &c

31 Deinde, vt magnifacias, sicut *par est, naturalem* discurrendi methodũ à *nobis positam*, quâ omnes vtuntur, & solent, quando ex tempore discurrunt, delectanturquè Iuniores, ex Caram. relato in Certã. nũ. 16. p. 14. discurras, amabo, per omnes Peripateticorum modos (calamistorum nodis cõcinnos, vt eos cum figuris varient) & dispone terminos cum medio cujuscunque modi, vti nos proposuimus: tunc procedes â læva in dextram, vel à dextra in lævam, & videbis quàm facilè concludes idem, quod Peripatetici suis multiplicatis figuris, & modis concludunt. Sit exemplum modus *Darapti* constans sequentibus terminis:

Mod9 naturalis.

Reductio generalis.

Vivens ——— homo ——— animal.
Da- Omnis homo est animal:
rap- omnis homo est vivens:
ti. ergo aliquod vivens est animal.

Di- Aliquod vivens est homo:
mag- omnis homo est animal:
ni. er. aliquod vivẽs est animal.

Di- Aliquod animal est homo:
mag- omnis homo est vivens:
ni. erg. aliqd animal. est vivẽs:
aliquod vivens est animal.

Similiter modus *Ferison* sic formatur: *Nullus lapis est sensibilis: sed aliquis lapis est substantia: ergo aliqua substantia non est sensibilis.* Ordinabis igitur terminos prædictos cum medio, & procedes modo naturali, á læva in dextram, vel à dextra in lævã; & legitimè idẽ concludes, quin modum dictum serves, sed proprium formæ Platonicæ.

Subs-

Substantia ——— lapis ——— sensibilis.

Figmeno. Quædã substãtia est lapis: nullus lapis est sensibilis: ergo quædam substantia nõ est sensibilis.

Fesapor. Nullum sensibile est lapis: omnis lapis est substantia: ergo quædam substantia non est sensibilis.

Sic quoq; per alios modos discurrere poteris, & juxta vnicã datã methodũ, semper legitimè concludes idem, quod modus assumptus; sivè immediatè, sivè mediatè per subconsequẽtias necessarias, juxta dicta in Cert. num. 22. pag. 19.

32 Hinc jam vides, quàm facilior sit naturalis procedendi methodus, vel à læva in dextram, vel à dextra in lævam, modis, quos Peripatetici observant, multiplicando figuras: procedentes in prima, à medio ad terminum dextrum, & à termino lævo ad mediũ. In secunda, à termino dextro ad mediũ, & à termino lævo in medium. In tertia, à medio ad terminum dextrum, & à medio ad terminum lævum; vt sic medium observet locum sequenti versu communiter propositum. Retrogradus.

Sub præ prima: Bis præ secunda: Tertia bis sub.

Sed formã etiã cõprehendens, sic ponitur à Carã. in Logica vocali, nũ. 875. pagina 321. Breviùs in Cert. pag. 22. num. 23.

Forma priùs medium dicit, post subjicit: illud
Prima figura priùs subdit, post prædicat: ipsum
Prædicat altera bis: bis illud tertia subdit.

33 Tandẽ adverte: vt faciliori modo procedas, semper in conclusione subjicies extremum, quod fuit in majori subjectum; quia hoc modo mediũ ostenditur magis naturale medium; si autem sic nõ valebis directè concludere, procedendo, dicamus à dextra in lævam, quod concluderas à læva in dextram, tunc poterit prædicari in conclusione, quod fuerat subjectum in majori, & conclusio erit indirecta; Medium naturale.

recta; vt constat in exemplo pro reductione modi *Ferison.* num. antecedenti; ac etiam in cap. 2. exẽplo 3. syllogismo 2. num. 26. Idq; juxta formã Platonis, apud Carà. in Logica vocali, n. 875. p. 321.

Conclusio directa quandoq; nulla, indirecta existente legitima. Vide inferiùs, c. 7. in fine.

Sed meliùs in dictis casibus erit procedere ex ea parte, in qua subjectum majoris *petit subjici in* conclusione: hic enim concludendi *modus connaturalior* est, & retrogradus fugat: nã si descedendo semper procedis, concludes particulariter in istis terminis:

Homo ——— animal ——— vivens.

Syllogismo æquivalens expositorio. Cer. num. 51. p. 117.

Quoddam vivens est animal:
quoddam animal est homo:
ergo quoddam vivens est homo.

Et quãvis legitimè etiã per subcõsequentias concluderes vniversaliter, ex datis præmissis: *ergo omnis homo est vivens*: admitteres tamen retrogradũ; quia cum in præmissis vsus fueris descensu, in cõclusionem ascendendo pergeres; ne ergo cursum varies, si hanc vniversalem vis concludere, procedes jam ascendendo in præmissis, dicendo: *Omnis homo est animal: omne animal est vivens: ergo omnis homo est vivens.* Et tunc addere poteris subcõsequẽtias legitimas, juxta dicta, num. 31. in fine.

CAPVT IV. PONDERANTVR PERIPATETICORUM REGULÆ GENERALES.

Regulæ dialecticæ á quo pẽdeãt. Cert. n. 25. pag. 22.

34 SVPPOSITA distinctione consequentiæ bonæ, seu legitimæ in materialem (á Peripateticis cõmuniter traditam) & formalem: & quod *in nulla bona consequentia potest sequi ex antecedenti vero consequens falsum*: aliquæ stabiliuntur regulæ generales, in omni figura, & modo observandæ, quas nunc examinandas aggredimur, vt magis constet multiplicis

tiplicis figuræ insufficiẽtia, vanãq; esse distinctionẽ consequentiæ in materialẽ, & formalẽ, cum nullus sit syllogismus verus, tribus tantũ cõstans terminis, qui ad formalem non reducatur, vt dicebamus in Cert. nũ. 191. pag. 289. solúmque proinde necessariam esse vnicam naturalem figuram, seú potiús formam à Platone traditam, quæ est quarta figura cõmuniter dicta, in qua regulariter concludendum est indirectè (Peripateticorum judicio) quandoq; directè, juxta dicta, cap. 3. nũ. 33. semper tamen observanda est necessariò, in omni materia, regularum omnium basis, *quód ex antecedenti vero, non sequatur consequens falsum*. Dixi, *Peripateticorum judicio*; quia in re est inversé dicendũ cũ Platone, vt notavimus in Cert. num. 38.

Quæliber consequẽtia vera est formalis.

Basis regularũ. Cert. n. 25. 26.

35 Prima regula est. *Ex puris negativis nihil sequitur*. Quæ regula semper vera est, satisque constat ex cap. 1. suppositione 2. nũ. 6. & suppositione 10. num. 16.

Reg. 1. generalis.

Sed objicies sequentem syllogismum, ex puris negativis concludentem. *Aliqua substantia non est lapis: sed nullus lapis est homo: ergo aliqua substantia non est homo*. Respondemus cõmitti fallaciã; quia variatur, seú multiplicatur terminus, *substantia*: nã in majori est indifferens ad hominẽ, à quo removetur in conclusione. Dispone terminos, & videbis majorem debere esse affirmativã, in *Figmeno*. Et inde procedes ad submodos, quos data materia permittit, in qua mediũ est antecedens vni, & repugnãs alteri extremorum. Vide similẽ progressũ in Cert. n. 237. pag. 391. & dicta superiús in præludio 4.

Homo. Lapis. Substãtia. Figmeno.

36 Secunda Regula. *Si aliqua ex præmissis fuerit negativa, conclusio debet esse negativa*. Hæc regula est vniversaliter vera, & patet ex cap. 1. præludio 3.

Regula 2.

& 4. nam eo ipso quòd altera præmissarũ est negativa, jam mediũ est contrarietatis: sicque in eo distinguũtur extrema; ac proindé inter se. Nec valet contra hanc regulã modus *Metitis*; quia negativa est contraposita vniversalis affirmativæ: cui proinde æquivalet; sicut ostendimus in Cert. *nũ.* 232. pag. 379.

Regula 3. 37. Tertia regula. *Ex puris particularibus nihil sequitur.* Regulã intelligunt Peripatetici, quando mediũ est terminus cõmunis; nam ex medio singulari formatur syllogismus expositorius, qui non tantũ est legitimus, sed adeo perspicuus, vt demonstratio sensibilis appellari soleat. Probatur regula hoc sequenti syllogismo.

Syllogismus expositorius.

Homo.
Animal-
Rugibile-

Aliquod animal est homo:
sed aliquod rugibile est animal:
ergo aliquod rugibile est homo.

Conclusio non sequitur. Et verũ quid ẽ est; sed tamen nõ quia præmissæ sunt particulares; (si enim minor formaretur vniversalis, nihil adhuc concluderetur.) sed quia mediũ est contrarietatis, & petit concludere negativè. Quare prædicta regula nõ est vniversaliter vera; vt patet in syllogismo sequẽti. *Aliquod animal est rugibile: sed aliquod vivens est animal: ergo aliquod vivens est rugibile.* Imò prædictus syllogismus, & alij multi æquivalẽt syllogismo expositorio, vt notavimus in Cer. n, 45. p. 49. & alijs locis, ibi indicatis. Dispone terminos vtriusq; syllogismi, aut alios, vt meliùs appareat veritas.

Mediũ cõtrarietatis.
Rugibile.
Animal-
Vivens-

Syllogismus æquivalens expositorio.

Rugibile ——— animal ——— homo.
Vivens ——— animal ——— rugibile.
Substantia ——— lapis ——— homo.
Lapis ——— vivens ——— animal.

Regula 4. 38 Quarta regula. *Quando altera præmissarũ est particularis*

Digitized by Google

ticularis, conclusio debet esse particularis. Patet in sequēti syllogismo. *Nullus lapis est homo: sed aliqua substantia est lapis: ergo aliqua substantia non est homo.* Hæc regula nō est vniversaliter vera: patet ex syllogismo sequenti. *Nullus lapis est vivens: sed quoddam vivens est animal: ergo nullus lapis est animal.* Et vide quòd in *vivente* manet *animal* distributum æquivalenter, juxta dicta in Cert. n. 63. pag. 79.

Homo. Lapis- Substātia- Animal. Vivens- Lapis-

39 Quinta regula. *Vt legitima sit consequentia, mediū, in altera saltem præmissarū, debet adæquatè distribui.* Defectu hujus regulæ nihil valet syllogismus sequens. *Omne animal fuit in arca Noé: sed Bucephalus est animal: ergo Bucephalus fuit in arca Noé.*

Reg. 5. vide cap. 6. reg. 1. & 3.

Hæc regula non est generaliter vera: & probatur in sequenti syllogismo. *Quædam substantia est vivens: sed omnis homo est substantia: ergo omnis homo est vivens.* Veritas hujus consequentiæ patet ex determinata suppositione *substantiæ* in majori; nè enim varietur terminus, dèbet supponi determinatè, prout supponit in minori. Semper ergo ad veritatem consequentiæ attendendū est mediū, & considerādū quid dicat in se, quid in extremis, ne varietur suppositio; aut ejus adjuncta, status, ampliatio, restrictio; nec alia proprietas termini aliqua, alienatio, remotio, appellatio, diminutio. Hinc dicit Illuminatus Doctor in Arte magna, parte 7. §. de cognitione fallaciarū: *diversitatem medij esse genus fallaciarum:* semper ergo ac servatur vnitas medij, legitimè concludimus. Vndè cum sine distributione medij, ex eadē tamen ipsius determinata suppositione concludimus (sicut in exemplo dato) legitimè concludimus. Nec cum non distribuitur medium, committitur fallacia, præcisè quia mediū nō distribuitur, sed quia variatur mediū; si enim non

Vivens. Substātia- Homo. Variatio suppositionis multiplicat terminos. Cert. nū. 63. p. 78. Diversitas medij est genus fallaciarū.

variato medio concluderetur ex nõ distributo, legitima esset consequentia, & facilè probanda ex principijs primis datis: imò reducenda ad expositorium syllogismũ, sic dicendo, & signando substantiam rationalem. *Hæc substantia est vivens: sed omnis homo est hæc substantia* (scilicet rationalis) *ergo omnis homo est vivens.*

Syllogismus æquivalens expositorio. Vide pag. 11.

40 Vltima regula. *Nullus distribui valet terminus in conclusione, qui distributus non fit in præmissis.* Quare nihil valet syllogismus sequens. *Omne animal est substantia: sed nulla arbor est animal: ergo nulla arbor est substantia.* Redũdat terminus, *substantia*; quia in majori supponit determinatè pro sensitiva; in conclusione distribuitur. Hæc regula, vt sonat, non est generaliter vera; valet enim aliquando, à non distributo ad distributũ procedere; vt exemplo cõstat. *Nullũ animal est arbor: sed aliquod animal est homo: ergo nullus homo est arbor.* Dixi, vt sonat, quia in se vera est, provt requirit distributionem, sivè formalem, sivè æquivalentẽ. Vndè, quia in priori exemplo terminus, *substantia*, nullo modo distribuitur in præmissis, cõmittitur fallacia; non in secundo; quia terminus, *homo*, jam est distributus in minori, & suo consequenti; videlicet *in animali*: sicut diximus in Cert. n. 63. pag. 79.

Regula 7.

Substãtia. Animal. Arbor.

Arbor. Animal. Homo.

Distributio duplex.

CAPVT V. DE REGVLIS PRIMÆ FIGVRÆ.

41 PRÆTER generales regulas, speciales vnicuiq; figuræ statuũtur; de quibus est nũc agendũ: & primò de prima figura. *Quæ receptiva est omnis quantitatis, & qualitatis*, vt de se patet: & hæc est prima primæ figuræ regula.

Prima reg. 1. Figuræ.

Secunda. Secunda. *Quòd major syllogismi affirmativè concludentis*

Digitized by Google

dentis non sit particularis: tunc enim mediũ nõ esset distributum, & ex antecedenti vero sequeretur cõsequens falsum; vt patet exemplo sequenti. *Quadam substantia est vivens: sed omnis lapis est substantia: ergo quidam lapis est vivens.* Redundat mediũ, *substantia*; quia variat determinationem. Vivens. Substãtia. Lapis.

Sed distributionem formalem termini in præmissis nõ sẽper requiri, cõstat ex cap. antecedẽti, regula 4. & 6. Et regula quinta ostendimus nõ esse necessariam distributionem medij; sed eãdem determinationem ejus. Vide ibi exemplum, in quo medium est consequens extremis subordinatis; ac proinde format modum, *Rarara*, in secunda figura. Quod fieri non potest, si extrema sunt opposita; quia variaretur determinatio medij, per differentias contrahentes. Variatio medij vicinat syll. gismum. *Rarara.*

Tertia regula. *Ex minori negativa nihil sequitur.* Quia argueretur à non distributo ad distributum; vt exemplo constat. *Omnis homo est animal: sed nullus leo est homo: ergo nullus leo est animal.* Redũdat terminus *animal*; quia variat determinationem. Tertia. Animal. Homo. Leo.

Non semper esse illegitimũ progressum à non distributo ad distributum, patet jam ex capite antecedenti, regula vltima. Et confirmatur ampliùs: exemplo directè concludente in hac prima figura. *Omnis homo est animal: sed nulla arbor est homo: ergo nulla arbor est animal.* Animal. Homo. Arbor.

Valet & iste. *Omnis homo est animal: sed aliquod vivens non est homo: ergo aliquod vivens non est animal.* Valent igitur in prima fig. modi isti, *Radentes*, *Ramosos*, vt notavimus in Cert. n. 224. pag. 358. Animal. Homo. Vivens.

Prædictæ duæ regulæ intelliguntur à Peripateticis in modis directè cõcludentibus; quia in indirectis, benè potest esse minor negativa, & major particula-

particularis; vt patet in *Fapesmo*, & *Frisesomo*. Sed quòd neque vniversaliter observanda sit in modis directis, adductis exemplis constat.

CAPVT VI. DE REGVLIS SECVNDÆ FIGVRÆ.

42

Prima reg. 2. figuræ.

PRIMA regula est. *Quod recipiat omnem quantitatē solam autem qualitatem negativam.* Sed exclusivam libro, concludendo affirmativè in secunda Figura. *Omne animal est substātia: sed omnis homo est substātia: ergo omnis homo est animal.* Ratio istius cōsequētiæ est; quia *substantia*, in majori, supponit determinatè pro substātia sēsitiva; & eodē modo supponit in minori. Ex hoc autem quòd omnis homo sit substantia sēsitiva, necessariò sequitur, quòd sit animal. Vel clariùs sic syllogismū, cū determinato medio, officio consequentis alteri extremo; re autem reliquo. *Omne animal est sensitivum: sed omnis homo est sēsitivus: ergo omnis homo est animal.* Modos *Ripanis*, & *Rapitis* in secunda figura, vide in Cert. num. 57. pag. 68.

Rarara. Cert. nū. 224. pag. 357.

Animal. Sensitivū- Homo-

Secunda.

Secunda regula est. *Majori existenti particulari, nihil sequitur.* Nam argueretur á non distributo ad distributum; dicendo sic. *Quoddam animal non est rationale: sed omnis homo est rationalis: ergo quidam homo non est animal.* vel sic: *Quoddam animal est rationale: sed nullus leo est rationalis: ergo aliquis leo non est animal.* Hæc regula supponit, necessariò concludēdum esse directè in secunda figura: quod opus nō est; ac proindè in dictis syllogismis rectè concluditur indirectè: *Quoddam animal non est homo. Aliquod animal non est leo.* Supponit deinde conclusionem debere esse negativam; quod jam refutavimus. Quare affirmativè, & indirectè sic cōcludes, majori existēti

Animal. Rationale- Homo- Animal. Rationale- Leo-

Domacor, & Frimesor. Cert. n. 21. & 223.

existēti particulari. *Quoddā vivens est sentiēs: sed omne animal est sentiens: ergo quoddā vivens est animal.* Vel poteris directè concludere, juxta Peripateticos (nā directè, & indirectè inversè dicuntur) *Omne animal est vivens:* jam enim, ex cap. 4. regula 4. constat conclusionem vniversalem negativam inferri ex altera præmissarum particulari: quod nunc quoquè est confirmatum in conclusione vniversali affirmativa deducta ex altera præmissarum particulari: idquè tenet, quia terminus *vivens* retinet in conclusione eandem determinationē, pro qua supponit in majori. Pro comprobatione deserviet reductio herculea, tàm in isto, quàm in alijs modis veris, à nobis positis, de quibus dubitatio aliqua occurret: cum enim omnis syllogismus materialis reduci possit ad formalem, ex dictis num. 34. reduci quoque proinde potest reductione herculea: de qua vide dicta, & indicata in Cert. verb. *Reductio.*

Directē, & indirectē contrario modo dicuntur in Platone, & Aristotele.

Ex vna particulari sequitur cōclusio vniversalis.

Reductio herculea.

Tertia regula. *Si vtraque præmissa est affirmativa, nihil sequitur in secunda figura.* Quia medium in nulla præmissarum distribueretur; ac proinde nulla esset consequentia; vt si diceres. *Omnis homo est animal: sed omnis lupus est animal ergo omnis lupus est homo.* Paralogismus est, quia medium determinationem variat; ac proinde est multiplex.

Tertia.

Homo. Animal. Lupus.

Sed non requiri semper distributionem medij patet ex cap. 4. regula 5. Nèc minùs constat in hac secunda figura conclusionem posse esse vniversalē affirmativam, ex dictis hoc cap. regula 1. Et confirmatur exemplo sequenti. *Omne animal est vivens: sed omnis homo est vivens: ergo omnis homo est animal.* Hoc idem invenies in omnibus terminis ordinatis, quorum medium est reliquis consequens. Vide reg. 2. cap. 5. § *Sed distributionē.* p. 29. & dicenda, cap. seq.

Homo. Vivens. Animal.

CAPVT VII. DE REGVLIS TERTIÆ FIGVRÆ.

43 PRIMA regula est. *Quòd sit receptiva vtriusq; qualitatis, sed nō nisi quantitatis particularis.* Si enim cōclusio fieret vniversalis, argueretur à nō distributo ad distributum; essetqué proinde falsa, antecedēti existēte vero; vt patet sequenti paralogismo. *Omnis homo est risibilis: sed omnis homo est animal: ergo omne animal est risibile.* Quāvis autem indirectè, ex datis premissis, legitimè concludere valeas: *Omne risibile est animal*: id tantūm est ratione materiæ, non ratione formæ: vt patet sequenti exemplo, in quo conclusio indirecta est falsa; directa verò est vera: *Omnis homo est vivens: sed omnis homo est animal: ergo omne vivens est animal. Nihil sic concludis*; cōcluderes autem directè: *Omne animal est vivens.*

Prima reg. 3. figuræ.

Merape, Ravene, Radolphe sūt modi legitimi tertiæ fig. Cert. p. 358. n. 224.

Animal. Homo. Vivens.

Hinc jam patet inconstantia dictæ regulæ. Et ex cap 4. regula vltima: & c. 5. reg. 2. constat etiā non semper viciare conclusionem progressus à nō distributo ad distributum; sicut confirmatum est exemplis datis, & patet in sequenti.

Ra- Omne animal est substantia:
ra- Sed omne animal est corpus:
ra. ergo omne corpus est substantia.

Animal. Substātia. Corpus.

Secunda regula. *Minori existente negativa, nihil directè concluditur.* Argueretur enim à non distributo ad distributum; vt si diceres. *Omnis homo est substantia: sed nullus homo est mulus: ergo aliquis mulus non est substantia.*

Regula 2. Opponūt. huic reg. modi. *Ravene: Radolphe.*

Sed hinc constat inutilitas regulæ: nam si legitimè possumus concludere indirectè, *aliqua substātia non est mulus*, nobis opus nō est regulæ datæ; sed debemus attendere pertinentiam terminorum, & juxta eorū exigentiā inferre conclusionē directam,

vel

vel indirectam: sępè enim cōclusio directa est nulla, indirecta existente legitima, vt diximus in Cert. p. 72. 73. 74. n. 59. & 60. Quia verò in modis etiam Peripateticorum, paralogismi occurrunt dissolvēdi, debemusq; pro solutione recurrere ad terminorū cōditiones; istis potiùs firmari oportet in modis omnibus, eos reducendo ad formam Platonis, in qua faciliùs dignoscuntur. Videatur Cert. pag. 45. num. 42.

Regulæ syllogizandi, á quo pendeant. Cer. num. 66. p. 83.

CAPVT VIII. EVASIONI PERIPATETICÆ respondemus, & nostram methodum confirmamus.

44 AD dicta nostra omnia, & objecta capitibus antecedentibus, dicunt Aristotelici, syllogismos vtique nostros tenere vi tantúm, & ratione materiæ; sed non ratione formæ.

Concedimus gratis assumptū; ac indè nostram confirmamus sententiam: nam, si tot Peripateticorum regulæ non valent pro omni materia, sed servatâ eâdem formâ, & figurâ, ex sola diversitate materiæ, jam nō sequitur legitimè cōclusio, vt cōstat in paralogismis occurrentibus in modis Peripateticis; salebrosa sunt nimis Arist. pręcepta: quærēda ergo, & assignanda est reg. quæ faciliori forma, in omni materia teneat. Hoc nos præstavimus vnicâ naturali discurrendi methodo proposita, paucis illustrata præludijs, in quibus regulæ omnes inveniendi medium imbibuntur: semper enim, in quacunquè forma, & materia, investiganda est conditio medij; an scilicet sit concordantiæ, vel contrarietatis; vt indé scias quid, & quomodo concludere valeas, omissis retrogradibus Peripateticis, servato tantúm naturali ordine dato procedendi à

Regulæ Arist. insufficientes.

Paralogismi invadūt modos omnes. Cert. n. 92. pag. 118.

Basis regularū inveniēdi medium.

Retrogradus.

læva in dextram, vel à dextra in lævam. Quod si observaveris in paralogismis, ad cõfirmandas Aristotelicas regulas assignatas, videbis quàm facilè, in quo defectus consistat; & an mutata materia aliquid concludere queas in simili forma: quòd si sic, discurre per modos nominatos, & *sæpè sæpiùs in* eadem materia invenies nominatum modũ: quòd si non, tu ipse poteris nominare de novo, juxta dicta in Cert. n. 234. p. 358.

Secundæ intẽtiones fundantur in primis.

45 Sed redeamus ad evasionem datam. Formã non admittunt Peripatetici. Ita ne? An non admittent veritatem? quasi forma illorum possit præscriberè veritati, & illam continere, vt extra ipsos modos non evagetur? Dicant igitur Dialectici illi: & cur argumenta extra, & præter ipsorum præcepta, à nobis tradita vera sint?

Basis regularum.

Nos Arte Lullij ducti dicimus rationem esse, quia medium servat principia, ex principijs Artis deducta, in præludijs tradita, & primis metaphysicis, & logicis principijs innixa: quia verò exẽpla à Peripateticis tradita, destruunt dicta principia, ideo cum veritate pugnant, & ex antecedenti vero, contra rationem concludunt cõsequẽs falsum.

Principia syllogizandi. Cert. n. 228. pag. 368.

46 Adhuc pro nostra corroboranda sententia, elicienda Peripatetica, formo paralogismum. *Homo est animal sed leo est animal: ergo leo est homo.* Valebit ne argumentum istud? Respondent Aristotelici negativè. Hactenus rectè dicunt. At quare non valet? Dicunt; quia secũdæ figuræ argumentatio affirmativa non valet.

Homo. Animal. Leo.

Sed objicio. Valet ista. *Omne animal est substantia: sed omnis homo est substantia: ergo omnis homo est animal.* Iam vides solutionem datam esse nullam.

Animal. Substãtia. Homo.

Nos ergo respondemus, argumentationẽ illam non

non valere; quia habet mediũ contrarietatis, quod nequit affirmativè cõcludere, sed negativè: nostra verò argumẽtatio habet mediũ concordantiæ; ideo affirmativè concludit. Ex datis tamen terminis paralogysmi objecti, sic nos legitimè concluderemus vniversaliter negativè. *Omnis homo est animal: sed quoddam animal non est leo: ergo nullus homo est leo.* Nã servata vnitate medij, sic necessariò est concludẽdum; vt patebit explicata determinatione medij in præmissis, dicendo sic. *Omnis homo est animal*, rationale: *sed quoddam animal*, scilicet rationale, *non est leo: ergo nullus homo est leo.*

Medium contrarietatis. Cõcordantiẽ. Leo. Animal. Homo.

47 Hinc notes velim, sẽper in isto ordine naturali, medium accedere ad secundum extremum, eo modo, quo est affectum á primo; quia si aliter accederet, darentur jam quatuor termini; ac proinde consequentia nulla: sicut patet in sophismate objecto. *Homo est animal: sed leo est animal: ergo leo est homo.* Nam animal, quod est homo, aliud est ab animali, quod est leo: quia si idem determinatum animal diceretur de leone in minori, quod dixerat de homine in majori, neganda esset minor.

Variatio conditionis medij vitiat syllogismũ.

Axioma logicũ. Cert. n. 98. pag. 125.

Idem advertès de extremis in conclusione: vniuntur enim secundúm characterizationem acceptam per medium in præmissis; quia aliàs consequentia esset nulla, ex variatione terminorũ. Quare in legitima argumentatione, seruanda est semper eadem suppositio, ampliatio, statio, restrictio, alienatio, remotio, appellatio, diminutio; ne varientur termini, vt jam notavimus, capite 4. regula quinta.

Conditiones termini servandæ.

48 Nec dictis obstat dictum Illuminati Doctoris in nova logica, dist. 5. cap. 17. ad fugandos paralogismos, observantis cavendum esse, ne syllogis-

mus fiat extra modum, & figurā, vnde enasci solēt sophisticationes. Non, inquam, obstat; quia hoc dixit in gratiam Peripateticorum, quorum figuras, & modos semper observat, ne indè veritatem elide-rent; ipse tamen, vt paralogismos in ijsdem modis occurrētes solvat, de regulis Peripateticis nō curat, sed sophismata omnia, per Artem solvit; *sicut ibidem* videre est. Et in Arte magna, parte 7. cap. 4. art. 1. de fallacia æquivocationis, num. 17. inquit: *Et sic Artista cognoscit, quòd logicus (sophista) coram naturali stare non potest; & maximè per Artem istam.* Quare obsecro? Nō dubium; quia validiores habet regulas per Artem generalem: hanc ergo tenendam, amplectendam, propagandam profiteamur.

Lullus exponitur.

Artista vincit Logicū. Cer. n. 56. p. 123.

49 *PERORATIO.*

VIDISTIS Peripateticas syllogizandi salebras; jā ergo indefesso pede, dumetis illis elicitis, latū & spatiosum argumentandi campum, ex principijs Lullianis expensum decurramus; hilarique vultu, metamorphosim suscipiamus reformatam logicam, vt syllogizandi Artem excolamus, dolemus, perficiamus.

Nec nobis argumenta quámplurima, ex Arte ista deligere, difficile erit: quamvis enim argumēta investigare, res sit haud trivialis, & in Aristotele nimis difficilis: nam si ipsum vides, invisam redder, prorsusque exosam hanc facultatem; quia fundatam in solis secundis intētionibus: Lullus tamen, Artiū instaurator, huic medetur morbo: decem tradit regulas, quibus nec quidquam brevius tradi potest, nec quidquam absolutius, vt dicebamus in Cert. par. tertia, conf. 8. de reg. &c.

Ars inveniēdi medium.

Secundæ intētiones regulandæ sūt per primas.

50 Ne fatigator, adolescens studiosè, etiamsi argumen-

Digitized by Google

argumentorum nomenclaturæ, & rationes tibi exciderint. Ad regulas confuge, illas consule, ac sectator; & quidem argumenta plurima tibi suppeditabūt, ducētq; ad metā. Sic ingenuè monet præclarissimus Artista Antonius Belver, Almæ Sedis Majoric. Canonicus, in Apologia Lullianæ Doctrinæ, Percōtatione 12. *de regulis Artis*, Axiomate 2. fol. mihi 373. vbi tria tantúm pręcepta tradit, quæ cum nostris coincidunt præludijs: *expendenda* enim monet *argumenta, quæ subjecto, & prædicato quæstionis, vel consentiant, vel dissentiant: quæ cum vtroque consentiunt, valent ad confirmandum: quæ alteri dissentiunt, ad confutandum.* Quid facilius inveniri potest ad resolvēdam quamlibet quæstionem? Huic si addas necessariam non esse figurarū dispositionem, solúmquè observandam methodum naturalem, à nobis assignatam, & probatam; habes quod desiderare poterás; & nos, quo te Arti Lullianæ obstringamus. His vtere, & fruere, candidate amice Lector, & cuncta studia tua ad Dei gloriam dirige, cui sempiterna sit laus, & honor; vtque in Ecclesiæ Sanctæ Romanæ exaltationem cedāt peroro, correctioni cujus, ac doctiorum censuræ meipsum, & dicta omnia subjicio. LAVS DEO.

Regula generalis.

Protestatio Auctoris.

Hic observa, quòd termini, qui ponuntur in margine, discurrendi sunt ab inferiori ad superius, prout exigit syllogismus eis proximus, cujus sunt termini: & medium singulorū syllogismorū semper est aliquod ex indicatis per dictiones, Fecana &c. *n.* 22. *&* 23. *adductas. Et pag.* 3. *in margine vltimo lege. Triangulus rubeus est diffinitivus. Pag.* 13. *lege. Præludium* 3. *& pag.* 16. *in cap.* 2. *lege. Metamorphosis. & pag.* 29. *marg.* 2. *lege vitiat. Alia similia, aut majora errata, Lector amicus prout occurrerit, emendare dignabitur.*

Advertentia.

INDEX

Digitized by Google

INDEX RERVM, ET CAPITVM, QVÆ IN METAMORPHOSI LOGICA reformata cõtinentur. Num. pag. indicat.

A.

Argumẽtationis species varia. 16.

Ars syllogizandi Aristotelis insufficiens. 1.

B.

Basis regularum Dialecticarum. 25. *Syllogismorum.* 2.

C.

Cap. 1. *de quibusdam præludijs ad Metamorphosim logicã reformatam.* 2.

Cap. 2. *Metamorphosis logica reformata proponitur.* 16.

Cap. 3. *Cõmendatur Metamorphosis logica reformata.* 20.

Cap. 4. *Ponderantur Peripateticorum regulæ generales.* 24.

Cap. 5. *De regulis* 1. *fig.* 28.

Cap. 6. *De reg.* 2. *figuræ.* 30.

Cap. 7. *De reg.* 3. *figuræ.* 32.

Cap. 8. *Evasioni Peripateticæ respõdetur, & naturalis procedẽdi methodus cõfirmatur.* 33.

Caramuel cõprehẽditur. 20.

Conclusio respectivè indirecta. 18. 22. *Legitima* 24.

Concordantia mixta contingentiam dicit. 7. 11.

Consequentia qualibet legitima est formalis. 25.

D.

Dictiones medium significantes. 14. *Augendæ* 15.

Differentia multiplex. 3.

Distributio duplex. 28.

Directè, & indirectè dicuntur inversè, in Platone, & Arist. 31.

Diversitas medij. 4. *Est genus fallaciarum.* 27. *vitiat syllogismum.* 29.

E.

Exempla varia. 5. 6. 17 18.

Ex puris negativis nihil sequitur. 5. 10. *Ex altera præmissarum particulari sequitur conclusio universalis.* 31.

F.

Forma generalis conficiendi syllogismos. 16. 19. *Dissolvendi sophismata.* 19. *Est naturalis.* 22.

G.

Gradus scalæ retrogradum nõ requirit. 21. 23.

M.

Materiæ variæ. 7. 8. *Felix.* 9.

Medij inventio. 2. 15. *Significatio.* 12. 13. 14. *Mediũ triplex.* 8. *Variè discurrendum.* 10. *Naturale.* 23. *Contrarietatis.* 5. 26.

Methodus

Digitized by Google

Methodus generalis offertur. 1.
Modi novi sũt necessarij. 1. 32.

O.

Oppositiones variæ. 7.

P.

Particulare sumitur variè. 11.
Idem de singulari sentiens. 26.
Praludia. 12. 13.
Prolusio proponit motivum reformatæ metamorphosis logicæ. 1.
Progressus mixtus &c. 9. *Varius.* 11.

R.

Reductio modorum difficilis in Aristotele. 20. *Generalis est facilis.* 2. 22. *Ejus radix.* 16. 20. *Herculea.* 20. 31.
Regulæ Dialecticæ à quo pendeant. 24. *Examinãtur.* 25. *&c. Earum basis. ibid.*

S.

Significatio litterarum. 14. 17.
Dictionum. 14. *Figurarum.* 23.
Subconsequentiæ. 12. 24.
Suppositionis variatio multiplicat terminos. 27.
Syllogismus tribus constat terminis. 12. *Est argumẽtatio perfecta.* 16.
Syllogismus formalis. 2. *Expositorius.* 6. 9. 26. *Expositorio æquivalens.* 26. 28.

T.

Terminorum pertinentia &c. 4. 14. *Connexio &c.* 5. *Quomodo cognoscenda.* 6. *Æquivalentia.* 19.
Triangulus viridis divisivus. Rubeus diffinitivus. 3. *Croceus est collectivus.* 4.

Ne charta vacet, & exemplo constet quod de cognatis, & dissonis indicavimus in scholijs, pag. 185. *&c. apponò, ex Rethorica Lulliana, in pagina sequenti Arborem moralem oppositorum, quæ ostenditur virtutem esse quid positivum, vitiũ autem negativum; vt constat ex parte nona Artis brevis, num.* 156. 57. *pag.* 105. 6. *& part.* 11. *num.* 226. *pag.* 170.

ARBOR

Digitized by Google

ARBOR MORALIS OPPOSITORVM.

	Audacia.		*Arrogantia.*
Fortitudo.		Gravitas.	
	Timiditas.		*Dissimulatio.*
	Intemperantia.		*Scurrilitas.*
Temperantia.		Vrbanitas.	
	Insensibilitas.		*Rusticitas.*
	Prodigalitas.		*Plus.*
Liberalitas.		Iustitia.	
	Avaritia.		*Minus.*
	Vultuositas.		*Adulatio.*
Magnanimitas.		Amicitia.	
	Pusillanimitas.		*Contentio.*
	Ventositas.		*Pavor.*
Magnificentia.		Verecundia.	
	Modicitas.		*Impudentia.*
	Iracundia.		*Invidia.*
Mansuetudo.		Indignatio.	
	Socordia.		*Malevolentia.*

FINIS

Imponitur die tertia Septembris.

1669.

Digitized by Google

PRO ARTE GENERALI

DOCTORIS ILLVMINATI, BEATI RAYMVNDI LVLLI MAIORIC. ALIIS ELAPSO ANNO IMPRESSIS SVBSEQVVTÆ, SVPERIORVM PERMISSV

IMPRIMVNTVR. TYPIS RAPHAEL. Moya, & Thom. Vniver. Balear. Typographi, Anno 1669.

R. A. P. MARÇAL ERVDITO ARTIS LVLLIANÆ PROFESSORI, Vtramq; felicitatem precatur Franciscus Malaval.

§ 34.

ON te solicitum habeat, Reverende Admodum Pater, quód tertiam hanc epistolam, non eâdem manu qua priores, videas esse conscriptam; cæcus enim ab ineunte ætate alienam operam adhibere cogor, manumq; in meis litteris exarandis aliquando mutare. Non possum profectò non valdè mirari, nec satis æstimare tuum illum in Arte Lulliana illustranda assiduum, atque indefessum laborum, cum etiam familiares litteras nostras, tuis conjunctas typis mandare non renueris. Mihi quidem plurimũ ornamenti, ex publico hocce monumento accedere fateor, & plurimum tuæ benignitati debere. Verúm, si typos publicos vel levissimè conjectassem, alio prorsus stylo, atq; alia cura scripsissem, quæ publicæ lucis fulgore sustinere potuisset. Familiariter scripsi, atque vt inter privatos

Digitized by Google

amicos fieri solet sine fastu, sine pompa, sine vllo verborum apparatu; ac primis quæ se obtulerunt vocibus, animi sensa expressi. Probo tamen quæ fecisti, ac laudo, vtque hæ litteræ in Lullij Gloriam, & Lullianæ Artis progressum bené cedant, concupisco. Multum est quod in epistolis scribis *de Arte* & Lullo; sed majus est quod promittis, quoque fruituros speramus; qua videlicet methodo in vestris Scholis Balearibus doceatis, atque exerceatis, remque aliquibus exemplis illustratam.

Desideriũ practicæ Artis Gẽ.

§ 35. Non ignorant nostrates Lullij dignitatẽ, ac sanctitatem, non ignorant Lullianæ Artis perfectionem: summus enim Pontifex Lullium, qui ipsi Artem ostenderat, ad Parisienses Doctores remisit, Scoto tunc temporis in Schola Parisiensi inter cæteros refulgente, qui Lullium primo aspectu contemptũ, tandem agnovit, & illius Artem honorificentissimo suffragio comprobavit, vt habet Canonicus, qui Lullij vitam Hispanicè conscripsit. Ego tamen summâ in Doctorem Illuminatum veneratione compulsus, & in Arte ipsius, nescio quid magnum suspiciens, scribere ad te sum ausus, vt quod jam illustre est, magis, magisque tuo ingenio illustrares. Præcipua verò illustrandi necessitas, non speculationem respicit; speculationis enim ideas longiùs proferre facile est; sed ad accurratam, vt tu quoque bené sentis, veniendum est praxim. Artem omnem finis commendat, sed opus ex Arte factum, finem explicat.

Lulli dignitas, & sanctitas.

Veneratio

Finis Art.

Ac

§ 36. Ac sanè, R. P. si in praxi Lullianæ Artis, exẽplis ab omni scientia petitis, illustranda tantum laboratum esset, quantum in promovenda speculatione hactenus desudatum est, non dubito quin ad ampliorem gloriam, omni contemptu longé superato, deducta fuisset. Atque ibi recordor lepidam illam simplicitatem Valerij de Valerijs, auctoris veneti qui postquam Commentarium in Artem brevem, & in Arborem scientarium Illuminati Doctoris vno volumine edidisset, cum ad exempla transeundum foret, veniam à Lectore flagitat, quòd varijs negotijs impeditus exempla adjungere non potuerit; qui tamen totius speculationis fructus erat. Et quoniam ea pars, quæ est de applicatione in Arte magna multas complectitur partes, tot erunt afferendæ exemplorũ formæ, quot, sunt species applicationis; quæ tamen præstabit in varijs textus locis collocare, vt statim praxis speculationem subsequatur.

Speculatio deducenda ad praxim.

Valerius deficit.

Praxis est speculationis fructus.

§ 37. Propositiones autem, meo judicio, in exẽplum allatæ, tertæ sint, atque rotundæ, ac sine vllo verborum circuitu; quod idem de syllogismis intelligatur. Sint quoque ipsis scientiarum terminis expressæ; ita vt cum combinatione collatis, cujus erit exemplum, assuescat discipulus, cujuslibet scientiæ terminos ad generales revocare. Quicumque enim non assuescet genuinis facultatum terminis, abstractam Lullianorũ principiorũ lenire, & convestire barbariem, tria incurret incommoda;

Labium commune servandũ. Ars. brev. V. *Labi.*

non

non poterit cum alienis Doctoribus disputare; non penetrabit naturas rerum, quarum significatio idoneis vocibus includitur; & abstractionem, necnon transcendentiam nimis rigidè servans, non sine caligine ad particularia deveniet, atque, vt vno verbo dicam, multum extollet, parum concludet.

Argumēta generalia contrahenda. Cert. p. 404.

§ 38. Lulliana Ars, R. P. non tám obscuritatem trahit ex difficultatum altitudine, quibus involvitur, quàm ex nimia diffundendi ratione, quæ non satis determinatur. Eximium itaque munus collaturus es vniverso scientiarum Orbi, si Lullij demostrationes exhibeas; & cum Ars ad omnes scientias sit inventa, ad præcipuas saltem descendere doceas. In eundem scopum abibis cum P. Kirchero Societatis Iesu, qui Amstelodamum misit librum, sub hoc titulo typis mandandum.

Praxis apposita Arti Generali est istius scopus.

P. Kircher

Ars combinatoria, sivè Ars magna sciendi; quà Ars Lulliana restituitur, & ad omnes artes, & scientias facili methodo addiscendas, necnon de quocunque argumento proposito, discurrendi porta aperitur.

Amstelodami, duo Tomi in Folio.

§ 39. Sed Lullianæ Cathedræ professores palmam ferent, & Lullianis fontibus irrigati, vberiores emittent fructus, campo scientiarum ea clavi aperient, firmabunt nutantes in principijs Artis animos, ostendent quid scientiæ cum hac Arte possint, quid sine illa non possint, docebunt sapientiam á Deo fuisse profectam, & ad illius amorem inducere.

Discursus ingenuus. Vide §. 50

Haurie-

Hauriemus ex eis quantum ad fidem conferat, quãtum ad mendacia detegenda valeat; & quòd intellectus in ea firmatus, ab omni perturbatione securus quiescat.

Confusa distinguit, distincta colligit, contraria dissolvit, principia illustrat, media multiplicat, fines attingit, majora altiùs extollit, æqualia distribuit, minora penetrat. Denique Ars Lullij omnium rerum materia est, & omnium rerum formas continet. Trianguli secundæ figuræ circulantur.

§ 40. Non despero quin aliquando judicium de Lulliana Arte, inter mea opuscula, in lucẽ proferam. Hoc adhuc monitum adjicio, opere pretiũ facturos, qui in fine libri de Arte Lulliana conficient indices terminorum, eo ferè modo. Iudicium. Adverté-tia.

Index terminorum Theologicorum ad octodecim principia Lullij reductus.
Index terminorum physicorum. Indices.
Index terminorum Metaphysicorum.
Index terminorum Moralium &c.
Index transcendentium terminorum, qui ad principia magis accedunt.

§ 41. Nec alio fine duos terminos morales, virtutẽ, & vitium, sub singulas litteras revocavit Lullius, quàm vt termini scientiarum, & artium eâdem ratione sub Alphabetum collocarentur. Scientiæ speciales comprobantur per Artem Gen. Cert. num. 200. pag. 408.

Hem, ni fallor, arcanum non contemnendum. Verùm tu majora nosti, quàm dicere valeam: ex Arcanum.

zelo loquor, non ex opinione aliqua mei sensus præsumpta: Iterumq; iterumq; gratias agens, judicio tuo cuncta subjicio. Vale.

Massiliæ Septembris die 3. 1668.

Vidi quæstiones tuas, & in illis omnia probo, *nisi* quòd forsan poterat hæc materia aliquando pressiùs tractari: sed tu meliùs calles, quare diffuderis.

Diffusionis ratio. § 51. &c.

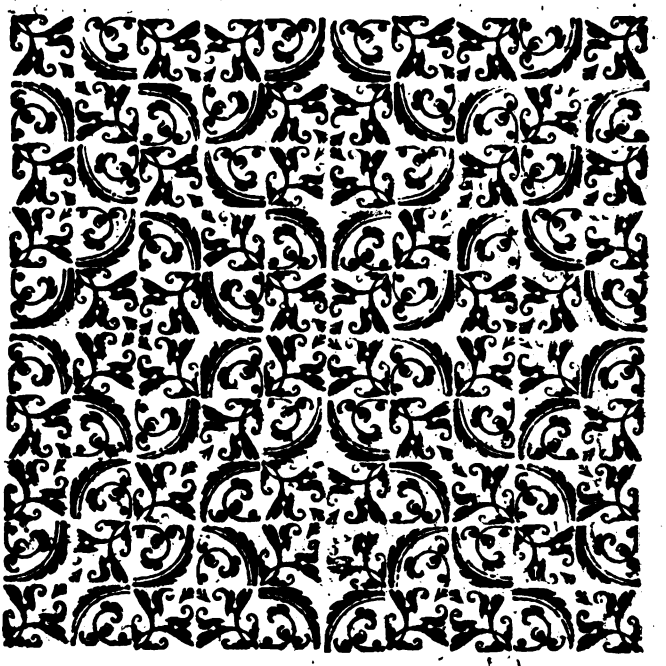

AMAN-

Digitized by Google

AMANTISSIMO DNO

DOCTORI EGREGIO, DE LVLLIANA ARTE SATIS BENEMERITO

FRANCISCO MALAVAL

LVCEM VERI LVMINIS, ET Gloriam precatur Fr. Franciscus Marçal.

§ 42.

IRABILIS equidem Deus, investigabilis in vijs suis, & in judicijs inscrutabilis; cum propter cæcitatē Dominationis vestræ dolerem, quam solùm audiveram à quodam mercatore, & vix illius dictis assensum præbuissem, vestras recepi epistolas, quibus edoctus, sensus minoritatem penetravi, finem attigi, dignitatem ingenij vestri, altiori mente reposui, vestramque cæcitatem non æstimavi defectum, sed altioris indaginis argumentum novi, majorem Dei gloriā cōmonstrans, ac ascensum de casu. Epistolas vestras [Amantissime Domine] typis seduló mandari libuit; doctrinales enim sunt, & sapientis stylo exarata. Et quoniā sine vllo fuco, altiús veritatem extollunt, ceduntq; in non parvum Lullianæ doctrinæ progressum [sicut & vos ingenuè cōcupiscitis] typis dignas, vt par est, judicavi. Dei providentia.

§ 43. Quòd vestrates B. Lulli dignitatem salutent, sanctitatem venerentur, & Artis Lullianæ, nedúm vtilitatem, sed & necessitatem ediscant, haud ignoramus. Quod non parum comprobatur epistolis Dilectissimi Domini mei Ioannis de Aubri Dignitas Lullianæ doctrinæ.

Sa-

Aubri. Sacerdotis, viri multis titulis amplissimi, Abbatis Assumptionis Beatissimæ Virginis, nec non Medici Christianissimi Regis, ac Cõsiliarij, qui manet Parisijs in Suburbio Sancti Germani. Hic enim doctissimus vir mirabilia multa, & magna selegit ex libris plurimis, á maximæ authoritatis Authoribus editis in lucem, typisque mandavit vná cum Doctoris Illuminati, non parvæ devotionis effigie. Datæ fuerunt litteræ Dñi Abbatis, Parisijs die 12. Iunij 1668. Qui & gratis abbreviatum offert librum, nuperrimè in lucem editum de ordine secretorum S. Raymundi Lulli Martyris. Alium item librum octo diversis linguis constructum perfecisse refert; quo recitata B. Lulli Encomia, per imaginis periferiam circum ducta, mira pandit methodo; quibus, quæ in familiaribus epistolis adnotavimus jungere, non esset inane. Quò enim plus, plusque proborum augentur preces, eò magis Deus, & precantes exaudit, & vberiorem gratiam elargitur.

§ 44. Non ambigo Scotum, & Lullum invicem disputasse: an autem hoc prima vice Parisijs acciderit, justa de causa dubito; Seraphici namq; Ordinis Annalia aliud insinuant, dum Ministrum Generalem P. F. Raymundũ Gaufredũ, anno 1290. comprobant patentes litteras dedisse Lullo, vt vbique terrarum in Conventibus Fratrum Minorum, ejus reciperetur doctrina, quibusque cuncti Provinciales Ministri, Cæterique Fratres vniversi hortabantur, vt

Scoti cum Lullo cõsensus.

Gaufredi Litteræ.

siqui

Siqui Fratrum, Lulli Artem audire vellent, facultatem facere minimè renuerent: imò potius, vt meliùs finem attingerent, de idoneo Conventu provideretur. Perseveravit itaq; recomendatio hæc, lectoris munus fungente Scoto Oxoniæ, ab anno 1293. vsque ad annum 1304. Et discurrente Lullo per varias Orbis partes hoc temporis spatio, qui & Angliam vsque peragravit, forsan vidit prima vice Scotum Oxoniæ, anno 1295. Quem iterùm vidit Parisijs, anno 1305. Hinc nõ Parisijs, sed Oxoniæ primó novisse Lullum Scotus videtur, ibique primo contempsit aspectu, quem tandem laudavit sapientem, ejusque Artem honorificentissimo suffragio prosecutus est. Imó & celeberrimam Immaculatæ Conceptionis B. Virginis Mariæ insimul comprobarunt sententiam. Iterùm accedente Lullo Parisijs, anno 1305. dum refulgeret Scotus inter vniversos Parisienses Doctores, fuit ab omnibus Ars ejus benè recepta, quæ jam defuncto Scoto Coloniæ, anno 1308. fuit & ipsa approbata, anno, 1309.

Suffragium Scoti pro Lullo.

Approbatio Artis Generalis.

§ 45. Commendatam esse Artem Lullianam operibus ex Arte factis, ex ipsius Lulli libris satis apparet: qui quidem sola praxi Generalis Artis, & debita speculatione adhibita penetrari valent. Et quoniam aliqui novis inventis terminis generalem speculantur artem, ideo venientes ad praxim deficiunt. Applicatio igitur Artis Generalis id vnum potissimè exigit; vt benè notis quæstionum terminis, rerumq;

Applicatio.

 natu-

Applicatio. naturis, de quibus agitur, eisque á disceptantibus suppositis, quæ jam certa, firmaq; sunt, & idoneis significata vocibus; ex ijs ipsis arguens respondentem convincat, vt vel sibi consentiat, vel neget supposita. Sic incommoda incurrere non metuet verus Lullista, quæ à V. Dominatione *notantur: etenim ante disputationem, in terminis cum adversante concordat; in terminis, inquam, contractis; sicq; hoc idem concludit, quod extollit. Ne tamen fastidiosa videatur applicatio, necessé est quòd cum Artista ad aliquam per se notam propositionem, seu vniversale principium, & necessarium [sive quo ad se, sive quo ad nos] pervenerit, pedem firmet, si stat & gressum; vt sic etiam in admisso fundamento sistens firmiter, quod intendit, concludat. Hac equidem observata methodo in scholijs Artis brevis, parte 10. de applicatione, evidenter conclusum habemus, nullam esse posse creaturam æternam: supposito quód omnis creatura á Deo pendet; à quo naturâ, & proprijs distinguitur rationibus; & quód nequit principium distinguendi, principium insimul esse conveniendi inter eosdem terminos, quos distinguere facit; vel è converso.

Redarguitio.

* § 37.

Principia sint pauciissima. Cert. nu. 33. p. 32.

Creatura non potest esse æterna.

§. 46. Sentio quidē dominationē vestrā, aliā forsitan habere impressionem Valerij, ab ea qua vtor Argentorati impressa, anno 1617. Quia apud nostrā flagitatam veniam non reperio; nec quòd varijs negotijs impeditus dicat Valerius se exempla adjun-

Valerius diminutus.

adjũgere non potuisse: imò nullâ præmissâ veniâ, suâ intentionem aperit; inquit enim, *se quædam inutilia subtraxisse à Lulli textu, nonnullaque adhibuisse necessaria.* Et in parte 3. citata: *statueramus*, inquit, *in hac parte exemplis illustrare qualiter, quæ in prima parte explicata sunt, applicari debeant arboribus, vel sub arboribus consideratis rebus; verùm coactè brevitati studentes; modum, quem in exemplis observavißemus, poteris notare, ac sana mente contemplari quæ sequuntur.* Pauca adducit non contemnenda; sed in textu Lulli longiùs explicata; à quo si quæstiones non substraxisset, & alia; non remisisset in fine Lectorem ad Antilullistam Henricum Cornelium Agrippam.

§ 47. Fructus totius speculationis veri Lullistæ, observantia veræ fidei esse debet, & sedula Dei mandatorum custodia, quibus amati amor in Christiano corde virescit. Hinc Lullistæ, totius speculationis veræ fructum, cum palmam ascendunt, arborem videlicet Christi Iesu Domini Nostri, in Romanæ Ecclesiæ horto constitã, cujus caput, & visibilis fidei regula summus est Pontifex, Christi Vicarius, & legitimus Divi Petri Apostoli successor, colligere valent, vti in via, frui in Patria; quin ad alias doctrinas dilarentur; sed determinatis constringantur fidei articulis, traditionibus Apostolicis, Summorum Pontificum decretis, Patrum sententijs certis, Scholasticorum suppositionibus, observationibus, & communi terminorum vsu.

Fructus veri Lullistæ.

Fides est quies intellectus. Ars brev. V. *intellectus.*

Supponenda. Cert. p. 2.

Vel-

§ 48. Vellem sanè vt ad nos perveniret opus RR. Patris Kircherij Societatis Iesu; cujus notitiâ maximoperé lætatus sum; & statim epistolas misi, vt quam cito extaret impressum, apud nos mittatur, novo fruamur sodalitio, & eruditissimæ, Societatis oblectemur fructu. Quid scientiæ cum *Arte Lulliana* valeant, & quid sine illa non valeant, me recordor dixisse in dialectico Certamine, locis indicatis, sub verbo, ARS LVLLIANA. Et quidem quantum ad fidem conferat, quantum valeat ad detegenda mendacia, & quòd intellectus eâ firmatus, totius expers perturbationis quiescat securus, constat ex regulis detegendi fallacias, in quibus nonnulla hujuscemodi congessi, in Cert. cit. pag. 131. n. 102. & alijs ibidem indicatis. Apparet etiam ex multis Lulli textibus, in quibus fide supposita sic discurrere jubet, rationesque extollere, quòd semper fides ascendat altiùs, captivato intellectu in obsequiũ fidei, ex 1. Apostolorum Principe epist. cap. 3. Huic ergo inserviat intellectus, sicque *satisfaciat omni poscenti rationẽ de ea, quæ est spe in Catholicis Romanis*, vt omni præsumptione, curiositate, & nimia subtilitate neglectis, simplicitas Christiana non deficiat. Perlegantur, amabo, inter amicũ, & amatũ cantica, n. 305. & 306. quibus in locis eadem prorsus habet doctrina, quæ in Synodo Francofordiensi, sub Adriano primo, in Epist. Caroli ad Elipandũ legit: & videbit proculdubio, quã sine causa, & Lullo, & Lullistis im-

Vtilitas Artis.

Fides superat scientiam. Cert. pag. 189.

Curiositas

imponatur nefaria illa sententia, quòd supernaturales res, & ea quæ de fide sunt, absq; fide probari possint, & solis rationibus, á naturalibus desuptis. Quod assumptum latè discutio in Corollario quartæ partis Certaminis dialectici, cũ de cognitione discursiva, & rationali mysteriorũ fidei pertracto.

Mysteria fidei probari non possunt absque fide.

§ 49. Propositum Arcanum á vestra dominatione, vtile valdè fore puto, videre concupisco, & expecto in vestris operibus, ac judicio de Lulliana Arte: interim vtor cognatis, & dissonis principiorũ Lulli, quibus artificiosé, quæ Artis sunt, Arte tegũtur. Et ne semper ijsdẽ loquamur terminis, & in subjecta materia significantiús explicemus conceptũ nostrũ; tametsi barbari nõ sint expressi termini Lulliani, sed vsitatissimi, & proprijssimi; vt tamen multitudini parcamus, dũ mẽte retinemus propositiones tersas, atq; rotundas expressæ combinationis artificiosæ, verborũ cõmutatione, implicitis terminis eas proferimus, & syllogismos formamus; ita vt putent multi in nostris discursibus Arte lulliana minimè vti, sed potius cõmuni aliorũ doctorũ phrasi. Et quidẽ, vt ego sentio, in hoc est Ars lulliana mirabilis nimis, quód semel imbutus quispiã terminis ejus expressis, eorũq; mixione, & applicatione per omnes quindecim species datas in Arte callens, quasi naturali ductu, velit, nolit, sic facilè vtitur terminis, aut consonis, aut dissonis, vt jã non videat ex Arte, sed ex naturæ fœcunditate loqui, ac si terminis ipsis, eruditione varia acquisitis, Artẽ didicerit, & excoluerit.

Arcanum.

Artis est artem arte tegere.

Facilitas discurrendi.

Om-

Delgadillo.

§ 50. Omni cura & diligētia adhibita solū de Patre Delgadillo Carmelitano impressam Granatæ, anno 1623. hispanâ linguâ, brevem declarationem Artis lullianæ invenire potui; necnon quasdam manuscriptas terminorum centurias, variaque *Alphabeta*, quæ Generali Arti non deserviunt; continent tamen speciales discurrendi modos, ad modum Generalis Artis, sicut ingenuè notavit P. Isquierdo in Pharo scientiarum, disp. 23. Quæ quidem vtilissimæ sunt, combinationumque ostendunt fœcunditatem; & poterit quisvis centum proverbia Lulli divina, centum naturalia, & centum moralia, terminis simplicibus ordinare, centurias componere, quibus tenaci commendatis memoriæ, innumeras, certissimas, nechon verissimas propositiones multiplicet, omni verborum circuitu, ac inutili repetitione seclusis. Si enim ex vocalibus quinque, hinc inde interpositis, tam magna librorum copia, non sine fructu coalescit; nec barbari inde habentur termini, quanquam in trium litterarum dictione, vti sunt AMA, VAV, eadem repetatur littera; cur barbaræ vocabūtur propositiones, in quibus ijdē termini repetuntur, cū pro diversis locentur officijs?

Declaratio brevis.

Centuriæ.

Alphabeta.

Combinationes.

Proverbia

Multiplicatio.

Libri.

§ 51. Sed jam ad quæstiones, quas vobis misi, veniam; meumque fuisse animum refero, vt de visione beatifica, Lulli sententiam cum Scoto collatam videretis, vestrumque sensum aperiretis: tametsi namque Sco. 4. dist. 49. quæst. 2. contra

Hen-

Henricum doceat, beatitudinem non in illapsu divinæ essentiæ consistere, vt essentiæ in essentiam beati; insinuat tamen ibid. in illapsu essentiæ, vt essentiæ in operationem vitalem beati consistere posse. Hanc puto esse Lulli sententiam, & vt Scoti, Scotistarumq; firmaretur doctrinâ, opere prætium duxi, textus allegare, atque in dicta quæstione expendere; quam, & varijs nunc capitulis distribui in quodam opusculo, cujus titulus est. *Tractatus super octavam partem &c.* & Parti quartæ Cert. adjunxi. Beatitudo.

§ 52. Secunda quæstio est resolutio trium præcedentium, in quibus cum primùm, inter alias delata fuerit Tribunali Sanctæ Inquisitionis Majoricen. anno 1661. conclusio ista Doctoris Sebastiani Riera: *Intra fidei limites, sensu alio longè distincto à Brentianico, Christi humanitatem esse vbique, posset non esse hæreticum: sed probabile.* Quia hæc mihi magis difficilis visa fuit, illam expendi, & non esse Lulli, nec de Lulli mente probavi; in se tamen modum continere probabilem deduxi. Postquam verò longa præcedenti discussione, maturoque consilio Sacri Supremi Tribunalis Inquisitionis Hispaniæ, hujusmodi conclusionem defendi non posse sancitum fuit, calamum assumpsi anno 1667. & resolutionem, quam vobis misi, scripsi: in qua doctrinas varias, & communes, vsitatosque Patrum loquendi modos supponere fuit necessè, vt pariter Conclusio delata. Suspensa.

de

Exposita in Corollario.

de veritate, suspitione, & falsitate variorum conclusionis delatæ sensuum constaret; & quòd stante sanctione, potest nihilominus, cum veri sensus expressione, & probabili loquēdi modo defendi cōclusiō legitimè exposita, nō sicut proponebatur cōfusa.

§ 53. Quia tandem prædictum Tribunal, circa delatas conclusiones, sic habet. *A la segunda que diçe: Christi humanitas collata cum Angelis naturâ gratiâ, & gloriâ, in sua scilicet substantiali præcisè ratione inspecta, perfectior est quâlibet Angelica substantia. Quod idem de ipsa Virgine Deipara propugnamus. Que no se defienda.* Opus fuit discutere quæstionem 48. Sententiarum Lulli; quæ est duodecima Libri secundi, in qua de nobilitate assūptæ naturæ diffusè ago, & in fine Corrollariū appono, in quo approbatio librorū Lulli proponitur, & istius textus cū decreto Tribunalis Sancti Officij Majoricen. cōponitur, & cōprobatur.

Vide epist. ad lect. initio Artis brevis.

§ 54. Indicem titulorum partis quartæ Certaminis dialectici, & resolutionum prædictarum quæstionum vobis offero: si opportunitas aderit, typis committentur publicis: sin minus, saltem de Lulliana doctrina benemeritis proderunt; sicut & alia quamplurima ejusdem Lulli opera, quæ manuscripta solùm circumferuntur, cum publicæ lucis fulgore dignìora sint. Valeat ter, quaterque Dominatio vestra, ac nestoreos vivat annos; vt ingenij sui partus luci feliciter exponat, prosintque cunctis, & in majorem Dei gloriam cedant. Datis Palmæ Balearium, die 10. Octobris, Anno 1668.

IN-

PARTIS IIII. CERTAMINIS DIALECTICI CONTINENTIS TRACTATVM SPECIALEM DE APPLICATIONE Artis Lullianæ ad singularia decẽ Illustrissimi D. D. Ioannis Caramuelis: cum Corollario de cognitione discursiva, & rationali mysteriorum fidei, Tractatuque de Mixtione, seu Combinatione terminorum.

PROOEMIVM. nu. 251.
Singulare 1. de Divisione Grãmaticæ audacis, & Applicatione generali. n. 252.
Singulare 2. de Litteris, & dictionibus. num. 260.
Singulare 3. de Vocum significatione. num. 263.
Singulare 4. de Modo essendi, & significandi. n. 266.
Singulare 5. de Appellatione. num. 285.
Singulare 6. de Vocũ æquipollentia, & synonymia. n. 288.
Singulare 7. de Abstractis, & concretis. num. 290.
Singulare 8. de Potentia ad præteritum. num. 310.
Singulare 9. de Varijs significationibus ejusdem vocis. num. 322.
Singulare 10. de pausis. nu. 338.
Quæstio prima incidens De clausula testamenti Theopompi. num. 340.
Quæstio secunda incidens De significatione pausarum. num. 342.
Quæstio tertia incidens De nova nominum inventione. num. 347.
Quæstio quarta incidens De Lingua, Dialecto, & Idiomate. num. 349.
De Barbaralexi, & Barbarismo. num. 351.
De Solœcismo. num. 353.
De Idiotismo. num. 354.
Corollariũ, & Partis 4. Certaminis Dialectici Resolutio, de cognitione dis-

discursiva, & rationali mysteriorũ fidei. n. 357.
Art. 1. In quo conveniant Theologi in proposita difficultate, & in quo discrepent? num. 358.
Art. 2. Vtrum mysteria fidei, præcisa revelatione possint ratione naturali demonstrari? num. 365.
Art. 3. Vtrum mysteria fidei, supposita revelatione possint ratione naturali demonstrari? num. 371.
Art. 4. Vtrum sit pium, vtile, & conveniens probare mysteria fidei per rationem naturalem? num. 390.
Art. 5. Quænam probationes sint vtiliores ad declarandum mysteria fidei? num. 399.
Art. 6. Propugnantur rationes, quibus B. Lullus pluralitatem personarum in Deo ostendit. num. 430.
Art. 7. Propugnantur rationes, quibus B. Lullus probat, quòd personæ Divinæ sunt tantùm tres: & non plures, nec pauciores. num. 440.
Art. 8. Propugnantur rationes, quibus B. Lullus probat, quòd tres personæ Divinæ sunt Pater, Filius, & Spiritus Sanctus. num. 451.
Tractatus super 8. partem Artis Lullianæ de Mixtione, seu Combinatione principiorum, & regularum: in quo per capitula quinquaginta-quinque de correlativis, & rerum mixtione, simplicitate, compositione, ac dependentia à Deo, omnium principio, & fine agitur.
Prologus. num. 457.
Ordinatio terminorũ in variis materijs. num. 528.
Regulæ generales observandæ in disputationibus. n. 535.
Quæst. vlt. incidens: an syllogismi disjunctivi sint vtiles. num. 548.

RESO-

INDEX RESOLVTIONIS SPECIALIS XXXXVIII. SENTENTIAR. LVLLI, ET XII. SECVNDI LIBRI: VTRVM natura humana in Christo sit nobilior naturâ Angelicâ, secundùm quòd consideratur in puris naturalibus.

MOTIVVM DISCVSSIONIS. NVM. I.

TEXTVS LVLLI. NVM. XIX.

QVÆSTIONES decem dissolvendæ. num. 22.

Resolutio 1. Vtrum consideratio addita, *in puris naturalibus*, sit textui Lulli consona? nu. 35.

Resolutio 2. Vtrum talis consideratio appellet solùm supra naturâ Angelicam? An etiam appellari valeat supra humanam in Christo? num. 39.

Resolutio 3. Vtrum naturalia dicantur pura per conservationem rectitudinis naturæ in sua institutione? An per præcissionem á gratia, qua perficitur natura; & á culpa, qua eadem natura inficitur, & corrumpitur? num. 43.

Resolutio 4. Vtrum vnio hypostatica sit supernaturalis? An præscindat à gratia, & gloria? Et quomodo? num. 48.

Resolutio 5. Vtrum in statu innocentiæ fuissent solùm nati, qui erant prædestinati? nu. 54.

Resolutio 6. Vtrum in statu prædicto ōnes animæ fuisset aliquomodo majores Angelis? n. 55.

Resolutio 7. Vtrum natura humana in aliquibus hominibus potuisset esse nobilior, quám natura Angelica? Et An de facto sit nobilior in Virgine Maria sine lábe cōcepta? n. 56.

Resolutio 8. Vtrum gratia in statu innocentiæ fuisset data hominibus juxta naturalia, sicut data dicitur Angelis? nu. 71.

Resolutio 9. Vtrum omnes differentiæ, etiam individuales, quæ per se sunt, tribuant naturis, quas contrahunt, perfectionē substantialem? n. 86.

Resolutio 10. Vtrum omnes animæ rationales sint ejusdem speciei? Et an sint æquales in substantia? num. 99.

De distinctione Angelorū. n. 101.

De ordine Angelorum. n. 107.

De numero Angelorum. n. 110.

De Distinctione, & mensura animarum. num. 113.

Resolutio 10. num. 99. posita, expenditur, num. 130.

Resolutio 11. quæstionum incidentium. num. 134.

Medi-

Digitized by Google

Meditatio earum. num. 133. Resolutio. num. 142.
Resolutio 12. An certum sit, Angelum absolutè, & simpliciter esse nobiliorem creaturam? num. 153.
Resolutio 13. quæstionis principalis de nobilitate humanitatis assumptæ. num. 181.
Resolutio vltima conclusionis delatæ. num. 199.
Corollarium, in quo approbatio librorum Lulli proponitur, & istius textus cum Decreto Tribunalis Sancti Officij Majoric. componitur, & comparatur. num. 202.

INDEX RESOLVTIONIS SPECIALIS CXXVIII. SENTENTIAR. LVLLI, ET VII. QVARTI LIBRI. VTRVM DEVS POSSIT FACERE VNVM, & idem corpus simul esse in diversis locis localiter. num. 1.

QVÆST. 1. An Christus Dñs sit vbique? num. 17.
Observationes 10. num. 48.
Solutio Argumenti, num. 43. propositi, datur num. 66.
Dubium, An vnio divinæ naturæ, & humanæ in triduo mortis Christi dissoluta fuerit? n. 80.
Quæstio 2. An Christi humanitas sit vbique? num. 144.
Quæst. 3. An intra fidei limites, & sensu distincto ab Vbiquetarijs sit probabilis propositio ista: Christi humanitas est vbique. num. 175.
Resolutio triũ quæstionum præcedentium. num. 233.
Quæst. principalis, *An humanitas Christi sit vbique?* repetitur. num. 236.
Quæstio 1. præambula solutioni quæsiti principalis: *An Verbum Dei segregetur à carne?* n. 237.
Quæst. 2. An stante Decreto Tribunalis Sanctæ Inquisitionis Majoric. circa conclusiones delatas Doct. Sebastiani Riera &c. possit defendi propositio ista: Intra fidei limites sensu alio lõgè distincto à Brentianico, & Lutherano, modus iste loquendi (Christus est vbique, Caro Xpi est vbiq;) nõ est hæreticus, sed probabilis. n. 239.
Resolutio negativa quæstio. principalis. num. 238. 243. &c.

UNIVERSIDAD DE VALLADOLID BIBLIOTECA DERECHO

Digitized by Google

Digitized by Google

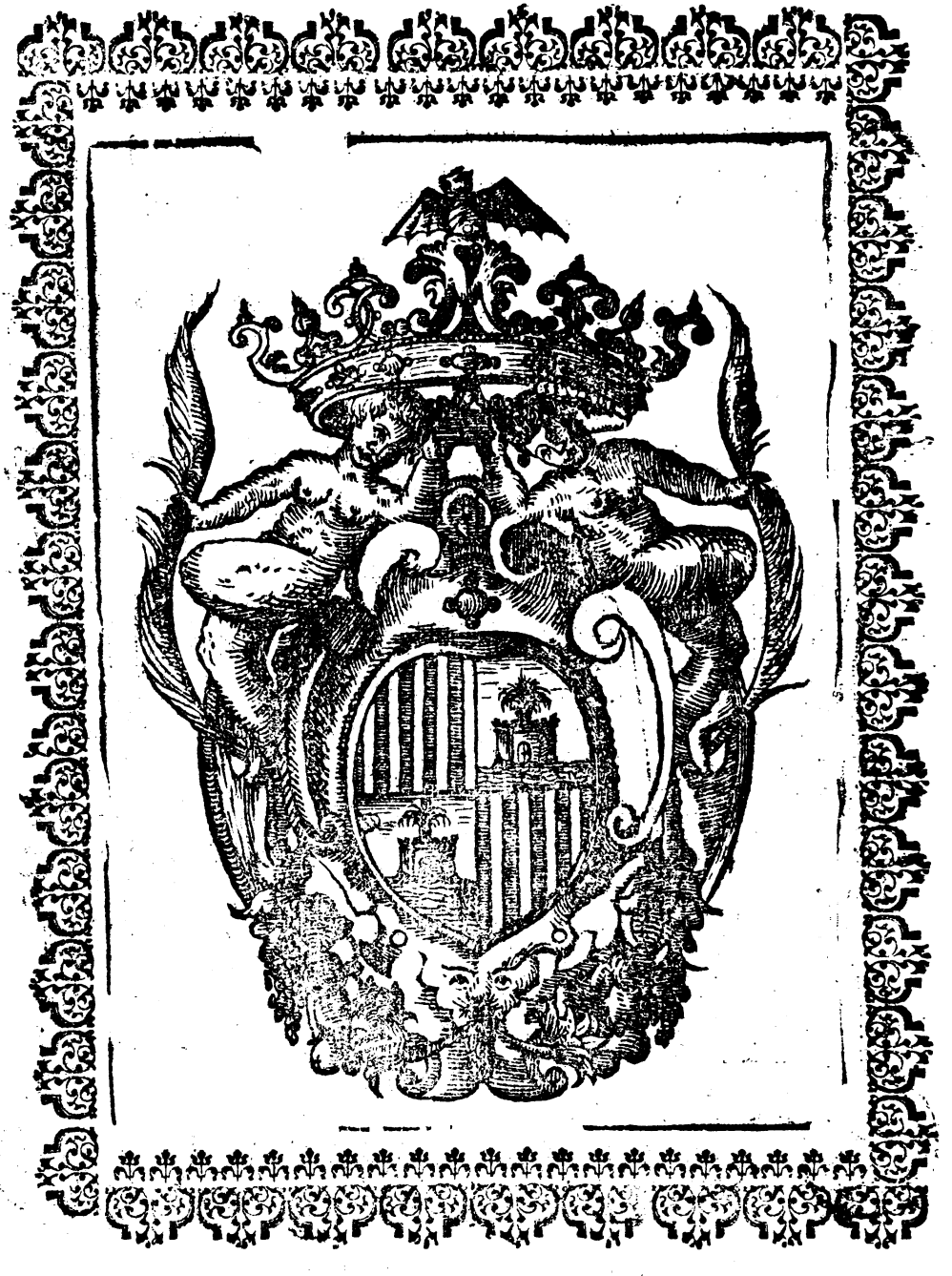

Digitized by Google

EPISTOLÆ FAMILIARES

PRO ARTE GENERALI, IN B. LVLLI DOCTORIS ILLVMINATI OBSEQVIVM; OSTENSIONEM PARVVLI E MONTE RANDINO, CONTRA STATVAM ABSCISSI LAPIDIS; LIMPIDISSIMORVM QVINQVE DE BALEARI TORRENTE ELECTIONEM ADVERSVS GOLIATH,

A PERILLVSTRIBVS REGNI CONSVLIBVS, IVRATIS DIDASCALIÆ LVLLIANÆ PATRONIS,

GABRIELE DE BERGA DOMICELLO, IOANNE ANTONIO NADAL, FRANCISCO VANRELL CIVIBVS MILITARIBVS, IOSEPHO AMER, FRANCISCO CANELLAS MERCATORIBVS, ET HIERONIMO DENVS, AVRIFICE, TYPIS MANDATÆ:

Digitized by Google

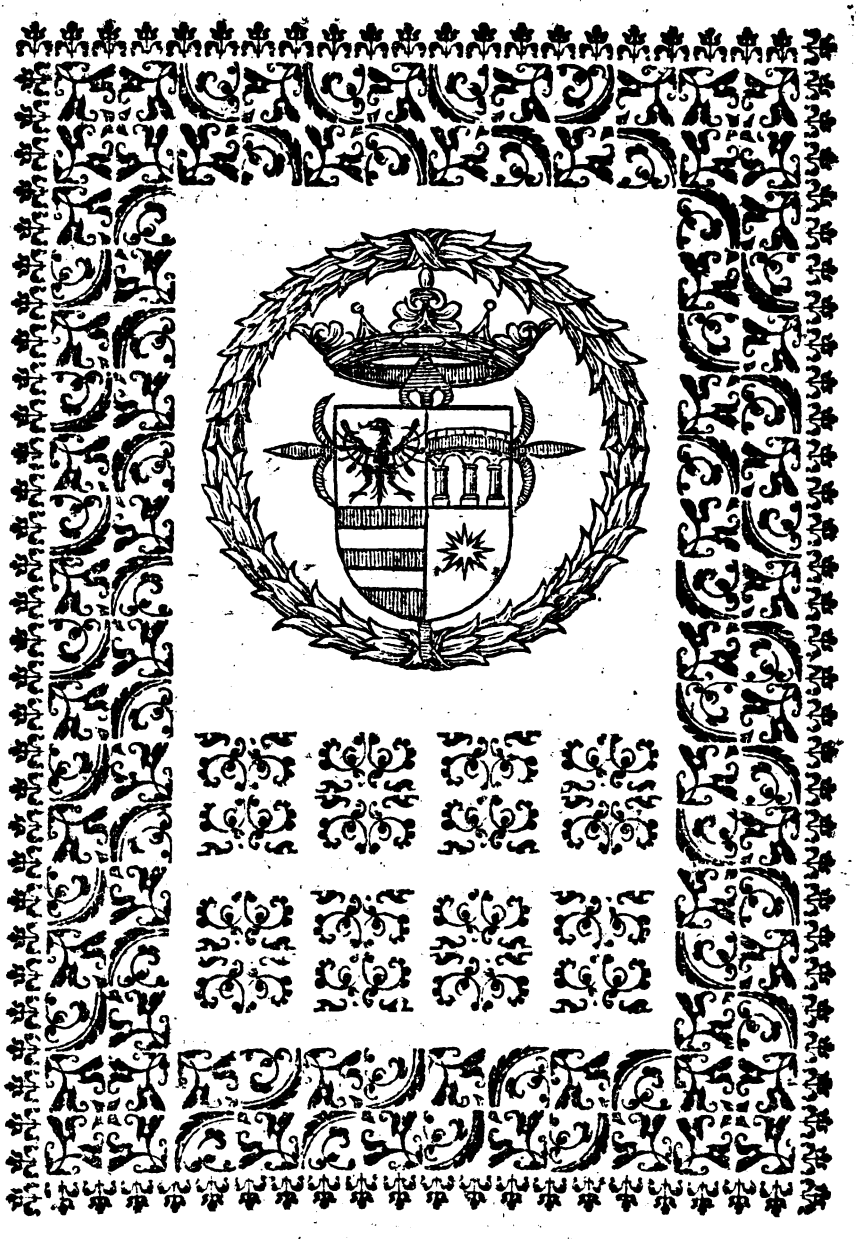

Digitized by Google